੧ੴ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ ॥

ਮਾਨਸ ਕੀ ਜਾਤ ਸਬੈ ਏਕੈ ਪਹਿਚਾਨਬੋ *"Recognize all Human Race as One"* *Guru Gobind Singh Ji*

KHALSA DIWAN SOCIETY NEW WESTMINSTER

GURU'S WORD IS DIVINE LIGHT IN THIS WORLD

ਖ਼ਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀ

KHALSA DIWAN SOCIETY

NEW WESTMINSTER, B.C. CANADA (EST. 1906)

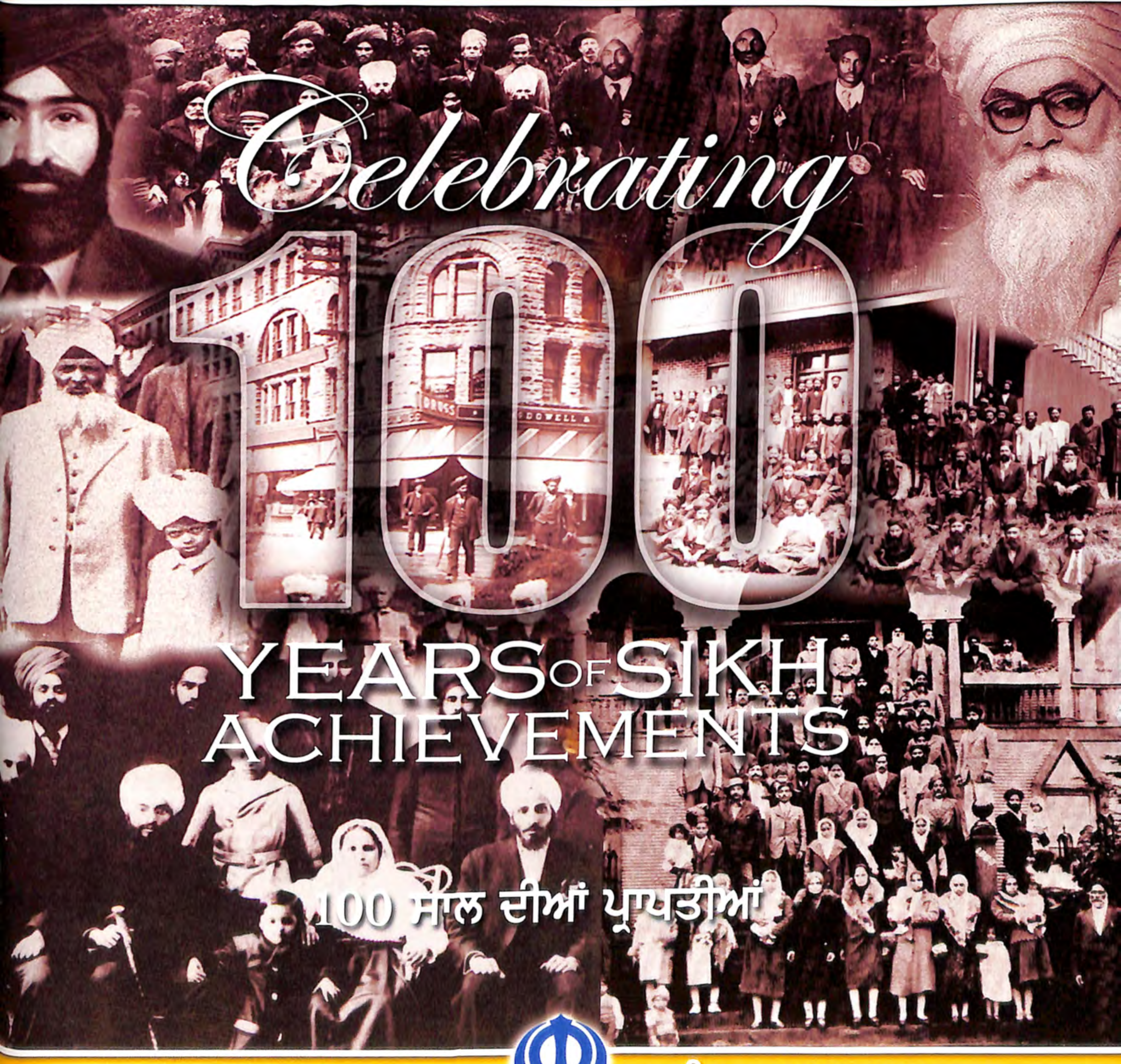

Celebrating 100 YEARS OF SIKH ACHIEVEMENTS

100 ਸਾਲ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ

SOUVENIR 1906-2006 **ਸੁਵਨੀਅਰ 1906-2006**

ਮਾਨਸ ਕੀ ਜਾਤ ਸਬੈ ਏਕੈ ਪਹਿਚਾਨਬੋ - *"Recognize all Human Race as One"* Guru Gobind Singh Ji

KHALSA DIWAN SOCIETY

EST. 1906

GURDWARA SAHIB SUKH SAGAR

Khalsa Diwan Society, New Westminster
2006 Executive Committee

President	Harbhajan Singh Athwal	Member	Navdeep Singh Kainth
Vice President	Bikramjit Singh Sandhar	Member	Nachhattar Singh Sohi
General Secretary	Avtar Singh Gill	Member	Varinder Singh
Assistant Secretary	Tanvir Singh Uppal	Member	Kuldeep Singh Chohan
Treasurer	Rajwinder Singh Janda	Audit Committee	Sarbjit Kaur Vinning
Assistant Treasurer	Sukhninder Singh Sangha	Audit Committee	Sulakhan Singh Sodhi
		Audit Committee	Gagandeep Singh Sahota

Khalsa Diwan Society, New Westminster
100 Years Celebration Organizing Team

(all names listed in alphabetical order)

Bhupinder Singh Uppal
Daljit Singh Sandhu
Davinder Singh Ghataura
Deep Singh Sangra
Gurvinder Singh Dhaliwal
Harbans Singh Kandola
Hardev Singh Garcha
Kuldip Singh Kainth
Kuldip Singh
Kulwant Singh (Vancouver)
Makhan Singh Sandhu
Mota Singh Jheeta
Satnam Singh Johal

Khalsa Diwan Society, New Westminster
100 Years Celebration Volunteers Team

(all names listed in alphabetical order)

Beant Singh, Darminder Singh, Davinder Singh KainthGurdev Singh, Gurpreet Kaur Uppal, Harbans Singh Dhaliwal, Harbhajan Singh Kahlon, Hardeep Singh, Jaghit Singh Bassi, Jasmail Singh Saran, Jaspal Singh, Kulpreet Singh, Malkiat Singh Gill, Manmohan Singh Klair, Onkar Singh Bains, Sukhjit Singh, Sukhvir Singh Gill, Tarlochan Singh (Terry), Varinder Singh

Khalsa Diwan Society : Celebrating 100 Years of Sikh Achievements
ISBN-10: ISBN 0-9782469-0-X
ISBN-13: ISBN 978-0-9782469-0-7

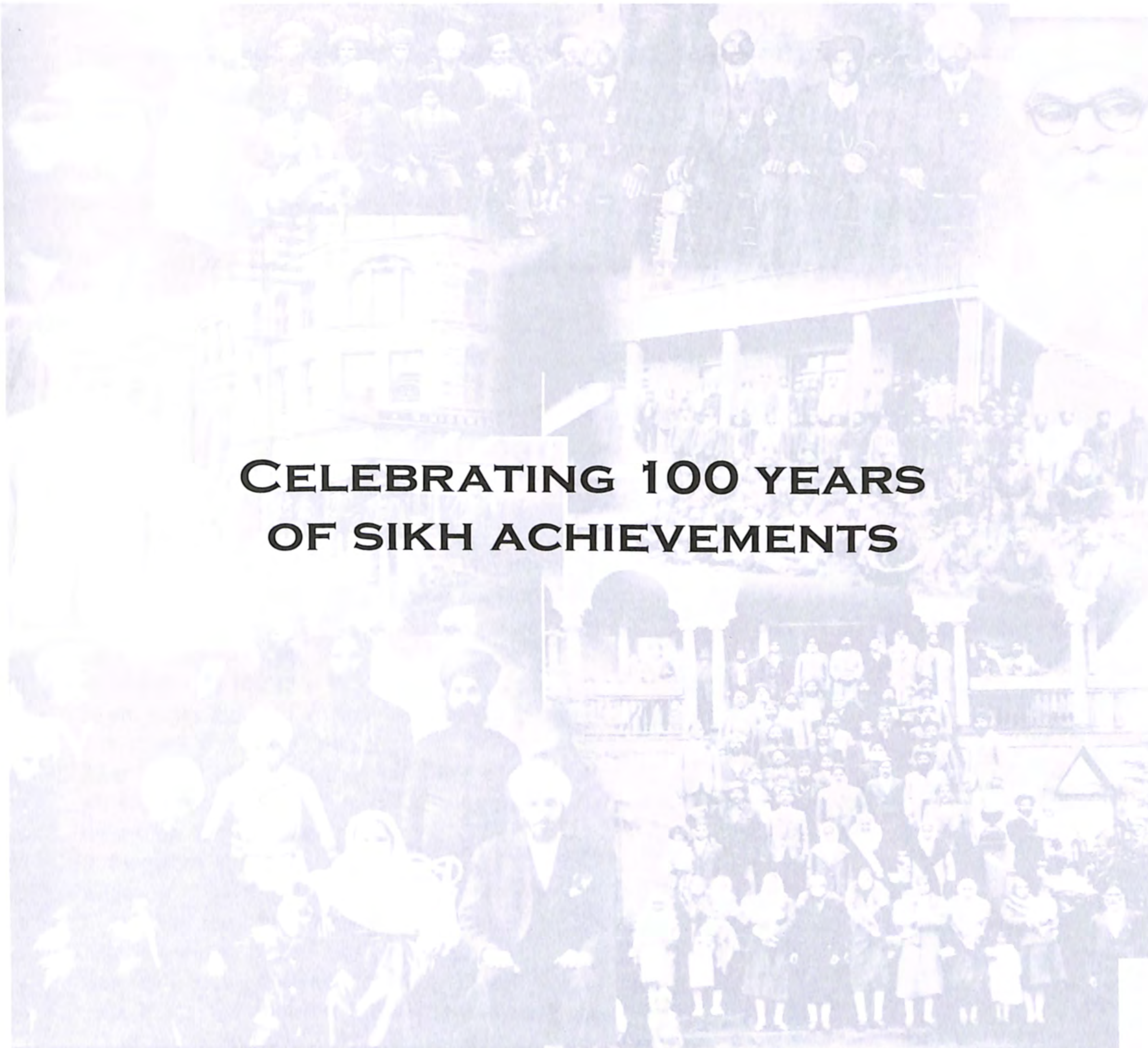

Celebrating 100 years of Sikh achievements

ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀ ਨਿਊ ਵੈਸਟਮਿਨਸਟਰ ਦੀ ਸੌ ਸਾਲਾ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ
ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀ ਸੌ ਸਾਲਾ ਵਰ੍ਹੇ ਗੰਢ
ਅਤੇ
ਮਾਤਾ ਗੁਜਰ ਕੌਰ ਜੀ 'ਤੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਤ
ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਯਾਦਗਾਰੀ ਸੂਵਨੀਅਰ - ੨੦੦੬

"KHALSA DIWAN SOCIETY CELEBRATING 100 YEARS OF SIKH ACHIEVEMENTS"

	ਵਿਸ਼ਾ	ਪੰਨਾ
1	ਸੁਨੇਹੇ	8
2	ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਅਤੇ ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੰਘ-ਸੂਰਮੇ (ਭਾਈ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ)	21
3	ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀ, ਨਿਊ ਵੈਸਟ ਮਿਨਸਟਰ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਸਰਗਰਮੀਆਂ	26
4	ਸੌਵਾਂ ਸਾਲ ਅੱਜ ਸਿੱਖ ਮਨਾਉਣ ਲੱਗੇ (ਕਵਿਤਾ)	29
5	ਪ੍ਰੋ: (ਸੰਤ) ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ	30
6	ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਤੇ ਗੁਰੂ ਪੰਥ	33
7	ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਤੇ ਸਿਆਸਤ	37
8	ਸਿੱਖਇਜ਼ਮ ਬਨਾਮ ਕਮਿਊਨਿਜ਼ਮ	39
9	ਮਾਤਾ ਗੁਜਰ ਕੌਰ ਜੀ (ਗੁਜਰੀ ਜੀ), ਸਿਦਕ ਦਾ ਭਰ ਵਗਦਾ ਦਰਿਆ ਤੇ ਠੰਢਾ ਬੁਰਜ	42
10	ਸਾਹਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਨਾ	43
11	ਛੋਟੇ ਸਾਹਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦਾ ਸੂਬਾ ਸਰਹੰਦ ਨੂੰ ਕਰਾਰਾ ਜਵਾਬ (ਕਵਿਤਾ)	45
12	ਵੱਡਾ ਸਾਕਾ ਨਿੱਕੀਆਂ ਜਿੰਦਾਂ (ਕਵਿਤਾ)	46
13	ਭਗਤ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਮਹਾਨ ਸਿੱਖ)	47
14	ਗੁਰੁ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਅਤੇ ਸਿੱਖੀ ਸਿਧਾਂਤ, ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਦੇਸ਼	49
15	ਭਾਈ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਪਿੰਡ ਮਲਕ)	50
16	ਸ਼ਹੀਦ ਭਾਈ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਜੀ	51
17	ਸ਼ਹੀਦ ਭਾਈ ਬਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ	52
18	ਸ਼ਹੀਦ ਭਾਈ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਬੱਬਰ ਅਕਾਲੀ)	53
19	ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰਾ, ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਅਤੇ ਚਣੌਤੀਆਂ	54
20	ਮੈਨੀਟੋਬਾ ਅਤੇ ਬੀ.ਸੀ. ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਪੰਜ ਕਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ	56
21	ਕੈਨੇਡਾ 'ਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸੌ ਸਾਲ ਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਮਾਰੂ ਪ੍ਰਭਾਵ	57
22	ਨਸ਼ੇ ਤਿਆਗੋ (ਕਵਿਤਾ)	58
23	ਅਨੰਦ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਿਉਂ ਜ਼ਰੂਰੀ?	59
24	ਮੈਂ ਦਸਤਾਰ ਬੋਲ ਰਹੀ ਹਾਂ (ਕਵਿਤਾ)	61
25	ਮਨੋਰੰਜਨ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਹਮਲਾ ਅਤੇ ਕਵਿਤਾ	62
26	ਹਲੂਣਾ - ਮੰਮੀ ਪਾਪਾ! ਇਹ ਚਿੱਠੀ ਜ਼ਰੂਰ ਪੜ੍ਹਿਓ	63
27	ਅਸੀਂ ਤੇ ਸਾਡੇ ਬੱਚੇ	64
28	ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ (ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ	65
29	1904 ਤੋਂ 1971 ਤੱਕ ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੇ ਆਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਆਮਦ ਦੇ ਅੰਕੜ	68
30	ਪਤੇ ਦੀ ਗੱਲ (ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ - ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਦੇ ਫਰਜ਼)	68
31	ਮਰ ਰਹੀ ਹੈ ਮੇਰੀ ਭਾਸ਼ਾ (ਕਵਿਤਾ)	70
32	ਬੋਲੀ ਹੈ ਪੰਜਾਬੀ ਤੇਰੀ	70

ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀ ਨਿਊ ਵੈਸਟਮਿਨਸਟਰ ਦੀ ਸੌ ਸਾਲਾ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ

ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀ ਸੌ ਸਾਲਾ ਵਰ੍ਹੇ ਗੰਢ

ਅਤੇ

ਮਾਤਾ ਗੁਜਰ ਕੌਰ ਜੀ 'ਤੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਤ

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਯਾਦਗਾਰੀ ਸੂਵਨੀਅਰ - ੨੦੦੬

"KHALSA DIWAN SOCIETY CELEBRATING 100 YEARS OF SIKH ACHIEVEMENTS"

Topic — **Page**

1 Centenary Celebration of the Pioneer Sikh Institution Khalsa Diwan Society 73
2 Sikhs In Canada 76
3 A brief history of Khalsa Diwan Society 79
4 Prof. (Sant) Teja Singh 80
5 Importance of Mother Language 83
6 Mystery & Power of Teja Singh 84
7 Guru Nanak Jahaz 87
8 Martyrs of Khalsa Diwan Society 89
9 Essays by Sikh Youth 90
10 The Sikh Code of Conduct 92
11 Sikhism in the 21st Century - The Challenging Road Ahead 93
12 Guru Granth Sahib and World Peace 96
13 Turban Victory for World War II Veterans in Canada 99
14 Mother Tongue 102
15 Guru Gobind Singh Master and Disciple 103
16 Forms and Symbols 105
17 The Khalsa 106
18 Sikhs are a Sovereign People 107
19 Bhai Taru Singh Shaheed 109
20 Am I Not a Sikh 110
21 Memoirs of Joseph Edward Bird 110
22 Sikh Philosophy 111
23 Sikhs Celebrate Centennial 113
24 Bhai Bhag Singh 114

ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀ

KHALSA DIWAN SOCIETY

"Recognize All Human Race as One"

CELEBRATING 100 YEARS OF SIKH ACHIEVEMENTS

Dastaar Competition

Dec 16th

Scholar Speeches

Dec 17th

Workshops & Seminars

Dec 22nd & 23rd

Int'l Gatka Exhibition

Dec 24th

Amrit Sanchar

Dec 24th

Recognition Ceremony

Dec 25th

***Programs every morning and evening at Gurdwara Sahib Sukh Sagar with special guest Bhai Niranjan Singh (Jawaddi Kalan Wale)**

Firework Show

Queensborough Community Center, Ewen St. New Westminster

GURDWARA SAHIB SUKH SAGAR
347 WOOD ST. NEW WESTMINSTER, BC V3M 5K6
MAIN: 604.521.3111 OFF: 604.638.7380 FAX: 604.521.4936
INFO@SUKHSAGAR.CA

COMPLETE DETAILS AT WWW.SUKHSAGAR.CA

Program Schedule, December 15th to 25th 2006

Date	Time	Description	Location
Fri 15th Dec	9am	Akhand Path Sahib – Arumb	Gurdwara Sahib Sukh Sagar
	5pm-9pm	Kirtan Darbar & Opening Ceremony	"
Sat 16th Dec	11am–5pm	Dastar & Khalsa Dress Competition	New West Community Center (Ewen Ave)
	6.30pm–9pm	Katha Darbar	Gurdwara Sahib Sukh Sagar
Sun 17th Dec	9am–1.30pm	Akhand Path Sahib – Bhog followed by Kirtan and then Speeches by Scholars on Sikhs in Canada & History of KDS followed by Speeches by Dignitaries	"
	12pm-4pm	Medical Camp	"
	6pm–9pm	Kavi Darbar	"
Mon 18th Dec	5pm–9pm	Kirtan Darbar	"
Tue 19th Dec	6pm–9pm	Kirtan Darbar	"
Wed 20th Dec	6pm – 9pm	Simran Samagam	"
Thur 21st Dec	6pm–10pm	Bal Kirtan Darbar followed by Movie	"
Fri 22nd Dec	9am–5pm	Workshop: The Gurū: Connecting with the Divine Light, by Bhai Harinder Singh, San Antonio, Texas	New West Community Center (Ewen Ave)
	5.30pm–7pm	Seminars: Shaibzadey & Mata Gujri Ji	New West Community Center (Ewen Ave)
	6pm–9pm	Youth Kirtan Darbar	Gurdwara Sahib Sukh Sagar
Sat 23rd Dec	9am	Akhand Path Sahib – Arumb	
	10am–5pm	Seminars on Sikh History, Philosophy and drug & social challenges. Presented by Dr Savraj Singh (USA), Dr Khem Singh Gill (former VC PAU), Harinder Singh (SIKHRI, TX), DR P S Bhurji and youth presenters	New West Community Center (Ewen Ave)
	6pm–9pm	Dhadi Darbar	Gurdwara Sahib Sukh Sagar
Sun 24th Dec	12pm	Amrit Sanchar	
	1pm–5pm	International Gatka Exhibition & Competition	Khalsa School Gym, Surrey
	6pm–9pm	Akhand Kirtan Jatha followed by Fireworks	Gurdwara Sahib Sukh Sagar
Mon 25th Dec	10.30am–2.30pm	Bhog Akhand Path Sahib, followed by Recognition of community pioneers & men and women with outstanding contribution. Followed by Closing Ceremony & Awards for competition winners	"

Guest of Honour Baba Iqbal Singh (Baru Sahib)

Khalsa Diwan Society - Celebrating 100 Years of Sikh Achievements
Program Schedule, December 15th - 25th 2006

Date	Time	Description	Location
Fri 15th Dec	9am	Akhand Path Sahib - Arumb	Gurdwara Sahib Sukh Sagar
	5pm-9pm	Kirtan Darbar & Opening Ceremony	"
Sat 16th Dec	11am-5pm	Dastar & Khalsa Dress Competition	New West Community Center (Ewen Ave)
	6.30pm-9pm	Katha Darbar	Gurdwara Sahib Sukh Sagar
Sun 17th Dec	9am-1.30pm	Akhand Path Sahib - Bhog followed by Kirtan and then Speeches by Scholars on Sikhs in Canada & History of KDS followed by Speeches by Dignitaries	"
	12pm-4pm	Medical Camp	"
	6pm-9pm	Kavi Darbar	"
Mon 18th Dec	5pm-9pm	Kirtan Darbar	"
Tue 19th Dec	6pm-9pm	Kirtan Darbar	"
Wed 20th Dec	6pm - 9pm	Simran Samagam	"
Thur 21st Dec	6pm-10pm	Bal Kirtan Darbar followed by Movie	"
Fri 22nd Dec	9am-5pm	Workshop: The Guru: Connecting with the Divine Light by Bhai Harinder Singh, San Antonio, Texas.	New West Community Center (Ewen Ave)
	5.30pm-7pm	Seminars: Shaibzadey & Mata Gujri Ji	New West Community Center (Ewen Ave)
	6pm-9pm	Youth Kirtan Darbar	Gurdwara Sahib Sukh Sagar
Sat 23rd Dec	9am	Akhand Path Sahib - Arumb	"
	10am-5pm	Seminars on Sikh History, Philosophy and drug & social challenges. Presented by Dr Savraj Singh (USA), Dr Khem Singh Gill (former VC PAU), Harinder Singh (SIKHRI, TX), Advocate Harvinder S. Phoolka, DR P S Bhurji and youth presenters. - Guest of Honor - Baba Iqbal Singh Ji (Baru Sahib)	New West Community Center (Ewen Ave)
	6pm-9pm	Dhadi Darbar	Gurdwara Sahib Sukh Sagar
Sun 24th Dec	12pm	Amrit Sanchar	"
	1pm-5pm	International Gatka Exhibition & Competition	Khalsa School Gym, Surrey
	6pm-9pm	Akhand Kirtan Jatha followed by Fireworks	Gurdwara Sahib Sukh Sagar
Mon 25th Dec	10.30am- 2.30pm	Bhog Akhand Path Sahib, followed by Recognition of community pioneers & men and women with outstanding contribution. Followed by Closing Ceremony & Awards for competition winners	"

GURU'S WORD IS DIVINE LIGHT IN THIS WORLD

ੴ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ॥

ਮਾਨਸ ਕੀ ਜਾਤ ਸਬੈ ਏਕੈ ਪਹਿਚਾਨਬੋ - *"Recognize all Human Race as One"* Guru Gobind Singh Ji

KHALSA DIWAN SOCIETY

(EST. 1906)

GURDWARA SAHIB SUKH SAGAR

Message from Executive Committee Khalsa Diwan Society (Sukh Sagar) New Westminster.

Waheguru Ji Ka Khalsa
Waheguru Ji Ki Fateh.

It is indeed our great honor and privilege to be a part of the celebrations of the 100th year of establishment of the Khalsa Diwan Society.

Our pioneers came to Canada more than a century ago. The history tells us that those days were full of discrimination based on race, colour and ethnicity. The immigrants from Asian countries in particular became victims of racism and ostracism. We bow in reverence and pay our sincere homage to our Pioneers they were asked to move out of British Columbia. They refused to accept free grants of land and declined to move to the Honduras. Our Pioneers faced the painful saga of Kamagata Maru during 1914.

Amongst other societies in British Columbia the Khalsa Diwan Society, New Westminster was also a branch of the pioneer institution of the Sikhs - Khalsa Diwan Society, 1866 West 2nd Avenue Vancouver. Therefore we are commencing celebrations from the 15th to 25th of December 2006.

Moving forward we aim to build on the foundation provided by the many sacrifices of our pioneers in assuring the freedoms we enjoy today. Our vision for 2007 and beyond is to create an atmosphere where the community is brought together in harmony. It is realized that the initial steps in making this a reality must start with encouraging the Punjabi language to be internalized by present and future generations. In addition to this Kirtan, Gatka and Gurbani Santhia classes as well as regular social and educational programs for all of the Sangat, will ensure that we can all unite and come together for our youth and elders to entice the very virtues of our great religion, culture and heritage.

Our Pioneers faced several hardships to establish themselves in Canada. It is because of their significant contributions we are now able to enjoy all the comforts of life. On behalf of the members of the Khalsa Diwan Society, New Westminster we are thankful to all the volunteers, donors and the learned guests from here and abroad for their participation and donation of their valuable time and skills for the success of the celebrations.

To remember our Pioneers let us, therefore, join in celebration of this special occasion and make it a memorable event for our future generations to come.

15th December, 2006.

'Working together for a brighter future'

347 WOOD STREET NEW WESTMINSTER, BC V3M 5K6
MAIN: 604-521-3111 **OFF:** 604-638-7380 • **FAX:** 604-521-4936 • **EMAIL:** info@sukhsagar.ca • **WEB:**www.sukhsagar.ca

PRIME MINISTER · PREMIER MINISTRE

It is with great pleasure that I extend my warmest greetings to everyone marking the 100th anniversary of the Khalsa Diwan Society, in British Columbia.

This special milestone offers a wonderful opportunity to highlight the significant role your members have played in the community. As Canadians, we are fortunate to be living in a country that embraces the many cultures of the world. Our success as a nation is based on the social, economic and political contributions of people of all backgrounds working together.

Over a century, the Khalsa Diwan Society has been helping newcomers, providing them a gathering place where they find information, as well as cultural and spiritual support. I would like to commend everyone associated with this organization for their efforts in strengthening the multicultural character of our nation, while fostering understanding amongst people of different backgrounds. I am certain that you will continue this valuable work for many years to come.

On behalf of the Government of Canada, please accept my best wishes for a memorable centennial celebration.

OTTAWA
2006

Office of Jack Layton
Leader of Canada's New Democratic Party

NDP NPD

Bureau de Jack Layton
Chef du Nouveau parti démocratique du Canada

Khalsa Diwan Society
347 Wood Street
New Westminster, BC
V3M 5K6

December 13, 2005

Dear Mr. Gill and Mr. Athwal,

I would like to congratulate you on the one hundredth anniversary of the Khalsa Diwan Society. Canadian society has come a long way over the last century, and the Sikh community has played a vital role in the development of an open, tolerant and multicultural country.

Your project of holding religious, educational and sportive events demonstrates the ingenuity and diversity that exists within the Sikh community. These are great ways to both promote Sikh-Canadian culture and create a space in which to reflect on an important aspect of Canadian history.

Although I will regrettably be unable to join you for this milestone, I am confident that this event will be a great success, and I wish you all the best in your future endeavours.

Sincerely,

Jack Layton

Jack Layton
Leader, New Democratic Party of Canada

1001-75 rue Albert Street, Ottawa ON CANADA K1P 5E7
Tel: 613.236.3613 Fax/télécopieur: 613.230.9950
Email/couriel: jack@fed.ndp.ca

BRITISH COLUMBIA

December 15 - 25 2006

A Message from the Premier

As Premier of the province of British Columbia, I would like to extend greetings to the Khalsa Diwan Society as, they commemorate their 100th anniversary.

I understand that religious festivities, sporting events and seminars are planned to celebrate the establishment of the pioneer Sikh institution. I hope the historic celebrations are a tremendous success, giving everyone an oppurtunity to renew friendships and reflect on the history and accomplishments of the organization.

I would like to acknowledge the hardworking organizers and volunteerswho gave their time to coordinate this anniversary event.

Congratulations and best wishes for a wonderful celebration.

Sincerely,

Gordon Campbell
Premier

BRITISH
COLUMBIA
The Best Place on Earth

Message from the Honourable Wally Oppal
Ministry of Attorney General and Minister Responsible for Multiculturalism

As Minister Responsible for Multiculturalism, I am privileged to send best wishes to the Khalsa Diwan Society of Gurdwara Sahib Sukh Sagar on the occasion of your centennial anniversary.

The 100th anniversary of the Khalsa Diwan Society is a special time to celebrate the contributions of the Indo-Canadian community in British Columbia. Since its inception, the society has provided facilities for religious practice and has been a strong voice for a fair and just society. Formed by Sikh, Muslim and Hindu pioneers, it champions the message of the Guru Granth Sahib for truth, compassion, peace, service and goodwill towards all humankind with emphasis on moral actions, noble living and working for the welfare of all people.

I am proud that our Indo-Canadian community has continued to grow and add to the cultural fabric of B.C. by sharing our music, food and diverse and proud Indian heritage. Multicultural communities enrich us socially and culturally, bring economic advantages and generate innovation. They attract industries and people that benefit rural and urban communities across the Province.

I wish you tremendous success in your religious celebrations and discussions on the accomplishments and challenges of our community over the last 100 years. We are fortunate to live in a province that values various cultures, traditions and origins. Our strong Indo-Canadian community contributes to making this province the 'best place on Earth.' By committing to work together to encourage racial and ethnic understanding, our children, families and communities can continue to build a harmonious society that values, appreciates and respects all British Columbians.

Congratulations once again on your centenary.

Sincerely,

Wally Oppal

MAYOR'S OFFICE
511 ROYAL AVENUE
NEW WESTMINSTER, B. C.
V3L 1H9

Dear Participants and Guests:

I am pleased on behalf of City Council, to extend warmest greetings to the members of the Khalsa Diwan Society as you gather to celebrate the centenary celebration of the pioneer Sikh Institution in North America – Khalsa Diwan Society.

Canada is a splendid mosaic shared by a diversity of peoples. Cultural and religious celebrations such as your Centenary Celebration are an integral component of the Canadian social fabric and through these types of celebrations, we learn more about one another. We are grateful by your community's cultural traditions that are today being enjoyed by all Canadians.

I would also like to thank the volunteers and organizing committee for their hard work and dedication in organizing this important centennial celebration.

Please accept our best wishes for a most joyous centenary celebration as well as happiness, peace and success in the years ahead.

Sincerely,

Wayne Wright
MAYOR

W.L. (LORNE) ZAPOTICHNY
CHIEF CONSTABLE

NEW WESTMINSTER POLICE SERVICE

OFFICE OF THE CHIEF CONSTABLE

555 COLUMBIA STREET, NEW WESTMINSTER, BRITISH COLUMBIA, CANADA V3L 1B2
PHONE: 604-525-5411 FAX 604-529-2401
e-mail: lzapotichny@nwpolice.org

November 14, 2006

Mr. Avtar Singh Gill, General Secretary
Khalsa Diwan Society
347 Wood Street
New Westminster, BC V3M 5K6

Re: Centenary Celebration of the pioneer Sikh Institution in North America – Khalsa Diwan Society

Dear Mr. Gill,

On behalf of the members of the New Westminster Police Service I want to congratulate the Khalsa Diwan Society and its many supporters across the country on the occasion of its centenary celebration. The Khalsa Diwan Society has long served the needs of the Sikh Community and here in New Westminster we are proud to be home to one of the oldest Gurdwaras in Canada; Sahib Sukh Sagar.

As our world continues to become more mobile and as people from many nations and cultures venture forth to new homelands, members of the Sikh community are indeed fortunate to be able to enjoy the open doors and welcoming arms of the Khalsa Diwan Society. Congratulations.

Yours truly,

W.L. (Lorne) Zapotichny
Chief Constable

Encl.

Province of
British Columbia

Legislative Assembly

John Nuraney, M.L.A.
(Burnaby-Willingdon)

Legislative Office
East Annex, Parliament Buildings
Victoria B.C. V8V 1X4
Phone 250 952-6784
Fax 250 387-9091

Constituency Office
M-5 - 4277 Kingsway
Burnaby, B.C. V5H 3Z2
Phone: 604 775-2414
Fax: 604 775-2550
email: john.nuraney.mla@leg.bc.ca

November 29, 2006

Mr. Harbhajan Singh Athwal
President,
Khalsa Diwan Society
347 Wood Street
New Westminster
V3M 5K6

Dear Sir,

On the occasion of the Centenary Celebration of the Society, I would like to offer you my heartiest congratulations.

In the past century your organization has played a very significant role in maintaining the dignity of our community and ensuring that our values are not only protected but allowed to flourish. It is important for all of us to recognize that the earlier period of our settlement was studded with difficult challenges and if we did not have the leadership that was provided by our pioneers, we would have had a very different situation than the one we are enjoying now.

Once again my gratitude for the excellent work done by the Society and wishing you continued success.

Yours sincerely,

John Nuraney, MLA
Burnaby Willingdon

I am very proud to be a part of the Khalsa Diwan Society's historic centenary celebrations.

One of the momentous decisions of Guru Gobind Singh's career was to institute the order of the Khalsa, an order of loyal Sikhs bound by common identity and discipline, with Guru Gobind Singh Ji as the spiritual father and his wife, Sahib Kaur, as the spiritual mother. This was the birth of a society whose quest for spiritual peace and unity of mankind is reflected in the history of the Sikh pioneers, whose stories of devotion, sacrifice and struggle continue to influence and strengthen the lives of Sikhs everywhere.

Much has been accomplished since Professor Sant Baba Teja Singh finalized the rules, regulations and by-laws of the Khalsa Diwan Society in Vancouver one hundred years ago. With its strong community spirit and devotion to family and faith, Sikhism has found fertile ground in Canada. And we are stronger as a nation because of this.

My sincere congratulations on this momentous occasion!

Peter Julian, MP
Burnaby-New Westminster

Province of
British Columbia

Legislative Assembly

Sindi Hawkins, M.L.A.
Kelowna – Mission
Deputy Speaker

Legislative Office:
Parliament Buildings
Victoria, B.C. V8V 1X4
Phone: 250-953-4869
Fax: 250-387-9091

Constituency Office:
102 2121 Ethel Street
Kelowna, B.C. V1Y 2Z6
Phone: 250-712-3620
Fax: 250-712-3626
Email: sindi.hawkins.mla@leg.bc.ca

Message from Sindi Hawkins, MLA, Kelowna Mission And Deputy Speaker of the British Columbia Legislative Assembly

It is with immense pleasure that I send you my **congratulations** on the **100th Anniversary of the Pioneer Sikh Institution in North America - Khalsa Diwan Society**, British Columbia, Canada. The Khalsa Diwan Society has helped so many newcomers from India, who often faced a hostile environment with racism and ostracism upon first arriving in North America. The society has provided a facility for religious practice and has also led the struggle for human rights.

I commend you for all the excellent work and a century of dedication. Thank you for being there for our British Columbia Indian Community and indeed, for all of Canada. You have enabled the participants to strengthen our community and to play a healthier role for a better life in British Columbia. With pride, I applaud your work and wish you continued success as you continue into the second century of service.

Message

The Management of the Kalgidhar Society/Trust, Gurdwara Baru Sahib, Himachal Pradesh, India, is happy to know that the Khalsa Diwan Society, Gurdwara Sahib Sukh Sagar, New Westminister, British Columbia, Canada is celebrating one hundred years of its foundation. With the blessings of Guru Nanak Dev Ji Maharaj, this Society has made significant contributions and attainments for the spread of mission of **spiritual brotherhood** and **peace** not only in Canada but throughout the world. Apart from spiritual guidance, this Society has played a notable role in solving critical problems of inhabitants of Indian origin in Canada including all Indians – Sikhs, Hindus, Muslims and Christians. In this struggle, Sant Teja Singh Ji, MA LLB (Punjab), AM (Harvard, USA), who was a student of Teachers Training College, Columbia, New York in USA, at that time, played a leading role in gaining rights of minority immigrants and the immigration of their families, and to discuss with the officials of the then Govt. in Canada at Ottawa at that every crucial time. The Canadian Government planned to deport all Indians from Canada to Houndras in Latin America and thus he saved the community from going to a very poor country of Houndras where they could not have even earned their livelihood what to speak of their families. Sant Teja Singh Ji was also instrumental in organizing first session of Baptism in Canada according to the religious rules and regulations and acted as Head Priest for this ceremony.

The Khalsa Diwan Society has helped in promoting a good rapport of the immigrants with the Locals to dedicate themselves for the growth of Canadian economy.

It is very appropriate that the Members of the Khalsa Diwan Society are celebrating the **Centenary Jubilee** (from 15-25 December 2006) to further carry out the mission of Guru Nanak Dev Ji for the welfare of whole mankind. The holding of Seminars alongwith the religious programmes will help to discuss accomplishments and limitations encountered during the last 100 years. Such an occasion will also provide an opportunity to strengthen our community for a better life of immigrants in Canada.

The Members of the Kalgidhar Society/Trust, Gurdwara Baru Sahib (India) wish success for these celebrations and convey greetings to all :

26 Nov. 2006

(Khem Singh)
Vice-President
Kalgidhar Society/Trust
Gudwara Baru Sahib
(Himachal Pradesh), India

(Iqbal Singh)
President
Kalgidhar Society/Trust
Gurdwara Baru Sahib
(Himachal Pradesh), India

Narinder (Nina) Kaur Grewal

Member of Parliament
(Fleetwood-Port Kells)
December, 2006

It is with great honour and pleasure that I congratulate the members and the volunteers of the Khalsa Diwan Society, Gurdwara Sahib Sukh Sagar, New Westminster, British Columbia on the first centennial celebration!

In 1907, the Society established the first Gurdwara in Canada in Vancouver. As a sole representative of the South Asian community in Canada for a very long time, the Society played a dominant role in dealing with social, religious, economic, political and minority issues. The Society has been instrumental in the settlement and integration of newer immigrants in Canada and advocating freedom, respect for human rights and equality of all citizens. The Khalsa Diwan Society established on July 22nd, 1906 hosts an annual Vaisakhi parade since January 19th, 1908 attended by thousands that showcases the Indo-Canadian community and the Sikh faith.

I wish everyone a memorable celebration of this historical event, and the best wishes for future endeavours and challenges in making Canada a better country for all.

ਮੈਂ ਤਹਿ ਦਿਲੋਂ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੋਸਾਇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ 100 ਸਾਲਾ ਦਿਵਸ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਬਹੁਤ ਮੁਬਾਰਕਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ੁਭ ਇਸ਼ਾਵਾਂ ਦਿੰਦੀ ਹਾਂ!

ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੋਸਾਇਟੀ ਨੇ ਪਿਛਲੀ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਸਾਊਥ ਏਸ਼ੀਅਨ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਆਵਾਜ਼, ਜਥੇਬੰਦੀ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਨੇ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਮੁਤਾਬਿਕ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ, ਆਜ਼ਾਦੀ, ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਨਸਲਵਾਦ ਆਦਿ ਮੁੱਦਿਆਂ ਉੱਤੇ ਪਰਵਾਸੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਹ ਸੋਸਾਇਟੀ ਧਾਰਮਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ, ਰਾਜਨੀਤਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਪੱਖੋਂ ਵੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਦੀ ਬਿਹਤਰੀ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਰਹੀ।

ਜਿੱਥੇ ਮੈਂ ਇਸਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਦੀ ਹਾਂ, ਉੱਥੇ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੋਸਾਇਟੀ ਨੂੰ ਸਮੁੱਚੀ ਕਮਿਊਨਟੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਸ਼ੁਭਕਾਮਨਾਵਾਂ ਵੀ ਦਿੰਦੀ ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਮੀਦ ਕਰਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਸੋਸਾਇਟੀ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕਨੇਡਾ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਵਿੱਚ ਭਰਭੂਰ ਹਿੱਸਾ ਪਾਏਗੀ।

CORPORATION OF THE CITY OF NEW WESTMINSTER

December 5, 2006

Harbhajan Singh Athwal
President
Khalsa Diwan Society
347 Wood Street
New Westminster, BC
V3M 5K6

Dear Mr. Athwal

Thank you for your letter regarding proclamation of 10 days of Centenary Celebration of the Pioneer Sikh Institution in North America – Khalsa Diwan Society.

City Council at its meeting on December 4th recognized the contribution of the Khalsa Diwan Society for the last 100 years. His Worship Mayor Wayne Wright will proclaim December 15 to 25, 2006 as 10 Days of Centenary Celebration of the Establishment of the Pioneer Sikh Institution KHALSA DIWAN SOCIETY in North America at the Regular Council meeting on December 11, 2006.

Sincerely,

Rick Page
Director of Legislative Services\City Clerk

Doc# 38942

Raj Chouhan, MLA

Chuck Puchmayr, MLA

Harry Bains MLA

November 16, 2006

GREETINGS!

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

Congratulations to the Khalsa Diwan Society on completing 100 glorious years since its establishment in 1906. The founding of the Khalsa Diwan Society is an important landmark in the history of British Columbia.

As a religious institution, it has been a spiritual guide to generations of Sikhs as well as non-Sikhs. As a progressive organization, it was at the forefront of many notable struggles crucial to immigrants and minorities.

Khalsa Diwan Society has stood by the community at every step. It provided inspiration to the movement to regain immigrants' right to vote, helped lead the struggle for minority rights and has continued to meaningfully engage families, neighbourhoods and youth for the past ten decades.

The New Democrat Official Opposition is proud to have historically shared the many values that the Society embodies – social justice, equality, opportunity, and tolerance. These same principles are the key to our multicultural province's future. In striving to uphold these values, we carry on the important work that Khalsa Diwan Society started as well as strengthen a tradition that has withstood the test of time.

We would like to take this opportunity to thank you for all your contributions in the last 100 years and wish you continued success. We look forward to working with you to make British Columbia a more just and fair province for all its people.

ਖਾਲਸਾ ਦਿਵਾਨ ਸੋਸਾਇਟੀ ਦੀ ੧੦੦-ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਦੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਲੱਖ-ਲੱਖ ਵਧਾਈ।

Yours Sincerely,

Raj Chouhan, MLA
Burnaby Edmonds

Chuck Puchmayr, MLA
New Westminster

Harry Bains MLA
Surrey-Newton

P.S. I have enjoyed working with the Khalsa Diwan Society during my 9 years on New Westminster City Council. If there is anything I can do to help the society, please do not hesitate to call my office at 604-775-2101.
– Chuck

Office of The Mayor of the City of Burnaby

PROCLAMATION

"10 DAYS OF CENTENARY CELEBRATIONS – KHALSA DIWAN SOCIETY"

WHEREAS a century has passed since the Khalsa Diwan Society, British Columbia, was established by the Sikh pioneers; and

WHEREAS in the early days of their settlement, the people from India faced many economic hardships and social injustice as they started their new lives in Canada; and

WHEREAS the Khalsa Diwan Society was instrumental in developing places of worship and provided leadership over the past century to the new-comers to oppose injustice and discrimination; and

WHEREAS in recognition of this Centenary Celebration, Khalsa Diwan Society will host religious services and seminars to discuss struggles and achievements during the past 100 years. In addition, there will be an essay contest and sporting events; and

WHEREAS over the last 100 years, the Khalsa Diwan Society has greatly contributed to Canada's rich cultural heritage and the economic prosperity of our province and our country.

NOW THEREFORE I, DEREK R. CORRIGAN, MAYOR OF THE CITY OF BURNABY DO HEREBY PROCLAIM DECEMBER 15TH TO 25TH, 2006 AS

"10 DAYS OF CENTENARY CELEBRATIONS - KHALSA DIWAN SOCIETY"

IN THE CITY OF BURNABY.

Derek R. Corrigan
Mayor

Dated this 11th day of December, 2006 A.D.

Canada
Province of British Columbia

ELIZABETH THE SECOND, by the Grace of God, of the United Kingdom, Canada and Her other Realms and Territories, Queen, Head of the Commonwealth, Defender of the Faith

On March 20, 2006, the New Democrat Opposition Caucus was proud to propose the following motion to the Legislative Assembly of British Columbia which was passed unanimously in the House:

Be it resolved that this House recognize the importance of the anniversary of the creation of the Khalsa, celebrated every year as the festival of Vaisakhi; and the contributions Canadian Sikhs have made to our country and our province; and that this House also recognize the importance of the Panj Kakkaar: the ***Kirpan*** — a ceremonial sword representing indomitable spirit; the ***Kes*** — unshorn hair, representing a simple life, saintliness and devotion to God; the ***Kara*** — a steel bangle worn as a sign of the eternity of God; the ***Kanga*** — a wooden comb worn to represent a clean mind and body; and the ***Kacha*** — short breeches, representing hygienic living.

Carole James, Leader
New Democrat Official Opposition

Chuck Puchmayr, MLA
New Westminster

Jagrup Brar, MLA
Surrey - Panorama Ridge

Raj Chouhan, MLA
Burnaby - Edmonds

Lieutenant Governor

Canada

Province of British Columbia

A Proclamation

ELIZABETH THE SECOND, by the Grace of God, of the United Kingdom, Canada and Her other Realms and Territories, Queen, Head of the Commonwealth, Defender of the Faith

To all to whom these presents shall come – Greeting

WHEREAS, Guru Granth Sahib, the Sikh Scripture, is a compilation of the divine wisdom to the Sikh Gurus and saints of other faiths reaffirming the fundamental unity of all religions; and

WHEREAS, The Sikh Scripture embodies the Universal message of Truth, Compassion, Peace, Equality, Sharing and Service towards all humankind; and

WHEREAS, the Guru Granth Sahib stresses the democratic way of life and the equality of all people. It seeks universal peace and goodwill of all mankind with emphasis on moral actions, noble living and working for the welfare of all people; and

WHEREAS, 2004 marks the 400th anniversary of the first installation of the Guru Granth Sahib at Darbar Sahib, commonly known as the Golden Temple, in Amritsar; and

WHEREAS, Sikhs have been a part of the Province of British Columbia since the early 1900s when pioneers settled in areas around the province; and

WHEREAS, Sikhs in the Province of British Columbia are a vibrant community and contribute significantly to the economic, social, and cultural well-being of the Province and its citizens, and

WHEREAS, Our Lieutenant Governor, by and with the advice and consent of the Executive Council, has been pleased to enact Order in Council 903 on October 11, 2002;

NOW KNOW YE THAT We do by these presents proclaim and declare that April, 2004, shall mark the

"400th anniversary of the installation of Guru Granth Sahib"

in British Columbia;

IN TESTIMONY WHEREOF We have caused these Our Letters to be made Patent and the Great Seal of Our Province to be hereunto affixed.

WITNESS The Honourable Iona Campagnolo, Lieutenant Governor of Our Province of British Columbia, in Our City of Victoria, in Our Province, this third day of April, two thousand four and in the fifty-third year of Our Reign.

BY COMMAND.

ATTORNEY GENERAL
AND MINISTER RESPONSIBLE FOR TREATY NEGOTIATIONS

Sangat appreciation programme at Gurdwara Sahib Sukh Sagar, New Westminster on October 1st, 2006. With Partcipants from all BC Youth Groups and Organzations

Local Sikh Youth Community Websites and Resources

Gurdwara Sahib Sukh Sagar, New Westminster, BC
www.sukhsagar.ca

Gurmat Center, Abbotsford, B.C.
www.gurmatcenter.com

Gurmat Studies Foundation
www.gurmatstudies.com

Guru Nanak Academy
www.gurunanakacademy.com

Kaurs United
www.kaursunited.org

Sikh Students Association of Simon Fraser University
www.sfussa.com

Sikh Students Association of UBC
www.ssaubc.com

Sikh Youth & Community of British Columbia
www.bcsikhyouth.com

VIRSA
www.virsa.ca

West Coast Sikh Youth Alliance
www.wcsya.com

ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਗ

ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਅਤੇ ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੰਘ-ਸੂਰਮੇ

(ਸ਼ਹੀਦ ਭਾਈ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਸ਼ਹੀਦ ਭਾਈ ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ)

ਸ: ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਵੈਨਕੂਵਰ

ਜਦੋਂ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਵਸੇਬੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਜਾਂ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਭਾਈ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਿੰਡ ਮਲਕ, ਲੁਧਿਆਣਾ, ਭਾਈ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਖੁਰਦਪੁਰ', ਜਲੰਧਰ (ਪਹਿਲੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਾਹਿਬ), ਭਾਈ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਭਿੱਖੀਵਿੰਡ',ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਭਾਈ ਬਤਨ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਪਿੰਡ ਦਲੇਲ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ, ਮਾਨਸ਼ਾ), ਭਾਈ ਮਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਪੰਡੋਰੀ', ਲੁਧਿਆਣਾ, ਭਾਈ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਨੱਥੋਕੇ', ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਭਾਈ ਭੋਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਚੀਮਨਾ', ਲੁਧਿਆਣਾ, ਭਾਈ ਭੋਲਾ ਸਿੰਘ ਲੰਮਾ, ਪਿੰਡ ਬੂੜਾ ਗੁਜਰ, ਭਾਈ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਗੁੱਦੇ, ਭਾਈ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਲੋਪੋ ਕੇ', ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਭਾਈ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਚੋਟੀਆਂ ਥੋਬਾ ਸਿੰਘ', ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਭਾਈ ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਨਵਾਂ ਚੰਦ', ਅਤੇ ਸੰਤ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ) ਆਦਿਕ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਗੱਲ ਪੂਰੀ ਕਰਨੀ ਤਾਂ ਇੱਕ ਪਾਸੇ, ਸਗੋਂ ਗੱਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਸ਼ਹੀਦ ਭਾਈ ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਸ਼ਹੀਦ ਭਾਈ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਰੇ ਹੀ ਲਿਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਕੀ ਨਾਮਾਂ-ਰੂਪੀ ਮਣਕਿਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਸ ਵਾਰਤਾ-ਰੂਪੀ ਮਾਲਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਇਆ ਜਾਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ।

ਆਮਦ: ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਆਮਦ 19ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅਖੀਰਲੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿੱਚ ਹੋਈ। ਬਰਤਾਨੀਆਂ ਦੀ ਰਾਣੀ ਵਿਕਟੋਰੀਆ ਦੇ ਤਾਜਪੋਸ਼ੀ ਦੇ ਜਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਉਪਰੰਤ, ਸਿੱਖ ਲੈਂਸਰ ਅਤੇ ਇਨਫੈਂਟਰੀ ਰੈਜਮਿੰਟ ਦੇ ਫੌਜੀ ਕੈਨੇਡਾ ਰਾਹੀਂ ਭਾਰਤ ਗਏ। ਉਹ ਰੇਲ ਰਾਹੀਂ ਮਾਂਟਰੀਅਲ ਤੋਂ ਵੈਨਕੂਵਰ ਪੁੱਜੇ। ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਤੇ ਭਗੋਲਿਕ ਸਥਿਤੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਵਸਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਵਾਪਿਸ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤਾਂ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧੀਆਂ ਨਾਲ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੰਜੀਦਗੀ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਹੋਰ ਬਾਹਰ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦੇ ਸਿੱਖ ਫੌਜੀਆਂ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਤੱਕ ਭੀ ਪੁੱਜ ਗਈ। ਇਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਹੀ 1904 ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਿੱਖ-ਕਾਫਲਾ ਵੈਨਕੂਵਰ ਪੁੱਜਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਪਿੰਡ ਮਲਕ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਭਾਈ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭੀ ਸਨ। ਜੋ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸਫਰੀ ਬੀੜ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਸਨ। ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 1906 ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਖੁਰਦਪੁਰ', ਭਾਈ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਨੱਥੋਕੇ', ਭਾਈ ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਲੋਪੋ ਕੇ' ਅਤੇ 1907 ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਮਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਪੰਡੋਰੀ' ਤੇ ਭਾਈ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਚੋਟੀਆਂ ਥੋਬਾ ਸਿੰਘ' ਆਦਿ ਭੀ ਵੈਨਕੂਵਰ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਤਿਆਰ-ਬਰ-ਤਿਆਰ ਸਿੰਘ ਬੜੇ ਭਾਉ-ਭਾਵਨੀ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਸਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਸਿੱਖੀ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਪੂਰਨ ਚੇਤਨਤਾ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ, ਦੇਸ਼-ਕੌਮ ਲਈ ਕੁੱਝ ਕਰ ਗੁਜ਼ਰਨ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਠਾਠਾਂ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਦਾ ਸਬੂਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਦਰਜਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨੇ, ਇੱਥੋਂ ਦੇਸ਼ ਵਾਪਸ ਜਾ ਕੇ, 'ਗਦਰ ਲਹਿਰ' ਤੇ 'ਅਕਾਲੀ ਲਹਿਰ' ਵਿੱਚ ਸਰਗਰਮ ਹਿੱਸਾ ਪਾਉਂਦਿਆਂ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਕੇ ਦਿੱਤਾ। ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸਤਰਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਤੇ ਖੂਭ ਢੁਕਦੀਆਂ ਹਨ;

ਸ਼ਹੀਦ ਭਾਈ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਰਹਿਣੀ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਰਹਿਣ, ਮੂੰਹੋਂ ਮਿੱਠੀ ਬਾਣੀ ਕਹਿਣ, ਭੁੱਲ ਵੀ ਨਾ ਨੇੜੇ ਬਹਿਣ, ਦੁਸ਼ਟ ਤੇ ਸ਼ੈਤਾਨ ਦੇ।

ਸਦਾ ਸੱਚੀ ਕਿਰਤ ਕਰਨ, ਜਾਣਦੇ ਨਾ ਵਿਹਲਾ ਬਹਿਣ, ਵੰਡ ਛਕ ਭਲਾ ਕਹਿਣ, ਪੱਕੇ ਉਹ ਜ਼ੁਬਾਨ ਦੇ।

ਸਦਾ ਅਣਖ ਨਾਲ ਰਹਿਣ, ਕਦੀ ਵੀ ਨਾ ਜ਼ੁਲਮ ਸਹਿਣ, ਜਬਰ ਅੱਗੇ ਡਟ ਜਾਣ, ਦਾਅ ਉਤੇ ਜਾਨ ਦੇ।........(ਸਿੱਖੀ ਹਲੂਣਾ)

ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵੈਨਕੂਵਰ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ: ਉਂਝ ਤਾਂ 1904 ਤੋਂ ਹੀ ਭਾਈ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਉੱਦਮ ਸਦਕਾ ਪੋਰਟ ਮੂਡੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਕਾਨ ਕਰਾਏ ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਨੇ ਆਰੰਭ ਕੀਤੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਸਨ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਲਈ ਇਥੇ ਜ਼ਮੀਨ ਵੀ ਖਰੀਦੀ ਗਈ ਸੀ। ਲੇਕਿਨ ਕਾਫੀ ਸੋਚ-ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਉਪਰੰਤ ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਇੱਕ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੇਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਕਾਨ ਕਰਾਏ ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਇਹ ਸਤਿਸੰਗ ਜਾਰੀ ਰੱਖੇ ਗਏ ਤੇ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿੱਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਉਪਰੋਕਿਤ ਵਰਨਣ ਕੀਤੇ ਗੁਰ-ਮਤਿ ਦੇ ਧਾਰਨੀ, ਗੁਰਸਿੱਖ ਸੂਰਬੀਰ ਯੋਧਿਆਂ ਨੇ 22 ਜੁਲਾਈ 1906 ਨੂੰ 'ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀ' ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਲਈ ਅਤੇ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀ ਦੇਖ-ਰੇਖ ਹੇਠ, 1866 ਵੈਸਟ, ਸੈਕਿੰਡ ਐਵਨਿਊ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿਖੇ ਪਹਿਲੇ (ਨਾਰਥ ਅਮੈਰਿਕਾ ਦੇ ਪਹਿਲੇ) ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਕੇ, ਇਸ ਕਾਰਜ ਲਈ ਮਾਇਆ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਲਈ ਪਹਿਲੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ। ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ (ਪਿੰਡ ਮਲਕ), ਭਾਈ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ 'ਨੱਥੋਕੇ', ਭਾਈ ਭਾਗ ਸਿੰਘ 'ਭਿੱਖੀਵਿੰਡ', ਭਾਈ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ 'ਖੁਰਦਪੁਰ', ਭਾਈ ਭੋਲਾ ਸਿੰਘ 'ਚੀਮਨਾ', ਭਾਈ ਭੋਲਾ ਸਿੰਘ ਲੰਮਾ 'ਬੂੜਾ ਗੁੱਜਰ', ਭਾਈ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ 'ਗੁੱਦੇ' ਆਦਿਕ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਇੱਕ ਕਰ ਕੇ ਉਗਰਾਹੀ ਕੀਤੀ। ਸਮੂੰਹ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਸਦਕਾ 19 ਜਨਵਰੀ 1908 ਨੂੰ ਵੈਨਕੂਵਰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਨਵੀਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਇਮਾਰਤ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਸੁਭਾਗੇ ਅਵਸਰ ਤੇ ਜਿਥੇ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿੱਚ ਚਾਅ ਡੁੱਲ-ਡੁੱਲ ਪੈ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਥੇ ਸੱਭ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਣਥੱਕ ਗੁਰਸਿੱਖ ਸੇਵਕ ਦੀ ਘਾਟ ਵੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਇਸ ਕਾਰਜ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਸੀ। ਉਹ ਸਨ ਭਾਈ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਪਿੰਡ ਮਲਕ), ਜੋ 22 ਜੁਲਾਈ 1907 ਨੂੰ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਕੂਚ

ਕਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾ ਬਿਰਾਜੇ ਸਨ।

ਸ਼ਹੀਦ ਭਾਈ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਖੁਰਦਪੁਰ': ਭਾਈ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਖੁਰਦਪੁਰ' ਦਾ ਜਨਮ ਪਿੰਡ ਖੁਰਦਪੁਰ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ (ਪੰਜਾਬ) ਵਿਖੇ 14 ਸਤੰਬਰ, 1882 ਨੂੰ ਪਿਤਾ ਸ੍ਰ: ਬੁੱਧ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਹੋਇਆ। ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਸਤੇ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ ਆਦਮਪੁਰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਮਿਡਲ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਪ ਨੇ ਸਕੂਲ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਆਪ ਦਾ ਵਿਆਹ ਜਿਸ ਬੀਬੀ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਉਹ ਥੋੜੀ ਦੇਰ ਬਾਦ ਹੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਈ ਅਤੇ ਆਪ ਦਾ ਦੂਜਾ ਵਿਆਹ ਬੀਬੀ ਕਰਤਾਰ ਕੌਰ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਫਿਰ ਆਪ ਫੌਜ ਵਿੱਚ ਭਰਤੀ ਹੋ ਗਏ, ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਮਰਦਾਨ ਵਿਖੇ ਸੰਤ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ। ਜਿਸ ਦਾ ਸਦਕਾ ਆਪ ਅੰਦਰ ਸ਼ਰਧਾ, ਦ੍ਰਿੜਤਾ, ਸਿਦਕ ਅਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਝਲਕਾਂ ਮਾਰਨ ਲੱਗਾ। ਭਾਵੇਂ ਆਪ ਫੌਜ ਵਿੱਚ ਤਰੱਕੀ ਉਪਰੰਤ ਲੈਸ-ਨਾਇਕ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਸਨ, ਪ੍ਰੰਤੂ 1905 ਵਿੱਚ ਆਪ ਨੇ ਫੌਜ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ।

ਕੈਨੇਡਾ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਪੰਥ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਸੇਵਾ: 1906 ਵਿੱਚ ਆਪ ਕੈਨੇਡਾ ਆਣ ਵਸੇ। ਇਥੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਆਪ ਨੇ ਆਮ ਕਾਮਿਆਂ ਵਾਂਗ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਲਾਘਾ ਯੋਗ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਉਦਘਾਟਨ ਸਮੇਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਸਰਬ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਾਹਿਬ ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਣ ਬਖਸ਼ਿਆ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨਾਲ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਸਦਕਾ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਸਮਾਗਮ ਹੋਏ ਤੇ ਭਾਰੀ ਬਹੁਮੱਤ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਸਜੀ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀਆਂ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ ਲਈ ਸੁਚੱਜੀ ਸੂਝ ਸਦਕਾ ਚੋਖ਼ਾ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ। 1909 ਵਿੱਚ 'ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਅਸੋਸੀਏਸ਼ਨ' ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਸਮੇਂ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਖਜ਼ਾਨਚੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਨਸਲੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਹੌਂਡੂਰਸ ਭੇਜਣ ਦੀ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਫੇਲ੍ਹ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਮੋਢੀ ਕਿਰਦਾਰ ਰਿਹਾ।

ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸੱਦੇ ਤੇ ਹੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ (ਸੰਤ) ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਐਮ. ਏ. ਨਿਊਯਾਰਕ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ 17 ਅਕਤੂਬਰ 1908 ਨੂੰ ਵੈਨਕੂਵਰ ਪੁੱਜੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਪੱਕੇ ਤੌਰ ਤੇ ਸਥਾਪਤ ਹੋਣ ਲਈ, ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਸਹੀ ਅਗਵਾਈ ਦੇ ਕੇ, ਠੋਸ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ। 6 ਨਵੰਬਰ 1908 ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੀਟਿੰਗ ਸੰਤ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹੋਈ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹੌਂਡੂਰਸ ਨਾ ਜਾਣ ਦਾ ਮਤਾ ਸਰਬ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਦਾ ਸਦਕਾ ਹੀ ਕੈਨੇਡਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਦਸੰਬਰ 1908 ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਇਹ ਬੇਈਮਾਨ ਸਕੀਮ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਈ, ਜਿਸ ਸਕੀਮ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਸਦਾ ਲਈ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਮਾਰਚ 1909 ਨੂੰ ਸੰਤ ਜੀ ਦੇ ਉਦਮ ਅਤੇ ਸੂਝ ਸਦਕਾ ਹੀ "ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਾਈਨਿੰਗ ਐਂਡ ਟਰੱਸਟ ਕੰਪਨੀ ਲਿ:" ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ।ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸਿਰ ਤੋੜ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੱਤਾ।

ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਆਮਦ ਲਈ ਜੱਦੋ ਜਹਿਦ: 28 ਅਕਤੂਬਰ 1909 ਨੂੰ ਭਾਈ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੀ ਛੁੱਟੀ ਲੈ ਕੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ। (ਇਹ ਛੁੱਟੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਤਾਂ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਭਲਾਈ ਵਾਸਤੇ ਅਗਾਊਂ ਤਿਆਰੀ ਸੀ।, ਜਿਵੇਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪੱਕੇ ਤੌਰ ਤੇ ਲਿਆਉਣਾ ਆਦਿਕ) ਬਣੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ 'ਚ ਅੜਚਨਾਂ ਆਉਣ ਕਰ ਕੇ, ਆਪ ਜੀ 2 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ (ਸੁਪਤਨੀ ਕਰਤਾਰ ਕੌਰ, ਦੋ ਸਪੁੱਤਰੀਆਂ ਉਧਮ ਕੌਰ ਤੇ ਨਿਰੰਜਨ ਕੌਰ) ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਕੈਨੇਡਾ ਵਾਸਤੇ ਰਵਾਨਾ ਹੋਏ। (ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਛੁੱਟੀ ਸਮੇਂ ਭਾਈ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਚੋਟੀਆਂ ਥੋਬਾ ਸਿੰਘ' ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਰਹੇ।) ਆਪ ਦੇ ਨਾਲ ਭਾਈ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭਿੱਖੀਵਿੰਡ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। (ਜੋ ਕਿ 1910 ਵਿੱਚ ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਭਾਈ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਜੱਦੋ ਜਿਹਦ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਆਏ ਸਨ)। ਦੋਹਾਂ ਹੀ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਭੀ ਸਮੁੰਦਰੀ-ਜਹਾਜ਼ ਕੰਪਨੀ, ਕੈਨੇਡਾ ਦਾ ਟਿਕਟ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਫਿਰ ਦੋਵੇਂ ਪਰਿਵਾਰ ਕਿਸੇ ਵਸੀਲੇ ਸ਼ੁਰੂ ਦਸੰਬਰ 1911 ਨੂੰ ਸਾਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਪਹੁੰਚਣ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਏ। ਪਰ ਇਥੋਂ ਭੀ ਆਪ ਨੂੰ ਡੀਪੋਰਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਜਾਪਾਨ ਪੁੱਜ ਕੇ ਆਪ ਕੈਨੇਡਾ ਦਾ ਟਿਕਟ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਅਖੀਰ ਆਪ 21 ਜਨਵਰੀ 1912 ਨੂੰ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਕੈਨੇਡਾ ਪੁੱਜੇ। ਇਥੇ ਆਪ ਦੋਵਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਉਤਰਨ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਬੀਬੀਆਂ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਕੇਸ ਚੱਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਮਿਲੀ। *ਨੋਟ:ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿੰਘਾਂ, ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਘਾਲਣਾ ਸਦਕਾ ਹੀ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਇਥੇ ਅਨੰਦ ਨਾਲ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਾਂ।*

ਭਾਈ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਘਰ (ਵੈਨਕੂਵਰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਆਹਾਤੇ ਵਿੱਚ) 28 ਅਗਸਤ 1912 ਨੂੰ ਸਪੁੱਤਰ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ। ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ।(ਸ੍ਰ: ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ ਦਾ 1996 ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਡੰਕਨ ਬੀ.ਸੀ. ਵਿਖੇ 84 ਸਾਲ ਉਮਰ ਭੋਗ ਕੇ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।)

ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਤ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇੱਕ ਡੈਪੂਟੇਸ਼ਨ ਲੈ ਕੇ 11 ਦਸੰਬਰ 1911 ਨੂੰ ਆਟਵਾ ਜਾ ਕੇ ਫੈਡਰਲ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇੰਨਟੀਰੀਅਰ ਮਨਿਸਟਰ ਮਿ: ਰੋਜਰਜ਼ ਨੂੰ ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਦੇ ਚੁੱਕੇ ਸਨ ਕਿ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਪੱਕੇ ਤੌਰ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਬਲਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਹਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਮਹਿਕਮੇ ਵੱਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਫਿਰ ਭੀ ਉਤਰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਇਥੋਂ ਦੇ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਮਹਿਕਮੇ ਦੇ ਦੋ ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰੇ ਵਾਲੇ ਅਫਸਰ, ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਮਿ: ਰੀਡ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦਾ ਕਜ਼ਨ ਮਿ: ਹਾਪਕਿੰਸਨ (ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਇੰਨਟੈਲੀਜਿੰਸ ਅਫਸਰ) ਸਨ। ਹਾਪਕਿੰਸਨ ਭਾਰਤੀ ਜ਼ੁਬਾਨਾਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ, ਉਹ 24 ਸਾਲ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਅੱਗੋਂ ਤੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਰਾਹ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦੀ ਡਿਓਟੀ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਏਸ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੇ ਅਤੇ ਅਸਿੱਧੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਭਾਰਤੀ ਏਜੰਟ (ਗੱਦਾਰ) ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀਆਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਗਤੀ ਵਿਧੀਆਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਏਜੰਟਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬੇਲਾ ਸਿੰਘ ਮੁੱਖੀ ਸੀ।

ਡੈਪੂਟੇਸ਼ਨ: ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਥਾਨਕ ਭਾਰਤੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ ਵੱਡਾ ਮਸਲਾ ਸਿੱਧਾ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਹਾਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਕੈਨੇਡਾ ਆਉਣ ਦਾ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮੰਗਵਾਉਣ ਦਾ ਸੀ। ਹੌਂਡੂਰਸ ਭੇਜਣ ਦੀ ਸਕੀਮ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਹ ਦੂਸਰਾ ਢੰਗ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦਾ ਇਥੇ ਆਉਣਾ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਈ ਭੀ ਜਹਾਜ਼ ਕੰਪਨੀ ਸਿੱਧਾ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਕੈਨੇਡਾ ਲਈ ਟਿਕਟ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਸਲਿਆਂ ਸੰਬੰਧੀ 22 ਫਰਵਰੀ 1913 ਨੂੰ 'ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵੈਨਕੂਵਰ' ਅਤੇ 'ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਇੰਡੀਆ ਲੀਗ' ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰ ਕੇ ਤਿੰਨ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਡੈਪੂਟੇਸ਼ਨ ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੇ

ਇੰਡੀਆ ਭੇਜਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਡੈਪੂਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰ, ਭਾਈ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਨਰੈਣ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਭਾਈ ਨੰਦ ਸਿੰਘ, 15 ਮਾਰਚ 1913 ਨੂੰ ਵੈਨਕੂਵਰ ਤੋਂ ਚੱਲ ਕੇ 29 ਮਾਰਚ, 1913 ਨੂੰ ਲੰਡਨ ਪਹੁੰਚੇ। ਇਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੋਰ ਸਰਗਰਮ ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਤਾਲਮੇਲ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ। 14 ਮਈ 1913 ਨੂੰ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਾਲੋਨੀਅਲ ਆਫਿਸ ਵਿੱਚ ਅੰਡਰ-ਸੈਕਟਰੀ ਨੂੰ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਪੱਖ ਬੜੇ ਸੱਭਿਅਕ ਅਤੇ ਅਸਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਜ਼ਾਲਮ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕੰਨ ਤੇ ਜੂੰ ਨਾ ਸਰਕੀ। ਅਖੀਰ 28 ਮਈ ਨੂੰ ਲੰਡਨ ਤੋਂ ਰਵਾਨਾ ਹੋ ਕੇ ਇਹ ਤਿੰਨੋਂ ਸਿੰਘ ਰਸਤੇ ਦੀਆਂ ਬੰਦਰਗਾਹਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਤਾਲਮੇਲ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, 6 ਜੁਲਾਈ, 1913 ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ, ਪੰਜਾਬ ਪੁੱਜੇ। ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀਆਂ ਗਤੀ ਵਿਧੀਆਂ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਪ੍ਰਚੰਡ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਆਪ ਅਲੱਗ ਅਲੱਗ ਸਿੱਖ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਸਰਗਰਮ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਬਾਨਣੂੰ ਬੰਨਿਆ ਜਾਵੇ। 18 ਅਗਸਤ 1913 ਨੂੰ ਆਪ ਨੇ ਲਾਹੌਰ ਦੇ 'ਬਰੈਡਲਾਗ ਹਾਲ' ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਬਲਿਕ ਮੀਟਿੰਗ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ-ਗਵਰਨਰ, ਸਰ ਮਾਈਕਲ ਓਡਵਾਇਰ ਨੂੰ ਭੀ ਮਿਲੇ। (ਜਿਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਓਡਵਾਇਰ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ 'ਇੰਡੀਆ ਐਜ਼ ਆਈ ਨਿਊ ਇੱਟ' ਵਿੱਚ ਕਰਦਾ ਹੈ।) ਪਿੱਛੋਂ 20 ਦਸੰਬਰ 1913 ਨੂੰ ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਵਾਇਸਰਾਏ ਨੂੰ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਭਾਈ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭਾਈ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਦੇ 1911 ਦੇ ਦੌਰੇ ਸਮੇਂ ਹੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਹਾਂਗਕਾਂਗ ਰੁਕੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਕਲਕੱਤੇ ਤੋਂ ਸਿੱਧਾ ਕੈਨੇਡਾ ਜਹਾਜ਼ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਹੁਣ 1913 ਦੇ ਡੈਪੂਟੇਸ਼ਨ ਦੀ ਫੇਰੀ ਸਮੇਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਚਾੜਨ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਸੌਖਾ ਸੀ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸਿਆਲਕੋਟ, ਗੁਜਰਾਂਵਾਲਾ ਆਦਿ ਜਾ ਕੇ ਸੰਪਰਕ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ। ਤਰਨਤਾਰਨ ਤੋਂ ਭਾਈ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ 'ਵੈਦ', ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਭਾਈ ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ, ਮਸ਼ਹੂਰ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਭਾਈ ਬੁੱਧ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਲਾਇਲਪੁਰ ਦੇ ਭਾਈ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪੂਰਾ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੱਤਾ। ਆਪ ਕੰਨਿਆਂ ਮਹਾਂ-ਵਿਦਿਆਲਾ ਦੇ ਮੈਨੇਜਰ ਭਾਈ ਤਖਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲੇ, ਜੋ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਭਾਈ ਤਖਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਭਾਈ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਭਾਈ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਉਚ ਵਿੱਦਿਆ ਲਈ ਕੈਨੇਡਾ ਜਾਂ ਅਮੈਰਿਕਾ ਆਉਣਾ ਚਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਈ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਹੋਰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ। ਜੋ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਹਾਂਗਕਾਂਗ ਆ ਕੇ ਮਿਲੇ ਅਤੇ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਜਹਾਜ਼ (ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਹਾਜ਼) ਦੇ ਵੀ ਸਕੱਤਰ ਬਣੇ ਅਤੇ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ।

ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ (ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਹਾਜ਼) ਦੀ ਮਹਿੰਮ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ: ਭਾਈ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਖੁਰਦਪੁਰ ਤੋਂ 5 ਬੰਦੇ ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਜਹਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਭੇਜੇ। ਆਪ ਜਾਪਾਨ ਦੀ 'ਮੁਗੀ' ਬੰਦਰਗਾਹ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬਾਕੀ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਨੂੰ ਜਹਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਮਿਲੇ। ਭਾਈ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਆਪ ਨੇ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਦੀ ਲਿਸਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਆਪ ਨੇ ਮੁਗੀ ਦੀ ਬੰਦਰਗਾਹ ਤੋਂ ਜਾਪਾਨ ਦੀ ਕੋਬੇ ਬੰਦਰਗਾਹ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਜਹਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਸਫਰ ਕੀਤਾ। ਓਥੋਂ ਆਪ ਦੂਸਰੇ ਜਹਾਜ਼ ਰਾਹੀਂ, ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਦੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ 2 ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵੈਨਕੂਵਰ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਆਪ ਨੇ ਜਹਾਜ਼ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਦੀ ਲਿਸਟ ਵੈਨਕੂਵਰ ਨਿਵਾਸੀ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਮਾਇਆ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਮੁਸਾਫਰ ਨੂੰ 200 ਡਾਲਰ ਦੇਣਾ ਪੈਣਾ ਸੀ।

23 ਮਈ 1914 ਤੋਂ 23 ਜੁਲਾਈ 1914 ਤੱਕ ਜਹਾਜ਼ ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੀ ਬੰਦਰਗਾਹ ਤੇ ਖੜਾ ਰਿਹਾ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਰੀਡ ਅਤੇ ਹਾਪਕਿੰਸਨ ਨੇ ਕੋਈ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿੱਤੀ। ਨਵੇਂ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਨੂੰ ਉਤਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸਿਰਫ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਗਏ ਮੁਸਾਫਰ ਹੀ ਉਤਰਨ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਲੇਕਿਨ ਇੱਕ ਗਦਾਰ, ਡਾਕਟਰ ਰਘੂਨਾਥ (ਜੋ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਜਸੂਸ ਸੀ) ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਉਤਰਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। (ਨੋਟ: ਇਹ ਅਕਿਰਤਘਣਤਾ ਦੀ ਇੱਕ ਲੰਮੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ।) ਖੈਰ ਜਹਾਜ਼ ਵਾਪਸ ਕਲਕੱਤੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਕੁੱਝ ਇੱਕ ਗੱਦਾਰਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਪੂਰਾ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ। ਕਲਕੱਤੇ ਬਜਬਜ ਘਾਟ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਪਿੱਛੋਂ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਨੂੰ ਗੋਲੀਆਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ।ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ, ਅਮੈਰਿਕਾ ਤੋਂ ਆਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਭਾਈ ਭਾਗ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਸਾਹਰੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ ਹਥਿਆਰ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਹੋ ਗਏ। ਦੋ ਹਫਤਿਆਂ ਪਿੱਛੋਂ ਜਿਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਚਾਰਜ ਦੇ ਰਿਹਾਅ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਓਥੇ ਭਾਈ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਨਿਕਾਲਾ ਦੇ ਕੇ ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਵਾਪਸ ਭੇਜੇ ਜਾਣ ਕਰ ਕੇ ਕੈਨੇਡਾ ਨਿਵਾਸੀ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਹੋਈ। ਹੁਣ ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਵਾਸਤੇ ਲੜਾਈ ਲੜਨ ਲਈ ਹੋਰ ਵੀ ਜੋਸ਼ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੇਸ਼ ਵਾਪਸ ਜਾ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਜਗਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਅਤੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਭਾਈ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ 1913 ਦੀ ਫੇਰੀ ਸਮੇਂ ਹੀ ਆਪਣੀ ਸਮਰਥਾ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਵਧੇਰੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਆਏ ਸਨ।

21 ਅਕਤੂਬਰ 1914 ਨੂੰ ਭਾਈ ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹਾਪਕਿੰਸਨ ਨੂੰ ਮਾਰ ਮੁਕਾਇਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। 23 ਅਕਤੂਬਰ 1914 ਨੂੰ ਭਾਈ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਏਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਹੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਦੋ ਦਿਨ ਪਿੱਛੋਂ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਤੇ ਰਿਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ 4 ਦਸੰਬਰ 1914 ਨੂੰ ਆਪ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਬਰੀ ਹੋ ਗਏ। ਹੁਣ ਆਪ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਕੈਨੇਡਾ ਛੱਡ ਕੇ, ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਘੋਲ ਵਿੱਚ ਜ਼ਾਹਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਕੁੱਦਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ।

ਲਾਹੌਰ ਵਿਖੇ ਸ਼ਹਾਦਤ: ਦਸੰਬਰ 1914 ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਭਾਈ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਵਿੱਚ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਹੈਡਕੁਆਟਰ ਵਿੱਚ ਕੁੱਝ ਦਿਨ ਰਹਿਣ ਉਪਰੰਤ ਸ਼ਿੰਘਾਈ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਥੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਭਾਈ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਖੁਰਦਪੁਰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਆਪ ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਜੱਥੇਬੰਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਜ਼ਾਹਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ। ਜੁਲਾਈ 1915 ਵਿੱਚ ਆਪ ਬੈਂਕਾਕ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਆਪ ਨੇ ਨਵੇਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਘੁਲਾਟੀਆਂ ਨੂੰ ਭਰਪੂਰ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਗਦਰ ਮਚਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸੂਹੀਏ ਆਪ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਤੇ ਪੂਰੀ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖ ਰਹੇ ਸਨ। ਖੁਫੀਆ ਰੀਪੋਰਟਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਸਿਆਮੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਥੋਂ ਸਿੰਘਾਪੁਰ ਡੀਪੋਰਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਅੰਤ ਆਪ ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਵਿੱਚ 'ਸਾਜਿਸ਼ ਕੇਸ ਨੰਬਰ ਦੋ' ਅਧੀਨ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਅਤੇ ਆਪ ਨੇ 16 ਮਾਰਚ 1917 ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦਾ ਰੱਸਾ ਚੁੰਮ ਕੇ ਸ਼ਹਾਦਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। (ਭਾਈ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਜੋ ਕਿ ਆਪ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਪੁੱਜ ਚੁੱਕੇ ਸਨ, ਨੂੰ ਭੀ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ। ਜੋ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਮਰ ਕੈਦ 'ਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।) ਭਾਈ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਜਿਥੇ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ, ਭਾਰਤੀ ਪਿਛੋਕੜ ਦੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਆਏ ਨਵੇਂ ਆਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਪੱਕੇ ਤੌਰ ਉਪਰ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਮੰਗਵਾ ਕੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਜੱਦੋ ਜਿਹਦ ਕੀਤੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਆਰਥਿਕ ਭਲਾਈ

ਲਈ ਦਿਨ ਰਾਤ ਇੱਕ ਕਰ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਕਸ਼ਟ ਝੱਲੇ, ਓਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਜੂਝਦੇ ਹੋਏ ਆਪਾ ਭੀ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰ ਕੀਤਾ।

ਸ਼ਹੀਦ ਭਾਈ ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਲੋਪੋ ਕੇ':

ਭਾਈ ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਪਿਛਲਾ ਪਿੰਡ ਲੋਪੋ ਕੇ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸੀ। ਆਪ ਜੀ 1906 ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਸ਼ਿੰਘਾਈ ਤੋਂ ਵੈਨਕੂਵਰ ਪੁੱਜੇ ਸਨ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿੱਚ ਸਰਗਰਮ ਹਿੱਸਾ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ ਵੈਨਕੂਵਰ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵੱਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ 21 ਜੂਨ 1908 ਨੂੰ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿਖੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਨ ਕੀਤਾ।

ਭਾਈ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਬਤਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ: 31 ਅਗਸਤ 1914 ਨੂੰ ਬੇਲਾ ਸਿੰਘ (ਗੱਦਾਰ) ਦੇ ਇੱਕ ਸਾਥੀ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਲੱਭੀ ਅਤੇ 4 ਸਤੰਬਰ 1914 ਨੂੰ ਭਾਈ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਅਚਾਨਕ ਗੋਲ਼ੀ ਚੱਲਣ ਕਰ ਕੇ ਬੇਲਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਾਥੀ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ । (ਇਹ ਪਿਸਤੌਲ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਗੋਲ਼ੀ ਭਰੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਭਾਈ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੇਖਣ ਲਈ ਫੜ ਲਿਆ ਤੇ ਅਚਾਨਕ ਗੋਲ਼ੀ ਚੱਲ ਗਈ।) ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 5 ਸਤੰਬਰ 1914 ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ ਦੇ 7 ਵਜੇ ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਗਤ ਇਕੱਠੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਬੇਲਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੋਲ਼ੀਆਂ ਚਲਾਉਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਭਾਈ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਭਿੱਖੀਵਿੰਡ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਬਤਨ ਸਿੰਘ ਗੋਲ਼ੀਆਂ ਲੱਗਣ ਕਰ ਕੇ ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਦਮ ਤੋੜ ਗਏ। ਹੋਰ ਕਈ ਸਿੰਘ ਭੀ ਗੋਲ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਜ਼ਖ਼ਮੀਂ ਹੋ ਗਏ। ਭਾਈ ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਭਾਈ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੇਮ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨ ਭਾਈ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਦੇ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਉਪਰਾਮ ਸੀ। (ਕਿਉਂ ਕਿ ਭਾਈ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੁਪਤਨੀ ਬੀਬੀ ਹਰਨਾਮ ਕੌਰ, 30 ਜਨਵਰੀ 1914 ਨੂੰ 9 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਛੋਟੀ ਬੱਚੀ ਅਤੇ 2 ਸਾਲ ਦੇ ਕਾਕਾ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਕੇ ਚਲਾਣਾ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਸੀ)। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਦੀ ਜ਼ਿਮੇਵਾਰੀ ਭਾਈ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸੁਪਤਨੀ ਬੀਬੀ ਕਰਤਾਰ ਕੌਰ ਨੇ ਸੰਭਾਲੀ।

ਹਾਪਕਿੰਨਸਨ ਦਾ ਕਤਲ: ਬੇਲਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕੇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਬਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ, ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ, ਡਾ: ਰਘੂਨਾਥ ਅਤੇ ਗੰਗਾ ਰਾਮ ਨੇ ਗਵਾਹੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਬੇਲਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ ਗਵਾਹੀਆਂ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਆਸਾ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਮਿੱਤ ਸਿੰਘ ਪੰਡੋਰੀ, ਭਾਈ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਉਤਮ ਸਿੰਘ ਹਾਂਸ, ਭਾਈ ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਪਾਰਕ, ਭਾਈ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਭਾਈ ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਨ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਹਾਪਕਿੰਨਸਨ ਨੇ 21 ਅਕਤੂਬਰ 1914 ਨੂੰ ਬੇਲਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣੀ ਸੀ ਤਾਂ ਭਾਈ ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵਰਾਂਡੇ ਵਿੱਚ ਹਾਪਕਿੰਨਸਨ ਨੂੰ ਗੋਲ਼ੀ ਮਾਰ ਕੇ ਸਦਾ ਦੀ ਨੀਂਦ ਸੁਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਭਾਈ ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਖੁਸ਼ੀ-ਖੁਸ਼ੀ ਖੁਦ ਹੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਸ਼ੋਅਰ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਭਾਈ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਮਿੱਤ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਹੁਸੈਨ ਰਹੀਮ ਅਤੇ ਸੋਹਨ ਲਾਲ ਨੂੰ ਭੀ ਇਸ ਕੇਸ (ਹਾਪਕਿੰਨਸਨ ਨੂੰ ਮਰਵਾਉਣ ਦੇ ਕੇਸ) ਵਿੱਚ ਫਸਾਉਣ ਲਈ 23 ਅਕਤੂਬਰ 1914 ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਸੱਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੋਹਨ ਲਾਲ ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਪੱਕੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਅਤੇ ਸਵੈ-ਵਿਰੋਧੀ ਗਵਾਹੀਆਂ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪਰਾਸੀਕਿਊਟਰ ਨੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਉਪਰ ਭੀ ਮੁਕੱਦਮਾ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਭੀ 4 ਦਸੰਬਰ 1914 ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਭਾਈ ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਉਤੇ ਹਾਪਕਿੰਨਸਨ ਦੇ ਕਤਲ ਦਾ ਕੇਸ ਚੱਲਿਆ। ਗਿਆਨੀ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਨਾਵਲ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਚਿਹਰੀ ਵਿੱਚ ਆਪ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅੰਤਲੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਬੜੀ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਕਿ "ਅਸੀਂ ਸੰਤ-ਸਿਪਾਹੀ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਰੱਜ ਕੇ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਦਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਜਿਉਂਦੀ ਜਾਗਦੀ ਰੂਹ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ। ਬੇਲੇ ਨੇ ਮੇਰੇ ਭਰਾਵਾਂ ਦਾ ਖ਼ੂਨ ਡੋਲ੍ਹ ਕੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਹਰ ਦੀਵਾਨ ਵਿੱਚ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਸੌ ਬੰਦੇ ਜੁੜ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਦੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਗੋਲ਼ੀ ਚੱਲੀ ਹੈ, ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਸੰਗਤ ਆਉਣੀ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਮਸਾਂ ਦਸ ਪੰਦਰਾਂ ਬੰਦੇ ਜੁੜਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਾਰੀ ਕਰਤੂਤ ਦੀ ਪੂਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ, ਰੀਡ ਤੇ ਹਾਪਕਿੰਨਸਨ ਦੇ ਸਿਰ ਉਤੇ ਹੈ। ਬੇਲੇ ਨੇ ਵੀ ਇਹ ਗੱਲ ਮੰਨੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਗੋਲ਼ੀ ਚਲਾਈ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਚਰਚ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦੁਸ਼ਟ ਗੋਲ਼ੀ ਚਲਾਏ ਤਾਂ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿਓਗੇ? ਸਾਡੀ ਸਾਰੀ ਕੌਮ ਜਾਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸਾਰੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹਾਪਕਿੰਨਸਨ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਗੋਲ਼ੀ ਮਾਰ ਕੇ ਇੱਕ ਨੇਕ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ।ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦੁੱਖ ਵੇਖਦਾ ਵੇਖਦਾ ਥੱਕ ਗਿਆ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਹੋਰ ਦੁੱਖ ਨਾ ਵੇਖਣ ਦਾ ਆਪਣੇ ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਦੇ ਰੁੱਖ ਨੂੰ ਜੜ੍ਹੋਂ ਕੱਟ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਖੁਸ਼ ਹਾਂ, ਬੜਾ ਖੁਸ਼ ਹਾਂ, ਹੱਦੋਂ ਵੱਧ ਖੁਸ਼ ਹਾਂ। ਆਪਣਾ ਜਲਾਦ ਤਿਆਰ ਕਰੋ, ਮੈਂ ਤਿਆਰ ਹਾਂ। ਮੇਰਾ ਧਰਮ ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਕਰਨੀ ਨਹੀਂ ਸਿਖਾਉਂਦਾ। ਨਾ ਹੀ ਮੇਰੀ ਹਾਪਕਿੰਨਸਨ ਨਾਲ ਕੋਈ ਜ਼ਾਤੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਸੀ। ਉਹ ਮੇਰੀ ਕੌਮ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੱਦੋਂ ਵੱਧ ਦੁੱਖ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਇੱਕ ਪੱਕਾ ਸਿੱਖ ਹੋਣ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਹਾਰ ਸਕਦਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਭੋਲ਼ੇ ਭਾਲ਼ੇ ਬੇਗੁਨਾਹ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਅਕਾਰਨ ਧੱਕਾ ਕਰੇ ਤੇ ਸਾਡੇ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਵਿਤਕਰੇ ਪੈਦਾ ਕਰੇ। ਮੈਂ ਇੱਕ ਸੱਚੇ ਸਿੱਖ ਦਾ ਕਰਤਵ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ, ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖਦਾ ਹੋਇਆ, ਖੁਸ਼ੀ ਖੁਸ਼ੀ ਫਾਂਸੀ ਦੇ ਤਖਤੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਾਂ। ਜਿਵੇਂ ਇੱਕ ਭੁੱਖਾ ਬੱਚਾ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਉਸ ਵੱਲ ਭੱਜ ਉਠਦਾ ਹੈ, ਬਿਲਕੁੱਲ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਫਾਂਸੀ ਦੇ ਰੱਸੇ ਨੂੰ ਚੁੰਮ ਕੇ ਆਪਣੇ ਗਲ਼ ਪਾ ਲਵਾਂਗਾ।"

ਸ਼ਹੀਦ ਭਾਈ ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਜਦ ਭਾਈ ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਬਿਆਨ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਜੱਜ ਨੇ ਜਿਊਰੀ ਨੂੰ ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਾਤਲ ਠਿਹਰਾਉਣ ਦੀਆਂ ਹਿਦਾਇਤਾਂ ਦੇ ਕੇ ਕਚਿਹਰੀ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਕੁੱਝ ਮਿੰਟਾਂ ਬਾਅਦ ਕਚਿਹਰੀ ਫਿਰ ਬੈਠੀ। ਜਿਊਰੀ ਨੇ ਸਰਬ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ, "ਗਿਲਟੀ"। ਕਚਿਹਰੀ ਵਿੱਚ ਬਿਲਕੁੱਲ ਚੁੱਪ ਸੀ। ਜੱਜ ਨੇ ਆਪਣਾ ਹੁਕਮ ਸੁਣਾਇਆ,"ਹਾਪਕਿੰਨਸਨ ਦਾ ਕਾਤਲ ਹੋਣਾ ਤੂੰ ਆਪ ਮੰਨਿਆ ਹੈ,। ਇਹ ਕਚਿਹਰੀ ਤੈਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਸਮਝ ਕੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਂਦੀ ਹੈ। ਤੈਨੂੰ 11 ਜਨਵਰੀ 1915 ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਏਗੀ।"

ਭਾਈ ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਫਾਂਸੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੁਣ ਕੇ ਜੈਕਾਰਾ ਬੁਲਾਇਆ,"ਬੋਲੇ ਸੋ ਨਿਹਾਲ, ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ।" ਉਸ ਦੇ ਜੈਕਾਰੇ ਦੀ ਗੂੰਜ ਜਾਣੋਂ ਕਚਿਹਰੀ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਪਾੜ ਕੇ ਸਾਰੇ ਜਹਾਨ ਵਿੱਚ ਫੈਲ ਗਈ। ਫਾਂਸੀ ਲੱਗਣ ਦੇ ਦਿਨ ਤੱਕ, ਜੇਲ੍ਹ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਅਨੁਸਾਰ, ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਵਜ਼ਨ ਵਿੱਚ ਲਗਾਤਾਰ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਆਪ ਪੂਰੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿੱਚ ਰਹੇ। ਅਖੀਰ 11 ਜਨਵਰੀ 1915 ਨੂੰ ਸਵੇਰ ਦੇ 7:45 ਤੇ ਭਾਈ ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭਾਰਤ ਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਵਸਣ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਰੋੜਾ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿੱਚ ਪਾੜਾ ਪਾ ਕੇ ਫਸਾਦ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਗੱਦਾਰ ਨੂੰ ਸੋਧ ਕੇ ਫਾਂਸੀ ਦਾ ਰੱਸਾ ਚੁੰਮ ਗਏ। ਮੀਂਹ ਅਤੇ ਠੰਢ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਸ਼ਹੀਦ ਭਾਈ ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪੰਜ ਭੂਤਕ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸੰਗਤਾਂ, ਸਸਕਾਰ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੇ, (ਨਿਊ ਵੈਸਟਮਿਨਸਟਰ, ਫਰੇਜ਼ਰ ਮਿੱਲ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨੇੜੇ) ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਦੀਆਂ, ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਅਥਾਹ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਗਈਆਂ। ਜਿਥੇ ਭਾਈ ਮਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਪੰਡੋਰੀ' ਨੇ ਸੰਸਕਾਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਅੰਤਿਮ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਬਹਾਦਰ ਸੂਰਮਾ ਸੱਚ ਤੇ ਇਨਸਾਫ ਲਈ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕਰ ਕੇ ਧੱਕੇਬਾਜ਼ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲਲਕਾਰਦਾ ਹੋਇਆ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾ ਬਰਾਜਿਆ।

ਛੱਡ-ਛਡਾ ਉਹ ਤੇਰੀ ਮੇਰੀ, ਧਿਆਨ ਸਾਈਂ ਦਾ ਹਰ-ਦਮ ਧਰਦੇ।
ਨਾਮ-ਤੁੱਲ੍ਹੇ ਤੇ, ਸੰਗ ਸਾਥੀਆਂ, ਭਵ-ਸਾਗਰ - ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਤਰਦੇ।
ਧੰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਜੱਗ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਵੀ ਪਰਉਪ-ਕਾਰ ਨੇ ਕਰਦੇ।
ਖਲਕਤ ਖਿਦਮਤ ਖਾਤਰ ਜਿਓਂਦੇ, ਖਾਤਰ ਸੱਚ ਨਿਆਂ ਉਹ ਮਰਦੇ। ***(ਸਿੱਖੀ ਹਲੂਣਾ)***

ਬੇਲਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਅੰਤ: 20 ਨਵੰਬਰ 1915 ਨੂੰ ਬੇਲਾ ਸਿੰਘ, ਕੋਰਟ ਨੇ (ਜਸਟਿਸ ਮੌਰੀਸਨ ਨੇ) ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਿਸ ਤੇ ਸਾਰੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਹੋਈ। 18 ਮਾਰਚ 1915 ਨੂੰ ਉਸ ਉਪਰ ਗੋਲ਼ੀ ਚੱਲੀ, ਲੇਕਿਨ ਗੋਲ਼ੀ ਉਸ ਦੇ ਕੋਟ ਵਿੱਚ ਦੀ ਲੰਘ ਗਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਈ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ 'ਖੁਰਦਪੁਰ' ਦੀ ਕੁੱਟਮਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਜੇਲ੍ਹ ਹੋਈ। ਇਥੇ ਇਹ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਹੇ ਸਪੈਸ਼ਲ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰੀਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅੰਕਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ "ਜੇਲ੍ਹ ਹੀ ਬੇਲਾ ਸਿੰਘ ਵਾਸਤੇ ਬਹਿਤਰ ਜਗ੍ਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ, ਜੇ ਕਰ ਉਸ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਨਿਕਾਲਾ ਦੇ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਲਈ ਖਤਰਾ ਹੈ।" **(ਪੰਨਾ 132 'ਵੋਏਜ ਆਫ ਦੀ ਕਾਮਾਗਾਟਾਮਾਰੂ'- ਹਿਊ ਜਾਨਸਨ।)** ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਜਾਣ ਬਾਅਦ ਉਹ 1916 ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਪੰਜਾਬ ਪਰਤ ਗਿਆ। ਓਥੇ ਜਾ ਕੇ ਭੀ ਉਹ ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਗਏ 'ਗਦਰੀਆਂ' ਤੇ 'ਬੱਬਰ ਅਕਾਲੀਆਂ' ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਗਵਾਹੀਆਂ ਦਿੰਦਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਇਨਾਮ ਹਾਸਲ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਅਖੀਰ ਮਈ 1934 ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਪਿੰਡ ਜਾ ਕੇ ਬੱਬਰ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੋਧਿਆ।

ਅੱਜ ਦਸ ਦਹਾਕਿਆਂ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮੂੰਹ ਮਹਾਨ ਸੂਰਬੀਰ ਯੋਧਿਆਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਅਥਾਹ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਸਹਿਤ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਂਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਕੌਮ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਤਰੱਕੀ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਣਖ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਤੱਕ ਦੀ ਹੱਸ ਕੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਲਈ ਕੈਨੇਡਾ ਦਾ ਰਾਹ ਖੋਲਿਆ।

ਅੱਜ ਸੌ ਸਾਲੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਅਸੀਂ ਸੀਸ ਝੁਕਾਇਆ,
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕੈਨੇਡਾ ਆ, ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਬੂਟਾ ਲਾਇਆ।
(ਸਿੱਖੀ ਹਲੂਣਾ)

ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀ, 1866 ਵੈਸਟ ਸੈਕੰਡ ਐਵੇਨਿਊ, ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ

ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀ, ਨਿਊ ਵੈਸਟਮਿਨਸਟਰ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮਾਣ-ਮੱਤਾ ਇਤਿਹਾਸ

ਸ੍ਰ: ਦੀਪ ਸਿੰਘ (ਪ੍ਰਿੰ: ਪੰਜਾਬੀ ਸਕੂਲ, ਨਿਊ ਵੈਸਟਮਿਨਸਟਰ)

ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਏ ਗੁਰਸਿਖੀ ਦੇ ਨਿਰਮਲ ਮਾਰਗ ਦੇ ਪਾਂਧੀ ਗੁਰਸਿੱਖ 1880 ਈਸਵੀ ਦੇ ਕਰੀਬ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਆਉਂਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ।ਡਾ. ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਲਿਖਤ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਐਸੇ ਕੋਈ 40 ਤੋਂ 50 ਪ੍ਰਾਣੀਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੀ.ਸੀ. ਦੇ ਗੋਲਡਨ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਆਏ ਤੇ ਲੱਕੜ ਮਿਲਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲੱਗੇ।ਉਨਾਂ ਦੀ ਰੋਜ ਮਰਾ ਦੀ ਜਿੰਦਗੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਭਰਪੂਰ ਸੀ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਲੱਕੜ ਦੇ ਬੂਰੇ ਦੀਆਂ ਤਲਾਈਆਂ ਦੇ ਵਿਛੌਣੇਂ ਬਣਾਂ ਕੇ ਸੌਣਾਂ ਤੇ ਲੱਕੜ ਬਾਲ ਕੇ ਸੇਕਣਾਂ, ਖਾਣਾਂ ਬਨਾਉਣਾਂ, ਨਿੱਕੀਆ ਨਿੱਕੀਆਂ ਕੈਬਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕਈ ਕਈ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਰਹਿਣਾਂ ਤੇ ਅੱਤ ਦਰਜੇ ਦੀ ਠੰਡ ਵਿੱਚ ਸਖਤ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਕਰਨੀ ।ਪਰ ਉਨਾਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾਂ ਗੁਣ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਨਾਂ ਨੇ ਨਾਮ ਦਾ ਪੱਲਾ ਨਾ ਛੱਡਿਆ ।ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀਂ ਪੜਨੀ, ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾਂ, ਇੱਕ ਦੂਸਰੇ ਦੀ ਰੱਜ ਕੇ ਮੱਦਦ ਕਰਨੀ, ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਰਹਿਣਾਂ ਆਪਣੇਂ ਆਪ ਵਿੱਚ ਮਿਸਾਲ ਸੀ ।ਉਨਾਂ ਨੇ ਸਖਤ ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਆਸ਼ੇ ਅਨੁਸਾਰ ਗੋਲਡਨ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸਾਹਿਬ ਛੇਤੀ ਹੀ ਕਾਇਮ ਕਰ ਲਿਆ।1927 ਈ:ਦੇ ਕਰੀਬ ਜੰਗਲ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲੱਗ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਮਿੱਲ ਦਾ ਬਹੁਤ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ।ਉਹ ਗੁਰਸਿੱਖ ਗੋਲਡਨ ਸ਼ਹਿਰ ਛੱਡ ਕੇ ਰੋਜੀ ਰੋਟੀ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਸਟੇਟ ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆਂ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਕੁਝ ਵੈਨਕੂਵਰ ਆ ਕੇ ਵੱਸ ਗਏ।ਵੈਨਕੂਵਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ 1900 ਈ:ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਸਿੱਖ ਆਕੇ ਵੱਸ ਚੁੱਕੇ ਸਨ।ਉਨਾਂ ਨੇ ਤਿੰਨ ਐਵੇਨਿਊ ਤੇ ਇੱਕ ਘਰ ਕਿਰਾਏ ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਸਤ ਸੰਗ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸਾਹਿਬ ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ।1904 ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਲਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸਫਰੀ ਸਰੂਪ ਲੈ ਕੇ ਵੈਨਕੂਵਰ ਸ਼ਹਿਰ ਆ ਪਹੁੰਚੇ।ਉਹ ਕਾਫੀ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਤੇ ਸੂਝਵਾਨ ਗੁਰਸਿੱਖ ਸਨ।ਉਨਾ ਨੇ ਆਪਣੇਂ ਹੋਰ ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਪੋਰਟ ਮੂਡੀ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਤੇ ਆਪਣੇਂ ਘਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰ ਲਿਆ।ਛੁੱਟੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਅਤੇ ਕੰਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਰੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਰਲ ਕੇ ਸਤਿ ਸੰਗ ਕਰ ਲਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ।1906 ਈਸਵੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ 1866 - 2 ਐਵਨਿਊ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿਖੇ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਬਣਨਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ।22 ਜੁਲਾਈ 1906 ਨੂੰ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਮਤੇ ਰਾਹੀਂ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ।ਜਿਸਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਵਿੱਚ ਭਾਵੇਂ 1907 ਈ. ਵਿੱਚ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਿਲਡਿੰਗ ਸੰਗਤਾਂ ਤੇ ਸਤਿ ਸੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਈ ਪਰ ਉਦਘਾਟਨ 19 ਜਨਵਰੀ 1908 ਈਸਵੀ ਨੂੰ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋੜ ਵਿਸ਼ਾਲ ਇਕੱਠ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ। 13 ਮਾਰਚ 1909 ਨੂੰ ਪ੍ਰੋ (ਸੰਤ) ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵਿਕਟੋਰੀਆ ਵਿੱਚ ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਵਾਈ ਗਈ।1912 ਤੱਕ ਇਸ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਬ੍ਰਾਂਚਾਂ ਨਿਊਵੈਸਟ ਮਿਨਸਟਰ,ਐਬਟਸਫੋਰਡ ਤੇ ਵਿਕਟੋਰੀਆ ਵਿੱਚ ਖੋਲੀਆਂ ਗਈਆਂ ਤਾਂ ਜੋ ਸਥਾਨਕ ਸੰਗਤਾਂ ਵੀ ਨਾਮ ਬਾਣੀਂ ਨਾਲ ਜੁੜ ਸਕਣ। 1925 ਈ: ਤੱਕ ਇਸ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਸ਼ਾਖਾਂ, ਗੋਲਡਿਨ, ਡੰਕਨ, ਕੂੰਬਜ਼ ਅਤੇ ਓਸ਼ਨ ਫਾਲਜ਼ ਵਿੱਖੇ ਸਥਾਪਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਸਨ।

ਬਾਬਾ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਨੱਥੋ ਕੇ' ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਰੰਗ ਲਿਆਈ: ਨਿਊ ਵੈਸਟ ਮਨਿਸਟਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਫਰੇਜਰ ਮਿੱਲ ਵਿੱਚ ਬਣਿਆਂ ਜਿਥੇ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਲੱਕੜ ਮਿਲ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ।ਇਥੇ ਇਹ ਗੱਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਵਰਨਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਸਿਆਣੇਂ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰੇਮੀਂ ਬਾਬਾ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੱਥੋ ਕੇ ਵੀ ਇਸੇ ਮਿੱਲ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ।ਉਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਚਾਲੂ ਹੋਇਆ ਤੇ ਪਹਿਲਾ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਘਾਟ ਵੀ ਫਰੇਜਰ ਮਿੱਲ ਵਿੱਚ ਹੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਕਿਸੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੇ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣਾਂ ਕਰ ਜਾਣ ਤੇ ਉਨਾਂ ਦੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਦਫਨ ਕਰਨ ਜਾਂ ਪਾਣੀਂ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿੱਚ ਲੁਕ ਛਿਪ ਕੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪ੍ਰਾਣੀਂ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਕਰਨਾਂ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। 1918 ਦੇ ਕਰੀਬ ਇਹ ਗੁਰਦ-ਵਾਰਾ ਫਰੇਜਰ ਮਿੱਲ ਤੋਂ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਕੇ 344 ਬੋਇਨ ਸਟਰੀਟ ਨਿਊਵੈਸਟਮਨਿਸਟਰ ਵਿਖੇ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ ਭਾਈ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਟੱਲੇਵਾਲ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਘਰ ਸਥਿਤ ਸੀ। ਜਿਥੇ ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰਮੁੱਖ ਪਿਆਰੇ ਬਾਬਾ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਨੱਥੋ ਕੇ' ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦੀ ਲਾਟ, 4 ਮਾਰਚ 1919 ਨੂੰ ਖਰੀਦ ਕੇ 19 ਅਗਸਤ 1919 ਨੂੰ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਾਲੀ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਨਾਂ, ਇੱਕ ਡਾਲਰ ਵਿੱਚ, ਭੇਟਾ ਵਜੋਂ ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ। ਇਹ ਵੀ ਖਾਸ ਵਰਨਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਖਤ ਬੀਮਾਰ ਹੋ ਗਏ ਸਨ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਸਪਤਾਲ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਆਪਣੀ ਜੀਵਨ ਭਰ ਦੀ ਮਹਿਨਤ ਦੁਆਰਾ ਜੋੜੀ 900 ਡਾਲਰ ਦੀ ਰਕਮ ਬਾਬਾ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਨੱਥੋ ਕੇ' ਨੂੰ ਸੌਂਪਦਿਆਂ ਕਿਹਾ,"ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਜੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਕੇ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਪੈਸੇ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦੇਣੇ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਭੇਂਟ ਕਰ ਦੇਣੇ।" ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਉਹ ਸਹੀ ਸਲਾਮਤ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਕੇ ਘਰ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਆਪ ਜੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰਾਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਗਏ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਦੀ 900 ਡਾਲਰ ਦੀ ਇਮਾਨਤ ਤਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਉੱਤੇ ਖਰਚ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਬਚਨ ਕਰਦੇ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਦਮ ਕਿਹਾ,"ਇਹ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਨੇਕ ਕੰਮ ਕੀਤਾ।" ਆਪ ਜੀ ਸ਼ਾਦੀ-ਸ਼ੁਦਾ ਨਹੀਂ ਸਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਹੀ ਸੀ। ਬਾਬਾ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਭਾਈ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਇਤਨਾ ਪ੍ਰੇਮ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਾਪਸ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ 'ਨੱਥੋ ਕੇ' ਜਾਣ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਭਾਈ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪਿੰਡ (ਟੱਲੇਵਾਲ) ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਹਾਇਸ਼ ਵਜੋਂ ਅਪਣਾਇਆ ਅਤੇ ਰਹਿੰਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੱਕ, ਸੰਗਤਾਂ ਲਈ ਗੁਰ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਅਤੁੱਟ ਤੇ ਅਮੋਲ ਲੰਗਰ ਵਰਤਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਸਦਕਾ, ਸਥਾਨਕ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦ ਤਾਜ਼ਾ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਇੱਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਨਾਂ (ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੈਨੇਡੀਅਨ, ਅਕਾਲ ਅਕੈਡਮੀ) ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਫਲਤਾ ਪੂਰਬਕ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸੇ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਨਿਰੰਤਰ ਚੱਲਦਾ ਰੱਖਦਿਆਂ ਬਾਬਾ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਏਸੇ ਪਾਸੇ ਲਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਇਲਾਕੇ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ 'ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਅਕਾਲ ਡਿਗਰੀ ਕਾਲਜ' ਬੜੀ ਸਫਲਤਾ ਪੂਬਕ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।ਜਿਸ ਦੀ ਦੇਖ-ਰੇਖ ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੜੀ ਤਤਪਰਤਾ ਨਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਿੰਡ ਟੱਲੇਵਾਲ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਮਾਣ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬੜੀ ਹੀ ਸ਼ਰਧਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਇਸ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੀ ਤਤਪਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰ ਸੰਭਵ ਸੇਵਾ ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਇਹ ਸੁਸਾਇਟੀ 1974 ਤੱਕ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੀ ਸ਼ਾਖਾ ਵਜੋਂ ਕਾਇਮ ਰਹੀ। ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਲੋੜਾਂ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ, 1975 ਵਿੱਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਜੂਦਾ ਇਮਾਰਤ ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ ਇਹ ਸੁਸਾਇਟੀ, 'ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀ ਨਿਊ-ਵੈਸਟਮਿਨਸਟਰ' ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਖੁਦ-ਮੁਖਤਿਆਰ ਸੰਸਥਾ ਵਜੋਂ ਸਥਾਪਤ ਹੋਈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕੁੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਤਕਰੀਬਨ 7-8 ਮਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ ਹੈ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਕੀਤੇ ਧਾਰਮਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਸਥਾਨਕ ਸੰਗਤਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬੀ ਸਕੂਲ: ਸੁਸਾਇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਗੁ. ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਸਕੂਲੀ ਉਮਰ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਕੂਲ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਆਸ ਪਾਸ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਲਿਖਣੀ, ਪੜ੍ਹਨੀ ਤੇ ਬੋਲਣੀ ਸਿਖਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।ਭਾਈਚਾਰਕ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਚਾਨਣ ਵਿਚ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਬੰਧੀ ਸੰਖੇਪ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।ਪਿਛਲੇ 3 ਦਹਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਕਈ ਸੈਂਕੜੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ 2004 ਤੋਂ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਦਿਨ ਬੜੀ ਧੂਮ ਧਾਮ ਨਾਲ ਮਨਾਉਂਦੀ ਚੱਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ।ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਦਰਬਾਰ ਹਾਲ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਵਾਸਤੇ ਲੈਕਚਰ/ਭਾਸ਼ਣ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।ਪੰਜਾਬੀ ਪੜ੍ਹੋ, ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੋ, ਸਿੱਖੋ ਤੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਤੇ ਮਾਣ ਕਰੋ ਪੋਸਟਰ ਲਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।ਇਥੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਹਰ ਮਜ਼ਬੂਨ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਕੂਲ ਦੇ ਕੰਮ ਤੇ ਇਮਤਿਹਾਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਵਾਸਤੇ ਮੱਦਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ: 29 ਜੂਨ 1994 ਨੂੰ ਬੀ.ਸੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਦੂਜਾ ਦਰਜਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ। ਨਿਊਵੈਸਟਮਿਨਸਟਰ ਦੀ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀ, ਪਹਿਲੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਅਤਿ ਘਾਲਣਾ ਘਾਲ ਕੇ, ਬੇਅੰਤ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਸਕੂਲ ਬੋਰਡ ਨਾਲ ਕਰ ਕੇ, ਸਤੰਬਰ 1996 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਲਾਗੂ ਕਰਵਾਉਣ ਵਿਚ ਸਫਲਤਾ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ।ਇਸੇ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਉਪਰਾਲੇ ਨਾਲ ਇਸ ਸਮੇਂ ਕਿਊ.ਐਮ.ਐਸ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ ਤੇ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਨਿਊਵੈਸਟਮਿਨਸਟਰ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਕਲਾਸਾਂ ਸਫਲਤਾ ਪੂਰਵਕ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਖਾਲਸਾ ਸਕਾਲਰਸ਼ਿਪ: ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀ ਨਿਊਵੈਸਟਮਿਨਸਟਰ ਪਹਿਲੀ ਐਸੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਵਾਸਤੇ ਖਾਲਸੇ ਦੇ 300 ਸਾਲਾ ਸਾਜਨਾ ਦਿਵਸ ਦੇ ਮੌਕੇ ਤੇ ਖਾਲਸਾ ਸਕਾਲਰਸ਼ਿਪ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਸਕਾਲਰਸ਼ਿਪ ਉਹਨਾਂ ਲੋੜਵੰਦ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ 11ਵੀਂ ਜਾਂ 12ਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਚੰਗੇ ਨੰਬਰਾਂ ਵਿਚ ਪਾਸ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਆਉਂਦੇ ਹੋਣ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਵਿਚ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਦੇ ਹੋਣ।ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਤੇ ਇਹ ਸਕਾਲਰਸ਼ਿਪ ਵੰਡੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਫੂਡ ਬੈਂਕ ਤੇ ਸੂਪ ਕਿਚਨ: ਭੁੱਖਿਆਂ, ਗਰੀਬਾਂ ਵਾਸਤੇ ਫੂਡ ਬੈਂਕ ਨਿਊਵੈਸਟਮਿਨਸਟਰ ਨੂੰ ਡੱਬੀਆਂ ਵਾਲੀ ਫੂਡ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿਚ ਸੂਪ ਕਿਚਨ ਲਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।ਗਰੀਬਾਂ ਲਈ ਕੱਪੜੇ ਵੰਡੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ॥

ਕੀਰਤਨ ਕਲਾਸਾਂ: ਭਾ. ਹਰਕੀਰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵਾਜੇ ਤੇ ਤਬਲੇ ਤੇ ਕੀਰਤਨ ਵਿੱਦਿਆ ਸਿਖਾਉਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪਿਛਲੇ ਬਹੁਤ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ।ਹਰ ਮੰਗਲਵਾਰ ਨੂੰ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਕਲਾਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ ਨੂੰ 1 ਘੰਟਾ ਸਮਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਪੱਕਾ ਬੁੱਕ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸੁੱਖ ਆਸਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵੀ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਗੱਤਕਾ ਕਲਾਸਾਂ: 6 ਸਾਲ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਮਰ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਗੱਤਕਾ ਕਲਾਸਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਲਗਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।ਭਾ. ਨਵਦੀਪ ਸਿੰਘ ਕੈਂਥ ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਹਨ।ਬੱਚੇ ਹੁੰਮ ਹੁਮਾ ਕੇ ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਖਾਲਸਾਈ ਜੌਹਰ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰਮਤਿ ਕੈਂਪ: ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ ਹਰ ਸਾਲ ਸਿਆਲ ਤੇ ਗਰਮੀਆਂ ਦੀਆਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਵਿਚ ਸੁਸਇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਕੈਂਪ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਵਿਚ 6 ਸਾਲ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਮਰ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ, ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ, ਸਿੱਖ ਰਹਿਤ ਮਰਿਯਾਦਾ, ਪੰਜਾਬੀ, ਕੀਰਤਨ, ਖੇਡਾਂ ਆਦਿ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।1 ਘੰਟਾ ਕੈਂਪ ਤੋਂ ਬਾਦ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਗੈਸਟ ਸਪੀਕਰ ਸੱਦਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਭਰਪੂਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।ਬਾਦ ਵਿਚ 20 ਮਿੰਟ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।ਹਰ ਸਾਲ ਤਕਰੀਬਨ 250-300 ਬੱਚੇ ਇਸ ਕੈਂਪ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਦੇ ਹਨ।ਗੁਰਮਤਿ ਕੈਂਪ ਵਿਚ ਬੱਚੇ ਹੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਆਰੰਭਤਾ ਕੀਰਤਨ, ਅਰਦਾਸ, ਹੁਕਮ-ਨਾਮਾ ਅਤੇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ।ਦੇਗ ਵਰਤਾਉਣ ਤੇ ਚੌਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸੇਵਾ, ਲੰਗਰ ਸੇਵਾ, ਸਫਾਈ ਆਦਿਕ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿਖਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।ਇਹ ਕੈਂਪ ਬਿਲਕੁਲ ਮੁਫਤ ਲਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਕਰੋਪੀ ਸਮੇਂ ਮਨੁੱਖਤਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ: ਹੜ੍ਹ / ਭੁਚਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀ ਨੇ ਵਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਲੋੜਵੰਦਾਂ, ਹੜਪੀੜਤਾਂ, ਭੁਚਾਲ ਤੇ ਸੁਨਾਮੀ ਜੋ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆ, ਕਸ਼ਮੀਰ, ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਆਦਿਕ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਆਏ, ਪੀੜਤ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਤੇ ਮਾਇਕ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਪੰਜ ਲੱਖ ਡਾਲਰ ਤੋਂ ਉਪਰ ਮਾਇਆ ਰੇਡੀਓ 'ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ' ਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰ ਕੇ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤੇ 5 ਸਿੰਘ, ਜਿਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ 2 ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਤੋਂ 3 ਰੇਡੀਓ ਵੱਲੋਂ ਜਾ ਕੇ ਖੁਦ ਇਹ ਮਾਇਆ ਆਪ ਪੀੜਤ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਦੇਖ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਬੰਧਤ ਮਹਿਕਮੇ ਨੂੰ ਦੇ ਕੇ ਆਏ।ਇਹ ਮਾਇਆ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਸੁਸਾਇਟੀ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਸੀ।ਇਸ ਅਤਿ ਲੋੜਵੰਦ ਕਾਰਜ ਵਿਚ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀ ਨਿਊ ਵੈਸਟਮਿਨਸਟਰ, (ਮਾਇਕ ਸਹਾਇਤਾ ਤੇ ਕੰਬਲਾਂ ਆਦਿਕ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰ ਕੇ) ਸਭ ਤੋਂ ਮੋਹਰੀ ਰਿਹਾ ਜਿਹੜੀ ਬੜੇ ਮਾਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ।

ਸਥਾਨਕ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨਾਲ ਧਾਰਮਿਕ ਸਾਂਝਾਂ: ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲਾਂ, ਕਾਲਜਾਂ ਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਮੁਢਲੇ ਸਿਧਾਂਤ, ਮਰਿਯਾਦਾ, ਰਹਿਣ ਸਹਿਣ ਤੇ ਸਿੱਖ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸੈਮੀਨਾਰ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।ਵੈਨਕੂਵਰ ਕ੍ਰਿਸਚੀਅਨ ਸਕੂਲ, ਪੋਰਟ ਮੂਡੀ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਐਸ.ਐਫ.ਯੂ, ਯੂ.ਬੀ.ਸੀ ਤੋਂ

ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸਾਲ ਵਿਚ ਕਈ ਵਾਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

ਮਾਪਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਕਲਾਸਾਂ: ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸਹੀ ਪਾਲਣ ਪੋਸ਼ਣ, ਵਿੱਦਿਆ, ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਆਦਿਕ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਗਰੂਕ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।ਸੈਮੀਨਾਰ ਤੇ ਗਰੁੱਪ ਸੈਸ਼ਨ ਲਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਪਾਠ: ਪਾਠ ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਪਾਠ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੰਥਿਆ ਕਲਾਸਾਂ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਚਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਗਿ. ਗੁਰ- ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਹ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਨਸ਼ਿਆਂ/ਝਗੜਿਆਂ ਸਬੰਧੀ: ਨਸ਼ਿਆਂ ਅਤੇ ਝਗੜਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾ ਵਾਸਤੇ ਸਪੈਸ਼ਲ ਸੈਮੀਨਾਰ ਲਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।ਜਿਹਨਾਂ ਵਿਚ ਪੀੜਤ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।ਸਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਗੁਪਤ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।ਨੌਜਵਾਨ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਇਸ ਮਸਲੇ ਤੇ ਸਪੈਸ਼ਲ ਕਲਾਸਾਂ ਤੇ ਕੌਂਸਲਿੰਗ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।ਔਰਤਾਂ/ਬੀਬੀਆਂ ਜੋ ਘਰੇਲੂ ਝਗੜਿਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਯੋਗ ਮੱਦਦ ਵਾਸਤੇ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਦਿਵਸ: ਇਸ ਸਥਾਨ ਤੇ ਇਹ ਦਿਨ ਹਰ ਸਾਲ ਧੂਮਧਾਮ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।ਬੀਬੀਆਂ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬੀਬੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬਣਦੇ ਯੋਗ ਹੱਕਾਂ/ਅਧਿਕਾਰਾਂ, ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਆਦਿਕ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੇ ਲੈਕਚਰ/ਵਰਕਸ਼ਾਪਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਸਿਰਫ ਇਸੇ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਹਰ ਸਾਲ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।ਹਫਤੇ ਵਿਚ ਇਕ ਦਿਨ ਪੱਕੇ ਤੌਰ ਤੇ ਬੀਬੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਬੁੱਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸਿਹਤ ਸਬੰਧੀ: ਸਿਹਤ ਸੰਭਾਲ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।ਇਸ ਬਾਰੇ ਪੈਂਫਲਟ/ਤੇ ਲਿਖਤੀ ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਵੰਡੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।ਸੜਕ ਪਾਰ ਕਰਨੀ, ਡਿਗਣ ਤੋਂ ਬਚਾਅ, ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਸੰਭਾਲ ਵਾਸਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।ਇਸੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ 100 ਸਾਲਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੌਰਾਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਮੁਫਤ ਮੈਡੀਕਲ ਕੈਂਪ ਵੀ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦ ਹਸਤੀ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਲਈ ਚੱਲੇ ਪੁਰ- ਾਤਨ ਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀ ਨਿਊ ਵੈਸਟਮਨਿਸਟਰ ਦਾ ਮੁੱਖ ਯੋਗਦਾਨ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀ ਨਿਊਵੈਸਟਮਿਨਸਟਰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ, ਉੱਥੇ ਸਮੁੱਚੇ ਭਾਰਤੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਵੀ ਜੱਦੋਜਹਿਦ ਕੀਤੀ। ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਈ।ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਵੋਟ ਦੇ ਮੁਢਲੇ ਹੱਕ ਦਿਵਾਏ, ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਰੋਜ਼ਮਰਾ ਦੀਆਂ ਪੇਸ਼ ਆਉਂਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਬੇਅੰਤ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ।ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀ ਨੂੰ ਨਾਰਥ ਅਮੈਰਿਕਾ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਧਾਰਮਿਕ ਜਥੇਬੰਦੀ ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ ਤੇ ਸਾਡਾ ਸਭ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਾਸਤੇ ਅਤੇ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਉਚਾ ਝੁਲਦਾ ਦੇਖਣ ਲਈ ਹਰ ਹੁੰਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕਰੀਏ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਲਿਖਣ ਵਿਚ ਵੀ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਢਾਂਚੇ ਵਿਚ ਇਸ ਸਾਲ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸਮੂਹ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਨੌਜਵਾਨ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਬਣੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਤਨੋ, ਮਨੋ, ਧਨੋ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹੈ।ਆਓ ਇਹਨਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਹੌਸਲਾ ਦੇਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਪੂਰਨ ਸਹਿਯੋਗ ਵੀ ਦਈਏ, ਤਾਂ ਕਿ ਇਹ ਹੋਰ ਵੀ ਉਦਮ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾ ਕੇ ਸਾਡੀਆਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਲਈ ਚਾਨਣ ਮੁਨਾਰਾ ਬਣ ਸਕਣ।

CIBC BANK DRAFT TRAITE DE BANQUE 27-43345
1701 8091 3
KHALSA DIWAN SOCIETY OF NEW WESTMINSTER
00520 6TH & 6TH NEW WESTMINSTER BC
DATE Dec/20/2005
PAY TO THE ORDER OF: GOVERNMENT OF PAKISTAN FOR EARTHQUAKE**************** ******527,182.00*** CAD
THE SUM OF: FIVE HUNDRED TWENTY SEVEN THOUSAND ONE HUNDRED EIGHTY TWO**************************
AUTH. NO. M3792
TO: CANADIAN IMPERIAL BANK OF COMMERCE TORONTO CANADA
⑈1701809 13⑈ ⑆09502⑉010⑆ 00520⑉274334 5⑈

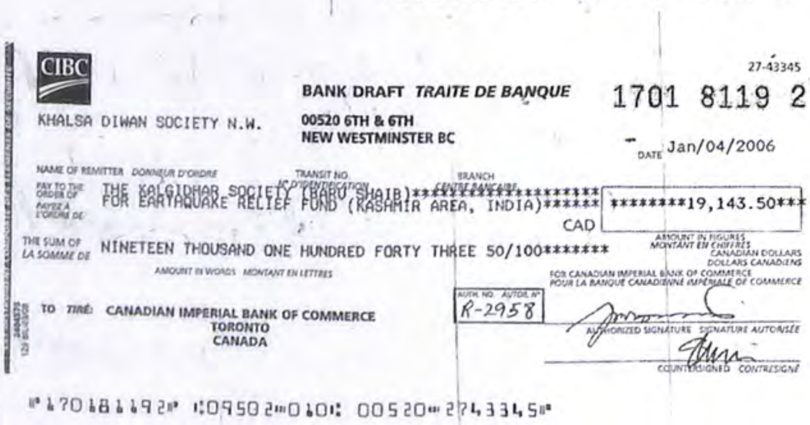

CIBC BANK DRAFT TRAITE DE BANQUE 27-43345
1701 8119 2
KHALSA DIWAN SOCIETY N.W.
00520 6TH & 6TH NEW WESTMINSTER BC
DATE Jan/04/2006
PAY TO THE ORDER OF: THE KALGIDHAR SOCIETY (BARU SHAIB)******************** FOR EARTHQUAKE RELIEF FUND (KASHMIR AREA, INDIA)****** ********19,143.50*** CAD
THE SUM OF: NINETEEN THOUSAND ONE HUNDRED FORTY THREE 50/100*******
AUTH. NO. R-2958
TO: CANADIAN IMPERIAL BANK OF COMMERCE TORONTO CANADA
⑈1701811 92⑈ ⑆09502⑉010⑆ 00520⑉274334 5⑈

ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀ ਨਿਊਵੈਸਟਮਿਨਸਟਰ ਵੱਲੋਂ ਰੇਡੀਓ 'ਸ਼ੇਰ-ਇ-ਪੰਜਾਬ' ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਭੁਚਾਲ ਪੀੜਤਾਂ ਲਈ ਸੰਗਤਾਂ ਤੋਂ ਇੱਕਤਰ ਕੀਤੀ ਮਾਇਆ ਦੇ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟਸ ਦੀ ਫੋਟੋ ਕਾਪੀ

ਸੌਵਾਂ ਸਾਲ ਅੱਜ ਸਿੱਖ ਮਨਾਉਣ ਲੱਗੇ

ਸ: ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਵੈਨਕੂਵਰ

ਅੰਤ ਉੱਨੀਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਨੇੜ-ਤੇੜੇ, ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿੱਖ ਆਉਣ ਲੱਗੇ।
ਹਾਂਗਕਾਂਗ, ਸ਼ਿੰਘਾਈ, ਜਾਪਾਨ ਰਾਹੀਂ, ਪੈਰ ਬੀ.ਸੀ. ਕੈਨੇਡਾ ਸੀ ਪਾਉਣ ਲੱਗੇ।
ਮਹਿਨਤ ਅਤੇ ਮੁਸ਼ੱਕਤਾਂ ਕਰ ਭਾਰੀ, ਪੱਕੇ ਪੈਰ ਸੀ ਸਿੰਘ ਜਮਾਉਣ ਲੱਗੇ।
ਸਾਬਤ ਸਿੱਖੀ-ਸਰੂਪ ਸੀ ਰੱਖ ਕਾਇਮ, ਫਰਜ਼ ਆਪਣਾ ਸਹੀ ਨਿਭਾਉਣ ਲੱਗੇ।
ਅਦਬ ਨਾਲ ਕੈਨੇਡਾ ਲੈ ਬੀੜ ਆਏ, ਅਰਜਣ ਸਿੰਘ, ਪਿੰਡ ਮਲਕ ਤੋਂ ਆਉਣ ਲੱਗੇ।
ਪੋਰਟ-ਮੂਡੀ ਵਿੱਚ ਉੱਨ੍ਹੀ-ਸੌ-ਚਾਰ ਤੋਂ ਹੀ, ਸਤਿਸੰਗ ਸੀ ਸਿੰਘ ਸਜਾਉਣ ਲੱਗੇ।
ਜੁੱਗੋ-ਜੁੱਗ ਅਟੱਲ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਕਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀਵਾਨ ਲਗਾਉਣ ਲੱਗੇ।
ਸੰਨ ਉੱਨ੍ਹੀ-ਸੌ-ਛੇ ਵਿੱਚ ਕਰ ਕਾਇਮ, ਸੁਸਾਇਟੀ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸਦਾਉਣ ਲੱਗੇ।
ਅੱਗੋਂ ਉੱਨ੍ਹੀਂ-ਸੌ-ਅੱਠ ਦੀ ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ, ਪਹਿਲੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਉਣ ਲੱਗੇ।
ਸੈਕਿੰਡ ਐਵਨਿਊ ਅਠਾਰਾਂ ਸੌ ਛਿਆਟ ਪੱਛਮ, ਵੈਨਕੂਵਰ 'ਨਿਸ਼ਾਨ' ਲਿਹਰਾਉਣ ਲੱਗੇ।
ਨਾਮ ਜਪ, ਕਰ ਕਿਰਤ, ਵੰਡ ਛਕਣ, ਦਾ ਰਾਹ, ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਗ੍ਰੰਥੀ ਦਰਸਾਉਣ ਲੱਗੇ।
'ਸਿੱਖੀ-ਸੋਚ' ਦੀ ਵੇਲ ਇਉਂ ਬੀਜ ਡੂੰਘੀ, ਪਾਣੀ ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਸਿਰੜ ਦਾ ਪਾਉਣ ਲੱਗੇ।
ਓਸੇ 'ਵੇਲ-ਸਿੱਖੀ' ਦੀਆਂ ਬੀਜ ਕਲਮਾਂ, ਸਿੱਖੀ-ਬਾਗ ਸਿੰਘ, ਕੈਨੇਡਾ ਲਾਉਣ ਲੱਗੇ।
ਵਿੱਚ ਕੈਨੇਡਾ, ਪਹਿਲੀ ਸਿੱਖ-ਸੰਸਥਾ ਦਾ, ਸੌਵਾਂ ਸਾਲ ਅੱਜ ਸਿੱਖ ਮਨਾਉਣ ਲੱਗੇ।

ਮਾਰਚ ਤੇਰਾਂ ਸੰਨ ਉੱਨ੍ਹੀ-ਸੌ-ਨੌਂ ਨੂੰ ਸੀ, ਵਿੱਚ ਵਿਕਟੋਰੀਆ ਦਰਜ ਵਿਧਾਨ ਹੋਇਆ।
ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ 'ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ' ਸੰਤ ਜੀ ਦੇ, ਹੱਥੀਂ ਕੰਮ ਇਹ ਪੂਰਾ ਮਹਾਨ ਹੋਇਆ।
ਸ਼ਾਖਾਂ ਸੰਸਥਾ ਏਸ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਸ਼ਹਿਰਾਂ, ਵਿੱਚ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਇਮ ਵਰਤਾਨ ਹੋਇਆ।
ਐਬਟਸਫੋਰਡ ਵਿਕਟੋਰੀਆ ਨਿਊ-ਵੈਸਟਮਿਨਸਟਰ, ਹੋਣਾ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਖਿਆਨ ਹੋਇਆ।
ਝੱਖੜ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਸਿਰੀਂ ਫਿਰ ਕਈ ਝੁੱਲ੍ਹੇ, ਨਸਲਵਾਦ ਦਾ ਸ਼ੁਰੂ ਰੁਝਾਨ ਹੋਇਆ।
"ਚਿੱਟਾ ਸਦਾ ਕੈਨੇਡਾ ਨੂੰ ਰੱਖਣਾ ਏ", ਪੜਦੇ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਫੁਰਮਾਨ ਹੋਇਆ।
ਕਾਮਾਗਾਟਾ (ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਹਾਜ਼) ਆਉਣਾ, ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਸੀ ਹੇਠਾਂ ਕਮਾਂਡ ਹੋਇਆ।
ਕੰਢੇ ਲੱਗਿਆਂ ਬਿਨਾ ਦੋ ਮਾਹ ਪਿੱਛੋਂ, ਕੱਢ ਗੋਰਿਆਂ ਪੂਰਾ ਅਰਮਾਨ ਹੋਇਆ।
ਸਟੀਵਨ, ਰੀਡ, ਹਾਪਕਿੰਨਸਨ ਦੀ ਸੋਚ ਸਦਕਾ, ਨਸਲੀ ਤੀਰ ਸੀ ਸਿੰਨ੍ਹ ਕਮਾਨ ਹੋਇਆ।
ਬੇਲੇ ,ਬਾਬੂ, ਪ੍ਰਤਾਪ, ਰਘੂਨਾਥ ਵਰਗੇ, ਗੰਗਾ ਰਾਮ ਗੱਦਾਰੀ-ਗੱਠਾਨ ਹੋਇਆ।
ਲਾਸ਼ ਸਾਥੀ ਗੱਦਾਰ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ, ਵੇਖ ਬੇਲੇ ਦਾ ਸੁੰਨ੍ਹਾ ਜਹਾਨ ਹੋਇਆ।
ਗੋਲ਼ੀ ਓਸ ਚਲਾਈ ਵਿੱਚ ਗੁਰਦੁਆਰੇ, ਵੇਖ-ਸੁਣ ਹਰ ਸਿੰਘ ਸੁੰਨਸਾਨ ਹੋਇਆ।
ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬਤਨ ਸਿੰਘ ਹੋਏ ਜ਼ਖਮੀ,' ਆਖਿਰ ਆਖਰੀ-ਫਤੇ ਗਜਾਉਣ ਲੱਗੇ।
ਵਿੱਚ ਕੈਨੇਡਾ, ਪਹਿਲੀ ਸਿੱਖ-ਸੰਸਥਾ ਦਾ, ਸੌਵਾਂ ਸਾਲ ਅੱਜ ਸਿੱਖ ਮਨਾਉਣ ਲੱਗੇ।

ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਦੀ ਯਾਦ ਸੀ ਅਜੇ ਤਾਜ਼ਾ, ਉਤੋਂ ਕਹਿਰ ਇਹ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਹੋਰ ਢਾਹਿਆ।
ਬੇਲੇ ਵਾਸਤੇ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਹਾਪਕਿੰਨਸਨ, ਦੇਣ ਝੂਠੀ ਗਵਾਹੀ ਸੀ ਜਾ ਧਾਇਆ।
ਇੱਕੀ ਅਕਤੂਬਰ ਸੰਨ ਉੱਨ੍ਹੀਂ-ਸੌ-ਚੌਦਾਂ ਦੇ ਦਿਨ, ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ ਸੀ ਕਰ ਅਰਦਾਸ ਆਇਆ।
ਸਿੰਘ-ਸੂਰਮੇ ਗਰਜ ਕਿਹਾ,"ਗਿੱਦੜਾ ਓਏ! ਬਹੁਤ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਰੇ ਨਾ ਹੋਰ ਜਾਇਆ"।
ਗੋਲ਼ੀ ਮਾਰ ਹਾਪਕਿੰਨਸਨ ਸੀ ਭੁੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤਾ, ਨਸਲੀ ਜ਼ਾਲਮ ਨੂੰ ਕਾਲ਼ ਸੀ ਆਣ ਢਾਹਿਆ।
ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ ਪਿਸਤੌਲ ਸੁੱਟ ਕਿਹਾ ਮੁੱਖੋਂ, "ਮੈਂ ਤਾਂ ਮਾਰ ਜ਼ਾਲਮ, ਧਰਤ ਭਾਰ ਲਾਹਿਆ"।
ਗਿਆਰਾਂ ਜਨਵਰੀ ਉੱਨ੍ਹੀਂ-ਸੌ-ਪੰਦਰਾਂ ਨੂੰ, ਫਾਂਸੀ ਚੁੰਮ ਸੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਾਣ ਪਾਇਆ।
ਮਿੱਤ ਸਿੰਘ ਪੰਡੋਰੀ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ, ਭਾਈਚਾਰਾ ਜਦ ਕਰਨ ਸਸਕਾਰ ਆਇਆ।
ਭਾਵੇਂ ਕੋਰਟ ਨੇ ਬੇਲੇ ਨੂੰ ਬਰ੍ਹੀ ਕੀਤਾ, ਸਿੰਘਾਂ ਪੁੱਜ ਪੰਜਾਬ ਬੰਨ੍ਹੇ ਓਸ ਲਾਇਆ।
ਇੰਝ ਹੋਰ ਗੱਦਾਰ ਵੀ ਕਈ ਸੋਧੇ, ਬਣੇ ਟਾਊਟ-ਸਰਕਾਰੀ, ਜੋ ਲੈ ਮਾਇਆ।
ਗਦਰੀ ਬੱਬਰ ਅਕਾਲੀ ਬਣ ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ, ਸਿੰਘਾਂ ਗੀਤ-ਆਜ਼ਾਦੀ ਜਾ ਦੇਸ ਗਾਇਆ।
ਫਾਂਸੀ ਚਾੜ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ 'ਖੁਰਦਪੁਰ' ਨੂੰ, ਗੋਰੇ ਹਾਕਮਾਂ ਕਹਿਰ ਲਾਹੌਰ ਢਾਹਿਆ।
ਵਿੱਚ 'ਲਹਿਰ ਅਕਾਲੀ' ਪੰਜਾਬ ਜਾ ਕੇ, ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜਿਹੇ ਘੋਲ ਘਮਾਉਣ ਲੱਗੇ।
ਵਿੱਚ ਕੈਨੇਡਾ, ਪਹਿਲੀ ਸਿੱਖ-ਸੰਸਥਾ ਦਾ, ਸੌਵਾਂ ਸਾਲ ਅੱਜ ਸਿੱਖ ਮਨਾਉਣ ਲੱਗੇ।

ਚੱਕਰ ਸਮੇਂ ਦੀ ਚਾਲ ਦੇ ਚਲਦਿਆਂ ਫਿਰ, ਮਾਇਆ ਦੌੜ ਨੇ ਮੱਤ ਹਿਲਾ ਦਿੱਤੀ।
ਸਿੱਖੀ-ਸੋਚ ਸੀ ਰੱਖਣੀ ਕਾਇਮ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ, ਵਾਂਗ ਬੋਲ਼ਿਆਂ ਬੁੱਧ ਬੁਖਲ਼ਾ ਲਿੱਤੀ।
ਪਹਿਲੇ ਸਿਰੜੀਆਂ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਵਾਰਸਾਂ ਨੇ, ਪ੍ਰਥਾ-ਸਿੱਖੀ ਫਿਰ ਉੱਕਾ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤੀ।
ਸਿੱਖੀ-ਦਿੱਖ ਤਜ ਪੰਥ ਤੋਂ ਵੱਟ ਪਾਸਾ, ਗ਼ੈਰ-ਦਿੱਖ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਪਣਾ ਲਿੱਤੀ।
ਸੈਕਿੰਡ-ਐਵਨਿਊ ਬਿਲਡਿੰਗ ਵੀ ਵੇਚ ਉਨ੍ਹਾਂ, ਯਾਦ ਮੁੱਢਲੀ ਮੂਲ਼ੋਂ ਮੁਕਾ ਦਿੱਤੀ।
ਨੰਗੇ ਸਿਰੀਂ ਆ ਗੁਰੂ-ਦਰਬਾਰ ਅੰਦਰ, ਬੇਮੁੱਖ ਹੋਣ ਦੀ ਸਿਖਰ ਟਪਾ ਦਿੱਤੀ।
ਸੌੜੀ-ਸੋਚ, ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਨਾਂ ਉੱਤੇ, ਵੰਡੀ ਭਾਈ ਦੀ ਭਾਈ ਨਾਲ ਪਾ ਦਿੱਤੀ।
ਬਰਕਤ ਏਕੇ ਦੀ ਮਨੋਂ ਵਿਸਾਰ ਮੁੱਢੋਂ, ਕਾਂਜੀ-ਫੁੱਟ ਇਉਂ ਘੋਲ਼ ਮਿਲ਼ਾ ਦਿੱਤੀ।
ਫਾਇਦਾ ਫੁੱਟ, ਲੈ ਮੌਕਾ-ਪ੍ਰਸਤੀਆਂ ਫਿਰ, ਗੁੱਡੀ ਆਪਣੀ ਖੂਭ ਚੜ੍ਹਾ ਲਿੱਤੀ।
ਖਾਤਿਰ ਪਦਵੀਆਂ, ਪਾੜਾ ਪਾ ਹੋਰ ਡੂੰਘਾ, ਸੂਲ਼ੀ ਟੰਗ ਇਉਂ ਕੌਮ ਲਟਕਾ ਦਿੱਤੀ।
ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਜਿਸ ਕੰਢੇ ਤੋਂ ਮੋੜਿਆ ਸੀ, ਓਸੇ ਕੰਢੇ ਕਈ ਨਸ਼ੇ ਪਿਲਾਉਣ ਲੱਗੇ।
ਬਾਨੀ-ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਦਾ ਘਾਣ ਕਰ ਕੇ, ਸੌਵੇਂ-ਸਾਲ ਦਾ 'ਜਸ਼ਨ' ਜਤਲਾਉਣ ਲੱਗੇ।
ਅੱਜ ਕਰ ਅਰਦਾਸ ਸੱਭ ਪੰਥ-ਦਰਦੀ, ਸਿਦਕੀ-ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਸੀਸ ਝੁਕਾਉਣ ਲੱਗੇ।
ਵਿੱਚ ਕੈਨੇਡਾ, ਪਹਿਲੀ ਸਿੱਖ-ਸੰਸਥਾ ਦਾ, ਸੌਵਾਂ ਸਾਲ ਅੱਜ ਸਿੱਖ ਮਨਾਉਣ ਲੱਗੇ।

ਆਓ ਅਜੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਵੱਲ ਮੋੜ ਮੁੱਖੜਾ, ਹੈਂਕੜ ਹੋੜ, ਹਲੀਮੀ-ਰਾਹ ਪੈ ਜਾਈਏ।
ਇੱਕੋ ਪਿਤਾ ਦੇ ਪੁੱਤ-ਧੀ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ, ਵਾਂਝੇ ਪਿਆਰ ਤੋਂ ਫੇਰ ਕਿਉਂ ਰਹਿ ਜਾਈਏ।
ਕਿਰਨ ਆਸ਼ਾ ਦੀ ਅਜੇ ਵੀ ਆਏ ਨਜ਼ਰੀਂ, ਢੇਰੀ ਢਾਹ ਨਾ ਮੂਲ਼ੋਂ ਹੀ ਢਹਿ ਜਾਈਏ।
ਹੋਕਾ ਸੱਚ ਦਾ ਕਰਨ ਬੁਲੰਦ ਖਾਤਿਰ, ਬਣਦਾ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਕਹਿ ਜਾਈਏ।
ਐਪਰ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖੀ-ਅਸੂਲ ਕਾਇਮ ਰੱਖ ਰਿਦ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਤਹਿ ਜਾਈਏ।
ਹੁੰਦੀ ਵੇਖ ਅਵੱਗਿਆ ਅਸਲ-ਵਾਲੀ 'ਚੱਲ-ਹੋਊ' ਕਹਿ 'ਨਕਲ' ਨਾ ਸਹਿ ਜਾਈਏ।
ਸਤਿਗੁਰ-ਸਿਖਿਆ ਸਦਾ ਹੀ ਸਿਰ-ਮੱਥੇ, ਮਤਾਂ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਲੀਹ ਤੋਂ ਲਹਿ ਜਾਈਏ।
ਦੇਸ, ਧੜੇ, ਇਲਾਕੇ ਦੀਆਂ ਢਾਹ ਵੱਟਾਂ, ਜਾਤ-ਪਾਤ ਛੱਡ ਜੋੜ ਸਿਰ ਬਹਿ ਜਾਈਏ।
ਭਲਾ ਮੰਗ ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਸਦਾ ਮੁੱਖੋਂ, ਨਾਮ-ਨਦੀ ਦੇ ਨੀਰ ਵਿੱਚ ਵਹਿ ਜਾਈਏ।
ਬੋਲ ਮਿੱਠੜੇ ਬੋਲੀਏ ਸਦਾ ਮੁੱਖੋਂ, ਕੌੜੇ ਬੋਲ ਵੀ ਝੱਲ ਅਸਹਿ ਜਾਈਏ।
ਮੰਦੇ-ਨਜ਼ਰ ਰੱਖ ਅਦਬ ਸਤਿਕਾਰ ਸੱਭ ਦਾ, ਮੂਲ਼ੋਂ ਭੁੱਲ ਵੀ ਕਦੀ ਨਾ ਖਹਿ ਜਾਈਏ।
ਪਾਹੁਲ-ਖੰਡੇ ਪੀ ਵੰਡੀਏ ਪਿਆਰ ਸਿੱਖੀ, ਰਹਿਮਤ ਗੁਰੂ ਦੀ ਪਾ ਅਕਹਿ ਜਾਈਏ।
ਸਦਕਾ ਗੁਰੂ ਬਖਸ਼ਸ਼, ਸਬਕ ਸੋਧ-ਸਿੱਖੀ, ਨੌਜਵਾਨ ਅੱਜ ਮੁੜ ਦੁਹਰਾਉਣ ਲੱਗੇ।
ਵਿੱਚ ਕੈਨੇਡਾ, ਪਹਿਲੀ ਸਿੱਖ-ਸੰਸਥਾ ਦਾ, ਸੌਵਾਂ ਸਾਲ ਅੱਜ ਸਿੱਖ ਮਨਾਉਣ ਲੱਗੇ।

ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਵਸੇਬੇ ਲਈ ਪ੍ਰੋ: (ਸੰਤ) ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਦੇਣ

ਸੰਤ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਮਾਤਾ ਰਾਮ ਕੌਰ ਜੀ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਰਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਘਰ 14 ਮਈ 1877 ਈਸਵੀ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਬਲੋਵਾਲ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਗੁਜਰਾਂਵਾਲਾ, ਪੰਜਾਬ (ਹੁਣ ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ। ਆਪ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਡਾਕਟਰ ਸਨ। ਸੰਤ ਜੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ M.A. Llb ਪਾਸ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸੰਨ 1901 ਵਿਚ ਗੁਜਰਾਂਵਾਲਾ ਵਿਖੇ ਵਕਾਲਤ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ।ਪਰ ਇਸ ਧੰਦੇ ਵਿਚ ਝੂਠ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ।ਕੁਝ ਚਿਰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਲੂਣ ਦੇ ਮਹਿਕਮੇ ਦੀ ਉੱਚ ਨੌਕਰੀ ਕੀਤੀ। ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਧਰਤੀ ਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਲਈ ਲੂਣ ਇੱਕਠਾ ਕਰਨਾ ਤੇ ਕੈਦ ਕਰਨਾ ਠੀਕ ਨਾ ਸਮਝਿਆ ਤੇ ਇਹ ਨੌਕਰੀ ਵੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ।ਇਸ ਦੇ ਮਗਰੋਂ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਈਸ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਅਤੇ ਫੇਰ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਦੀ ਪਦਵੀ ਤੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛੱਕ ਕੇ ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਬਣੇ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਤਨ, ਮਨ ਅਤੇ ਧੰਨ ਸੇਵਾ ਲਈ ਅਰਪਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।"ਤਨੁ ਸੰਤਨ ਕਾ ਧਨੁ ਸੰਤਨ ਕਾ ਮਨੁ ਸੰਤਨ ਕਾ ਕੀਆ।।"

ਆਪ ਜੀ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਛੱਡ ਕੇ ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹਾਜਰ ਹੋ ਗਏ। ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਆਸ਼ਾ ਸੀ ਕਿ ਪੱਛਮੀ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਗੁਣ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਮੇਲ ਕਰਕੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਐਸੇ ਕੇਂਦਰ ਖੋਲ੍ਹੇ ਜਾਣ ਜਿਨਾਂ ਵਿਚ ਇਥੋਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਬੱਚੀਆਂ ਇਹਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਗੁਣ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਸਫ਼ਲ ਕਰ ਸਕਣ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸੰਤ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ 1906 ਵਿਚ ਉੱਚ ਕੋਟੀ ਦੀ ਪੱਛਮੀ ਵਿਦਿਆ ਲੈਣ ਲਈ ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਭੇਜਿਆ। ਚਲਦੇ ਸਮੇਂ ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਜੀ ਲਈ ਚਾਰ ਅਮੋਲਿਕ ਬਚਨ ਕੀਤੇ। ਸਾਬਤ ਸੂਰਤ ਕਾਇਮ ਰਖਣੀ; ਪਰ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਬਹਿਸ ਨਹੀ ਕਰਨੀ। ਜੇ ਕੋਈ ਪੁਛੇ ਤਦ ਹਥ ਜੋੜ ਕੇ ਕਹਿ ਦੇਣਾ, 'ਭਾਈ, ਅਸੀ ਕੀ ਬਣਾਇਆ ਹੈ।' ਜਿਥੇ ਜਾਣਾ ਗੁਰ-ਦਵਾਰੇ ਬਣਾਉਣੇ।ਉਹਨਾਂ ਦੇਸ਼ਾ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਾਡਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇਣਾ ਕਿ ਰਿਧੀ ਸਿਧੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀ, ਆਤਮ ਪਦ ਏਸ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪਰੇ ਹੈ।ਜਿਸ ਦਾ ਜੀਅ ਲੈਕਚਰ ਕਰਨ ਨੂੰ ਕਰੇ, ਉਹ ਲੈਕਚਰ ਨਾ ਕਰੇ, ਜਿਸ ਦਾ ਜੀ ਨਾ ਕਰੇ ਉਹ ਕਰੇ।ਸੰਤ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਬਾਹਰ ਰਹੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਮੰਨ ਕੇ ਪਾਲਦੇ ਰਹੇ।

ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਈ: ਸੰਤ ਜੀ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ 1906 ਈਸਵੀਂ ਵਿੱਚ ਲੰਡਨ ਪਹੁੰਚ ਗਏ।ਉਥੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾ ਲੰਡਨ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲਾ ਲੈ ਲਿਆ ਕੁਝ ਚਿਰ ਮਗਰੋਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਉਹਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਏਥੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀ ਪਗੜੀ ਸਮੇਤ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਹੋ, ਪਰ ਕੈਮਬਰਿਜ਼ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿੱਚ ਹਰ ਇਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ clean shaven ਹੋਕੇ ਹੈਟ ਪਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉੱਥੇ ਸਿੱਖ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਪਗੜੀ ਨਾਲ ਦਾਖਲਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਇਹ ਸੁਣ ਸੰਤ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੁਰੰਤ ਹੀ ਕੈਂਮਬਰਿਜ਼ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਗਏ ਤੇ ਉੱਥੋਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਕੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਅਸੂਲ ਦੱਸੇ ਕਿ ਸਿੱਖ ਲਈ ਕੇਸ ਰਖਣੇ ਤੇ ਪਗੜੀ ਬੰਨਣੀ ਜਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਸੁਣ ਕੇ ਕੈਂਮਬਰਿਜ਼ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਕਾਨੂੰਨ ਬਦਲ ਲਿਆ ਤੇ ਸਿੱਖ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਸੂਰਤ ਰੱਖ ਪਗੜੀ ਸਮੇਤ ਦਾਖਲਾ ਲੈਣ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਦੇ ਦਿੱਤੀ।ਸੰਨ 1906 ਤੋਂ ਸੰਤ ਜੀ ਉੱਥੇ ਹੀ ਪੜ੍ਹੇ। ਫਿਰ ਅਮੇਰਿਕਾ ਜਾ ਕੇ ਨਿਯੂਯਾਰਕ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲਾ ਲੈ ਲਿਆ। ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਾਂ ਨੇ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਵਿਦ-ਵਤਾ ਦੇਖ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਆਪ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਸੱਭਿਅਤਾ ਉੱਤੇ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਸੱਚ ਦੇ ਮਾਰਗ ਤੇ ਇਕ ਲੈਕਚਰ ਦਿਉ। ਕਰੀਬ ਦਸ ਹਜਾਰ ਗੋਰੇ ਗੋਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਤ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਸੱਚ ਦੇ ਮਾਰਗ ਦਾ ਲੈਕਚਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਗੋਰੇ ਗੋਰੀਆਂ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਲਗ ਪਏ। ਇਨਾਂ ਲੈਕਚਰਾਂ ਦੀ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਚਰਚਾ ਤੇ ਉਸਤਤ ਹੋਈ। ਇਹ ਅਖਬਾਰ ਜਦੋਂ ਕੈਨੇਡਾ 'ਚ ਪਹੁੰਚੀ ਤਾਂ ਉੱਥੋ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਸੰਤ ਜੀ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਆਣ ਲਈ ਪੁਰਜੋਰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਕੈਨੇਡਾ ਪੁੱਜ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਪ੍ਰਾਪੇਗੰਡਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਵਿਹਲੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਨਿਰਬਾਹ ਦਾ ਕੋਈ ਵਸੀਲਾ ਨਹੀਂ ਤੇ ਬੜੇ ਗੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਬਹਾਨਾ ਕਰਕੇ ਸਰਕਾਰ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਾਊਥ ਅਮੇਰਿਕਾ ਦੇ ਹਾਂਡੂਰਾਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਏ। ਜੋ ਕਿ ਬਹੁਤ ਗਰੀਬ ਮੁਲਕ ਸੀ, ਤੇ ਉਥੇ ਬੜੀ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਥੇ ਯੈਲੋਫੀਵਰ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਵੀ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਸੀ।ਸਾਰੀ ਵਿਥਿਆ ਸੁਣ ਕੇ ਸੰਤ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇੱਕ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਫਰਮ ਬਣਾਈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਾਈਨਿੰਗ ਐਂਡ ਟਰਸਟ ਕੰਪਨੀ ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹਫਤੇ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਪਬਲਿਕ ਲੈਕਚਰ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਜਾਇਦਾਦ ਈਗਲ ਹਾਰਬਰ ਵਿਚ ਖਰੀਦ ਲਈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਖਾਨਾਂ ਦੇ ਸ਼ੇਅਰ ਵੀ ਖਰੀਦ ਲਏ। ਇਸ ਉਪਰੰਤ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਸਮਾਗਮ ਕੀਤਾ ਤੇ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਇਕ ਜਿੰਦਾ ਤੇ ਨਵੀਂ ਲਹਿਰ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਜਾਨ ਤੇ ਅਣਖ ਅਜੇ ਬਾਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਕੌਮ ਇਨੀਂ ਰਕਮ ਖਰਚ ਕਰਕੇ ਜ਼ਮੀਨ ਖਰੀਦ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਮਾਈਨਿੰਗ ਕੰਪਨੀ ਬਣਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਤੇ ਭੁੱਖੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਕੈਨੇਡਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਹੁਣ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੁਝ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਯਤਨ ਛੱਡ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰਹਿਣ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਅਮੈਰਿਕਾ, ਕੈਨੇਡਾ ਅਤੇ ਵਲਾਇਤ ਵਿੱਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਅਤੇ ਪਹਿਲੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨੇ: ਪੜ੍ਹਾਈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੇਵਾ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਤ ਜੀ ਨੇ ਬਾਹਰ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ, ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਅਤੇ ਪਹਿਲੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਸਥਾਪਤ ਕਰਾਏ। ਸੰਨ 1908-10 ਈਸਵੀਂ ਵਿੱਚ ਆਪ ਨੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ ਵਿਕਟੋਰੀਆ ਤੇ ਸਾਰੇ ਪੈਸਿਫਿਕ ਕੋਸਟ ਵਿੱਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ। ਸੈਂਕੜੇ ਹੀ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਵਿਕਟੋਰੀਆ, ਸਿਆਟਲ, ਪੋਰਟਲੈਂਡ ਅਤੇ ਕੈਲਫੋਰਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਸੱਚੇ ਪਤਾਸ਼ਾਹ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਦਾਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੈਨਕੂਵਰ, ਪੋਰਟਮੂਡੀ, ਮਿਲਸਾਈਡ, ਐਬਟਸਫੋਰਡ ਅਤੇ ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਜਿੱਥੇ-ਜਿੱਥੇ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਸਨ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵੀਰਾਂ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਨ ਕੀਤਾ। ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਵੀਚਾਰਾਂ ਕਰਕੇ ਵਿਕਟੋਰੀਆ, ਵੈਨਕੂਵਰ ਅਤੇ ਸਟਾਕਟਨ (ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ) ਵਿਖੇ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੋਸਾਇਟੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ, ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ ਅਤੇ ਉਪ-ਨਿਯਮ ਬਣਾਕੇ ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਵਾਏ ਗਏ। ਜੋ ਕਿ ਹੁਣ ਤੱਕ ਲਾਗੂ ਹਨ। ਪੈਸਿਫਿਕ ਕੋਸਟ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸਟਾਕਟਨ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਦੇ ਆਪ ਪਹਿਲੇ ਪਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਬਣਾਏ ਗਏ। ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਬਾਬਾ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਵਿਸਾਖਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਦੇਹਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਹੋਇਆ। ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਟਾਕਟਨ ਦੇ ਨੇੜੇ, ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ ਦਰਿਆ ਤੋਂ ਪਾਰ, ਰਿੰਜ ਟਰੈਕਟ ਵਿੱਚ ਖੇਤੀ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਇਕ ਖੁੱਲਾ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਟੁਕੜਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਸਟਾਕਟਨ ਵਿਚ

ਪਹਿਲੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਬਣਾਈ ਗਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਉਪਰੰਤ ਸੰਤ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਬਰਕਲੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਵੀ ਬਣਵਾਈ। ਵਿਕਟੋਰੀਆਂ (ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ, ਕੈਨੇਡਾ) ਦੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਵੀਚਾਰ ਕਰਕੇ, ਮਿਸਟਰ ਕਲਾਰਕ ਰਾਹੀਂ, ਇਕ ਉੱਚੀ ਥਾਂ ਤੇ ਸੰਨ 1909 ਈਸਵੀ ਵਿੱਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਖਰੀਦੀ ਗਈ। ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਨੇ ਬਹੁਤ ਉਦਮ ਕਰਕੇ ਇਸ ਥਾਂ ਤੇ ਇਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਲਈ ਬਿਲਡਿੰਗ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ। ਸੰਨ 1912 ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਤਕਰੀਬਨ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਗੋਰੇ ਗੋਰੀਆਂ ਇਸ ਅਦੁਤੀ ਨਜ਼ਾਰੇ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਅਤੇ ਅਚੰਭਤ ਹੋਏ। ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਮਗਰੋਂ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕਲਾਰਕ ਜਿਹਨਾਂ ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਦਵਾਈ ਸੀ, ਸੰਤ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਲੈ ਗਏ ਅਤੇ ਬੈਠਦਿਆਂ ਹੀ ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਪੁੱਛੀ, "ਭਾਈ ਸਿੰਘ, ਕੀ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਅੱਜ ਕਲ ਵੀ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੰਦੇ ਹਨ?" ਸੰਤ ਜੀ ਨੇ ਆਖਿਆ, "ਹਾਂ"। ਫੇਰ ਤੇ ਮਾਈ ਬੜੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿੱਚ ਮਸਤ ਹੋ ਕੇ ਬੋਲੀ "ਅੱਜ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀਆਂ ਮੈਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਦੇਖੀਆਂ ਅਤੇ ਪੰਜ ਖੱਬੇ।" ਇਹ ਪ੍ਰੇਮਣ, ਵਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤਰ ਦੀ ਅਭਿਆਸਣ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸਦਕੇ ਬੇਅੰਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਈ।

ਸੰਨ 1910 ਈ. ਵਿਚ ਸੰਤ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਮੈਰਿਕਾ ਤੋਂ ਲੰਡਨ ਗਏ ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸੰਗਤ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਹੈਮਪਸਟੈਡ ਹੀਥ (ਸ਼ੈਫਰਡ ਬੁਸ਼) ਵਿਖੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ। ਜਦ ਆਪ ਜੀ ਨਿਊਯਾਰਕ ਤੋਂ ਕੈਨੇਡਾ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਵਿਚ ਪਾਦਰੀ ਜੋਨਜ ਨਾਲ ਮੇਲ ਹੋਇਆ ਜੋ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੁਣ ਕੇ ਏਨਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਕਹਿ ਉਠਿਆ, "Brother Teja Singh, Light shall again come from the East, We in the West are quite unfit for it." (ਭਾਈ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਫੇਰ ਪੂਰਬ ਵਲੋਂ ਹੀ ਆਵੇਗਾ, ਅਸੀਂ ਪੱਛਮੀ ਲੋਕ ਏਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਵਾਝੇਂ ਹਾਂ।) ਸੰਤ ਤੇਜਾ ਸਿਘ ਜੀ ਨੇ ਜਰਮਨੀ ਵਿਚ ਸਰਬ-ਧਰਮੀ ਕਾਂਗਰਸ (world peace conference) ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਿ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਉੱਪਰ ਲੈਕਚਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਲੈਕਚਰ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ, ਜੋ ਕਿ ਵਿਸ਼ਵ ਸਦੀਵੀ ਸਾਂਤੀ ਸਥਾਪਨ ਕਰਨ ਦੀ ਜਾਚ ਬਾਰੇ ਸੀ, ਇਕ ਜਰਮਨ ਪ੍ਰੋ. ਅਦੁੱਤੀ ਰੰਗ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਬੜੀ ਉਚੀ ਅਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਬੋਲਿਆ "ਸਾਨੂੰ ਇਹੋ ਹੀ ਗੱਲ ਲੋੜੀਂਦੀ ਹੈ।) "This is the thing we want."

ਕੈਮਬਰਿਜ ਅਤੇ ਕੋਲੰਬੀਆ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਡਿਗਰੀ ਨਾ ਮਿਲਣਾ:

ਲੰਡਨ ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਸਮੇਂ ਸੰਗਤ ਨੇ ਸੰਤ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਵਿਦਿਆ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਲੈਣ ਆਏ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਤੱਕ ਤੁਸੀਂ ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਬਣਾਉਂਦੇ ਤੇ ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਸਿਖ ਧਰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹੋ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਜਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਆਪਣੀ ਪੜਾਈ ਪੂਰੀ ਕਰ ਕੇ ਡਿਗਰੀ ਹਾਸਿਲ ਕਰੋ। ਹੁਕਮ ਮੰਨ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਪਹਿਲਾਂ ਕੈਮਬਰਿਜ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਟਿਊਟਰ ਜੈਕਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਜਿਸ ਨੇ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਕੰਮ ਸੰਤ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿਖੇ ਸਿੱਖ, ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਹਾਂਡੂਰਸ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਸਾਰੀ ਰਿਪੋਰਟ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪੁੱਜ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਤੇ ਸੈਨਿਟ ਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਤ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਡਿਗਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਹ ਹੀ ਜਵਾਬ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਕੋਲੰਬੀਆ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰੈਜੀਡੈਂਟ ਨੇ ਵੀ ਦਿੱਤਾ। ਸੰਗਤ ਦਾ ਹੁਕਮ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪ ਜੀ ਹਾਰਵਰਡ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ (ਅਮੈਰਿਕਾ) ਗਏ ਤੇ ਉਥੇ A.M. ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਵਿਚ ਦਾਖਲਾ ਲਿਆ। ਆਪ ਨੇ ਪੂਰੀ ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ 1911 ਵਿੱਚ ਇਹ ਇਮਤਿਹਾਨ ਪਾਸ ਕਰ ਲਿਆ। ਇੰਗਲਿੰਡ ਤੇ ਅਮੈਰਿਕਾ ਦੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਕੇ, ਹਾਰਵਰਡ ਤੋਂ ਏ.ਐਮ. ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਲੈਣ ਉਪਰੰਤ, ਆਪ 1913 ਵਿਚ ਮਸੂਤਆਣੇ ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹਾਜਰ ਹੋ ਗਏ।

ਮਸੂਤਆਣਾ ਸਾਹਿਬ (ਪੰਜਾਬ) ਦੀ ਸੇਵਾ: ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਮਸਤੂਆਣਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਤੇ ਪ੍ਰਕਮਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਜੁਟ ਗਏ । ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰਦਿਆਂ ਆਪ ਜੀ ਨਾਲ ਕਈ ਪ੍ਰੇਮੀ ਈਰਖਾ ਕਰਨ ਲਗ ਪਏ।ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨਦਿਆ, 1916 ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਮਸਤੂਆਣੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦਾ ਚਾਰਜ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤਾ ਤੇ ਗੁਜਰਾਵਾਲੇ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਕੋਠੀ ਵੇਚ ਕੇ ਜੋ ਅਸਥਾਨ ਉਪਰ ਦਸ ਹਜਾਰ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਸੀ, ਉਹ ਉਤਾਰ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹਾਜਰ ਹੋ ਗਏ।

ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ: ਪੰਡਤ ਮਦਨ ਮੋਹਨ ਮਾਲਵੀਆ, ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਲੀਡਰ ਸੀ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਪੰਡਤਾਂ ਅਤੇ ਰਾਜੇ ਮਹਾਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਬਨਾਰਸ ਹਿੰਦੂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਕਾਲਜ ਦੀ ਨੀਂਹ ਇਸ ਵਕਤ ਦੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਸੰਤ, ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੋਲੋਂ ਰਖਵਾਈ ਜਾਵੇ। ਪੰਡਤ ਮਦਨ ਮੋਹਨ ਮਾਲਵੀਆ ਜੀ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਮੰਨ ਸੰਨ 1916 ਵਿੱਚ ਬਨਾਰਸ ਹਿੰਦੂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਕਾਲਜ ਦੀ ਨੀਂਹ ਸੰਤ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਵਿਤਰ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਰੱਖੀ। ਸੰਨ 1919 ਵਿਚ ਪੰਡਿਤ ਮਦਨ ਮੋਹਨ ਮਾਲਵੀਆ ਨੇ ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਬਨਾਰਸ ਹਿੰਦੂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਟੀਚਰਜ਼ ਟਰੇਨਿੰਗ ਕਾਲਜ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਸੰਤ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਮੰਗੀ। ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਲਵੋ ਤੇ ਆਪਣੇ ਨਿਰਬ-ਾਹ ਲਈ 200 ਰੁਪਏ ਰੱਖ ਕੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੀ ਮਾਇਆ (1000 ਰੁ:) ਮਸਤੂਆਣੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਭੇਜ ਦਿਉ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਨਾਭਾ ਦੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਤੇ ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸੰਤ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਇਕ ਸਾਲ ਉਪਰੰਤ ਬਨਾਰਸ ਹਿੰਦੂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਬੁਲਾਇਆ ਤੇ ਅਕਾਲ ਕਾਲਜ ਮਸਤੂਆਣੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਹੁਕਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸੰਤ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਖਾਲਸਾ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਕਲਰ (ਜਿਲਾ ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਾਲਜ ਗੁਜਰਾਂਵਾਲਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ।

ਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ: ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣਾ ਕਰ ਜਾਣ ਪਿਛੋਂ ਆਪ ਜੀ ਨੇ 1927 ਤੋਂ 1939 ਈ: ਤੱਕ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਬੇਅੰਤ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕਲਗੀਆਂ ਵਾਲੇ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਦਾਤ। ਸੰਨ 1945 ਈ: ਵਿੱਚ ਪੱਛਮੀ ਪੰਜਾਬ, ਜੋ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਦਾ ਟਿਕਾਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਜ ਕੱਲ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਹੈ ਦਾ ਉਚੇਚਾ ਦੌਰਾ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦ੍ਰਿੜਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤਾ। ਸੰਨ 1947 ਈ: ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਖੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਸਿਮਰਨ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿੱਦਿਆ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ। ਇਸ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਨਾਲ ਕਈ ਭੁਝੰਗੀ ਇਸ ਰਸਤੇ ਤੇ ਚੱਲ ਪਏ। ਸੰਨ 1952-53 ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਸੰਤ ਜੀ ਨੇ ਬੈਂਕਾਕ, ਮਲਾਇਆ, ਸਿੰਘਾਪੁਰ, ਪੂਰਬੀ ਅਫਰੀਕਾ, ਜਾਪਾਨ ਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ-ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਬੇਅੰਤ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਲੜ ਲਾਇਆ।

ਤਪੋ ਭੂਮੀ ਬੜੂ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ: ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅੰਨਿਨ ਸੇਵਕ ਸੰਤ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ ਹਿਮਾਲਿਆ ਪਰਬਤ ਦੀ ਨਾਹਨ ਰਿਆਸਤ ਵਿਚ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਇਕ ਗੁਪਤ ਤਪੋਸਥਾਨ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕਲਗੀਆ ਵਾਲੇ ਦੀ ਚਰਨ ਛੋਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰੋ ਤੇ ਉਥੇ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਣਾਉ। ਜਿਥੇ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਬੱਚੇ-ਬੱਚੀਆਂ ਆ ਕੇ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ, ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਢਾਲ ਕੇ, ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਸੱਚ ਦੇ ਮਾਰਗ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ। ਇਸ ਆਸ਼ੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਤ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸੰਨ 1956 ਵਿੱਚ ਤਪੋ ਸਥਾਨ ਬੜੂ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੇ ਅਨੁਭਵ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਹਿਮਾਲਿਆ ਪਰਬਤ ਦੇ ਪਵਿਤ੍ਰ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਬਹੁਤ ਰਿਸ਼ੀਆ-ਮੁੰਨੀਆਂ ਨੇ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਅਤੇ ਤਪ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਭੀ ਜਦੋਂ ਨਾਹਨ ਵਿਚ ਚਰਨ ਪਾਏ ਤਾਂ ਏਸ ਤਪੋ ਭੂਮੀ ਨੂੰ ਨਿਵਾਜਿਆ। 3 ਜੁਲਾਈ 1965 ਦਿਨੇਂ ਸਵੇਰੇ 10 ਵਜੇ ਆਪ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸਫਲ ਯਾਤਰਾ ਸੰਪੂਰਨ ਕਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾ ਬਰਾਜੇ।

ਸੰਨ 1965 ਵਿੱਚ, ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਸੰਤ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਬੜੂ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਕਲਗੀਧਰ ਟਰੱਸਟ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ। ਜਿਸ ਅਧੀਨ ਇਸ ਵਕਤ ਯਤੀਮਖਾਨਾ, ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ, ਵਿਧਵਾ ਆਸ਼ਰਮ, ਗੁਰਮਤਿ ਵਿੱਦਿਆਲਾ, ਸੰਗੀਤ ਵਿਦਿਆਲਾ, ਅਕਾਲ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਹਸਪਤਾਲ ਤੇ ਅਕਾਲ ਅਕੈਡਮੀ 10+2 ਇਗਲਿੰਸ਼ ਮੀਡੀਅਮ ਕੋ-ਐਜੂਕੇਸ਼ਨਲ ਰੈਜੀਡੇਨਸ਼ੀਅਲ ਸਕੂਲ ਜੋ ਸੈਂਟਰਲ ਬੋਰਡ ਆਫ ਸੰਕੈਡਰੀ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ (CBSC) ਗੋਰਮਿੰਟ ਆਫ ਇੰਡਿਆ ਨਾਲ affiliated ਹੈ, ਇਹ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਚਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੁੱਲ 22 ਅਕਾਲ ਅਕੈਡਮੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ 16 ਪੰਜਾਬ, 3 ਯੂ.ਪੀ.,2 ਹਿਮਾਚਲ ਅਤੇ 1 ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਹੈ। ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਅਕੈਡਮੀ ਦਾ ਐਡਵਾਂਸ ਕੋਚਿੰਗ ਸੈਂਟਰ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।ਅਕਾਲ ਅਕਡੈਮੀ ਬੜੂ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਇਸ ਵਕਤ 1800 ਬੱਚੇ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 300 ਬੱਚੇ ਅਮੈਰੀਕਾ, ਕੈਨੇਡਾ ਤੇ ਹੋਰ ਮੁਲਕਾਂ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਵਿਦਿਆ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ। 20,000 ਬੱਚੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਅਕਾਦਮੀਆਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਕਾਲ ਅਕਾਦਮੀ ਬੜੂ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ 350 ਬੱਚੇ ਯਤੀਮ, 1984 ਦੇ ਦੰਗਾਂ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਜੋ ਅਜੇ ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਪਾਏ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ, ਵਣਜਾਰਿਆਂ ਅਤੇ ਨਾਨਕ ਪੰਥੀਆਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ free education ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬੜੂ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਦਿਆਲੇ ਵਿਖੇ 100 ਬੱਚੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ free education ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਲਗਭਗ 90 ਬੱਚੇ ਗੁਰਮਤ ਵਿਦਿਆਲੇ ਚੀਮਾਂ ਵਿਖੇ free education ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਹਨ।ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮੋਢੇ ਨਾਲ ਮੋਢਾ ਜੋੜ ਕੇ ਡਾ. ਖੇਮ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ (Former Vice Chancellor P.A.U. Ludhiana) ਕੌਮ ਦੇ ਇਸ ਮਹਾਨ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲਿਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ਇਸ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਸੰਤ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਲਗੀਧਰ ਟਰਸੱਟ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ,ਜੋ ਕਿ ਅਮੈਰੀਕਾ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਵੀ ਰਜਿਸਟਰਡ ਹੈ। ਅੱਜ ਸਾਡਾ ਵੀ ਫ਼ਰਜ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਹਿੱਸਾ ਪਾਈਏ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਲੈ ਕੇ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੋਈਏ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਹਰ ਥਾਂ ਮਨਾਈਏ।

ਅਕਾਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ: ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਸਦਕਾ ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਦੂਰਅੰਦੇਸ਼ ਸੋਚ, ਅੱਜ ਕਲਗੀਧਰ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀ ਦੇਖ ਰੇਖ ਹੇਠ, 'ਅਕਾਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ' ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਮਹਾਨ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ 3 ਜੁਲਈ 2006 ਨੂੰ, ਬੜੂ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ, ਬਾਬਾ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੇ ਰੱਖਿਆ। ਇਸ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪੜਾਅ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਕਾਲਜ (ਅਕਾਲ ਕਾਲਜ ਆਫ ਇੰਜਨੀਰਿੰਗ, ਅਕਾਲ ਕਾਲਜ ਆਫ ਨੈਚਰੋਪੈਥੀ, ਅਕਾਲ ਕਾਲਜ ਆਫ ਨਰਸਿੰਗ, ਅਕਾਲ ਕਾਲਜ ਆਫ ਪਬਲਿਕ ਹਿਲਥ ਅਤੇ ਅਕਾਲ ਟੀਚਰਜ਼ ਟਰੇਨਿੰਗ ਕਾਲਜ) ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀ ਦੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਅਮੈਰਿਕਨ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀ (Wayne State) ਨਾਲ ਤਾਲ ਮੇਲ ਦਾ ਸਮਝੌਤਾ ਤਹਿ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਵਾਂ ਯੂਨਵਰਸਿਟੀਆਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ, 'ਅਕਸਚੇਂਜ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ' ਰਾਹੀਂ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਣ ਦਾ ਵੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋਵੇਗਾ। ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤੇ ਹਰ ਸਿੱਖ ਦਾ ਸਿਰ ਮਾਣ ਨਾਲ ਉੱਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੀ ਵਧੇਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀ ਵੈਬ ਸਾਈਟ www.kalgidharsociety.org ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਤਿਆਰ ਹੋ ਰਹੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, "ਅਕਾਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ" ਬੜੂ ਸਾਹਿਬ

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਤੇ ਗੁਰੂ ਪੰਥ

ਪ੍ਰਿ: ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ (ਗੁਰਪੁਰਵਾਸੀ)

ਭਾਵੇਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕੁੱਝ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮੱਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਸੀਮਤ ਹੱਦ ਤੱਕ, ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਧਰਮ-ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਬਾਣੀ, ਸ਼ਬਦ ਅਥਵਾ ਕਲਾਮ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੁਤਬਾ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਹੈ। ਪ੍ਰੰਤੂ, ਜੋ ਉਚ ਅਸਥਾਨ, ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰ, ਪ੍ਰਭੂ-ਸੱਤਾ ਤੇ ਹਰੀ ਨਾਲ ਅਭੇਦਤਾ, ਗੁਰਮੱਤ ਵਿੱਚ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਥਵਾ 'ਗੁਰ-ਸ਼ਬਦ' ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਹੋਰ ਕਿਧਰੇ ਭੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ-ਇੱਕ-ਸੁਰਤਾ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਆਦਿ ਸਤਿਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਪਾਕ ਪਵਿੱਤਰ ਹਿਰਦਿਆਂ ਉਤੇ 'ਆਮਦ ਤੇ' 'ਆਈ' ਬਾਣੀ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਇਸ ਨੂੰ 'ਖਸਮ ਕੀ ਬਾਣੀ' ਆਖਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ-ਮੁੱਖਵਾਕ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਸੰਸਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦਿੰਦੇ :

(ੳ) ਜੈਸੀ ਮੈ ਆਵੈ ਖਸਮ ਕੀ ਬਾਣੀ, ਤੈਸੜਾ ਕਰੀਂ ਗਿਆਨੁ, ਵੇ ਲਾਲੋ।। (ਤਿਲੰਗ ਮ: ੧ - ਪੰਨਾ ੭੨੨)

(ਅ) ਤਾਂ ਮੈ ਕਹਿਆ ਕਹਣੁ, ਜਾਂ ਤੁਝੈ ਕਹਾਇਆ। (ਵਡਹੰਸ ਮ: ੧ - ਪੰਨਾ ੫੬੬)

(ੲ) ਹਉਂ ਆਪਹੁ ਬੋਲਿ ਨ ਜਾਣਦਾ, ਮੈ ਕਹਿਆ ਸਭੁ ਹੁਕਮਾਉ ਜੀਉ।। (ਸੂਹੀ ਮ: ੫ ਗੁਣਵੰਤੀ - ਪੰਨਾ ੭੬੩)

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ, ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ, ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉਚਾਰੀ ਜਾ ਰਹੀ ਬਾਣੀ ਕਿਸੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਨਿੱਜ-ਕਿਰਤ ਨਹੀਂ; ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਜੂਦ ਰਾਹੀਂ ਉਤਰੀ ਹੋਈ ਇਹ ਬਾਣੀ ਸੱਚੀ ਅਤੇ ਅਰਸ਼ੀ ਹੈ, ਆਪ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ :

ਸਚ ਕੀ ਬਾਣੀ ਨਾਨਕ ਆਖੈ, ਸਚੁ ਸੁਣਾਇਸੀ ਸਚੁ ਕੀ ਵੇਲਾ। (ਤਿਲੰਗ ਮ: ੧ - ਪੰਨਾ ੭੨੩)

ਤਥਾ - ਇਹ ਬਾਣੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਕੀ, ਨਿਜ ਘਰਿ ਵਾਸਾ ਹੋਇ। (ਰਾਮਕਲੀ ਮ: ੧ ਦਖਣੀ ਓਅੰਕਾਰ - ਪੰਨਾ ੯੩੫)

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਆਏ ਪਦ-ਨਾਮ, ਬਾਣੀ-ਗੁਰੂ, ਸ਼ਬਦ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ, ਹੁਕਮ ਤੇ ਸੱਚ ਨੂੰ, ਵਧੇਰੇ ਕਰ ਕੇ, ਸਮਾਨ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ, ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਸੰਗਿਆ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ; ਸਗੋਂ, ਇਹ ਸੱਭ ਪਦ, ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਪ੍ਰਪਾਇਵਾਚੀ ਵੀ ਹਨ; ਜਿਵੇਂ :-

(ੳ) ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਸਗਲੇ ਜੰਤ। (ਗਉੜੀ ਸੁਖਮਨੀ ਮ: ੫ - ੨੮੪)

(ਅ) ਸੰਸਾਰੁ ਰੋਗੀ ਨਾਮੁ ਦਾਰੂ, ਮੈਲੁ ਲਾਗੈ ਸਚ ਬਿਨਾ। (ਮ: ੧ - ਪੰਨਾ ੬੮੭)

(ੲ) ਚਉਦਿਸਿ ਹੁਕਮੁ ਵਰਤੈ ਪ੍ਰਭ ਤੇਰਾ, ਚਉਦਿਸਿ ਨਾਮ ਪਤਾਲੰ।।

ਸਭ ਮਹਿ ਸਬਦੁ ਵਰਤੈ ਪ੍ਰਭ ਸਾਚਾ, ਕਰਮਿ ਮਿਲੈ ਬੈਆਲੰ। (ਮ: ੧ - ਪੰਨਾ ੧੨੭੫)

ਉਪਰਲਿਆਂ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ, ਸੱਚ ਹੁਕਮ ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਭਾਵ, ਉਹ ਮੂਲ-ਸਰੋਤ, ਅਥਵਾ ਪ੍ਰਭੂ-ਸੱਤਾ ਹੈ ਜੋ ਦਿਸਦੇ ਤੇ ਅਣਦਿਸਦੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਂਦੀ, ਮਿਟਾਉਂਦੀ ਤੇ ਘਟ-ਘਟ ਨੂੰ ਤਾਰਦੀ ਹੈ, ਹਰ ਥਾਂ ਵਿਆਪਕ ਹੈ, ਪਰੀ-ਪੂਰਨ ਹੈ। ਏਥੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਉਤੇ ਨੋਟ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੱਭ ਵਿੱਚ ਵਰਤਣ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਭੂ-ਰੂਪ 'ਸ਼ਬਦ' ਜੋ 'ਬੈਆਲੰ' (ਜਿਸ ਦਾ ਘਰ ਥਿਰ ਹੈ, ਭਾਵ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ), ਆਪਣੀ ਮੋਹਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਜਦ ਕਿਸੇ ਪਰਮ-ਵਿਅਕਤੀ ਅਥਵਾ ਗੁਰੂ-ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭੂ-ਇੱਕ-ਸੁਰਤਾ ਤੇ ਵਿਸਮਾਦੀ ਦਸ਼ਾ ਵਿੱਚ, ਜਗਤ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਤੇ ਕਲਿਆਣ ਹਿਤ, ਬੈਖਰੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ। ਗੁਰਦੇਵ ਏਸੇ ਨੂੰ 'ਖਸਮ ਕੀ ਬਾਣੀ' ਜਾਂ 'ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ' ਕਰ ਕੇ ਪੁਕਾਰਦੇ ਤੇ 'ਸਾਚੀ ਬਾਣੀ ਮੀਠੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਧਾਰ' ਕਰ ਕੇ ਵਖਾਣਦੇ ਹਨ।

ਸਤਿਗੁਰੂ (ਕਾਮਲ ਮੁਰਸ਼ਦ) ਦੀ ਪਦ-ਪਦਵੀ ਇਸ ਲਈ ਮਹਾਨ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਵੱਸਿਆ 'ਹਰੀ ਹੀਰਾ', ਸ਼ਬਦ-ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਫੁੱਟ ਹੋ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੋ ਨੁਕਤੇ ਵਿਚਾਰਨ ਯੋਗ ਹਨ :-

ਪਹਿਲਾ - ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਇਸ ਲਈ ਮਹਾਨ ਤੇ ਸਰੇਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਪਰਮਸੱਤ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਅਥਵਾ 'ਸ਼ਬਦ' ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ 'ਸ਼ਬਦ' ਇਸ ਲਈ ਮਹਾਨ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅਮਕੀ ਹਸਤੀ ਦਾ ਸਪਰਸ਼ ਜਾਂ ਛੁਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ?

ਦੂਸਰਾ - ਹਰ ਸੂਖਮ (ਲਤੀਫ) ਵਸਤੂ, ਕਿਸੇ ਅਸਥੂਲ (ਕਸੀਬ) ਵਸਤੂ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਟਿਕਦੀ ਅਥਵਾ ਆਪਣਾ ਜਲਵਾ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦੀ ਹੈ; ਜਿਵੇਂ - ਕਾਦਰ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾ ਕੁਦਰਤ ਦੁਆਰਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਾਦਰ ਮੁੱਖ ਹੈ ਤੇ ਕੁਦਰਤ ਗੌਣ; ਆਤਮਾ ਮੁੱਖ ਤੇ ਦੇਹੀ ਗੌਣ; ਪ੍ਰੰਤੂ, ਕੁਦਰਤ, ਕਾਦਰ ਦਾ ਅਤੇ ਦੇਹੀ, ਆਤਮਾ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਅਸਥਾਨ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਆਪਣੀ-ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਕਦਰੋ-ਕੀਮਤ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਹਕੀਕਤ ਨੂੰ ਇਉਂ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ :- ਲਤਾਫ਼ਤ, ਬੇਕਸਾਫ਼ਤ, ਜਲਵਾ ਪੈਦਾ ਕਰ ਨਹੀਂ ਸਕਤੀ, ਚਮਨ ਜ਼ੰਗਾਰ ਹੈ, ਆਈਨਾਇ ਬਾਦਿ ਬਹਾਰੀ ਕਾ।।

ਦੇਹਾਂ ਸੱਭ ਦੀਆਂ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਦੀਆਂ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਬਿਨਸਣਹਾਰ ਹਨ; ਪ੍ਰੰਤੂ, ਵਿਚਾਰ, ਖਿਆਲ 'ਸ਼ਬਦ ਰੂਪ' ਵਿੱਚ ਸਥਾਈ ਹੈ, ਅਬਦੀ ਹੈ :- ਰਹੇਗੀ ਆਬੋ ਹਵਾ ਮੇਂ ਖ਼ਿਆਲ ਕੀ ਸ਼ਕਤੀ, ਯਿ: ਮੁਸ਼ਿਤ ਖ਼ਾਕ ਹੈ ਫਾਨੀ ਰਹੇ, ਰਹੇ, ਨ ਰਹੇ।

ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਦਰਜਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ; ਪਰ, ਦੇਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ। ਦਸੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਰੀਰਾਂ, ਵਜੂਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਜੋਤ ਤੇ ਇੱਕ ਜੁਗਤ ਹੋ ਵਿਚਰੇ ਅਤੇ ਗੁਰੂ-ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ 'ਨਾਨਕ' ਛਾਪ ਹੀ ਵਰਤੀ। ਪ੍ਰਮਾਣ ਹਨ :-

ਜੋਤਿ ਓਹਾ ਜੁਗਤਿ ਸਾਇ, ਸਹ ਕਾਇਆ ਫੇਰ ਪਲਟੀਐ। (ਰਾਮਕਲੀ ਕੀ ਵਾਰ ਰਾਇ ਬਲਵੰਡਿ ਤਥਾ ਸਤੈ ਡੂਮਿ ਆਖੀ - ਪੰਨਾ ੯੬੬)

ਤਥਾ - ਏਸ਼ਾਂ ਰਾ ਅਕੀਦਾ ਅਸਤ ਕਿ ਹਮਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅੰਦ।। ('ਦਬਿਸਤਾਨਿ ਮਜਾਹਬ' ਮੁਹਸਿਨ ਫ਼ਾਨੀ ਜੋ ਛੇਵੀਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਸਮੇਂ ਹੋਇਆ।)

'ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ' ਅਤੇ 'ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਹੈ ਬਾਣੀ' ਦੇ ਅਮਰ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਆਦਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਪੂਰੀ ਸਪੱਸ਼ਟਤਾ ਨਾਲ ਦਰਸਾਇਆ ਤੇ ਪ੍ਰਪੱਕ ਕਰਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ; ਪ੍ਰੰਤੂ, ਸੋਚੀ ਸਮਝੀ ਵਿਉਂਤ-ਬੰਦੀ ਅਨੁਸਾਰ, ਆਖ਼ਰ, ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਵਿਅਕਤੀ-ਗਤ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਸਮਾਪਤ ਕਰ ਕੇ, ਅਗਵਾਈ, 'ਸ਼ਬਦ' ਅਥਵਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸੰਗ੍ਰਹਿ - ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ - ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਤਾਬਿਆ 'ਗੁਰੂ ਖਾਲਸੇ' ਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਦਿੱਤੀ। ਇਹ ਅਲੌਕਿਕ ਤੇ ਵਚਿੱਤਰ ਸੰਬੰਧ ਓਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਸਰੀਰ ਤੇ ਆਤਮਾ ਦਾ ਸੰਬੰਧ। ਜੇ ਆਤਮਾ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਦੇਹ ਸੁੰਞੀ ਤੇ ਨਕਾਰਾ; ਪ੍ਰੰਤੂ, ਜੇ ਦੇਹ ਨਾ ਹੋਊ, ਤਾਂ ਆਤਮਾ ਟਿਕੂ ਕਾਹਦੇ ਆਸਰੇ? ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਥੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸਖ਼ਸ਼ੀਅਤ ਪ੍ਰਸਤੀ ਦੇ ਉਭਰਨ ਦੇ ਖ਼ਦਸ਼ੇ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕੀਤਾ, ਓਥੇ ਜੁੱਗੋ-ਜੁੱਗ ਅਟੱਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿੱਚ ਉਲੀਕੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਅਮਲਾਉਣ ਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਲਈ 230 ਸਾਲ ਦੀ ਕਰੜੀ ਘਾਲਣਾ ਉਪ੍ਰੰਤ, ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਸਿਰ-ਜਨਾ ਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਤਾਂ ਜੋ ਖਾਲਸਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ

ਅਧਿਆਤਮਕ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸਚਾਈ ਨੂੰ ਜੁੱਗੋ-ਜੁੱਗ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਟਿਕਾਉਂਦਾ ਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦਾ ਰਹੇ, ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੂਖਮ ਤੇ ਅਸਥੂਲ ਪੱਖ, ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਥਾਂ ਕਰੰਗੜੀ ਪਾਈ, ਸਦਾ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਦੇ ਜ਼ਾਮਨ ਬਣ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਦੀ ਮੰਜ਼ਲ ਵੱਲ ਤੋਰੀ ਰੱਖਣ।

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ: ਕਈ ਸ਼ੰਕਾਵਾਦੀ, ਅਗਿਆਨੀ ਜਾਂ ਮੋਹ-ਮਾਇਆ ਤੇ ਸੁਆਰਥ ਵਿੱਚ ਫਸੇ ਲੋਕ ਸਦਾ, ਇਹ ਟਪਲਾ ਲਾਉਣ ਦੇ ਆਹਰ ਵਿੱਚ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਕਦੀ ਵੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਬਾਕਾਇਦਾ ਗੁਰ-ਗੱਦੀ ਨਹੀਂ ਬਖਸ਼ੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਹੱਕ ਦੇ ਖੋਜੀਆਂ ਲਈ, ਵੰਨਗੀ ਮਾਤਰ, ਇਹ ਕੁੱਝ ਕੁ ਹਵਾਲੇ ਪੇਸ਼ ਹਨ; ਜਾਣ-ਬੁੱਝ ਕੇ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਤਾਂ ਸਾਖ਼ਸ਼ਾਤ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵੀ ਤਸੱਲੀ ਨਹੀਂ ਕਰਾ ਸਕਦਾ :-

(੧) ਹਜ਼ੂਰੀ ਸਿੱਖ ਭਾਈ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਹਿਤਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ -

ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਕੋ ਬਚਨ ਸਿਉਂ ਪ੍ਰਗਟ ਚਲਾਇਉ ਪੰਥ।। ਸਭ ਸਿਖਣ ਕੋ ਬਚਨ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਮਾਨਿਓਂ ਗ੍ਰੰਥ।।

(੨) ਹਜ਼ੂਰੀ ਸਿੱਖ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ - ਮੇਰਾ ਰੂਪ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਜਾਨ। ਇਨ ਮਹਿ ਭੇਦ ਨ ਰੰਚ ਪਛਾਨ।

ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਗੁਰੂ ਕਰ ਜਾਨੇ। ਆਗਿਆ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਕੀ ਮਾਨੇ।

(ਨੋਟ - ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ ਨਾਂਦੇੜ ਕਿਆਮ ਸਮੇਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਨਾਲ, ਇੱਕ ਸ਼ਾਹੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਓਥੇ ਮੌਜੂਦ ਸਨ, ਜਿਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਢਾਡੀ ਨਾਥ ਮੱਲ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਅਮਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਹੈ।) ਤਨਖ਼ਾਹ ਨਾਮਾ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ - (ਡਾ: ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ)

(੩) ਗੋਬਿੰਦ ਗੀਤਾ, ਰਚਨ ਕਾਲ ਸੰਮਤ ੧੭੫੫ -

ਹੇ ਖਾਲਸਾ ਜੀ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਮਾਰਾ ਭੀ ਗਿਆਰਵਾਂ ਅਵਤਾਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਜਾਨੋ। (ਲਿਖਤ ਪੱਤ੍ਰੀ, ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਦਿਤ ਸਿੰਘ)

(੪) 'ਗੁਰਬਿਲਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦਸਵੀਂ' ਨੂੰ, ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਸੁਣ ਕੇ, ਕੋਇਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਲਾਲ ਨੇ ਸੰਮਤ ੧੮੫੧ ਵਿੱਚ, ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਉਣ ਤੋਂ ਕੇਵਲ ੪੩ ਸਾਲ ਬਾਅਦ, ਸੰਪੂਰਨ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਗਵਾਹੀ ਗੁਰੂ ਕਾਲ ਦੇ ਅਤਿ ਸਮੀਪੀ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ, ਹੱਥਲੇ ਵਿਸ਼ੇ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਭੁਲੇਖਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦਿੰਦੀ। ਆਪ ਲਿਖਦੇ ਹਨ -

ਦਸ ਅਵਤਾਰ ਗੁਪਤ ਹਵੈ ਜਾਹਿ। ਕੁਲ ਨਹਿ ਪ੍ਰਗਟੇਗੀ ਪੁਨਿ ਤਾਹਿ।
ਗੁਰਿਆਈ ਕਾ ਅਬ ਨਹਿ ਕਾਲ। ਤਿਲਕ ਨ ਦੇਵਹਿਗੇ, ਕਿਸ ਭਾਲ।
ਸਰਬ ਸੁ ਸੰਗਤ ਖਾਲਸਾ ਮਾਨ। ਸ੍ਰੀ ਅਸਕੇਤ ਗੋਦ ਮੈਂ ਜਾਨ।
ਲੜ ਪਕੜਾਇ ਸ਼ਬਦ ਕਾ ਰੂਪ। ਸੋ ਮਾਨੈ ਜੋ ਸਿੰਘ ਅਨੂਪ।੯੭।।
ਦਰਸਨ ਗੁਰ ਕਾ ਸਾਵਧਾਨ। ਸ੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਮਾਨ।
ਤਬ ਪੁਨਿ ਆਪ ਉਠੇ ਸਭ ਸੰਗਾ। ਲੈਸੇ ਪਾਂਚ ਨਲੀਏਰ ਸੁ ਅੰਗਾ।੯੮।।
ਕਹਾ ਜੋਇ ਬਚ ਕੀਨਾ ਚਾਹੇ। ਪਾਠ ਕਰੇ ਗੁਰ ਕੇ ਸੁਖ ਪਾਏ।੧੦੦।।
ਯਾ ਸਮ ਔਰ ਕੋਈ ਗੁਰ ਨਾਹੀ। ਬਿਨਾ ਕਾਨ,ਸਚ ਬਾਕ ਭਨਾਹੀਂ।। (ਗੁਰਬਿਲਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦਸਵੀ - ਪੰਨਾ ੨੮੪)

(੫) 'ਬੰਸਾਵਲੀ-ਨਾਮਾ ਦਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀਆਂ ਕਾ' ਭਾਈ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਛਿੱਬਰ ਨੇ ਸੰਮਤ ੧੮੨੬ (ਸੰਨ 1769-70) ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਅੰਤਮ ਸਮੇਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਪ ਲਿਖਦੇ ਹਨ: ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ, ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਹੈ ਤੇਰੀ, ਇਸ ਦਾ ਕੀ ਹਵਾਲ।
ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਗਰੰਥ ਹੈ ਗੁਰੂ, ਲੜ ਪਕੜੋ ਅਕਾਲ।।੬੭੯।। (ਚਰਨ ਦਸਵਾਂ)

ਤਥਾ - ਸੁਨੋ ਵੇ ਭਾਈ ਸਿਖੋ ਐਸਾ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਪਛਾਨੋ।
ਦਸੇ ਮਹਲ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਜਾਨੋ। (ਮਹਲ=ਸਰੂਪ, ਸਰੀਰ, ਵਜੂਦ)
ਦਸਵਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੱਦੀ ਗੁਰਿਆਈ ਦੀ, ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਦੇ ਗਿਆ।

ਅਜ ਪ੍ਰਤੱਖ ਗੁਰੂ ਅਸਾਡਾ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਹੈ, ਸੋਈ ਗਿਆ ਜੋ ਗਰੰਥੋਂ ਗਿਆ।।੨੨੦।।
ਤਥਾ - ਆਜ ਕੇ ਸਮੇਂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਹੈ ਗੁਰੂ ਹਮਾਰਾ।ਆਗੇ ਸਾਹਿਬ ਦਸਵਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੁ ਲਾਇ ਬੈਠਾ ਦਰਬਾਰਾ।
ਜੋ ਸ਼ੰਕਾ ਹੋਤਾ ਸਭ ਪੂਛ ਲੇਤੇ। ਅਬ ਤਿਨ ਕੇ ਆਸਨ ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਜੀ ਉਤਰ ਹੈਂ ਦੇਤੇ।।੩੩੦।।

(੬) ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਾਕਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਭਾਈ ਚੌਪਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਰਹਿਤਨਾਮੇ ਤੋਂ ਭੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ, ਹੋਰ ਭੀ, ਨਿਕਟ-ਵਰਤੀ ਜਾਣੂ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਦੇ ਅੱਠ ਸਾਲ ਸੱਤ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਮਈ ਸੰਨ 1717 ਨੂੰ ਕਵੀ ਸੋਹਣ ਨੇ 'ਗੁਰ-ਬਿਲਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਛੇਵੀਂ' ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਜੁਲਾਈ ਸੰਨ 1718 ਨੂੰ ਸਮਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸੰਬੰਧੀ ਚੌਥੇ ਅਧਿਆਇ ਵਿਚ ਕਵੀ ਸੋਹਣ ਲਿਖਦਾ ਹੈ :-
ਮਮ ਆਗਿਆ ਸਬ ਹੀ ਸੁਨੋ ਸਤਿ ਬਾਤ ਨਿਰਧਾਰ।ਗਰੰਥ ਗੁਰੂ ਸਮ ਮਾਨਿਓ ਭੇਦ ਨ ਕੋਊ ਬਿਚਾਰ।।੪੦੯।।
ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਕਲਜੁਗ ਭਯੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਸਮਾਨ।ਦਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀਆਂ ਰੂਪ ਇਹ ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਜੀ ਜਾਨ।।੪੧੨।।
ਗੁਰੂ ਦਰਸ ਜਿਹ ਦੇਖਨਾ ਸ੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥ ਦਰਸਾਇ।ਬਾਤ ਕਰਨਿ ਗੁਰ ਸੋ ਚਹੈ ਪੜ੍ਹੇ ਗ੍ਰੰਥ ਮਨ ਲਾਇ।।੪੧੩।। ....(ਡਾ: ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ)

(੭) ਬਾਵਾ ਸਰੂਪ ਦਾਸ ਜੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਬੰਸਜ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ, ਬਾਬਾ ਸੁਮੇਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਕਥਨਾ ਅਨੁਸਾਰ, ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ 'ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼' ਸੰਨ 1774 ਵਿੱਚ ਰਚੀ ਸੀ। ਉਸ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਗੁਰਿਆਈ ਸੰਬੰਧੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਇਆ ਹੈ :-
"ਤਬ ਸਿਖਾਂ ਨੇ ਪੂਛਾ ਜੋ ਅਬ ਦਰਸਨ ਕਹਾ ਕਰਹਿ।
ਸਤਿਗੁਰ ਦੀਨ ਦਿਆਲ ਬਚਨ ਕੀਤਾ। ਜੋ ਦਸ ਸਰੂਪ ਹਮਾਰੇ ਪੂਰਨ ਭਏ। ਅਬ ਮੇਰੀ ਜਾਹਗਾ ਗੁਰ ਗਿਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਕੋ ਜਾਨਨਾ। ਜਿਸ ਨੇ ਮੇਰੇ ਸੇ ਬਾਤ ਕਰਨੀ ਹੋਇ ਤੇ ਆਦਿ ਗਿਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਪਾਠ ਕਰਨਾ। ਮੇਰੇ ਸੇ ਬਾਤਾ ਹੋਵੇਗੀ।" ...
ਇਹ ਤਾਂ ਰਿਹਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਗੁਰਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਹੱਕ-ਪ੍ਰਸਤ ਤੇ ਹੱਕ-ਗੋ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਸ਼ੰਕਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਹਕੀਕਤ ਇਸ ਲਈ ਵੀ ਝੁਠਲਾਈ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਹੀ 'ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ' ਪ੍ਰਥਾ ਦੀ ਰੱਜ ਕੇ ਪ੍ਰੋੜਤਾ ਹੈ।

ਪੰਥ ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ: ਹੁਣ ਲਓ, ਪੰਥ ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ ਦੀ ਗੱਲ : ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਪੁਰਾਣੇ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਸਤ ਅਤੇ ਦੇਹ, ਸਰੀਰ, ਬੁੱਤ ਜਾਂ ਸਾਕਾਰ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕਾਂ ਲਈ 'ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ' ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੀ ਬੜਾ ਅਨੋਖਾ ਤੇ ਵਚਿੱਤਰ ਹੈ; ਪ੍ਰੰਤੂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਕਿਤੇ ਵਧੇਰੇ ਹੈਰਾਨ-ਕੁਨ ਤੇ ਸੀਮਤ ਤੋਂ ਉਚੇਰੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ, ਪੰਥ ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ ਦੀ ਗੱਲ। ਇਸ ਸਚਾਈ ਤੋਂ ਕੋਈ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣਾ ਤੇ ਫੇਰ ਆਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ

ਛਕਣਾ, 'ਆਪੇ ਗੁਰ ਚੇਲਾ' ਦੀ ਇੱਕ ਐਸੀ ਰੀਤ ਸੀ ਜੋ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਵੇਰ ਵਾਪਰੀ। ਇਸਲਾਮ ਵਿੱਚ ਉਮੱਤ ਤੇ ਬੁੱਧ ਮੱਤ ਵਿੱਚ 'ਸੰਘ' ਦੀ ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਤੁਰੀ; ਪ੍ਰੰਤੂ, 'ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਗੁਰੂ' ਦਾ ਤਖੱਯਲ ਹਕੀਕਤ ਤੇ ਹੋਂਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਉਚੇਰੀ, ਭਾਵ-ਪੂਰਤ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ-ਸ਼ਾਲੀ ਹੈ। ਜਦ ਸਿੱਧਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਨਵੇਂ ਚਲਾਏ ਮੱਤ ਦੀ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ ਪੁੱਛੀ, ਤਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਉਤਰ ਸੀ -

ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੰਗਤ ਬਿਨਾ, ਦੂਜੀ ਓਟ ਨਹੀਂ ਹੈ ਰਾਈ।। (ਵਾਰ ੧)

ਸੰਗਤਿ ਕੀ ਹੈ?

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਥਾਂ ਥਾਂ ਸੰਕੇਤ ਹੈ ਕਿ 'ਸੰਗਤਿ' ਉਹ ਹੈ ਜਿਥੇ ਕੇਵਲ ਹਰੀ ਦਾ ਨਾਮ, ਉਸ ਦਾ ਹੁਕਮ ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੋਵੇ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਇੰਨੀ ਕੁ ਗਵਾਹੀ ਹੀ ਇਸ ਨੁਕਤੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹੈ :-

(ੳ) ਸਤਿ ਸੰਗਤਿ ਕੈਸੀ ਜਾਣੀਐ, ਜਿਥੈ ਏਕੋ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੀਐ।। (ਮ: ੧)

(ਅ) ਜਹ ਸਤਿਗੁਰ ਤਹ ਸਤਿਸੰਗਤਿ ਬਣਾਈ।। (ਮ: ੪)

(ੲ) ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਝਹੁ ਸੰਗਤਿ ਨ ਹੋਈ, ਬਿਨੁ ਸਬਦੈ ਪਾਰ ਨ ਪਾਵੈ ਕੋਈ।। (ਮ: ੩)

(ਸ) ਵਿਚਿ ਸੰਗਤਿ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਵਸੈ ਜੀਉ।। (ਮ: ੪)

ਜਿਵੇਂ ਸਣੇ ਸਣੇ ਬਾਣੀ ਨੂੰ 'ਗ੍ਰੰਥ' ਤੇ ਫੇਰ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ 'ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ' ਦਾ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਤਿਵੇਂ 'ਸੰਗਤ' ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ 'ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਢਲਦੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਸਿੱਧੀ ਜੁੜਦੀ ਗਈ। ਦੂਜੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਕਥਨ ਬੜਾ ਭਾਵ-ਪੂਰਤ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ 'ਖਾਲਸੇ' ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ - ਗੁਰ ਸੰਗਤਿ ਕੀਨੀ ਖਾਲਸਾ, ਮਨਮੁਖੀ ਦੁਹੇਲਾ।।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਭੱਟ ਕੀਰਤ ਦਾ ਗੁਰ-ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਉਤਮ-ਪੰਥ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਉਲੇਖ ਹੈ -

ਇਕ ਉਤਮ ਪੰਥੁ ਸੁਨਿਓ ਗੁਰ ਸੰਗਤਿ, ਤਹ ਮਿਲੰਤ ਜਮ ਤ੍ਰਾਸ ਮਿਟਾਈ।। ... (ਪੰਨਾ ੧੪੦੬)

ਪੰਥ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਇੱਕ ਅਰਥ ਹਨ - ਰਸਤਾ, ਤੇ ਦੂਜੇ, ਉਸ ਰਸਤੇ ਤੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕਾਫਲਾ। ਜਦ ਸਿੱਖ ਅੰਦਰਲੀ (ਮਨ ਦੀ) ਤੇ ਬਾਹਰਲੀ (ਤਨ ਦੀ) ਰਹਿਤ ਬਹਿਤ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਹੋ ਕੇ ਆਦਰਸ਼ਕ ਧਰਮ-ਰਾਹ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਹੋ, ਜੁੜ ਬੈਠਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਰੇ ਉਸ ਪੰਥ ਦੇ ਪੰਥੀ (ਪਾਂਧੀ) ਜਾਂ 'ਖਾਲਸਾ' ਹੋ ਨਿਬੜਦੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਾਰਿਸ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਗੁਰ-ਸੰਗਤ ਹੀ 'ਪੰਥ' ਹੈ, ਪੰਥ, 'ਖਾਲਸਾ' ਹੈ, ਤੇ ਖਾਲਸਾ, 'ਪੰਥ' ਹੈ। ਇਹ ਤਿੰਨੇ ਸ਼ਬਦ ਓਤ ਪੋਤ ਹਨ - ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦਾ ਗੱਲ ਤਾਂ ਸੋਈ ਹੋਣੀ, ਜੇਹੜੀ ਕਰੇਗਾ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਮੀਆਂ।।

ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਆਪਣੇ ਆਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਜਿਵੇਂ ਕੇਵਲ 'ਧਰਮ ਚਲਾਵਨ' ਅਤੇ 'ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦਾ ਪੂਰਨ ਵਿਨਾਸ਼' ਕਰਨਾ ਦੱਸਦੇ ਹਨ, ਓਥੇ ਇਸ ਕਾਰਜ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਇੱਕ ਐਸਾ 'ਪੰਥ' ਅਥਵਾ 'ਪੰਥ ਖਾਲਸੇ' ਦੀ ਸਾਜਨਾ ਕਰਨਾ ਵੀ ਬਿਆਨਦੇ ਹਨ -

'ਪੰਥ ਪ੍ਰਚੁਰ ਕਰਬੇ ਕਉ ਸਾਜਾ।' (ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ)

ਗੁਰੂ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਪਦਵੀ:

ਪੰਥ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ, ਗੁਰੂ ਕਰ ਕੇ ਅਸਥਾਪਨ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਕੁ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਮਾਣ -

(੧) ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ ਮਾਨੀਅਹਿ, ਪ੍ਰਗਟ ਗੁਰਾਂ ਕੀ ਦੇਹ।।

ਜੋ ਸਿਖ ਮੋ ਮਿਲਬੋ ਚਹੈ, ਖੋਜ ਇਨਹੁ ਮੇਂ ਲੇਹੁ।।

(ਰਹਿਤਨਾਮਾ ਭਾਈ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਸਿੰਘ)

(੨) ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ, ਖਾਲਸਾ ਗੁਰੂ ਹੈ।।

ਗੋਦੀ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇਵਾਂ ਮਾਤਾ ਦੀ ਪਾਏ ਭਜਨ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ।।

ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ, ਪੰਥ ਵਾਧੇ ਨੂੰ ਲੋਚਣਾ।।

ਆਗਿਆ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਕਰਨੀ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਖੋਜਣਾ।। (ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਛਿੱਬਰ, ਬੰਸਾਵਲੀ ਨਾਮਾ, ਚਰਨ ਦਸਵਾਂ)

(੩) ਤਾਹਿ ਸਮੇਂ ਗੁਰ ਬੈਨ ਸੁਨਾਯੋ। ਖਾਲਸਾ ਅਪਨਾ ਰੂਪ ਬਤਾਯੋ।

ਖਾਲਸਾ ਹੀ ਸੋ ਹੈ ਮਮ ਕਾਮਾ। ਬਖਸ਼ ਕੀਓ ਖਾਲਸੇ ਕੋ ਜਾਮਾ। (ਹਜ਼ੂਰੀ ਕਵਿ ਸੈਨਾਪਤਿ - ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਸੋਭਾ)

(੪) ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੁਰਿਆਈ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ੀ। (ਭਗਤ ਰਤਨਾਵਲੀ ਸਾਖੀ ੧੩੮)

(੫) ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੋ ਰੂਪ ਹੈ ਖਾਸ।। ਖਾਲਸੇ ਮੇਂ ਹਉ ਕਰਉਂ ਨਿਵਾਸ। (ਸਰਬ ਲੋਹ)

(੬) ਪਾਵਨ ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਪ੍ਰਗਟਿਓ, ਚਾਰ ਵਰਣ ਆਸ਼ਰਮ ਸ਼ੁਭ ਪੰਥਾ।।

ਇਨ ਕੋ ਦਰਸ਼ਨ ਗੁਰੂ ਕੋ ਦਰਸ਼ਨ, ਬੋਲਨ ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਾ।।

ਦ੍ਵਾਦਸ ਰੂਪ ਸਤਿਗੁਰਏ ਕਹੀਅਤ ਦ੍ਵਾਦਸ ਭਾਨ ਪ੍ਰਗਟ ਹਰਿ ਸੰਤਾ।।

ਪ੍ਰਤੱਖ ਕਲਾ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਧਣੀਛੇ,ਗ੍ਰੰਥ ਪੰਥ ਖਾਲਿਸ ਵਰਤੰਤਾ।। (ਸਰਬ ਲੋਹ)

(੭) ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਅਰ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਤੀਜੇ ਬਰਬੀਰ।।

ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਪੰਚਮ, ਤਿਨਹੂੰ ਬਿਠਾਯੋ ਦੇ ਕਰ ਧੀਰ।।

ਗੁਰੁਤਾ ਅਰਪਨ ਲਗੇ ਖਾਲਸੇ, ਪੰਚ ਸਿੰਘ ਤਹਿ ਸੋਹਿ ਸਰੀਰ।। (ਚਮਕੌਰ ਵਿੱਚ ਗੁਰਤਾ ਦੇਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ - ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੁਤ ੬, ਅਧਿ. ੪੧)

ਪੰਥ ਗੁਰੂ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਗੁਣ:

ਜਿਸ ਪੰਥ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿੱਚ ਏਡਾ ਵੱਡਾ ਰੁਤਬਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਸਿਰਜਨਾ ਕਦੋਂ ਤੋਂ ਆਰੰਭ ਹੋਈ? ਉਸ ਦੇ ਲੱਛਣ ਕੈਸੇ ਹਨ? ਉਹ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਹੈ? ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਤਾਬਿਆ ਵਰਤੇ (ਭਾਵ - ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਗੁਰਮੁਖ ਦੇ ਦੱਸੇ ਚਲਣ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਹੋਵੇ, ਸੱਚ ਆਚਾਰੀ ਹੋਵੇ।) ਇਸ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਜਿਹਾ ਵਰਨਣ ਤੇ ਗਵਾਹੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ -

(ਨੋਟ - ਪੰਥ ਅਥਵਾ ਖਾਲਸਾ ਕਿਸੇ ਫੋਰੀ ਜਾਂ ਵਕਤੀ ਖਿਆਲ ਦੀ ਉਪਜ ਨਹੀਂ; ਸਗੋਂ, ਇਸ ਦੀ ਸਿਰਜਨਾ ਤੇ ਵਿਕਾਸ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਆਰੰਭ ਹੋਇਆ, ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਸਵੇਂ ਜਾਮੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਤੱਕ ਪੁੱਜਿਆ।

ਹੋਰ ਗਵਾਹੀ:

(੧) ਲਹਣੇ ਪੰਥ ਧਰਮ ਕਾ ਕੀਆ। ਅਮਰਦਾਸ ਭਲੇ ਕਉ ਦੀਆ। (ਭੱਟ ਬਾਣੀ)

(੨) ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ - ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਆਦੇਸ਼:

ਅਬ ਜਗ ਉਪਦੇਸ਼ ਹਰਿ ਕਰੋ। ਗੁਰਮੁਖ ਪੰਥ ਜਗਤ ਮੇ ਧਰੋ। ਅਬ ਮਰਿਆਦ ਪੰਥ ਕੀ ਕਰੋ। ਯਹ ਆਗਿਆ ਮੇਰੀ ਮਨ ਧਰੋ। (ਪੰਨਾ ੩੨)

ਹਰਿ ਕਾ ਪੰਥ ਗੁਰਮੁਖ ਜਗ ਕਰਨਾ।

ਦੇ ਨਾਮ ਮੰਤ੍ਰ ਤੁਮ ਜਗਤ ਉਧਰਨਾ। (ਪੰਨਾ ੩੪੧)

(੩) ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਜੋਤ ਦਾ ਪੁਜਾਰੀ ਤੇ ਵਹਿਮਾਂ ਭਰਮਾਂ, ਬਹੁ ਧੁਜਾ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੈ :

ਜਾਗਤ ਜੋਤਿ ਜਪੈ ਨਿਸ ਬਾਸਰ,
ਏਕ ਬਿਨਾ ਮਨ ਨੈਕੁ ਨ ਆਨੈ।।
ਪੂਰਨ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਤੀਤਿ ਸਜੈ, ਬ੍ਰਤ,
ਗੋਰ, ਮੜ੍ਹੀ, ਮਟ ਭੂਲਿ ਨ ਮਾਨੈ।।
ਤੀਰਥ ਦਾਨ ਦਯਾ ਤਪ ਸੰਜਮ,
ਏਕ ਬਿਨਾ ਨਹਿ ਏਕੁ ਪਛਾਨੈ।।
ਪੂਰਨ ਜੋਤ ਜਗੈ ਘਟ ਮਹਿ,
ਤਬ ਖਾਲਸਾ ਤਾਹਿ ਨਖਾਲਸ ਜਾਨੈ।। (ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼)

ਖਾਲਸਾ ਖਾਸ ਕਹਾਵੈ ਸੋਈ।
ਜਾ ਕੈ ਹਿਰਦੈ ਭਰਮ ਨ ਹੋਈ।।
ਭਰਮ ਭੇਖ ਤੇ ਰਹੇ ਨਿਆਰਾ।
ਸੋ ਖਾਲਸ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਮਾਰਾ।।(ਸਰਬਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ)

ਏਥੇ ਇਹ ਸ਼ੰਕਾ ਉਤਪਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਖਾਲਸਾ ਅਥਵਾ ਪੰਥ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ ਤਾਂ "ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਹੈ ਬਾਣੀ" ਦਾ ਗੁਰ ਵਾਕ ਕਿਵੇਂ ਸਤਿ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਇਸ ਸ਼ੰਕੇ ਦਾ ਉਤਰ ਹੈ ਕਿ ਖਾਲਸਾ, ਗੁਰੂ ਕੀ ਦੇਹ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਣੀ (ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ) ਆਤਮਾ। ਬਾਣੀ ਦੇ ਆਚਾਰ, ਵਿਹਾਰ, ਪਰਮਾਰਥ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪੰਥ, ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ-ਰੂਪ ਹੈ। ਹਾਂ, ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਸੁਤੰਤਰ (ਵੱਖਰਾ) ਹੋ ਕੇ ਖਾਲਸਾ, ਗੁਰੂ-ਪਦਵੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ। (ਫੁਟ - ਨੋਟ - ਗੁਰਮਤਿ ਮਾਰਤੰਡ, ਪੰਨਾ ੩੬੬)

ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਸਾਰੰਸ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੇਵਲ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਦੱਸੀ ਜੀਵਨ-ਜਾਂਚ, ਰਹੁ-ਰੀਤ ਤੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਜੱਥਾ ਜਾਂ ਜਮਾਤ ਹੀ 'ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ' ਅਖਵਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਅੰਦਰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਜੋਤ ਵਰਤਦੀ ਸੀ। ਓਹੀ ਜੋਤ ਸ਼ਬਦ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਥਵਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਹੀ ਹੈ। ਖਾਲਸਾ ਜਾਂ ਪੰਥ ਦਾ ਸਾਕਾਰ ਰੂਪ, ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਦੇਹ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਆਤਮਾ ਦੇ ਨਿਵਾਸ ਕਰ ਕੇ ਦੇਹ ਵੀ ਪੂਜਣ ਯੋਗ ਹੈ, ਅਤੇ ਆਤਮਾ ਦੇ ਜਲਵੇ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਾਲਸਾ ਵੀ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਦੱਸੀ ਰਹਿਤ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਪੂਜਣ ਯੋਗ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਾਲਾ ਹੈ।

ਨੋਟ: ਫੇਰ ਚੇਤਾਵਨੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਕਦਾਚਿੱਤ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਣੀ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਤਾਬਿਆ, ਰੋਸ਼ਨੀ ਅਤੇ ਅਨੁਸਾਰਤਾ ਵਿੱਚ, 'ਇਕਾ ਬਾਣੀ ਇਕੁ ਗੁਰੁ ਇਕੋ ਸਬਦੁ ਵਿਚਾਰਿ' ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਅਨੁਕੂਲ ਇਕੱਠੇ ਵਿਚਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਸੰਗਠਨ ਹੀ 'ਪੰਥ ਗੁਰੂ' ਹੈ। ਦੂਜੇ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਘੜਿਆ ਸੱਚਾ ਆਚਾਰ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਪਿਆਰ ਤੇ ਖਾਲਸਈ ਗੁਣ ਹੀ 'ਗੁਰੂ ਪੰਥ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੰਗਠਿਤ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਕੋਈ ਕੇਵਲ ਰਾਜਸੀ, ਆਰਥਕ ਜਾਂ ਸਮਾਜਿਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਮੂੰਹ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਬਤੌਰ ਪੰਥ ਸੰਗਠਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਇੱਕ ਖਾਮ ਖਿਆਲ ਤੇ ਨਿਰਾਰਥ ਯਤਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਪੰਥ ਦੇ ਬੋਲ-ਬਾਲੇ ਦਾ ਰਾਜ ਇਸ ਦੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਤਾਬਿਆ ਅਥਵਾ ਸਿੱਖੀ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਉਤੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਰਹਿਣ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਵਕਤੀ ਰਾਜਸੀ, ਸਮਾਜਿਕ ਜਾਂ ਆਰਥਿਕ ਲਾਭਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ।

ਚੇਤੇ ਰੱਖੋ, ਸਿੱਖੀ ਆਚਰਣ ਤੇ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਕੜ ਢਿੱਲੀ ਹੋ ਜਾਣ ਨਾਲ ਇਹ ਸੰਸਾਰਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸੁਆਰਥ ਦੀ ਖੱਡ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਕੇ, ਤਬਾਹ, ਬਰਬਾਦ ਤੇ ਖੇਰੂੰ ਖੇਰੂੰ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਵੀ ਬਣ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਫੇਰ ਇਹ ਉਹ ਸੋਨਾ ਹੈ, ਜੋ ਕੰਨਾਂ ਨੂੰ ਪਾੜੇ। ਸੋ, ਪੰਥ ਨੇ ਸਦਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਮੁਹਤਾਜ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਕਰਨ ਦੀ ਜੱਦੋ-ਜਹਿਦ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ, 'ਗੁਰ ਸਿਖ ਮੀਤ ਚਲਹੁ ਗੁਰ ਚਾਲੀ' ਦੇ ਗੁਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਕੰਠ ਪਰੋਈ ਰੱਖਣਾ ਹੈ। ਜਦ ਕਦੀ ਵੀ ਪੰਥ ਸੰਕਟ ਤੇ ਇੰਤਸ਼ਾਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੇਗਾ, ਤਾਂ ਸਮਝ ਲਵੋ ਕਿ ਇਹ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੱਲੋਂ ਦੱਸੇ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰ ਬੈਠਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ, 'ਪੰਥ ਗੁਰੂ' ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਤੇ ਹੱਕ ਵੀ ਗਵਾ ਬੈਠਾ ਹੈ।

ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਵਿ ਸੈਨਾਪਤਿ ਦੀ ਚਿਤਾਵਨੀ ਨੋਟ ਕਰਨ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ 'ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ ਤਾਂ ਕੀ; ਕਾਮੀ ਕਪਟੀ, ਲੋਭੀ, ਪਾਖੰਡੀ ਤੇ ਮਿਥਿਆ ਕਹਿਣ ਵਾਲਾ, 'ਖਾਲਸਾ' ਅਖਵਾਉਣ ਦਾ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। 'ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ' ਤੇ ਰੌਲੇ ਦੇ ਪੰਥ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਹੈ, ਮਹਾਨ ਅੰਤਰ :

"ਸਤਿ ਸੰਗਤ ਮੂਲ ਨ ਜਾਇਨੀ,
ਗਿਆਨ ਹੋਰ ਕਮਾਇਆ।।
ਓਇ ਸਤਿ ਸੰਗਤਿ ਸੋ ਨ ਡਰਹਿ,
ਉਨ ਮਨ ਗਰਬਾਇਆ।।
ਹੁਕਮ ਨ ਮਾਨੈ ਖਸਮ ਕਾ,
ਜਿਨਿ ਰਾਹ ਬਤਾਇਆ।।
ਜੀ! ਓਏ ਕਪਟੀ ਹੋਏ ਨ
'ਖਾਲਸਾ' ਕੇਤਾ ਸਮਝਾਇਆ।।"

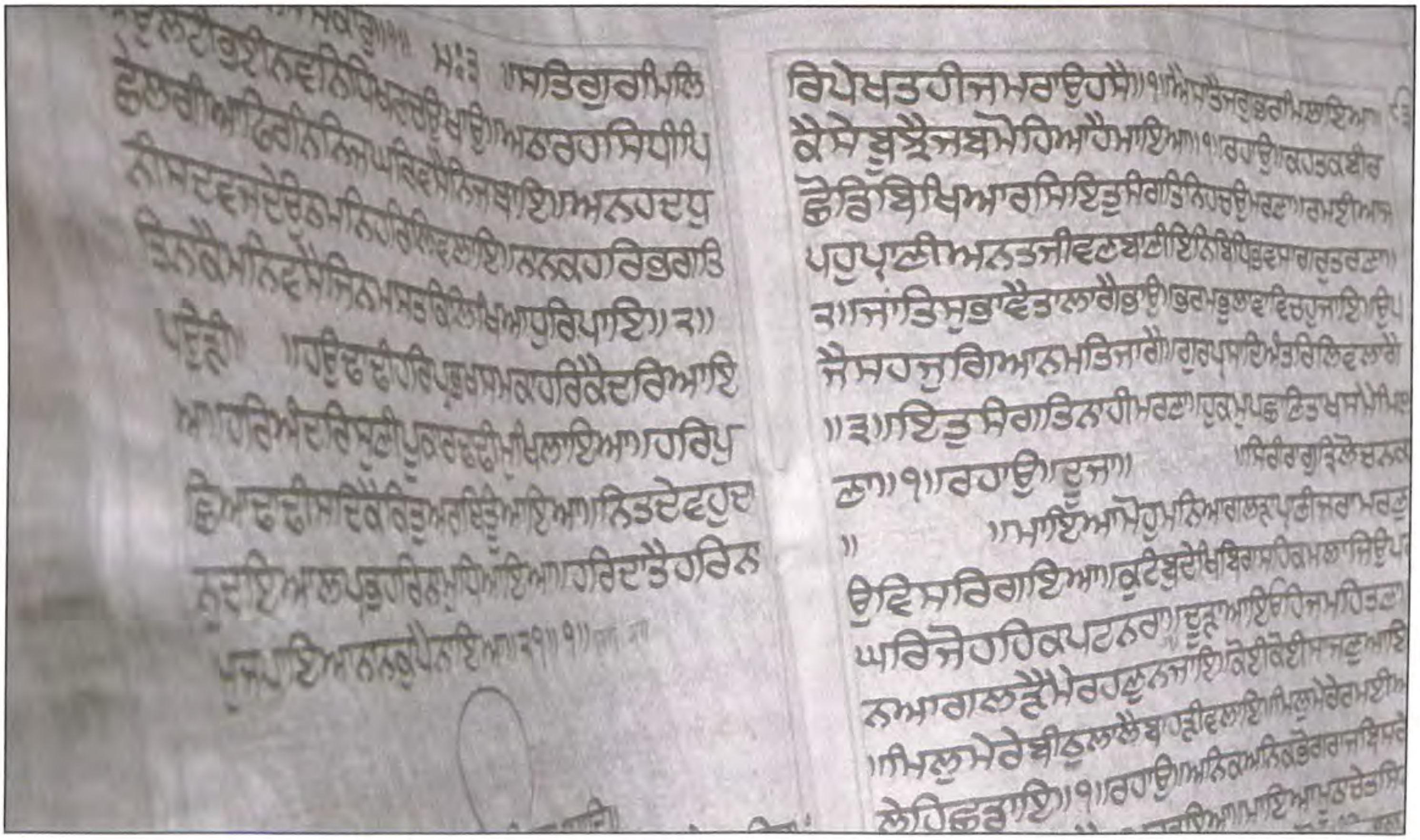

ਧਰਮ ਤੇ ਸਿਆਸਤ (ਮੀਰੀ ਤੇ ਪੀਰੀ)

ਪ੍ਰਿ: ਸਤਬੀਰ ਸਿੰਘ (ਗੁਰਪੁਰਵਾਸੀ)

ਸਿਆਸਤ ਧਰਮ ਦਾ ਅਟੁੱਟਵਾਂ ਅੰਗ ਹੈ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਖੇੜਨ ਦਾ ਯਤਨ ਚਿਰਾਂ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੇਲ੍ਹੇ ਗਲ਼ ਲੱਗੀ ਵੇਲ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਕਰਨ ਦੇ ਮਨਸੂਬੇ ਸਵਾਰਥੀ ਲੋਕ ਸਦਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤਾਂ ਇਹ ਯਤਨ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਹੱਦ ਤੱਕ ਤਾਂ 'ਸੈਕੂਲਰਇਜ਼ਮ' ਦੇ ਪਰਦੇ ਹੇਠਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿਹਾ ਵੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਤਾਂ ਧੂਏਂ ਦਾ ਪਰਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਾਰਾ ਨੁਕਸਾਨ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਹੀ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੁਣ ਆਮ ਸੁਣਨ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਧਰਮ ਦਾ ਸਿਆਸਤ ਨਾਲ ਕੀ ਸੰਬੰਧ ਹੈ? ਧਰਮ ਇੱਕ ਸੁੱਚੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਤੇ ਸਿਆਸਤ ਹੈ ਨਿਰ੍ਹਾ ਗੰਦ। ਸੁੱਚ ਨਾਲ ਗੰਦ ਦਾ ਮੇਲ ਕਿਵੇਂ? ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਟਪਲ਼ਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਰਹਿਣ ਦੇਣਾ, ਇੱਕ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਗੱਲ ਹੋਵੇਗੀ। ਜਿਸ ਦਾ ਅਸਰ ਦੂਰ ਤੱਕ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਧਰਮ ਤੇ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਹਰ ਇੱਕ ਲਈ ਤੇ ਖਾਸ ਕਰ ਹਰ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਾਣੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਧਰਮ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ? ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਕੀ ਅਰਥ ਹਨ? ਧਰਮ ਤੇ ਸਿਆਸਤ ਕਦੀ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠੇ ਰਹੇ ਹਨ? ਦੋਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸਪਰ ਮੇਲ ਹੈ ਜਾਂ ਵਿਰੋਧ? ਸਿਆਸਤ ਹੱਥ ਨਾ ਰਹੇ ਤਾਂ ਕੀ ਧਰਮ ਸੱਚ ਮੁੱਚ ਨਹੀਂ ਬਚਦਾ? ਕੀ ਸਿਆਸਤ ਨੇ ਕਿਸੇ ਤਹਿਜ਼ੀਬ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਹੱਥ ਵਟਾਇਆ ਹੈ?

ਧਰਮ ਕੀ ਹੈ? ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਧਰਮ 'ਸੱਚ' ਹੈ। ਧਰਮ ਹੈ 'ਸੱਚ' ਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਨਾ। ***"ਏਕੋ ਧਰਮੁ ਦ੍ਰਿੜੈ ਸਚੁ ਕੋਈ" – ਬਸੰਤੁ ਮਹਲਾ ੧ – ਪੰਨਾ 1188,*** ਧਰਮ **'ਸੱਚ'** ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਤੇ ਸੰਸਾਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੱਚ ਲਈ ਮਰਨਾ, ਸੱਚ ਲਈ ਬੋਲਣਾ, ਝੂਠ ਨੂੰ ਨਿੰਦਣਾ, ਧੱਕੇ ਖਿਲਾਫ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਣੀ, (ਧੱਕਾ ਭਾਵੇਂ ਧਰਮ ਦੇ ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਹੋਵੇ, ਭਾਵੇਂ ਅਮੀਰ ਦਾ ਗਰੀਬ ਉੱਤੇ ਹੋਵੇ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਇੱਕ ਜਾਤੀ ਦਾ ਦੂਜੀ ਜਾਤੀ ਉੱਤੇ ਹੋਵੇ)। ਇਹ ਸਭ ਸਿੱਖੀ ਅਨੁਸਾਰ 'ਧਰਮ' ਹੈ।

ਸਿਆਸਤ ਕੀ ਹੈ? ਸਿਆਸਤ, ਨੇਤਕਤਾਵਾਂ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ, ਮੋਟੇ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਸੰਭਾਲਨ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਰਾਜ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਸੀ, ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਮਾੜੇ ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਣੀ, ਤਾਂ ਕਿ ਚੰਗਾ ਰਾਜ ਆ ਜਾਵੇ। ਵਧੀਕੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਚਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਰਨੀ, ਧੱਕੇ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਣੀ, ਸੱਚ ਲਈ ਬੋਲਣਾ ਤੇ ਸੱਚੀ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਕਦੀ ਵੀ ਨਾ ਰੁਕਣਾ, ਭਾਵੇਂ ਲੱਖਾਂ ਤਸੀਹੇ ਕਿਉਂ ਨਾ ਸਹਿਣੇ ਪੈਣ।

ਅਸੀਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ **'ਧਰਮ'** ਹੈ **'ਸੱਚ'** ਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰ ਕੇ 'ਸੱਚ' ਪ੍ਰਚਾਰਨਾ। 'ਸਿਆਸਤ' ਹੈ, ਝੂਠ ਤੇ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਦੂਰ ਕਰ ਕੇ **'ਸੱਚ'** ਤੇ **'ਇਨਸਾਫ'** ਲਿਆਉਣਾ ਤੇ ਧੱਕੇ ਖਿਲਾਫ ਅੰਦੋਲਨ ਕਰਨਾ। ਧਰਮ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ ਪ੍ਰਸਪਰ ਪਿਆਰ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ, ਸਿਆਸਤ ਹੈ ਚੰਗੇ ਖਿਆਲਾਂ ਵਾਲੇ ਲੋਕੀਂ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੱਥ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇਣਾ। ਗੱਲ ਕੀ ਧਰਮ ਵੀ ਹੈ, ਝੂਠ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਬੋਲਣਾ ਤੇ ਸਿਆਸਤ ਵੀ ਹੈ, ਜਬਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਉਠਣਾ। ***ਸੋ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸਪਰ ਮੇਲ ਹੈ, ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਵੱਖ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ।***

ਇਹ ਸੀ ਆਸ਼ਾ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ 'ਧਰਮ ਤੇ ਸਿਆਸਤ' ਬਾਰੇ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਪ੍ਰਣਾਲ਼ੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਇਨਕਲਾਬ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਲੋਕੀਂ ਇਸ ਖਿਆਲ ਵੱਲੋਂ ਅਵੇਸਲੇ ਸਨ। ਉਦੋਂ ਲੋਕੀਂ ਇਹ ਨਾ ਜਾਣ ਸਕੇ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਹਿਜ਼ੀਬ ਕੋਈ ਦੂਜਾ ਧਰਮ ਹੱਕ ਵਿਚਲੀ ਸਿਆਸੀ ਤਾਕਤ ਦੁਆਰਾ ਕੁਚਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਹ ਦੂਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸੱਭ ਸਮਝਿਆ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਸਮਝਾਇਆ। ਆਪ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਚੋਟਾਂ ਸਦਾ 'ਗੁਲਾਮ' ਧਰਮ ਉੱਤੇ ਪੈਂਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਭਾਵ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ 'ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ' ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ ਜੇ ਰਾਜਸੀ ਤਾਕਤ (ਸਿਆਸਤ) ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਤੇ ਤਹਿਜ਼ੀਬ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤਾ ਭਾਰੀ ਨੁਕਸਾਨ 'ਗੁਲਾਮ' ਤਹਿਜ਼ੀਬ ਤੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮਿਸਾਲ ਦਿੱਤੀ, 'ਇੱਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਆਪਣੀ ਗਊ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਨਦੀ ਪਾਰ ਕਰਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨਦੀ ਉੱਤੇ ਮਹਿਸੂਲੀਆ ਹਿੰਦੂ ਹੈ, ਉਹ ਹਿੰਦੂ ਮਹਿਸੂਲੀਆ ਉਸ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੀ ਗਊ ਨੂੰ ਪਾਰ ਨਹੀਂ ਲੰਘਣ ਦਿੰਦਾ, ਜਦ ਤੱਕ ਉਹ ਹਕੂਮਤ ਵੱਲੋਂ ਲਗਾਇਆ ਹੋਇਆ ਮਸੂਲ ਨਾ ਦੇਵੇ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਝਗੜਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗਊ ਨੂੰ ਤੂੰ ਮਾਤਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈਂ, ਇਸ ਗਊ ਦੇ ਗੋਬਰ ਨਾਲ ਚੌਂਕਾ ਆਦਿ ਸੁੱਚਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਪਾਰ ਉਤਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈਂ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਸੇ ਗਊ ਕੋਲੋਂ ਕਰ (ਟੈਕਸ) ਮੰਗਦਾ ਹੈਂ, ਤਾਂ ਹਿੰਦੂ ਮਸੂਲੀਆ ਆਪਣੀ ਮਜਬੂਰੀ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵਕਤ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ।" ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਉਸ ਦੀ ਮਜਬੂਰੀ ਉੱਤੇ ਹਸਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ; ***ਗਊ ਬਿਰਾਹਮਣ ਕਉ ਕਰੁ ਲਾਵਹੁ ਗੋਬਰਿ ਤਰਣੁ ਨ ਜਾਈ॥ ਧੋਤੀ ਟਿਕਾ ਤੈ ਜਪਮਾਲੀ, ਧਾਨੁ ਮਲੇਛਾਂ ਖਾਈ॥***
ਅੰਤਰਿ ਪੂਜਾ ਪੜਹਿ ਕਤੇਬਾ ਸੰਜਮੁ ਤੁਰਕਾ ਭਾਈ॥ ਛੋਡੀਲੇ ਪਾਖੰਡਾ॥ (ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ – ਪੰਨਾ 471),
ਇਹ ਗਿਰਾਵਟ ਹੈ ਪਰਾਈ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ; "ਅੰਦਰ ਵੜ ਕੇ ਤਾਂ ਠਾਕਰ ਪੂਜਦੇ ਹੋ ਤੇ ਬਾਹਰ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਾਲੇ ਤਰੀਕੇ ਅਪਣਾਉਂਦੇ ਹੋ। 'ਮਲੇਛ' ਕਹਿਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਰਹੁ ਰੀਤੀ ਅਪਣਾ ਰਹੇ ਹੋ। ਤੁਹਾਡੀ ਸੱਭਿਅਤਾ ਖਤਮ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।" ਇਹ ਹਾਸੋਹੀਣੀ ਹਾਲਤ ਹਿੰਦੂ ਸਮਾਜ ਦੀ ਕਿਸ ਨੇ ਕੀਤੀ? ਉਤਰ ਮਿਲੇਗਾ, ਸਮੇਂ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਨੇ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਪਰਾਈ ਸਿਆਸਤ ਨੇ। ਇਸ ਪਰਾਈ ਸਿਆਸਤ ਨੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਸੱਭਿਅਤਾ ਉੱਤੇ ਇਤਨੀ ਭਾਰੀ ਸੱਟ ਮਾਰੀ ਕਿ ਉਹ ਨਿਰਬਲ ਤੇ ਬੇ-ਆਸਰੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਜੇ ਗਹੁ ਨਾਲ ਤੱਕਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਤਨਾ ਕਸੂਰ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂ ਜੋ ਗੁਲਾਮ ਦੀ ਤਹਿਜ਼ੀਬ ਕਦੀ ਬਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਧੀਨ ਦੀ "ਸੱਭਿਅਤਾ ਰਾਜਸੀ ਤਾਕਤ ਵਾਲੇ ਦੀ ਸੱਭਿਅਤਾ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰੀ ਰਹਿ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ।" ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਦਿੱਤਾ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਜੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੇ 'ਪਰ ਅਧੀਨ ਸੁਪਨੇ ਸੁਖ ਨਾਹੀ' ਦੇ ਖਿਆਲ ਨੂੰ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿੱਚ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਾਇਆ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਆਸ਼ੇ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਉਸੇ ਆਸ਼ੇ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਹੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਦੋ ਤਲਵਾਰਾਂ ਪਹਿਨੀਆਂ।

ਸਿੱਖ ਗੁਰੂਆਂ ਵੱਲੋਂ ਰਾਜ ਜਾਂ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਪੁਰ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਕਰਨੀ ਕੁਦਰਤੀ ਗੱਲ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦਾ ਅਟੁੱਟਵਾਂ ਅੰਗ ਸਮਝਦੇ ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰਦੇ ਸਨ। ਨਾਲ ਹੀ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਕੇ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਕਾਜ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ, ਧਰਮ ਤੇ ਚੱਲਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਕਿਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵਾਸਤਾ

ਸਦਾ ਰਾਜ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜੋ ਜੋ ਦੁੱਖ ਤਕਲੀਫ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤੀ, ਗੁਰੂ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਬਾਣੀ ਰਾਹੀਂ ਜਾਂ ਬਚਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਦਰਸਾਈ। ਹਕੂਮਤ ਵਿਰੁੱਧ ਸੱਭ ਖਿਆਲ ਬਿਨਾ ਡਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ। ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਰਬਾਬੀਆਂ 'ਸੱਤਾ ਤੇ ਬਲਵੰਡ' ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ***'ਝਖੜਿ ਵਾਉ ਨ ਡੋਲਈ ਪਰਬਤੁ ਮੇਰਾਣੁ'*** ਆਖਿਆ। ਸੱਚੇ ਖਿਆਲ ਕਿਸੇ ਡਰ ਬਿਨਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨੇ ਸੱਚੀ ਸਿਆਸਤ ਹੈ ਤੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਮੁੱਢਲੀ ਸਿਆਸਤ ਇਹੋ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਜਦ ਤਖਤ ਉੱਤੇ ਬੈਠੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਯੂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਗਿਆਰਾਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਸੀ, ਲੋਕੀਂ ਕੁੱਝ ਝੇਂਪ ਗਏ, ਕਿਉਂਕਿ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਸੱਚ ਨੂੰ ਦਬਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਹੁਣ ਇਹ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਸਾਂਭਣ ਤੇ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਸੰਗਠਿਤ ਕਰ ਕੇ ਵਕਤ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਨਾਲ ਟੱਕਰ ਲੈਣ। ਟਰੰਪ ਦੇ ਕਹਿਣ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਨੇ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਫਿਰ ਤਬਦੀਲੀ ਲਿਆਂਦੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਇੱਕ 'ਮੋੜ' ਨਾਲ ਤੁੱਲਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਜਾਂ ਮੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਿਰਫ ਉਸੇ ਪੰਥ ਉੱਤੇ ਚੱਲਦਿਆਂ, ਚਾਲ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਟਰੰਪ, ਲਤੀਫ ਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੇ ਤਬਦੀਲੀ ਜਾਂ ਮੋੜ ਸਮਝਿਆ। ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਦੀਆਂ ਦੋ ਤਲਵਾਰਾਂ ਪਹਿਨਣ ਨੂੰ ਕਈ ਓਪਰੀ ਸਮਝ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਆਸ਼ੇ ਦੇ ਉਲਟ ਸਮਝਿਆ, ਪਰ ਇਤਿਹਾਸ ਇਹ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵੀ ਉਸੇ ਬੂਟੇ ਨੂੰ ਸਿੰਜ ਰਹੇ ਸਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਬੀਜਿਆ ਸੀ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਸਿੱਖ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਇੱਕ ਵਾਰ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਇਹ ਹੈ ਗਿਆਰਵੀਂ ਵਾਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨੀ ਟੀਕਾ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸ਼ਹੀਦ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸੇ ਟੀਕੇ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਇੱਕ ਦੋ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਰੌਸ਼ਨੀ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਤਹਿ ਸੀ, ਸਿਰਫ ਵਕਤ ਦੀ ਉਡੀਕ ਸੀ। ਇੱਕ ਘਟਨਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਭਾਈ ਚੂਹੜ ਜੀ, ਜੋ ਚੰਗੇ ਸੂਰਮੇ ਸਨ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਕੋਲ ਆਏ ਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਮੰਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ; "ਧਰਮ ਦਾ ਯੁੱਧ ਕਰਨਾ ਧਰਮ ਹੈ, ਜੋ ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਰੰਵਾਵੇ, ਉਸ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕਲਿਆਣ ਹੋਵੇਗਾ।" ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਤਿਆਰੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। 'ਧਰਮ ਯੁੱਧ ਕੋ ਚਾਇ' ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸੇ ਵਾਰ ਦੀ ਅਠਾਈਵੀਂ ਪਾਉੜੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਈ ਸੀਗਾਰੂ ਜੀ ਤੇ ਭਾਈ ਜੈਤਾ ਜੀ ਬੜੇ ਸੂਰਬੀਰ ਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਨ। ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਕੋਲ ਆਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੋਵਾਂ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਦੀ ਸੌਂਪਣੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, "ਅਸਾਂ ਜੋ ਸ਼ਸਤਰ ਪਕੜਨੇ ਹੈਨਿ, ਸੋ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕਰ ਪਕੜਨੇ ਹੈਨਿ। ਸ਼ਸਤਰ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਕਰ ਮੀਰ ਦੀ ਮੀਰੀ ਖਿੱਚ ਲੈਣੀ ਹੈ ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਸਮਝ ਕਰ ਪੀਰ ਦੀ ਪੀਰੀ ਖਿੱਚ ਲੈਣੀ ਹੈ।"

ਹੁਣ ਇਹ ਕਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਭਾਸਦੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਉਹ ਸਿੱਖਿਆ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਾਹੌਰ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਬੇਟੇ (ਗੁਰੂ) ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਰੁਚੀ ਤੇ ਆਸ਼ੇ ਦੇ ਐਨ ਮੁਤਾਬਕ ਸੀ।

'ਛਟਮ ਪੀਰ', 'ਗੁਰ ਭਾਰੀ', 'ਦਲ ਭੰਜਨ ਗੁਰ ਸੂਰਮੇ' ਨੇ ਡਿੱਠਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਜ਼ਾਲਮ ਦੇ ਪੱਥਰ ਹਿਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਨਰਮ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ, ਪਰ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਜੋਸ਼ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਨੇ ਦੇਖਿਆ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। 'ਦੀ ਸਿੱਖ ਰਿਲੀਜਨ' ਦੇ ਲੇਖਕ ਮੈਕਾਲਫ ਦੇ ਕਹਿਣ ਅਨੁਸਾਰ 'ਇਸ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਸਾਂਭਣਾ ਸੱਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕੰਮ ਸੀ'। ਇਤਿਹਾਸ ਇਹ ਗਵਾਹੀ ਭਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਬੜੀ ਯੋਗਤਾ ਨਾਲ ਵਕਤ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਿਆ ਤੇ ਸਿੱਖ ਜਨਤਾ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਲਹਿਰ ਦੌੜ ਗਈ। ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਾਇਆ ਕਿ ਸਫਲਤਾ ਇਸੇ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪਾਏ ਪੂਰਨਿਆਂ ਤੇ ਚੱਲੀਏ। ਇੱਕ ਫੌਜ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ, ਜਿਹੜੀ ਕਿਸੇ ਖਤਰੇ ਤੋਂ ਵੀ ਨਾ ਡਰੇ। ਨਵੀਂ ਕਿਸਮ ਦੇ ਯੋਧੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ, ਜੋ ਇੱਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਹੀ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਣ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਤਖਤ ਨਸ਼ੀਨੀ ਵੇਲੇ ਤਲਵਾਰਾਂ ਪਹਿਨੀਆਂ, ਇੱਕ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਦੋ। ਭੁਲੇਖੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ। ਇੱਕ ਮੀਰੀ ਦੀ, ਇੱਕ ਪੀਰੀ ਦੀ। ਇੱਕ ਸੱਚ ਪ੍ਰਚਾਰਨ ਦੀ, ਦੂਜੀ ਝੂਠ ਰੋਕਣ ਲਈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪ ਨੇ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਧਰਮ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ।

ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਦੋ ਢਾਡੀ ਹੋਏ ਹਨ। ਇੱਕ ਦਾ ਨਾਮ ਅਬਦੁੱਲਾ ਤੇ ਦੂਜੇ ਦਾ ਮੀਰ ਨੱਥ ਮੱਲ। ਅਬਦੁੱਲਾ ਸਰੰਗੀ ਵਜਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਰਹਿਰਾਸ ਦੇ ਪਾਠ ਉਪਰੰਤ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਉੱਤੇ ਯੋਧਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਗਾਇਨ ਕੀਤਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਈ ਵਾਰਾਂ ਆਖੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਤਖਤ ਨਸ਼ੀਨੀ' ਵੇਲੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਆਖੀ ਹੈ। ਇਹ ਤਖਤ ਨਸ਼ੀਨੀ ਦੀ ਵਾਰ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਉੱਚਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਵਾਰ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤਲਵਾਰਾਂ ਪਹਿਨਣ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਲਹਿਰ ਦੌੜ ਗਈ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੂੰ ਜਿੱਚ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਪਾਉੜੀ ਵਿੱਚ ਢਾਡੀਆਂ ਨੇ ਮੀਰੀ ਨੂੰ ਰਾਜ ਆਖਿਆ ਹੈ ਤੇ ਮੀਰੀ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਪਹਿਨਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕਿਸੇ ਜਨਕ, ਰਾਮ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ, ਪੰਡਤ ਨਾਲ ਨਾ ਕੀਤਾ ਸਗੋਂ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਹਾਂਗੀਰ ਰਾਜ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ ਤੇ ਮੀਰੀ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਵੀ ਰਾਜ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਕਰ ਕੇ ਦੱਸੀ ਹੈ। ਢਾਡੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਅਜ਼ਮਤ ਦੱਸਦੇ ਹੋਏ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੂੰ ਤੁੱਛ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਢਾਡੀ ਆਖਦੇ ਹਨ;

ਸੱਚਾ ਤਖਤ ਸਹਾਯੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪਾਇਕੈ॥ ਛਬ ਬਰਨੀ ਨਹਿ ਜਾਇ, ਕਹੋ ਕਿਆ ਗਾਇਕੈ॥

ਰਵਿ ਸਸਿ ਭਏ ਮਲੀਨ, ਸੁ ਦਰਸ ਦਿਖਾਇਕੈ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤਖਤ ਬਿਰਾਜੇ ਪ੍ਰਭੂ ਧਿਆਇਕੈ॥

ਮੀਰ ਅਬਦੁੱਲ ਔ ਨੱਥਾ ਜਸ ਕਹੇ ਬਨਾਇਕੈ॥ **ਅਤੇ**

ਦੋ ਤਲਵਾਰੀ ਬੱਧੀਆਂ, ਇਕ ਮੀਰੀ ਦੀ ਇਕ ਪੀਰੀ ਦੀ। ਇਕ ਅਜ਼ਮਤ ਦੀ ਇਕ ਰਾਜ ਦੀ, ਇਕ ਰਾਖੀ ਕਰੇ ਵਜ਼ੀਰ ਦੀ।

ਹਿੰਮਤ ਬਾਹਾਂ ਕੋਟ ਗੜ੍ਹ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬਲਖ ਬਖੀਰ ਦੀ। ਕਟਕ ਸਿਪਾਹੀ ਨੀਲ ਨਲ, ਮਾਰ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਕਰੇ ਤਗੀਰ ਦੀ।

ਪੱਗ ਤੇਰੀ, ਕੀ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੀ।

ਢਾਡੀਆਂ ਨੇ ਪੱਗ ਤੇਰੀ (ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ) ਕੀ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੀ ਆਖ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦਰਸਾ ਦਿੱਤੀ, ਇਹ ਮੀਰੀ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰੇਗੀ ਤੇ ਪੀਰੀ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰੇਗੀ। ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਕੁਚਲੇ ਜਾ ਰਹੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਬਚਾਏਗੀ। ਪੀਰੀ ਢਾਲ ਹੋਵੇਗੀ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਵਾਰ ਰੋਕਣ ਵੇਲੇ ਤੇ ਮੀਰੀ ਤਲਵਾਰ ਬਣੇਗੀ ਜਾਬਰਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਵੇਲੇ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਦੋ ਤਲਵਾਰਾਂ ਬੱਧੀਆਂ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, "ਅੱਜ ਤੋਂ ਮੇਰੀ ਪਿਆਰੀ ਭੇਟਾ ਚੰਗਾ ਸ਼ਸਤਰ ਤੇ ਚੰਗੀ ਜਵਾਨੀ ਹੋਵੇਗੀ।"

ਸਿੱਖਇਜ਼ਮ ਬਨਾਮ ਕਮਿਊਨਿਜ਼ਮ

ਸ੍ਰ: ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਬਰਨਬੀ

ਮਨੁੱਖਾ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸੇਧ ਦਾ ਜੋ ਰਸਤਾ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਦਰਸਾਇਆ ਉਸ ਨੂੰ ਧਰਮ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੱਕ ਜੋ ਰਸਤਾ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਇਆ, ਉਸ ਦਾ ਨਾਂਉ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਤਮ ਅਤੇ ਨਵੀਨ ਧਰਮ ਹੈ। ਧਰਮ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਸਵਰਗ ਆਦਿਕ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀ, ਸਗੋਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਲਿਵ ਜੋੜ ਕੇ ਇੱਕ ਮਿੱਕ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਗੇੜ ਤੋਂ ਖਲਾਸੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦੀ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਕਾਰਲ ਮਾਰਕਸ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਧਾਰਾ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੋਹਣੀ ਜੀਵਨ ਜਾਂਚ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਇੰਸ ਨੇ ਮਨੁੱਖੀ ਇਛਾਵਾਂ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਦੀ ਬਿਜਾਏ ਵਧਾਇਆ ਹੀ ਹੈ। ਸਾਇੰਸ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਉਨਤੀ ਨੇ ਧਰਮ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਦਾਰਥਿਕ ਉਨੱਤੀ ਧਰਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖਤਰਨਾਕ ਹਥਿਆਰ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੇ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਸਾਇੰਸ ਦੀ ਸੋਚ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸ਼ੰਕਿਆਂ ਅਤੇ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਸੱਲੀ-ਬਖਸ਼ ਉੱਤਰ ਦੇਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਕੇਵਲ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਹੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਹੀ ਅੱਜ ਦੇ ਵਗਿਆਨਕ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ, ਆਰਥਿਕ, ਰਾਜਨੀਤਕ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਹਰ ਇੱਕ ਪਹਿਲੂ ਤੋਂ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅਗਵਾਈ ਦੇਣ ਦੀ ਵੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਮਿਸਟਰ ਐਚ. ਐਲ. ਬਰਾਡ ਸ਼ਾਅ ਅਨੁਸਾਰ :-

" ਸਿੱਖ ਧਰਮ, ਇੱਕ ਸਰਵ ਵਿਆਪਕ ਅਤੇ ਮਕੰਮਲ ਵਿਸ਼ਵ ਧਰਮ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਬ ਮਨੁੱਖ ਮਾਤਰ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸੋਚਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖੀ ਹੋਰ ਚੰਗਾ ਧਰਮ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਇਹ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਸਿੱਖੀ ਹੀ ਨਵੇਂ ਯੁੱਗ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਧਰਮ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਧਰਮ ਸਚਾਈ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਇਕ ਮੁਕੰਮਲ ਸੱਚ ਹੈ।"

ਸਮਾਜਵਾਦ (ਸ਼ੋਸ਼ਲਿਜ਼ਮ) ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸੱਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਨ 1833 ਵਿੱਚ "ਪੂਅਰ ਮੈਨਜ਼ ਗਾਰਡੀਅਨ," (Poor Mans Guardian) ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਅਤੇ ਫਰਾਂਸ ਵਿਖੇ ਅਠਾਰਵੀ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਹੋਈਆਂ ਉਦਯੋਗਿਕ ਕਰਾਂਤੀਆ ਦੀ ਉਪਜ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਮਹਾਨ ਤਰਕਵਾਦੀ ਮਿਸਟਰ ਜੋਡ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ" ਸਮਾਜਵਾਦ ਉਸ ਟੋਪੀ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਸੂਰਤ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਪਹਿਨਣ ਕਰਕੇ ਅਸਲੋਂ ਵਿਗੜ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।" ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਅੱਜ ਦੇ ਸਮਾਜਵਾਦ ਦਾ ਮੋਢੀ ਕਾਰਲ ਮਾਰਕਸ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਦੋ ਵੱਡੇ ਆਦਰਸ਼ ਹਨ, ਕਿਰਤੀ ਨਾਲ ਇਨਸਾਫ ਅਤੇ ਦੌਲਤ ਦੀ ਸਮਾਨ ਵੰਡ । ਪ੍ਰੰਤੂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਸਮਾਜਵਾਦ, ਕਾਰਲ ਮਾਰਕਸ ਦੇ ਸਮਾਜਵਾਦ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਪਹਿਲੋਂ ਪ੍ਰਚਾਰਿਆ। ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਸਮਾਜਵਾਦ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਇਸ ਫਿਕਰੇ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਹੈ :-

"ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ।" ਜਾਂ ਕਿਰਤ ਕਰਨਾ,ਵੰਡ ਛਕਣਾ ਅਤੇ ਨਾਮ ਜਪਣਾ।

ਕਿਰਤ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ :-

ਘਾਲਿ ਖਾਇ ਕਿਛੁ ਹਥਹੁ ਦੇਇ॥ਨਾਨਕ ਰਾਹੁ ਪਛਾਣਹਿ ਸੇਇ॥੧॥ (ਸਲੋਕ ਮ: ੧ , ਪੰਨਾ 1245)

ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਮਾਇਆ , ਧਨ ਦੌਲਤ ਦੂਜੇ ਦਾ ਹੱਕ ਮਾਰਨ ਜਾਂ ਖੋਹਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਇਹ ਇਕੱਠੀ ਨਹੀ ਹੁੰਦੀ। ਇਸ ਦੀ ਵੰਡ ਬਾਰੇ ਇਸ ਤਰਾਂ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ:-

ਇਸੁ ਜਰ ਕਾਰਣਿ ਘਣੀ ਵਿਗੁਤੀ ਇਨਿ ਜਰ ਘਣੀ ਖੁਆਈ॥
ਪਾਪਾ ਬਾਝਹੁ ਹੋਵੈ ਨਾਹੀ ਮੁਇਆ ਸਾਥਿ ਨ ਜਾਈ॥ (ਆਸਾ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ 417)

ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਸਮਾਜਵਾਦ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਆਦਰਸ਼ ਕਾਰਲ ਮਾਰਕਸ ਨਾਲੋਂ ਕਈ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾਂ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਸਮਾਜਵਾਦ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਉੱਚਾ ਆਦਰਸ਼ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਨਾਮ ਦਾ ਹੀ ਜਾਪ ਹੈ, ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਕਿਰਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਵੰਡ ਛਕਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਅਤੇ ਕਮਿਊਨਿਜ਼ਮ ਵਿੱਚ ਨਿਖੇੜਾ ਲਿਆਉਣ ਵਾਸਤੇ, ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਆਰਨਲਡ ਟਾਇਨਬੀ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ (Magumopas History) ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨੂੰ ਲੈਨਿਨ ਦੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੱਚੇ ਵਲਵਲੇ ਦੇ ਮੋਢੀ ਹੋਣ ਦਾ ਉਲੇਖ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਰਨਣ ਕਰਦਾ ਹੈ :-

"ਲੈਨਿਨ ਦਾ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਸੀ ਕਿ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਹੀ ਇੱਕ ਅਨੋਖੀ ਪਾਰਟੀ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੋਈ।" ਪ੍ਰੰਤੂ ਆਰਨਲਡ ਟਾਇਨਬੀ ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਪੱਕੇ ਨਿਸ਼ਚੇ ਨਾਲ ਆਖਦਾ ਹੈ ਕਿ :-

" ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਦਾ ਖਾਲਸਾ ਆਪਣੀ ਸਰਲਤਾ ਤੇ ਬਣਤਰ ਸਦਕਾ ਲੈਨਿਨ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਪੂਰਵ ਤੇ ਮੂਲ ਰੂਪ ਸੀ ।"

ਕੌਲਿਨਜ ਗਰੈਫਿਕ ਇੰਗਲਿਸ਼ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਵਾਦ ਦੇ ਅਰਥ ਇਸ ਤਰਾਂ ਕੀਤੇ ਹਨ :-

" A system in political economy advocated and partially adopted, to secure equal distribution of property and wealth in the community and abolish individual and separate rights and interests."

ਸਮਾਜਵਾਦ ਦੀ ਇਸ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਇਹ ਤੱਥ ਨਿਖਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ :-

ੳ. ਸਮਾਜਵਾਦ , ਸੰਪਤੀ , ਮਾਲ ਧਨ ਦੀ ਸਮਾਨ ਵੰਡ ਦਾ ਹਾਮੀ ਹੈ।

ਅ. ਸਮਾਜਵਾਦ, ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੌਰ ਤੇ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਹੂਲਤਾ ਦਾ ਭੋਗ ਪਾਂਉਦਾ ਹੈ।ਕਾਰਲ ਮਾਰਕਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਹੋਂਦ ਇਸ ਦੀ ਆਤਮਿਕ ਚੇਤਨਤਾ ਦੇ ਆਸਰੇ ਨਹੀਂ ਟਿਕਦੀ, ਬਲਕਿ ਪਦਾਰਥਵਾਦ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦੀ ਹੈ। ਕਾਰਲ ਮਾਰਕਸ ਦੇ ਨਿਸ਼ਚੇ ਤੇ ਵਿਉਂਤ ਦਾ ਸਮਾਜਵਾਦ ਲਿਆਉਣ ਵਾਸਤੇ, ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਦਰਸਾਏ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਵਸੀਲੇ ਅਪਨਾਉਣੇ ਜਰੂਰੀ ਹਨ :-

ੳ. ਕਮਿਊਨਿਸਟ, ਰਾਜਨੀਤਕ ਡੈਮੋਕਰੇਸੀ (ਪਰਜਾਤੰਤਰ) ਦੇ ਵਿਧਾਨਕ ਢੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਵਰਗ-ਰਹਿਤ ਸਮਾਜ ਦੇ ਟੀਚੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਜੰਤਕ ਡਿਕਟੇਟਰਸ਼ਿਪ ਦੇ ਹਾਮੀ ਹੋਣ।

ਅ. ਭਾਵੇਂ ਇਨਕਲਾਬ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਜਮਾਤੀ ਘੋਲ ਕਰਕੇ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਇਸ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਹੋਣ ਉਪਰੰਤ ਸਾਰੇ ਵਰਗ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ।

ੲ. ਕਮਿਊਨਿਸਟ, ਸਟੇਟ ਨੂੰ ਇਕ ਧੱਕੇਸ਼ਾਹੀ ਦਾ ਹੱਥ ਠੋਕਾ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਉਕਾ ਹੀ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।ਵਰਨਰ ਸੋਮਬਰਟ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਸੀ, ਗੈਰ ਆਰਥਿਕ ਭਾਵਾਂ ਦਾ ਹੱਥ ਸਦਾ ਉਪਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਮੈਕਸਵੈਬਰ ਦੇ ਵੀਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨੁੱਖ ਉਪਰ ਧਰਮ

ਦਾ ਸੱਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਅਤੇ ਵੱਡਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਮਾਜਵਾਦ ਦਾ ਧਰਮ ਨਾਲ ਕੋਈ ਝਗੜਾ ਨਹੀ, ਇੱਕ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਬਣਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਨਾਸਤਕ ਹੋ ਕੇ ਧਰਮ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਗੱਲ ਜ਼ਰੂਰ ਸਮਝ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਸਮਾਜਵਾਦੀ (ਸ਼ੋਸ਼ਲਿਸਟ) ਤਾਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਸਾਰੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ।

ਮਾਰਕਸ ਸਮਾਜਵਾਦੀਆ ਦਾ ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਸਮਾਜ ਅੱਜ ਤੱਕ ਨਾ ਕਿਤੇ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਆਉਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਹੱਕ ਅਤੇ ਫਰਜ਼ ਦੋਵੇ ਇਕੱਠੇ ਚਲਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰਾਂ ਅਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਵੀ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੀ ਚਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਜ਼ਾਦੀ ਜੋ ਜੀਅ ਆਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਰਨ ਦੀ ਖੁੱਲ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਤੁਸੀ ਅੱਜ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਉੱਪਰ ਲੱਗੀਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿਉ, ਤਾਂ ਕੱਲ ਨੂੰ ਹੀ ਇਥੇ ਜੰਗਲ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਹੋ ਕੇ ਹਾਹਾਕਾਰ ਮੱਚ ਜਾਵੇਗੀ।

ਸਮਾਜਵਾਦੀਆਂ ਦਾ ਦੂਸਰਾ ਸਿਧਾਂਤ, ਕਿ ਵਰਗ ਰਹਿਤ (classless) ਸਾਮਾਜ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਨਿੱਘਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ, ਭਰਾ ਭੈਣ ਦਾ ਖਿਆਲ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਤੋਂ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਖ਼ਿਆਲ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਰਗ ਰਹਿਤ ਸਮਾਜ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਅਉਣਾ ਵੀ ਨਾ ਮੁਮਕਿਨ ਹੈ। ਇਸ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਜੋ ਸਮਾਜਵਾਦੀ (ਕਮਿਊਨਿਸਟ) ਵੀਚਾਰ ਹਨ, ਉਹ ਗੈਰ ਕੁਦਰਤੀ ਅਤੇ ਅਣਹੋਣੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪਤੀ ਪਤਨੀ ਦੀ ਰੀਤ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਪਤਨੀਆਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਾਜਵਾਦੀ community of wives ਦਾ ਨਾਮ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਬੱਚੇ ਜਨਮ ਉਪਰੰਤ ਸਰਕਾਰੀ ਦੇਖ ਭਾਲ ਵਿੱਚ ਪਲਣ, ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਇਹ ਖਿਆਲ ਤੱਕ ਨਾ ਆਵੇ ਕਿ ਇਹ ਮੇਰਾ ਪਿਤਾ ਹੈ, ਇਹ ਮੇਰੀ ਮਾਤਾ ਹੈ, ਇਹ ਮੇਰੇ ਭੈਣ ਭਰਾ ਹਨ। ਇਸ ਤਰਾਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਨਸਲ ਵਿੱਚ ਮੇਰੀ ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਖਿਆਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਗੱਲ ਕਿਤਨੀ ਹਾਸੋ ਹੀਣੀ, ਗੈਰ ਜ਼ਿਮੇਵਾਰ, ਗੈਰ ਕੁਦਰਤੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਖੇਰੂ ਖੇਰੂ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਦਾ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸਾਂਝੀ ਦੌਲਤ ਸਮਝਣਾ, ਗੈਰ ਇਨਸਾਨੀ ਢੰਗ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਤਰਾਂ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਵੇਸ਼ਵਾਵਾਂ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸਨਮਾਨ ਯੋਗ ਸਥਾਨ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ, ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਬਾਨੀ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤੀ :-

ਸੋ ਕਿਉ ਮੰਦਾ ਆਖੀਐ ਜਿਤੁ ਜੰਮਹਿ ਰਾਜਾਨ॥(ਮ: ੧, ਪੰਨਾ 473)

ਕਮਿਊਨਿਸਟ, ਸਮਾਜਵਾਦ ਲਿਆਉਣ ਵਾਸਤੇ ਜੋ ਸਾਧਨ ਅਪਨਾਂਉਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਵੀ ਕਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਹਨ। ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਡਿਕਟੇਟਰਸ਼ਿਪ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਖੂਨੀ ਇਨਕਲਾਬ ਦੀ ਪੁੱਠ ਚੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਜੋ ਅਨਰਥ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਿਨਾ ਸੋਚੇ ਸਮਝੇ ਹਰ ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਜਾਂ ਮੰਦੀ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਮਲੀਆ ਮੇਟ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਦੀ ਲੁੱਟ ਖਸੁੱਟ, ਧੱਕੇਸ਼ਾਹੀ ਅਤੇ ਅਤਿਆਚਾਰ ਵੀ ਕਿਤੇ ਮਾਤ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਰਗ ਰਹਿਤ ਅਤੇ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਰਹਿਤ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦਾ ਸੋਹਣਾ ਸੁਪਨਾ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਹ ਲੋਕ ਤਸ਼ਦੱਦ, ਧੱਕੇਸ਼ਾਹੀ ਅਤੇ ਅੱਗ ਪਾਣੀ ਜਿਹੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਹੋ ਕੇ, ਆਪਣੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਵੱਲ ਤੁਰਣ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਮਾਰੂ ਸਾਧਨਾ ਨਾਲ ਉਪਜਾਉ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਪਰਜਾਤੰਤਰ ਦਾ ਗਲ਼ ਘੁਟ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਤਰਾਂ ਮਾਰਕਸ ਦੀ ਰਾਜ-ਰਹਿਤ ਅਤੇ ਵਰਗ-ਰਹਿਤ ਸਮਾਜ ਦੀ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਵੀ ਇੱਕ ਕਲਪਨਾ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅਮਲੀ ਤੌਰ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਲਾਗੂ ਨਾ ਹੋ ਸਕੀ।

ਦਸ਼ਮੇਸ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ ਸੰਤ ਅਤੇ ਸਿਪਾਹੀ ਵੀ ਬਣਾਇਆ। ਜੋ ਕੇਵਲ ਸਿਪਾਹੀ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ ਉਹ ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਜੋ ਕੇਵਲ ਸੰਤ ਹੈ, ਉਹ ਜਰਵਾਣਿਆ ਤੋਂ ਮਜ਼ਲੂਮਾਂ ਦੀ ਅਤੇ ਨੇਕੀ ਦੀ ਰਾਖੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇਗਾ। ਭਗਤੀ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਹੋਣਾ ਬੂਹਤ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਕੱਲੀ ਸ਼ਕਤੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਜਾਬਰ, ਨਿਰਦਈ ਅਤੇ ਧੱਕੇਖੋਰ ਬਣਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਕੱਲੀ ਭਗਤੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਨਿਤਾਣਾ, ਕਾਇਰ ਅਤੇ ਬੇਬੱਸ ਬਣਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਖਾਸ ਹਾਲਤਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਧੀਨ ਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਪੈਰੋਕਾਰ ਹੈ :-

ੳ. ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਸੁਆਰਥ, ਲੋਭ,ਲਾਲਚ ਜਾਂ ਕਰੋਧ ਬਸ ਹੋ ਕੇ ਤਾਕਤ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ।

ਅ. ਸਿੱਖ ਨੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਉਦੋਂ ਕਰਨੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਹੋਰ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਸਾਧਨ ਅਜਮਾਏ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹੋਣ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਜ਼ਫਰਨਾਮਾ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਸੇਧ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਣਾ ਜਰੂਰੀ ਹੈ :-

ਚੂੰ ਕਾਰ ਅਜ਼ ਹਮਾ ਹੀਲਤੇ ਦਰ ਗੁਜ਼ਸਤ॥
ਹਲਾਲ ਅਸਤ ਬੁਰਦਨ ਬ-ਸ਼ਮਸੀਰ ਦਸਤ॥
ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ

(ਭਾਵ ਜਦੋਂ ਗੱਲ, ਸਾਰਿਆਂ ਹੀਲਿਆ ਤੋਂ ਲੰਘ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਤਲਵਾਰ ਚੁੱਕਣੀ ਜ਼ਾਇਜ ਹੈ।)

ੲ. ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਰਣਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਨਿਤਰੇ ਜੁਵਾਨਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋਵੇ, ਨਾਂ ਕੇ ਕਮਜ਼ੋਰਾਂ ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆ ਵਿਰੁੱਧ ਕਤਲੇ-ਆਮ ਲਈ ਹੋਵੇ।

ਸ. ਸਿੱਖ ਲਈ ਮੈਦਾਨੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਤਲਵਾਰ ਉਠਾਉਣ ਲਗਿਆ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜ਼ਰੂਰ ਖਿਆਲ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਸੁੱਚੇ ਆਚਰਨ ਦੀ ਪੱਧਰ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਕਾਇਮ ਰਹੇ।

ਅਬਦਾਲੀ ਦੇ ਨਾਲ ਆਇਆ ਇਕ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਅਤੇ ਬਹਾਦਰੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਕੇ ਇਸ ਤਰਾਂ ਬਿਆਨ ਕਰਦਾ ਹੈ:- " ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੁੱਤਿਆਂ (ਸੱਗਾਂ) ਨੂੰ ਕੁੱਤੇ ਨਾ ਆਖੋ। ਸੱਚ ਪੁੱਛੋ ਤਾਂ ਇਹ ਸ਼ੇਰ ਹਨ। ਜਦ ਰਣਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਖੰਡਾ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸ਼ੇਰਾਂ ਵਰਗੀ ਦਲੇਰੀ ਨਾਲ ਲੋਹਾ ਖੜਕਾਂਉਦੇ ਹਨ।"(ਅਨੁਵਾਦ -ਕਾਜ਼ੀ ਨੂਰ ਮੁਹੰਮਦ ਦੇ ਜੰਗਨਾਮੇ ਵਿੱਚੋਂ)

ਕਾਰਲ ਮਾਰਕਸ ਪਦਾਰਥਵਾਦ ਦਾ ਹਾਮੀ ਸੀ। ਉਸਦਾ ਸਾਇੰਟਿਫਿਕ ਸਮਾਜਵਾਦ, ਧਰਮ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਵੀਚਾਰਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀ ਦਿੰਦਾ। ਕਾਰਲ ਮਾਰਕਸ ਧਰਮ ਨੂੰ ਨਿੰਦਦਾ ਹੋਇਆ, ਅਫੀਮ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦੱਸਦਾ ਹੈ। ਲੈਨਿਨ ਜੋ ਕਿ ਕਾਰਲ ਮਾਰਕਸ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹਮਾਇਤੀ ਸੀ, ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ Lenin on Religion ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰਾਂ ਲਿਖਦਾ ਹੈ :- " Atheism is a natural and inseparable part of Marxism, i.e. Scientific Socialism." (ਨਾਸਤਿਕਤਾ, ਕਮਿਊਨਿਜ਼ਮ ਜਾਂ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸਮਾਜਵਾਦ ਦਾ ਇੱਕ ਕੁਦਰਤੀ ਅਤੇ ਅਨਿੱਖੜਵਾਂ ਅੰਗ ਹੈ।)

ਏ ਕੇ ਗੁਪਾਲਨ ਐਮ.ਪੀ. ਉਪਰ ਲਿਖੀ ਲਿਖਤ ਦੀ ਪ੍ਰੋੜਤਾ ਇਸ ਤਰਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ :-

Marxist communist leader Mr. A. K. Gopalan (M.P.) said here yesterday that temple going Marxists cannot be considered as real Marxists or Communists. Marxism and God worshiping could not go together, he added. (Tribune page 2nd,Dated July 7th,1972)

(ਭਾਵ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਲੀਡਰ ਮਿਸਟਰ ਏ ਕੇ ਗੁਪਾਲਨ ਐਮ.ਪੀ. ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਧਰਮ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ, ਅਸਲੀ ਅਤੇ ਸਿੱਕੇ ਬੰਦ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ । ਕਮਿਊਨਿਜ਼ਮ ਅਤੇ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਣਾਂ ਦੋ ਵੱਖਰੇ ਰਸਤੇ ਹਨ।)

ਮਾਰਕਸ ਦਾ ਸਮਾਜਵਾਦ ਸਿੱਖ ਦੇ ਧਰਮ ਦੀ ਕਿਰਤ

ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਵੰਡ ਛਕਣ ਦੇ ਸੁਨਿਹਰੀ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਤਾਂ ਅਪਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੇ ਮੂਲ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ। ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸਿਆਸਤ ਰੋਟੀ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦੀ ਹੈ। ਰੋਟੀ ਜੀਵਨ ਨਿਰਵਾਹ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਇਹ ਸੱਭ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਸਿੱਖ ਲਈ ਰੋਟੀ ਤੋਂ ਅਣਖ, ਸ਼ਾਨ, ਸਤ ਸੰਤੋਖ ਅਤੇ ਹੱਕ ਹਲਾਲ ਦੀ ਕਿਰਤ ਕਰਨੀ ਅੱਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਦੀਨ ਦੁਖੀਆਂ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇਣੀ ਵੀ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਤੱਕ ਰੋਟੀ ਨੂੰ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਨਾਲ ਰਲ ਮਿਲ ਕੇ ਵੰਡ ਛਕਣ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਲੰਗਰ ਦੁਆਰਾ ਸਿਰਫ ਤਨ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਰੋਟੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ, ਸਗੋਂ ਮਨ ਅਤੇ ਆਤਮਾ ਲਈ ਆਤਮਿਕ ਖੁਰਾਕ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਲੰਗਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਮਾਲਕ ਭਾਗੋ ਜਾਂ ਮਹਾਨ ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਲੰਗਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਣਨ ਦਿੱਤਾ। ਘਾਲ ਘਾਲਕੇ ਧਰਮ ਦੀ ਕਿਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਹੀ ਲੰਗਰ ਬਣਾਇਆ। ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਨੀਚ ਜਾਤੀਆਂ ਉਪਰ ਹੋ ਰਹੀ ਵਧੀਕੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਦੀਵਾਨ ਵਿੱਚ ਬੈਠਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ ਵਿੱਚ ਸੱਭ ਨਾਲ ਰਲ ਮਿਲ ਕਿ ਇੱਕੋ ਪੰਗਤ ਵਿੱਚ

ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ

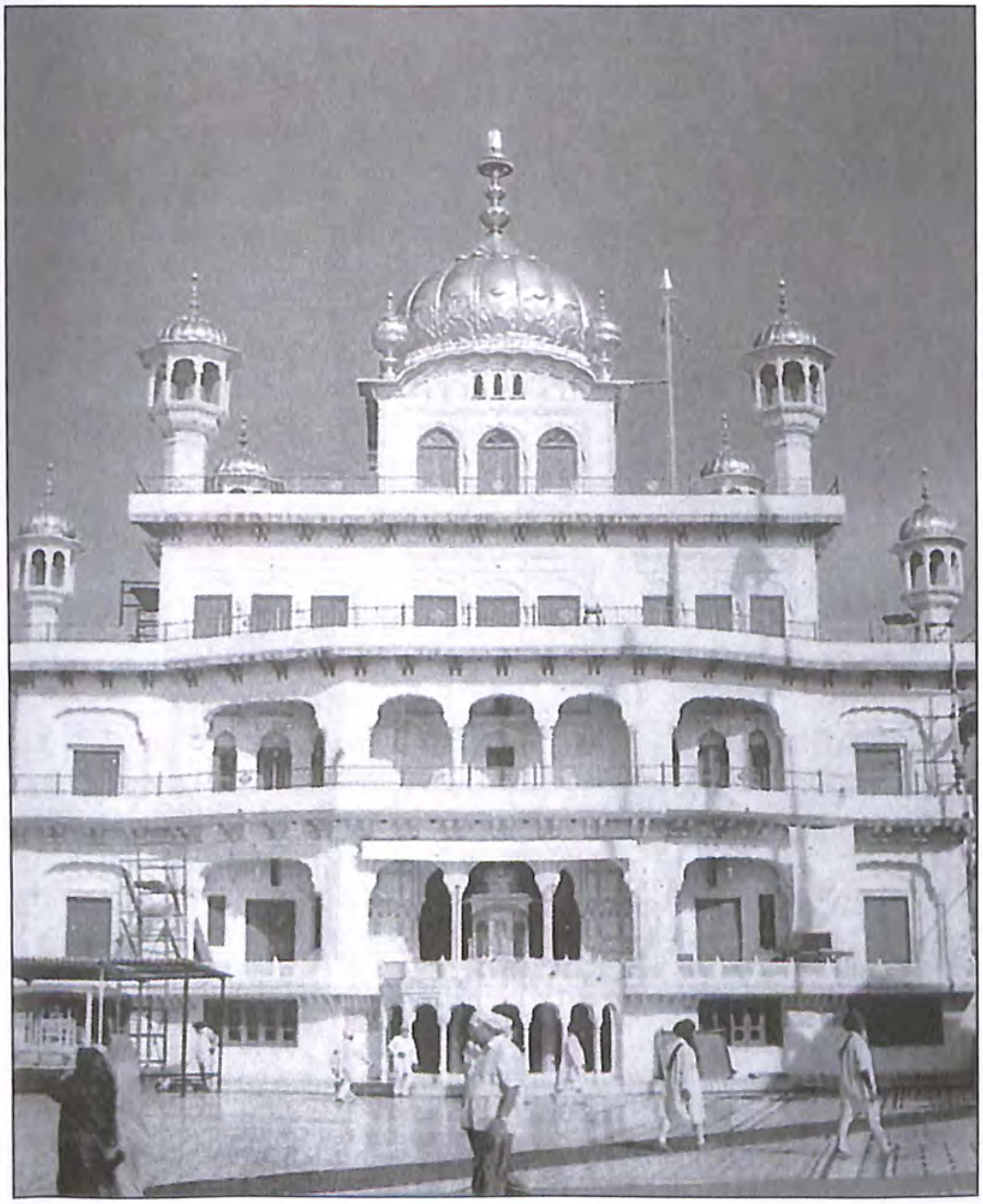

ਬੈਠਕੇ ਪਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਣਗੇ। ਅਕਬਰ ਵਰਗੇ ਮਹਾਨ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਪਰਜਾ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਇੱਕੋ ਪੰਗਤ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ ਪਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕ ਕੇ ਇਲਾਹੀ ਆਨੰਦ ਮਾਣਿਆ।

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਆਤਮਿਕ ਅਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਸਹਿਨਸ਼ੀਲਤਾ ਲਈ ਬਚਨ ਬੱਧ ਹੈ। ਆਰਨਲਡ ਟਾਇਨਬੀ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਪ੍ਰਤੀ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਆਸ਼ਾਵਾਦੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਰਨਣ ਕਰਦਾ ਹੈ :- "ਜੇ ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਆਪਣੀਆਂ ਖਤਰਨਾਕ ਗਲਤੀਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਬਚ ਵੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਇਸ ਗ੍ਰਹਿ ਉੱਪਰ ਦ੍ਰਿੜ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ੀ ਹੋਣ ਸਦਕਾ ਯਕੀਨਨ ਤੌਰ ਤੇ ਰਹਿਣਗੇ।"

ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਿਦਵਾਨ ਦੇ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਬਾਰੇ ਕਹੇ ਸ਼ਬਦ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ :- "ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਉਹ ਕੁਟਲਨੀਤੀ ਪੂਰਨ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਅਮੀਰਾਂ ਨੂੰ ਗਰੀਬ, ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮ ਅਤੇ ਗੁਲਾਮਾਂ ਨੂੰ ਮੂਰਖ ਬਣਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਰਾਜ ਕਰਦਾ ਹੈ।" ਇਸ ਤੋਂ ਸਾਫ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਅਜੋਕੇ ਯੁੱਗ ਦਾ ਸੱਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਅੰਧ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦਾ ਸਰਬ ਸਾਂਝਾ ਧਰਮ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੂਈ ਦਵੈਤ ਲਈ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਅਧਾਰ ਹੀ :-

"ਮਾਨਸ ਕੀ ਜਾਤ ਸਬੈ ਏਕੈ ਪਹਚਾਨਬੋ।" ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਆਰਨਲਡ ਟਾਇਨਬੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ "ਕੌਮਾਂ ਦੀ ਅਉਣ ਵਾਲੀ ਧਾਰਮਿਕ ਬਹਿਸ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥ ਕੋਲ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਬਾਕੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਖਾਸ ਕੀਮਤੀ ਪੈਗਾਮ ਦੇਣ ਲਈ ਹੋਵੇਗਾ।"

ਇੱਕ ਸਵਰਗਵਾਸੀ ਮਹਾਨ ਫਿਲਾਸਫਰ 'ਬਰਟਰਨਡ ਰਸਲ' ਦੇ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਬਾਰੇ ਕਹੇ ਸ਼ਬਦ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ :- "ਜੇ ਕਰ ਐਟਮ ਅਤੇ ਹਾਈਡਰੋਜਨ ਬੰਬਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਤੋਂ ਕੁਛ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤ ਇਨਸਾਨ ਬਚ ਨਿਕਲੇ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੇਧ ਦੇਣ ਲਈ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਹੀ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਵਸੀਲਾ ਹੋਵੇਗਾ।" ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਰਤ ਕਰੋ, ਵੰਡ ਛਕੋ ਅਤੇ ਨਾਮ ਜਪੋ ਦੇ ਸੁਨਿਹਰੀ ਅਸੂਲਾਂ ਦਾ ਧਾਰਨੀ "ਸਿੱਖ ਧਰਮ" ਹੀ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਧਰਮ ਹੋਵੇਗਾ।

ਮਾਤਾ ਗੁਜਰ ਕੌਰ ਜੀ (ਗੁਜਰੀ ਜੀ), ਸਿਦਕ ਦਾ ਭਰ ਵਗਦਾ ਦਰਿਆ ਤੇ ਠੰਡਾ ਬੁਰਜ

ਡਾ: ਜਗਜੀਵਨ ਸਿੰਘ

ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਗੌਰਵ ਅਤੇ ਕੀਮਤੀ ਹਿੱਸਾ ਬਣੇ ਅਨੇਕਾਂ ਲਿਸ਼ਕਾਰੇ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਤਵਾਂ, ਲਾਸਾਨੀ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਯਾਦ ਵਿਚ ਡੂੰਘੇ ਉੱਕਰੇ ਮਿਸਾਲੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਅਜ਼ੀਮ, ਬਲਕਾਰੀ ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਸਰਹਿੰਦ ਦੇ ਠੰਡੇ ਬੁਰਜ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਦੋ ਚਮਕਦਾਰ ਪੋਤਰਿਆਂ ਸੰਗ ਅਡੋਲ ਬੈਠੀ ਮਾਂ ਗੁਜਰੀ ਦਾ ਹੈ।

ਅੱਜ ਜੇ ਕਰ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਡੂੰਘੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਵਾਲੇ ਲਹਿਲਹਾਉਂਦੇ ਸਰਸਬਜ਼ ਬੂਟੇ ਤੇ ਪਿਲੱਤਣ, ਪੱਤਝੜ ਅਤੇ ਮੁਰਝਾਹਟ ਛਾਈ ਹੈ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕਈ ਕਾਰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਸਦਾ ਠੋਸ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਾਨਾਮੱਤੇ ਸਿੱਖ ਵਿਰਸੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਹਾਨ ਵਿਅਕਤੀਤਵ, ਬਲਕਾਰੀ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਅਤੇ ਅਜ਼ੀਮ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਜੋ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਸਿੱਖ ਯਾਦ ਦਾ ਸਹਿਜ ਅੰਗ ਬਣੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਅੱਜ ਸਿੱਖ ਸਿਮਰਤੀ ਵਿਚੋਂ ਨਾ ਕੇਵਲ ਖੁਰਦੇ ਅਤੇ ਭੁਰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਗੋਂ ਮਿਟਦੇ ਵੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਿੱਖ ਯਾਦ ਵਿਚ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਧੁੰਦਲੇ ਪੈ ਜਾਣਾ ਅਤੇ ਮਿਟਣਾ ਇਕ ਦੁਖਦਾਈ ਤੇ ਨਾਂਹ ਪੱਖੀ ਵਰਤਾਰਾ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਰੋਕੇ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਵਿਚਲੀ ਰੂਹਾਨੀ ਥਰਥਰਾਹਟ ਅਤੇ ਹਰੀ ਕਚੂਰ ਪਹਿਲ ਤਾਜ਼ਗੀ ਨੂੰ ਬੇਪਨਾਹ ਮੁਹੱਬਤ ਅਤੇ ਸ਼ਿੱਦਤ ਨਾਲ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਮਨ ਵਿਚ ਵਸਾਏ, ਸੀਨੇ ਨਾਲ ਲਾਏ ਅਤੇ ਸਿਮਰਤੀ ਅੰਦਰ ਪੁਨਰ ਸੁਰਜੀਤ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਫੁਲਵਾੜੀ ਦਾ ਵਿਕਸਿਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਫੁਲਤ ਹੋਣਾ ਲਗਭਗ ਅਸੰਭਵ ਹੈ।

ਇਸ ਲੇਖ ਦਾ ਮੂਲ ਸਰੋਕਾਰ ਅਤੇ ਮੰਤਵ ਅਜਿਹੇ ਹੀ ਇਕ ਯਾਦਗਾਰੀ, ਗੌਰਵਮਈ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿਚਲੀ ਕੁਦਰਤੀ ਸਾਦਗੀ ਅਤੇ ਮੌਲਿਕ ਨੁਹਾਰ ਸਹਿਤ ਸਿੱਖ ਹਿਰਦੇ ਤੇ ਸਿਮਰਤੀ ਅੰਦਰ ਪੁਨਰ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਅਮਿੱਟ ਇਤਿਹਾਸਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਹੈ-ਸਰਹਿੰਦ ਦੇ ਜਾਬਰ ਸੂਬੇਦਾਰ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਨ ਦੁਆਰਾ ਪੋਹ ਮਾਘ ਦੀਆਂ ਡਾਢੀਆਂ ਠੰਢੀਆਂ ਰਾਤਾਂ ਅੰਦਰ ਠੰਡੇ ਬੁਰਜ ਵਿਚ ਕੈਦ ਕੀਤੇ, ਪਰ ਉੱਚੇ ਸੁੱਚੇ ਸਦਾਚਾਰਕ ਤਾਣ, ਰੂਹਾਨੀ ਨੂਰ ਅਤੇ ਸਿਦਕ ਜਲਾਲ ਨਾਲ ਲਬਰੇਜ਼ ਅਡੋਲ ਸਮਾਧੀ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਬੈਠੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ, ਮਾਂ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਦਾ ਅਤੇ ਦਾਦੀ ਮਾਂ ਦੀ ਤੇਜਸਵੀ ਅਸੀਸ ਨਿੱਘੀ ਗਲਵਕੜੀ ਅਤੇ ਮਮਤਾਮਈ ਗੋਦ ਦਾ, ਆਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਦੋ ਚਮਤਕਾਰ ਪੋਤਰਿਆਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਬਾਬਾ ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ।

ਸਿਦਕ ਦਾ ਭਰ ਵਗਦਾ ਦਰਿਆ ਮਾਂ ਗੁਜਰੀ ਦਾ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਬੇਮਿਸਾਲ ਸਮਰਪਣ ਭਾਵਨਾ, ਸਿਦਕਦਿਲੀ ਅਤੇ ਅਡੋਲਤਾ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰੂਪਮਾਨ ਕਰ ਸਕਣਾ ਆਮ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਤੋਂ ਪਾਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ।

ਬਾਬਾ ਬਕਾਲਾ ਅੰਦਰ ਮੱਖਣ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸੁਰੀਲੇ ਵਜਦਮਈ ਬੋਲਾਂ 'ਗੁਰੂ ਲਾਧੋ ਰੇ' ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਪੂਰੇ ਇਲਾਹੀ ਜਲੌਅ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ ਅਤੇ ਫਿਰ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਂਕ ਅੰਦਰ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ, ਗੌਰਵ, ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਧਰਮ ਖਾਤਰ ਸੀਸ ਵਾਰ 'ਧਰਮ ਦੀ ਚਾਦਰ' ਕਹਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ ਪਤਨੀ ਹੋਣਾ, ਸਾਹਿਬ-ਏ-ਕਮਾਲ ਮਹਾਨ ਦਾਨਵੀਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਰਵੇਸ਼ ਗੁਰੂ ਦੀ ਜਾਨਣੀ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਕੋਹੇਨੂਰ ਹੀਰਿਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਚਮਕ ਵਾਲੇ ਚਾਰ ਲਾਲਾਂ ਦੀ ਦਾਦੀ ਮਾਂ ਹੋਣਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਕੀਮਤੀ ਮਾਣਮੱਤੇ ਅਤੇ ਲਾਸਾਨੀ ਅਨੁਭਵ, ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਜਾਂ ਰੁਤਬੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਰੂਹਾਨੀ ਲਿਸ਼ਕ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਦਾ ਹੋਣਾ ਸੂਰਜ ਦੇ ਉਦੈ ਹੋਣ ਤੇ ਚੰਦਰਮਾ ਅਤੇ ਤਾਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾ ਦਿਸਣ ਵਾਂਗ ਹੈ।

ਔਰਤ ਦੇ ਇਹਨਾਂ ਤਿੰਨ ਰੂਪਾਂ ਨੂੰ ਮਾਣਮੱਤੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਿਉਂਦਿਆਂ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਪੂਰਾ ਨਿਆਂ ਕਰਦਿਆ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਨੇ ਮਨੁੱਖੀ ਗੌਰਵ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਹੋਂਦ ਦੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਉੱਚੀਆਂ ਸੁੱਚੀਆਂ ਸਿਖਰਲੀਆਂ ਟੀਸੀਆਂ ਨੂੰ ਛੋਹਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਲਾਸਾਨੀ ਅਤੇ ਅਛੋਹ ਹਨ।

ਇਤਿਹਾਸ ਸਿਰਜਕ ਚਾਰ ਸੂਰਬੀਰ ਪੋਤਰਿਆਂ, ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ (ਬਾਬਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਬਾਬਾ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ, ਬਾਬਾ ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ) ਵਿਚਲੀਆਂ ਅਸਮਾਨੀ ਬਿਜਲੀ ਵਾਂਗ ਲਿਸ਼ਕਦੀਆਂ, ਬੱਦਲਾਂ ਵਾਂਗ ਗਰਜਦੀਆਂ ਅਤੇ ਸ਼ੇਰਾਂ ਵਾਂਗ ਦਹਾੜਦੀਆਂ ਪ੍ਰਚੰਡ ਖਾੜਕੂ ਧੁਨੀਆਂ ਦੀ ਤੇਜਸਵੀ ਵਿਸਮਾਦੀ ਟੁਣਕਾਰ, ਗੂੰਜ ਹੀ ਸਾਡੇ ਹਿਰਦਿਆਂ ਅੰਦਰ ਉਮਾਹ ਅਤੇ ਜੋਸ਼ ਦੀਆਂ ਬਿਜਲਈ ਤਰੰਗਾਂ ਛੇੜ ਦੇਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰੱਖਦੀ ਹੈ, ਦੀ ਦਾਦੀ ਮਾਂ ਹੋਣ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡੀ ਸ਼ਾਨਾਮੱਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਗੌਰਵ ਜਾਂ ਮਾਣ ਸਤਿਕਾਰ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਭਲਾ ਹੋਰ ਕਿਹੜੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ?

ਮਾਂ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ਕ ਪ੍ਰਤਿਭਾਵਾਨ ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਅਤੇ ਚਰਿੱਤਰ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਅਧੂਰੀ ਰਹੇਗੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਠੰਡੇ ਬੁਰਜ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਮਾਂ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੇ ਸਿੱਖ ਮਨਾਂ ਅੰਦਰ ਖੁਣੇ ਚਿੱਤਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸੱਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਭਾਰਵਾਂ, ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਅਤੇ ਯਾਦਗਾਰੀ ਚਿੱਤਰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਠੰਢੇ ਬੁਰਜ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹੋਣ ਦਾ ਹੈ। ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਨੂੰ ਕੈਦ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਈਨ ਮਨਾਉਣ ਦੇ ਮੰਤਵ ਨਾਲ ਸੂਬੇਦਾਰ ਵਜ਼ੀਦ ਖਾਨ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਬੇਕਿਰਕ ਕਸ਼ਟਾਂ ਅਤੇ ਤਸੀਹਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਤਿੱਖਾ ਤਸੀਹਾ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੋਹ ਮਾਘ ਦੀਆਂ ਕਕਰੀਲੀਆਂ ਰਾਤਾਂ ਅੰਦਰ ਨਿਹਾਇਤ ਠੰਡੇ ਬੁਰਜ ਵਿਚ ਬੰਦੀ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖਣਾ ਸੀ।

ਪ੍ਰੰਪਰਕ ਠੰਡਾ ਬੁਰਜ ਜਿਸਦੇ ਹੇਠਾਂ ਇਕ ਖੂਹਨੁਮਾ ਬਾਉਲੀ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਸਦੇ ਕੋਲੋਂ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਹੰਸਲਾ ਨਦੀ (ਸਤਲੁਜ ਦਰਿਆ ਦਾ ਇਕ ਬਰਸਾਤੀ ਵਹਾਓ) ਵੀ ਵਗਿਆ ਕਰਦੀ ਸੀ । ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਤਿੱਖੀ ਗਰਮੀ ਦੀ ਰੁੱਤੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਠੰਢਕ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਵੱਧ ਕਾਰਗਰ ਵਸੀਲਾ ਸੀ ਪਰ ਵਜ਼ੀਦ ਖਾਨ ਦੇ ਸ਼ਾਤਰ ਅਤੇ ਸ਼ੈਤਾਨ ਦਿਮਾਗ ਨੇ ਮਾਂ ਗੁਜਰੀ ਅਤੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਠੰਢੇ ਬੁਰਜ ਅੰਦਰ ਕੈਦ ਕੇਵਲ ਇਸ ਨਾਪਾਕ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਖਤ ਸਰਦੀ ਦੀ ਰੁੱਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰਾ ਨੂੰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਸ਼ਟ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਵੇਂ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਵਿਚਲੀ ਨੂਰਾਨੀ ਸ਼ਾਨ ਅਤੇ ਅਡੋਲਤਾ ਕਿਵੇਂ ਨਾ ਕਿਵੇਂ ਖੋਰਨਾ ਲੋਚਦਾ ਸੀ। ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਸਦੀਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਘਟਨਾ ਦੇ ਵਾਪਰਨ ਸਥਾਨ ਅਤੇ ਝਾਕੀ ਪੱਖੋਂ ਠੰਡੇ ਬੁਰਜ ਦਾ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਮਹੱਤਵ ਸੀ ਅਤੇ ਹੈ। ਕਿੰਨਾ ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਜੇ ਕਰ ਅਸੀਂ ਠੰਢੇ ਬੁਰਜ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰੰਪਰਕ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਦਿੱਖ ਸਮੇਤ ਉਵੇਂ ਦਾ ਉਵੇਂ ਸਾਂਭ ਕੇ ਰੱਖ ਲੈਂਦੇ।

ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਨਾ

ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਚਾਰ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਵੱਡੇ ਦੋ ਚਮਕੌਰ ਦੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਦੋ ਸਰਹੰਦ ਦੇ ਨਵਾਬ ਨੇ ਨੀਹਾਂ ਵਿਚ ਚਿਣਵਾਂ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ।ਸ਼ਹਾਦਤ ਸਮੇਂ ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਬਾਬਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਉਮਰ ਅਠਾਰਾਂ ਸਾਲ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਉਮਰ ਚੌਦਾ ਸਾਲ ਦੀ ਸੀ। ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਬਾਬਾ ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਉਮਰ ਅੱਠ ਸਾਲ ਤੇ ਬਾਬਾ ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਛੇ ਸਾਲ ਦੇ ਲਗਭਗ ਸੀ। ਇੰਨੀ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੇਣੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਇਕ ਲਾਸਾਨੀ ਅਤੇ ਬੇਮਿਸਾਲ ਵਾਕਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਡੇ ਲਈ ਫਖਰ ਅਤੇ ਚਾਨਣ ਮੁਨਾਰੇ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ।

ਸੋਚਣ ਵਿਚਾਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇੰਨੀ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੇਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਤੇ ਦਲੇਰੀ ਕਿੱਥੋਂ ਆਈ। ਜੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਬਾਰੀਕੀ ਨਾਲ ਵਾਚਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਪਿੱਛੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮਾਹੌਲ ਅਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪ੍ਰਤੱਖ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੱਥ ਦਾਦੀ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ (ਗੁਜਰ ਕੌਰ ਜੀ) ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀਤੋ ਜੀ (ਅਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ) ਦਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਨੂੰ ਘੜਨ ਵਿਚ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਨੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ। ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਉਪਰੰਤ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ 'ਮਾਂ' ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਪਿਤਾ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਭਾਂਪ ਕੇ, ਦਰਪੇਸ਼ ਔਕੜਾਂ ਅਤੇ ਕਠਿਨਾਈਆਂ ਨਾਲ ਸਿੱਝਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਹੀ ਤਿਆਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਇਕ ਐਸੀ ਸੁਭਾਗਵਾਨ ਇਸਤਰੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਹਾਨ ਸਪੂਤ, ਗਰੀਬਾਂ, ਮਜ਼ਲੂਮਾਂ ਦੇ ਰਾਖੇ, ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਸਾਜਣਹਾਰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਮਹਾਨ ਮਾਂ ਹੋਣ ਦਾ ਹੀ ਮਾਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਸਗੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇ ਪੁੰਜ, ਮਹਾਨ ਸ਼ਹੀਦ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ ਮਹਾਨ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਬੇਮਿਸਾਲ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਚਾਰ ਨੰਨ੍ਹੇ ਮੁੰਨੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਮਹਾਨ ਦਾਦੀ ਹੋਣ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਦਾਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਬੀਰਤਾ, ਦਲੇਰੀ ਅਤੇ ਈਮਾਨ ਤੇ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਸੁਣਾ ਸੁਣਾ ਕੇ, ਜ਼ੁਲਮੋ ਤਸ਼ੱਦਦ ਦੀਆਂ ਹਨ੍ਹੇਰੀਆਂ ਵਿਚ ਅਡੋਲ ਰਹਿਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਰਾਤ ਵੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਕੜਾਕੇ ਦੀ ਸਰਦੀ ਵਿਚ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਬੁੱਕਲ ਦਾ ਨਿੱਘ ਦੇ ਕੇ ਧਰਮ ਅਤੇ ਈਮਾਨ ਤੇ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਦਾ ਸਬਕ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੇ ਮਹਾਨ ਦਾਦਾ, ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੀ ਗਾਥਾ ਸੁਣਾ ਕੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਈਮਾਨ ਤੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਰਹਿਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਨੀਹਾਂ ਵਿਚ ਚਿਣੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਰਹਿੰਦ ਦੇ ਸੂਬੇਦਾਰ ਨੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਅਨੇਕਾਂ ਲਾਲਚ ਦਿੱਤੇ, ਡਰਾਵੇ ਦਿੱਤੇ। ਪਰ ਉਹ ਰੱਤੀ ਭਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਡੋਲੇ, ਥਿੜਕੇ ਨਹੀਂ, ਘਬਰਾਏ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਬੇਖ਼ੌਫ ਹੋ ਕੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਸਹਿਤ ਸੂਬੇਦਾਰ ਦੇ ਡਰਾਵਿਆਂ ਨੂੰ ਟਿੱਚ ਜਾਣਿਆਂ ਅਤੇ ਲਾਲਚਾਂ ਨੂੰ ਠੁਕਰਾ ਦਿੱਤਾ। ਕੋਈ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨੀ ਹੀ ਕਿਆਸ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲਾਚਾਰੀ ਅਤੇ ਨਮੋਸ਼ੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਰਹਿੰਦ ਦੇ ਸੂਬੇਦਾਰ ਨਾਲ ਕੀ ਬੀਤ ਰਹੀ ਹੋਵੇਗੀ? ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਈਨ ਨਾ ਮੰਨਣ ਦੇ ਕੋਰੇ ਜਵਾਬਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਸੂਬੇਦਾਰ ਦਾ ਸਵੈਮਾਨ ਤਾਰ ਤਾਰ ਕਰ ਕੇ ਟੁੱਟ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਬੌਖਲਾਏ ਹੋਏ, ਹਾਰੀ ਹੋਈ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ, ਸੂਬੇਦਾਰ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨਾਲ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਇਹ ਲਾਸਾਨੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਪੰਨਿਆਂ ਤੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਉੱਕਰੀ ਗਈ। ਨਿਰਸੰਦੇਹ, ਉਹਨਾਂ ਮਾਸੂਮ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਹੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਸੰਕਲਪੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਨੇ ਸਿੱਖੀ ਮਹੱਲ ਦੀਆਂ ਨੀਹਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸਧਾਰਨ ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਅਸੰਭਵ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੀ ਇਸ ਲਾਸਾਨੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ, ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੇ ਬਚਪਨ ਦੀ ਸੁਚੱਜੀ ਸਿਖਲਾਈ ਤੇ ਅਨੁਕੂਲ ਪਰਿਵਾਰਕ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ ਜਰਖੇਜ਼ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਮਨੋਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚੇ ਦੇ ਸਖਸ਼ੀ ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਘਰੇਲੂ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦਾ ਬੜਾ ਡੂੰਘਾ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।ਇਸ ਲਈ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਵੀ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਅਨੁਕੂਲ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸਿਰਜ ਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਵਿਰਸੇ ਦੀ ਸੋਝੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਇਕ ਆਮ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਬੱਚੇ ਧਰਮ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਰਹੇ ਅਤੇ ਪਤਿਤ ਹੁੰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬੁਰੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਪੈ ਗਏ ਹਨ। ਐਪਰ ਬੱਚਿਆਂ ਸਿਰ ਦੋਸ਼ ਮੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਰਖਰੂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਕਾਰਨ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ - ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਅਧੂਰੀ ਅਤੇ ਅਯੋਗ ਸਿਖਲਾਈ, ਜਿਸ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ ਸਾਡੇ ਮਾਪੇ, ਸਾਡੇ ਅਧਿਆਪਕ, ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਵਾਂ, ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਸਮੇਤ ਸਾਰੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਜੋ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਯੋਗ ਸਿਖਲਾਈ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਪ੍ਰਤੀ ਅਵੇਸਲੀਆਂ ਹਨ।

ਸਾਡੀ ਵਿਦਿਅਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਘਾਟ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਅਧਿਆਪਕ ਅਤੇ ਮਾਪੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਐਸੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਬੱਚੇ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਕਰਨ ਲਈ ਨਾ ਤਾਂ ਮਾਪੇ ਹੀ ਕੋਈ ਉੱਦਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਨਾ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਯਤਨ ਕਰਨ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਖੁਦ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਅਣਜਾਣ ਅਤੇ ਅਸਿੱਖਿਅਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਦ ਕਿ ਬੱਚੇ ਦੇ ਆਚਰਣ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੇਰਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ, ਉਸਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਅਤੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਬੱਚੇ ਵਿੱਚ ਬੇਅੰਤ ਹੀ ਸੁੱਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਜਮਾਂਦਰੂ ਪਰਵਿਰਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਵਿਚ ਪੂਰਬਲੇ ਕਰਮ ਅਤੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਨਸਲੀ ਵਿਰਸਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੋ ਜਿਹੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਵਿਚ ਇਹਨਾਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਜਾਗਰਣ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਬੱਚੇ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਉਸੇ ਸੰਚੇ ਵਿਚ ਢਲਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਆਮ ਵਿਚਾਰ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚੇ ਦਾ ਮਨ ਸ਼ੁੱਧ ਅਤੇ ਨਿਰਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਵੀ ਚੰਗੀ ਮਾੜੀ ਗੱਲ ਉਹ ਸੁਣਦਾ, ਦੇਖਦਾ ਤੇ ਹੰਢਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹੋ ਜਿਹੇ ਸੰਸਕਾਰ ਉਸਦੇ ਕੋਮਲ ਮਨ ਦੀ ਸਾਫ ਸਲੇਟ ਤੇ ਉਕਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਮੁਢਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਬੜੀ ਸਾਵਧਾਨੀ, ਸੂਝਬੂਝ ਅਤੇ ਸੁਖਾਵੇਂ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਚ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਪਹਿਲੇ ਪੰਜ ਛੇ ਸਾਲ ਬੱਚੇ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਮਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਸੁਭਾਅ, ਜੋ ਆਦਤਾਂ, ਜੋ ਵੀਚਾਰ ਇਹਨਾਂ ਪਹਿਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਅਸਰ ਬੱਚੇ ਨਾਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਰ ਨਿਭਦਾ ਹੈ। ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਜਨਮ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਹਿਮੀਅਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਨੂੰ ਅਰੋਗ ਅਤੇ ਨਿਰੋਈ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਹੱਦੋਂ ਵੱਧ ਅਵੇਸਲਾਪਣ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬੱਚੇ ਦੀ ਸਿਹਤ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਣਾ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ

ਮੁੱਢਲੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਬੱਚੇ ਦੇ ਅਰੋਗ ਅਤੇ ਨਿਰੋਈ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਹੋਣ ਦੀ ਜ਼ਾਮਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਰੀਰਕ ਤੰਦਰੁਸਤੀ, ਮਾਨਸਿਕ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਸਫਾਈ, ਉਸਦੀ ਖੁਰਾਕ ਅਤੇ ਖੇਡਣ ਮੌਲਣ ਦੇ ਮੌਕੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਖਿਆਲ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਬੱਚੇ ਬੱਚੀਆਂ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਸਲੂਕ ਹੋਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਜੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਬੱਚੇ ਹੋਣ, ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵਿਤਕਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਵਰਨਾ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਵਤੀਰੇ ਦਾ ਬੱਚੇ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਤੇ ਬਹੁਤ ਭੈੜਾ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਵਿਤਕਰੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬੱਚਾ ਚਿੜਚਿੜੇ ਸੁਭਾਅ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਵਾਲਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਹੱਦੋਂ ਵੱਧ ਲਾਡ ਪਿਆਰ ਦੇਣਾ ਕਈ ਵਾਰ ਖਤਰਨਾਕ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਬਚਪਨ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਤ ਹੋਈਆਂ ਮਾੜੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਅਤੇ ਭੈੜੀਆਂ ਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਬਦਲਣਾ ਔਖਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਬੱਚੇ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਸੁਖਾਂਵੇਂ ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਭਰੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਇੱਕ ਸੱਚਾਈ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿਚ ਪਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਗਲਤ ਵਾਦੀਆਂ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਘਰ ਦੇ ਬੱਚੇ ਵਿਗੜੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਮਾੜੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਣ, ਉਸ ਘਰ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਗੜਬੜ ਜ਼ਰੂਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਅਣਜਾਣ ਹੀ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਯਾਦ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ਮਾਂ ਬਾਪ ਦੀਆਂ ਚੰਗਿਆਈਆਂ, ਬੁਰਿਆਈਆਂ ਨੂੰ ਬੱਚੇ ਬਹੁਤ ਛੇਤੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਮਾਂ ਬਾਪ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੀਆਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਬੱਚੇ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਉਸਾਰੀ ਵਿੱਚ ਮਾਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਂ ਹੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਜੋ ਚਾਹੇ ਬਣਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਖੁਦ ਉਹ ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਬਣੇ, ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਉਹ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਮਾਂ ਖੁਦ ਹੀ ਟੀ.ਵੀ ਤੇ ਫਿਲਮੀ ਗੀਤ ਤੇ ਪਿਕਚਰਾਂ ਦੇਖਦੀ ਰਹੇਗੀ ਤਾਂ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਰੂਹਾਨੀ ਅਤੇ ਇਖਲਾਕੀ ਪੱਖੋਂ ਸਿੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨ ਵਿਅਰਥ ਜਾਣਗੇ। ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਭਾਵ, ਮਾੜੀ ਮਨੋਬਿਰਤੀ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰ ਕੇ ਕੁਝ ਚੰਗਾ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਦੀ ਆਦਤ ਪਾਉਣੀ, ਬੱਚੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਂ ਬਾਪ ਲਈ ਜਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੱਚੇ ਦੀ ਮਾਂ-ਬੋਲੀ ਪ੍ਰਤੀ ਪਿਆਰ ਤਦ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੇ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਆਪਣੀ ਮਾਂ-ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰੇਗੀ। ਜੇਕਰ ਮਾਂ ਹੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰੇਗੀ, ਤਾਂ ਬੱਚੇ ਤੋਂ ਕੀ ਆਸ ਰੱਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਦਾਂ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਅਖੌਤੀ ਮਾਡਲ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਬੱਚਿਆਂ ਤੇ ਓਪਰੀ ਬੋਲੀ ਦਾ ਲੱਦਿਆ ਜਾਂਦਾ ਬੋਝ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਦਿਮਾਗੀ ਤਾਕਤਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਸਹਾਈ ਸਿੱਧ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਬੱਚਿਆਂ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਪੇਂਡੂ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿਚ ਲੋਹੜੇ ਦੀ ਯੋਗਤਾ, ਲਿਆਕਤ ਅਤੇ ਸਮਰੱਥਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਯੋਗ ਅਗਵਾਈ ਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਇਹ ਕੋਮਲ ਕਲੀਆ ਬਿਨਾ ਖਿੜੇ ਹੀ ਮੁਰਝਾ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸੋ ਜੇ ਅਸੀਂ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਇਕ ਨਰੋਏ ਅਤੇ ਸਿਹਤਮੰਦ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕਰਨੀ ਲੋੜਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਰੂਹਾਨੀ ਅਤੇ ਇਖਲਾਕੀ ਪੱਖੋਂ ਬਲਵਾਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਬਚਪਨ, ਜੀਵਨ ਦਾ ਇਕ ਐਸਾ ਪੜਾਅ ਹੈ, ਜਦ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਵੈਸੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਸਮਾਜਿਕ ਢਾਂਚੇ ਨੇ ਬਚਪਨ ਰੂਪੀ ਨੀਂਹ ਤੇ ਹੀ ਉਸਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਨੀਹਾਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਅਤੇ ਸਿਆਣਪ ਨਾਲ ਰੱਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹੋਣ, ਤਾਂ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਡਿੱਗਣ ਦਾ ਖਤਰਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ।ਇਸ ਲਈ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸਰਵਪੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਬਾਰੇ ਸੰਜੀਦਗੀ ਨਾਲ ਉਸਾਰੂ ਅਤੇ ਨਿੱਗਰ ਯਤਨ ਆਰੰਭਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਮਾਪਿਆਂ ਸਮੇਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸਬੰਧਤ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਇਕ ਅਹਿਮ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਫਰਜ਼ ਹੈ। ਇਸ ਫਰਜ਼ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਅਤੇ ਪੂਰਤੀ ਕਰਨਾ ਹੀ ਨੰਨ੍ਹੇ-ਮੁੰਨ੍ਹੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜੇ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਿੱਘੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਭਿੱਜੀ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ (ਫਤਹਿਗੜ ਸਾਹਿਬ)

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ, ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਅਸਥਾਨ

ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦਾ ਸੂਬਾ ਸਰਹੰਦ ਨੂੰ ਕਰਾਰਾ ਜਵਾਬ

ਸ੍ਰ:ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਲੰਗੇਰੀ

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਅਸੀਂ ਹਾਂ ਬਾਲ ਛੋਟੇ, ਝੰਡਾ ਧਰਮ ਦਾ ਅਸੀਂ ਝੁਲਾ ਦਿਆਂਗੇ।
ਪਾ ਕੇ ਜ਼ੁਲਮ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਵਿੱਚ ਖ਼ੂਨ ਆਪਣਾ, ਸਿਰੋਂ ਪੰਡ ਗੁਲਾਮੀ ਦੀ ਲਾਹ ਦਿਆਂਗੇ।
ਅਸੀਂ ਪੁੱਤ ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੌਮ ਲਈ ਸੱਭ ਲੁਟਾ ਦਿੱਤਾ।
ਈਨ ਮੰਨ ਕੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਹੀਂ ਜਿਉਣੀ, ਮਰਨਾ ਧਰਮ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਸਿਖਾ ਦਿੱਤਾ।
ਪਈ ਕੌਮ ਤੇ ਹੋਵੇ ਜਦ ਭੀੜ ਭਾਰੀ, ਅਸੀਂ ਜਾਨ ਤੇ ਖੇਡਣਾ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ।
ਪੈਣ ਭਾਜੜਾਂ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਜੰਗ ਅੰਦਰ, ਹਰ ਮੈਦਾਨ ਸੰਗਰਾਮਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ।
ਸਾਨੂੰ ਮਾਣ ਹੈ ਦਾਦੇ ਤੇ ਬਾਪ ਉੱਤੇ, ਨਾ ਤੂੰ ਪਾਪੀਆ ਐਵੇਂ ਡਰਾ ਸਾਨੂੰ।
ਲਾਲਚ ਦੇ ਤੂੰ ਮਹਿਲਾਂ ਤੇ ਡੋਲਿਆਂ ਦਾ, ਐਵੇਂ ਧਰਮ ਤੋਂ ਨਾ ਥੜਕਾ ਸਾਨੂੰ।
ਜਿੰਨੇ ਮਰਜ਼ੀ ਤੂੰ ਵਰਤ ਲੈ ਹੱਥ-ਕੰਡੇ, ਨਹੀਂ ਡੋਲਣਾ ਕਦੇ ਇਮਾਨ ਸਾਡਾ।
ਲੰਬੀ ਲੜੀ ਏ ਬੜੀ ਸ਼ਹਾਦਤਾਂ ਦੀ, ਵਿਰਸਾ ਰਿਹਾ ਏ ਬੜਾ ਮਹਾਨ ਸਾਡਾ।
ਜਨਮੇਂ ਅਸੀਂ ਹਾਂ ਤੇਗ ਦੀ ਧਾਰ ਵਿੱਚੋਂ, ਗੁੜ੍ਹਤੀ ਮਿਲੀ ਏ ਸਾਨੂੰ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦੀ।
ਦਾਦੀ-ਮਾਂ ਤੋਂ ਸੁਣੀਆਂ ਜੋ ਬੁਰਜ ਅੰਦਰ, ਤਾਜ਼ੀ ਯਾਦ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੀ।
ਤੇਰਾ ਸੂਬਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਮੂੰਹ ਕਾਲ਼ਾ, ਲੋਕੀਂ ਬਾਲ-ਸ਼ਹੀਦ ਸਾਨੂੰ ਕਹਿਣਗੇ ਓਏ।
ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਜਿਸਮ ਤੇ ਖੇਡ ਜਾਣਾ, ਝੰਡੇ ਪੰਥ ਦੇ ਝੂਲਦੇ ਰਹਿਣਗੇ ਓਏ।
ਸ਼ਕਲ ਆਪਣੀ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਦੂਰ ਲੈ ਜਾ, ਐਵੇਂ ਮੌਤ ਤੋਂ ਨਾ ਡਰਾ ਸਾਨੂੰ।
ਲਾੜੀ ਮੌਤ ਨਾਲ ਲੈਣੀਆਂ ਕਿੰਝ ਲਾਵਾਂ, ਦਸਮ ਪਿਤਾ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਸਿਖਾ ਸਾਨੂੰ।
ਸਾਡੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਜਿਵੇਂ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ, ਓਵੇਂ ਅਸੀਂ ਸ਼ਹਾਦਤਾਂ ਪਾਉਣੀਆਂ ਨੇ।
ਬੂਟਾ ਪੁੱਟਣਾ ਜਬਰ ਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਵਾਲਾ, ਐਵੇਂ ਉਮਰਾਂ ਨਹੀਂ ਬਿਤਾਉਣੀਆਂ ਨੇ।
ਜਾਨ ਵਾਰ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਤੇ ਕੌਮ ਉੱਤੋਂ, ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾ ਚੱਲੇ।
ਝੰਡਾ ਪੰਥ ਦਾ ਸਦਾ ਹੀ ਰਹੇ ਉੱਚਾ, ਅਸੀਂ ਆਖਰੀ ਫਤਹਿ ਬੁਲਾ ਚੱਲੇ।

(ਧੰਨਵਾਦ ਸਹਿਤ - ਸਿੱਖ ਫੁਲਵਾੜੀ ਚੋਂ)

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ

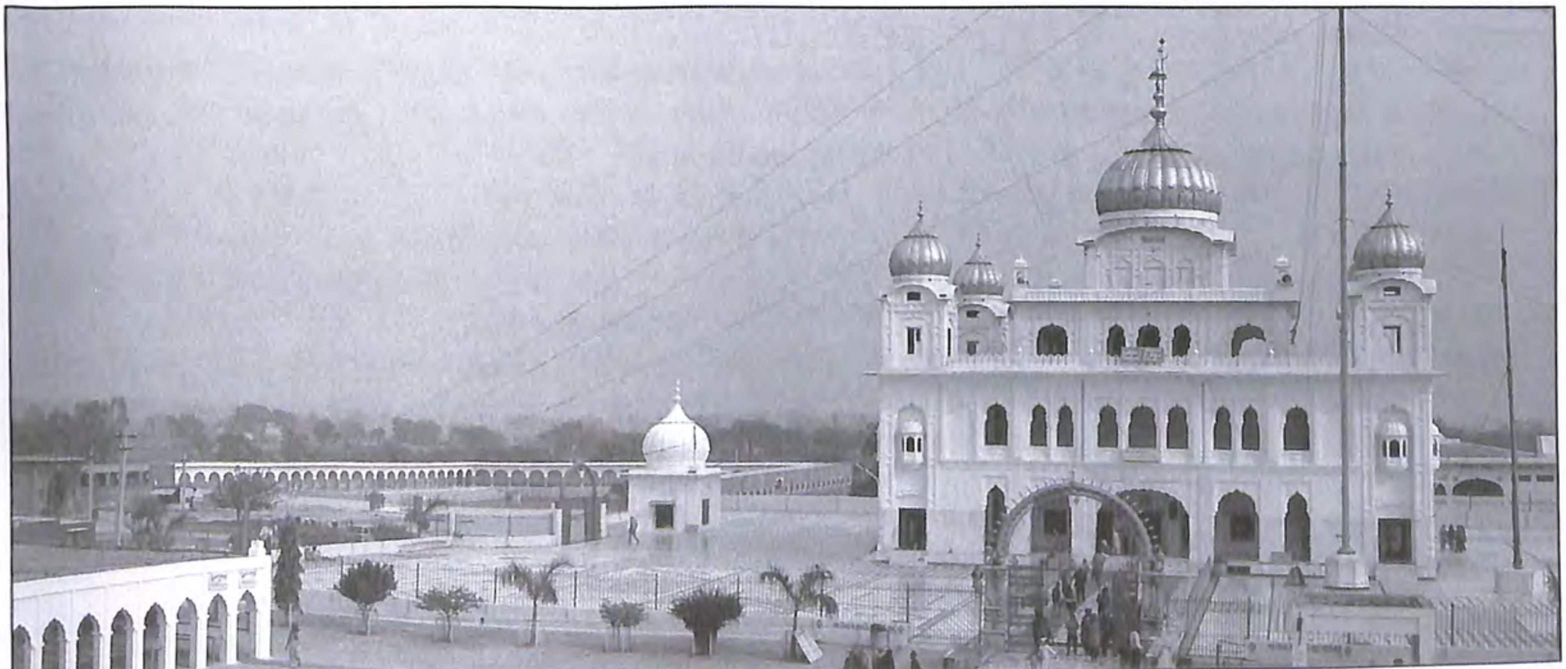

ਵੱਡਾ ਸਾਕਾ ਨਿੱਕੀਆਂ ਜਿੰਦਾਂ

ਸਰਹੰਦ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਦੋ ਉਜੜੀਆਂ ਕੰਧਾਂ। ਇਹ ਕੋਹਜੀਆਂ ਬੜੀਆਂ ਰੱਤ ਰੱਤੜੀਆਂ ਕੰਧਾਂ।
ਦੱਸਣ ਇਕ ਸਦੀ ਦੀ ਗਾਥਾ ਅਤਿ ਦੁਖੜੀਆਂ ਕੰਧਾਂ।

ਕਿੰਝ ਧਰਮ ਨਿਭਾਵਾਂ ਦੋ ਸੱਦੜੀਆਂ ਜਿੰਦਾ। ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਘਰ ਇਹ ਖਿੜੀਆਂ ਜਿੰਦਾਂ।
ਲੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਗੁੜ੍ਹਤੀ ਫਿਰ ਪਲੀਆਂ ਜਿੰਦਾਂ। ਉਂਝ ਉਮਰ ਦੇ ਪੱਖੋਂ, ਇਹ ਨਿਕੜੀਆਂ ਜਿੰਦਾਂ।
ਪਰ ਸਦਿਕ ਦੇ ਵੱਲਿਓਂ, ਸਨ ਪਕੜੀਆਂ ਜਿੰਦਾਂ।

ਸਨ ਦਾਦੀ ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਅੱਖੜੀਆਂ ਜਿੰਦਾ। ਸਿਰਸਾ ਦੇ ਕੰਢਿਓਂ, ਫਿਰ ਵਿਛੜੀਆਂ ਜਿੰਦਾਂ।
ਇਹ ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਸਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀਆ ਜਿੰਦਾਂ। ਤੁਰ ਪਈਆਂ ਫਤਹਿ ਲਈ, ਭਗਤੀ ਦੀਆਂ ਜਿੰਦਾਂ।

ਵਿਚ ਖੇੜੀ ਪਿੰਡ ਦੇ, ਆ ਪੁੱਜੀਆਂ ਜਿੰਦਾਂ। ਘਰ ਗੰਗੂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਜਾ ਢੁੱਕੀਆਂ ਜਿੰਦਾਂ।
ਸਭ ਜਾਣਦੀਆਂ ਸਨ, ਇਹ ਸਚੜੀਆਂ ਜਿੰਦਾਂ। ਦਾਦਾ ਜੀ ਤੋਂ ਸ਼ਹਾਦਤ, ਸਨ ਸਿਖੜੀਆਂ ਜਿੰਦਾਂ।

ਲਾਲਚ ਤੇ ਧੋਖੇ ਵਸ ਹੋ, ਜਕੜੀਆਂ ਜਿੰਦਾਂ। ਆ ਜ਼ਾਲਿਮ ਤੁਰਕਾਂ, ਫਿਰ ਪਕੜੀਆਂ ਜਿੰਦਾਂ।
ਲੈ ਠੰਢੇ ਬੁਰਜ ਵਿਚ, ਉਹਨਾਂ ਸੁੱਟੀਆਂ ਜਿੰਦਾਂ। ਭਾਣੇ ਨੂੰ ਮਿੱਠਾ ਮੰਨ ਕੇ, ਦਾਦੀ ਗਲ ਸੁੱਤੀਆਂ ਜਿੰਦਾਂ।

ਜਦ ਵਿਚ ਕਚਹਿਰੀ, ਜਾ ਵੜੀਆਂ ਜਿੰਦਾਂ। ਬਾਹਾਂ ਫਿਰ ਨਾਲ ਦਲੇਰੀ, ਤਾਹਾਂ ਕਰ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਜਿੰਦਾਂ।
ਸੂਬੇ ਸਾਹਵੇਂ ਲਾ ਜੈਕਾਰੇ, ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਅੜੀਆਂ ਜਿੰਦਾਂ। ਤੀਰਾਂ ਤਲਵਾਰਾਂ ਪਾਸੋਂ, ਬਿਲਕੁਲ ਨਾ ਡਰੀਆਂ ਜਿੰਦਾਂ।

ਲਾਲਚ ਕੁਲ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਤੋਂ, ਮੂਲੋਂ ਨਾ ਵਿਕੀਆਂ ਜਿੰਦਾਂ। ਜ਼ਾਲਮ ਨੂੰ ਜੜ੍ਹੋਂ ਹਿਲਾਉਣਾ, ਖੰਡਿਆਂ ਤੋਂ ਤਿੱਖੀਆਂ ਜਿੰਦਾਂ।
ਉਜੜ ਕੇ ਪੰਥ ਵਸਾਉਣਾ, ਧੁਰ ਤੋਂ ਸਨ ਸਿੱਖੀਆਂ ਜਿੰਦਾਂ। ਸੂਬੇ ਸਰਹੰਦ ਨੇ ਤੱਕੀਆਂ, ਮਨ ਤਾਂਈਂ ਚੁੱਭੀਆਂ ਜਿੰਦਾਂ।
ਬਣ ਤਿੱਖੇ ਖੰਜਰ ਸੀਨੇ ਵਿਚ ਖੁੱਭੀਆਂ ਜਿੰਦਾਂ।

ਝੂਠੇ ਨੰਦ ਕੁਲ ਨਾਮਕ ਨੇ ਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਸੋਹਲੀਆਂ ਜਿੰਦਾਂ। ਕੰਧਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਚੁਣ ਦਿਓ, ਇਹ ਨੇ ਸਪੋਲੀਆਂ ਜਿੰਦਾਂ।
ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਗੱਜੀਆਂ, ਦੋ ਬੋਲੀਆਂ ਜਿੰਦਾਂ।

ਸੁੱਚਿਆ ਤੂੰ ਮੂਲੋਂ ਝੂਠਾ, ਚੁਣ ਛੱਡ ਭਾਵੇਂ ਅੰਦਰ ਕੰਧਾਂ। ਸਿਦਕ ਪਰ ਛੱਡਣਾ ਨਹੀਓਂ, ਖੋਭਣ ਚਾਹੇ ਖੰਜਰ ਕੰਧਾਂ।
ਗੰਗੂਆਂ ਤੈਨੂੰ ਫਿੱਟ ਲਾਅਨਤ, ਪਾਉਣਗੀਆਂ ਇਹੋ ਕੰਧਾਂ। ਖਾਹ ਨਮਕ ਤੂੰ ਕਰੀ ਹਰਾਮੀ, ਦਰਸਾਉਣਗੀਆਂ ਇਹੋਂ ਕੰਧਾਂ।

ਦਾਦੀ ਨੂੰ ਖਬਰ ਜਾ ਹੋਈ, ਪੋਤੇ ਵਿਚ ਚਿਣਨੇ ਕੰਧਾਂ। ਬਿਰਹਾ ਵਿਚ ਪਈ ਅਲਾਵੇ, ਕੇਤੇ ਦੁੱਖ ਝੱਲਣੇ ਜਿੰਦਾਂ।
ਮਮਤਾ ਦੀ ਮੂਰਤ ਬਣ ਕੇ, ਪੱਥਰ ਵੀ ਪਿਘਲਣੇ ਕੰਧਾਂ। ਸੂਰਜ ਉਦੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇ, ਸੂਰੇ ਜਦ ਮਿਲਣੇ ਕੰਧਾਂ।

ਹੁਣ ਘੜੀ ਉਹ ਆਈ, ਜਦ ਖਿੜੀਆਂ ਜਿੰਦਾਂ। ਦੋ ਕੰਧਾਂ ਅੰਦਰ, ਜਾ ਚਿਣੀਆਂ ਜਿੰਦਾਂ।
ਤੱਕ ਸੋਹਲ ਮਾਸੂਮੀ, ਫੁੱਲ ਝੜੀਆਂ ਜਿਦਾਂ। ਰੱਹ ਹੰਝੂ ਕੇਰਨ, ਦੁੱਖ ਫੜੀਆਂ ਕੰਧਾਂ।

ਚਰਨਾਂ ਮਾਲੂਕ ਜਿਹਾਂ ਨੂੰ, ਸਿਰਜਦੇ ਸਨ ਕਰਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ। ਜਖਮੀ ਨੈਣਾਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ, ਛਮ ਛਮ ਕੇ ਵਗਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ।
ਸੂਰਜ ਵੀ ਬੱਦਲੀਂ ਛੁਪਿਆ, ਕਹਿਰਾਂ ਤੱਕ ਕੰਬੀਆਂ ਕੰਧਾਂ। ਗੋਡਿਆਂ ਦੀਆਂ ਚੱਪਣੀਆਂ ਜਾ, ਛਿੱਲੀਆਂ ਨਾਲ ਰੰਬੀਆਂ ਜਿੰਦਾਂ।

ਤਦ ਬਣ ਕੇ ਮਹਿਰਮ, ਲਾਵਣ ਫੁੱਟ ਫੰਭੀਆਂ ਕੰਧਾਂ। ਸੀਨਿਆਂ ਤੱਕ ਅੱਪੜਕੇ ਹੁਣ, ਥਰ ਥਰ ਕੇ ਕੰਬੀਆਂ ਕੰਧਾਂ।
ਇਹਨਾਂ ਵਿਚ ਮੁਰਸ਼ਦ ਵਸਦੈ, ਅੱਕ ਹਾਰ ਕੇ ਹੰਭੀਆਂ ਕੰਧਾਂ। ਇਹ ਵੇਖ ਕੇ ਸੁਣ ਕੇ, ਖਿੜ ਖਿੜ ਕੇ ਹੱਸੀਆਂ ਜਿੰਦਾਂ।

ਭੈਣੋਂ!ਤੁਸੀਂ ਫਿਕਰ ਕਰੋ ਨਾ, ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਕੱਚੀਆਂ ਜਿੰਦਾਂ। ਸੀਨੇ ਚਾਹੇ ਚੀਰੇ ਜਾਵਣ, ਬੇਮੁੱਖ ਨਹੀਂ ਸੱਦੀਆਂ ਜਿੰਦਾਂ।
ਦਿਲ ਦੇ ਹਰ ਟੋਟੇ ਵਿਚੋਂ, ਨਾਨਕ ਗੁਰ ਤੱਕੀਆਂ ਜਿੰਦਾਂ।

ਬੰਨ੍ਹ ਸਬਰ ਦਾ ਟੁੱਟਿਆ, ਗਲ ਲੱਗ ਕੇ ਰੋਈਆਂ ਕੰਧਾਂ। ਪਾਪਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਗੀਂ ਬਣੀਆਂ, ਅਸੀਂ ਹਾਂ ਨਿਰਮੋਹੀਆਂ ਕੰਧਾਂ।
ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗੀਆਂ, ਅਸੀਂ ਹੱਥੀ ਕੋਹੀਆਂ ਜਿੰਦਾਂ। ਇਉਂ ਮਾਰ ਦੁਹੱਥੜੇ, ਪਿੱਟ ਪਿੱਟ ਕੇ ਰੋਈਆਂ ਕੰਧਾਂ।

ਪੀ ਜਾਮ ਸ਼ਹਾਦਤ, ਅਮਰਨੇ ਹੋਈਆਂ ਜਿੰਦਾਂ। ਜ਼ਾਲਮ ਦੇ ਖੱਫਣ ਅੰਦਰ, ਕਿੱਲ ਸਾਬਿਤ ਹੋਈਆਂ ਜਿੰਦਾਂ।
ਫਿਰ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ, ਯਾਦਾਂ ਰੁਸਨੋਈਆਂ ਜਿੰਦਾਂ। ਇੱਟ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਟ ਖੜਕਾ ਕੇ, ਜਾਬਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕੋਹੀਆਂ ਜਿੰਦਾਂ।

ਸਰਹੰਦ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੀਆਂ, ਦੋ ਉਜੜੀਆਂ ਕੰਧਾਂ। ਸਨ ਕੋਹੜੀਆਂ ਬੜੀਆਂ,ਰੱਤ ਰੱਤੜੀਆਂ ਕੰਧਾਂ।
ਦੱਸਣ ਇਕ ਸੱਚੀ ਗਾਥਾ, ਅਤਿ ਦੁਖੜੀਆਂ ਕੰਧਾਂ। ਕੀਤਾ ਸੀ ਵੱਡਾ ਸਾਕਾ,ਦੋ ਨਿੱਕੜੀਆਂ ਜਿੰਦਾਂ।

ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੀ ਮਹਾਨ ਸ਼ਖਸੀਅਤ: ਭਗਤ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਪ੍ਰੋ: ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਪਿੰਗਲਵਾੜੇ ਦੇ ਬਾਨੀ ਭਗਤ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜਦੋਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਮਿਲਿਆ, ਉਦੋਂ ਮੈਂ ਛੇਵੀਂ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸਾਂ। ਸੁਡੋਲ ਸਰੀਰ, ਲੰਮਾ ਕੱਦ, ਭਰਵਾਂ ਲਿਬਾਸ ਤੇ ਮੋਟੇ ਜਿਹੇ ਚਸ਼ਮੇ ਪਿੱਛੇ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਾਲਾਂ ਬਜ਼ੁਰਗ ਵਿਅਕਤੀ ਜਦ ਤਿੰਨ ਪਹੀਆ ਵਾਹਨ ਰੋਕ ਕੇ ਸਾਡੇ ਗ੍ਰਹਿ 'ਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਅਗਾਂਹ ਵਧ ਕੇ ਬੜੇ ਅਦਬ ਨਾਲ ਫਤਹਿ ਬੁਲਾਈ। ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਫੁਰਤੀਲੇ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਇਕ ਨਜ਼ਰੇ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਤੱਕਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਖੱਬਾ ਹੱਥ ਬੜੇ ਅਪਣੱਤ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਮੋਢਿਆਂ ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਸੱਜੇ ਹੱਥ 'ਚ ਫੜੇ ਕਈ ਕਾਗਜ਼ ਪੱਤਰ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਵਧਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, ਲੈ ਪੁੱਤਰ! ਐ ਪੜ੍ਹ ਲਵੀਂ। ਤੇਰੇ ਕੰਮ ਆਉਣਗੇ। ਮੈਂ ਚੁੱਪ ਚਾਪ ਉਹ ਕਿਤਾਬਚੇ ਫੜ ਲਏ ਤੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਕੁਝ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੀ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਤਿੰਨ ਪਹੀਆ ਵਾਹਨ ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਅੱਗੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਮਗਰੋਂ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਭਗਤ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਨਾਥਾਂ, ਬੇਸਹਾਰਿਆਂ, ਪਿੰਗਲਿਆਂ, ਪਾਗਲਾਂ ਤੇ ਲੂਲਿਆਂ ਲੰਗੜਿਆਂ ਦੀ ਬੇਮਿਸਾਲ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਭਗਤ ਜੀ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਕਿਤਾਬਚੇ ਮੇਰੇ ਲਈ ਮਾਨਵੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਗੁੜ੍ਹਤੀ ਸਾਬਿਤ ਹੋਏ ਤੇ ਜਦ ਵੀ ਮੌਕਾ ਮਿਲਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਚਾਨਣ ਵਿਚੋਂ ਸੋਹਣੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਆਦਰਸ਼ਮਈ ਤਸਵੀਰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ। ਇਹਨਾਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚ ਮਾਨਵੀ ਸੇਵਾ ਦੇ ਸੰਕਲਪ, ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਜੀਵਨ ਜਾਂਚ, ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਤਬਾਹੀ, ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ, ਆਵਾਜਾਈ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਕੁਵਰਤੋਂ, ਪਟਰੋਲ ਤੇ ਤੇਲ ਆਦਿ ਦੀ ਕਿੱਲਤ, ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ, ਸਿਗਰਟਨੋਸ਼ੀ, ਅਪਾਹਜਾਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਅਤੇ ਰੁੱਖ ਬੂਟਿਆਂ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਆਦਿ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਬਾਰੇ ਗੰਭੀਰ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਜਾਂਦੇ ਮੇਰੇ ਜਾਚੇ ਭਗਤ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਇਹ ਸੰਖੇਪ ਲਿਖਤਾਂ ਆਧੁਨਿਕ ਵਿਸ਼ਵ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਵਡਮੁੱਲਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹਨ।

ਭਗਤ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਇਕ ਚਲਦੀ ਫਿਰਦੀ ਮਹਾਨ ਸੇਵਾ ਸੰਸਥਾ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਰੰਗ ਨਸਲ, ਫਿਰਕੇ ਸੰਪਰਦਾਇ, ਜਾਤ ਪਾਤ, ਸਥਾਨ ਮੁਲਕ ਤੋਂ ਵਧਕੇ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਮਾਨਸ ਕੀ ਜਾਤ ਸਭੈ ਏਕੈ ਪਹਿਚਾਨਬੋ ਅਨੁਸਾਰ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਨਸਾਨ ਜਾਣਿਆ। ਭਗਤ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਜੀਵਨ ਗਾਥਾ ਬੜੀ ਵਚਿੱਤਰ ਅਤੇ ਰੋਚਕ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਪਿੰਡ ਰਾਜੇਵਾਲ ਤਹਿਸੀਲ ਸਮਰਾਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਇੱਕ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ 3 ਜੂਨ 1904 ਈ. ਨੂੰ ਹੋਇਆ। ਮਾਪਿਆਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਰਾਮ ਜੀ ਦਾਸ ਰੱਖਿਆ। ਉਹ ਆਰੰਭਿਕ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਧਾਰਮਿਕ ਖਿਆਲਾਂ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਸਨ। ਕਸਬਾ ਖੰਨਾ ਦੇ ਹਾਈ ਸਕੂਲ 'ਚ ਦਸਵੀਂ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੇ ਕੇ ਰਾਮ ਜੀ ਦਾਸ ਜਦ ਵਾਪਿਸ ਪਰਤ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਮਨ ਵਿਚ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ ਮੰਦਿਰ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਜਾਵੇ ਪਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਾਲਕ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਗਹਿਰੀ ਚੋਟ ਲੱਗੀ, ਜਦੋਂ ਉਥੇ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਨੇ ਭੋਜਨ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਉਸਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਬੈਠਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਬਾਹੋਂ ਪਕੜ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ। ਧਾਰਮਿਕ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਹੋਈ ਅਜਿਹੀ ਸਮਾਜਿਕ ਨਾਬਰਾ ਨੇ ਰਾਮ ਜੀ ਦਾਸ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਨੂੰ ਡੂੰਘੀ ਸੱਟ ਮਾਰੀ ਤੇ ਉਹ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਤੁਰਿਆ ਪਰ ਕੁਝ ਅਗਾਂਹ ਉਸ ਵਾਸਤੇ ਆਸ ਦੀ ਕਿਰਨ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ । ਜਿੱਥੋਂ ਉਸਨੇ ਧਾਰਮਿਕ ਜੀਵਨ ਰਾਹੀਂ ਮਾਨਵੀ ਸੇਵਾ ਦਾ ਆਲੰਬਰਦਾਰ ਬਣਨ ਦਾ ਸਬਕ ਸਿੱਖਣਾ ਸੀ।

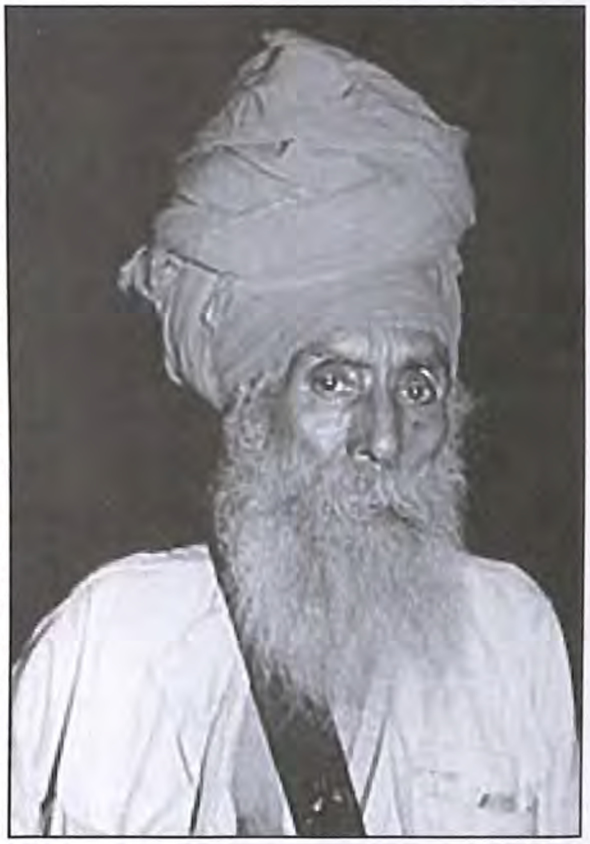

ਮਾਨਸਿਕ ਤਣਾਓ ਵਿਚ ਗ੍ਰਸਿਆ ਉਹ ਜਦ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਰੇਰੂ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਉਥੇ ਸੰਗਤ ਪੰਗਤ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਲੰਗਰ ਛਕ ਰਹੀ ਸੀ। ਸਹਿਮਿਆ ਬਾਲਕ ਵੀ ਹੋਰਨਾਂ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨਾਲ ਕਤਾਰ ਵਿਚ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਸੇਵਾਦਾਰ ਨੇ ਬੜੇ ਪ੍ਰੇਮ ਸਹਿਤ ਉਸ ਨੂੰ ਲੰਗਰ ਛਕਾਇਆ ਅਤੇ ਰਾਤ ਰਹਿਣ ਲਈ ਮੰਜਾ ਬਿਸਤਰਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ। ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰੇਮ ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਪਰਾਮ ਬਾਲਕ, ਪੂਰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸੰਗ ਜੁੜਕੇ ਅਤੇ ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਬਣ ਗਿਆ। ਇਥੋਂ ਹੀ ਆਪ ਦੀ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਦਾ ਸਫਰ ਆਰੰਭ ਹੋਇਆ। ਪਿਤਾ ਦੇ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣੇ ਮਗਰੋਂ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਨ ਲੱਗ ਗਿਆ ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਜਾ ਕੇ ਸੰਗਤ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ। ਉਸਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਰੋਤ ਉਸਦੀ ਮਾਤਾ ਬਣੀ, ਜਿਹੜੀ ਸਦਾ ਹੀ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਦੀ ਮੱਦਦ ਕਰਦੀ ਅਤੇ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਬਰਤਨ ਸਾਫ ਕਰਦੀ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦੀ ਤੇ ਪੜ੍ਹੇ ਉਤੇ ਪੂਰਨ ਅਮਲ ਕਰਦੀ। ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਵਿਰਸੇ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਿਆ ਤੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚ ਚੋਖਾ ਇਜ਼ਾਫਾ ਕੀਤਾ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਸੰਨ 1930 ਵਿਚ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਾਤਾ ਵੀ ਪ੍ਰਲੋਕ ਸਿਧਾਰ ਗਈ। ਇਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਮਾਪਿਆਂ ਤੋਂ ਵਿਹੂਣਾ ਨੌਜਵਾਨ ਆਪਣੇ ਕਦਮਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਦਾ ਹੋਇਆ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਮਾਰਗ ਦਾ ਪਾਂਧੀ ਬਣਦਾ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਆਪਣਾ ਉਦੇਸ਼ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਥਾਂ ਲੋਕ ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਸ ਮਕਸਦ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਉਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਡੇਹਰਾ ਸਾਹਿਬ ਜਾਂਦਾ, ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਝਾੜੂ ਫੇਰਦਾ, ਜੂਠੇ ਬਰਤਨ ਸਾਫ ਕਰਦਾ, ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਕੂੜਾ ਕਰਕਟ ਹੂੰਝਦਾ, ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਰਾਹਾਂ ਵਿਚ ਖਿੱਲਰੇ ਰੋੜੇ ਪੱਥਰ ਸਾਫ ਕਰਦਾ। ਇਹ ਸੇਵਾ ਕਰਮ ਉਸ ਪਗਡੰਡੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਤੇ ਚੱਲ ਕੇ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਹਾਨ ਭਗਤ ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨੀ ਸੀ। ਅਖੀਰ 30 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਭਰ ਜੁਆਨੀ ਵਿਚ ਉਸਦੀ ਤਪੱਸਿਆ ਪੂਰੀ ਹੋਈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਹਾੜਾ ਸੀ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਡੇਹਰਾ

ਸਾਹਿਬ, ਹੋਰਨਾਂ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਵਾਂਗ, ਲੁਧਿਆਣੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਤੋਂ ਇਕ ਪਰਿਵਾਰ ਆਇਆ ਤੇ ਆਪਣਾ ਚਾਰ ਕੁ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦਾ ਗੂੰਗਾ ਤੇ ਪਿੰਗਲਾ ਬੱਚਾ ਦਰਸ਼ਨੀ ਡਿਓੜੀ ਵਿਚ ਛੱਡ ਕੇ ਤੁਰ ਗਿਆ। ਉਥੋਂ ਦੇ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਨੇ ਅਨਾਥ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਤੱਕਿਆ ਤੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਝੋਲੀ ਪਾ ਦਿੱਤਾ। ਮਲ ਮੂਤਰ ਨਾਲ ਲਿਬੜੇ ਲੂਲੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਸੀਨੇ ਨਾਲ ਲਾਇਆਂ ਤੇ ਮਾਂ ਵਰਗਾ ਪਿਆਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਉਸਦਾ ਨਾਂ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦੀ ਮਹਾਨ ਪੂੰਜੀ ਸਮਝਦਿਆਂ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਖਰੀ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਉਸਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਗਰ ਦਾ ਟੁਕੜਾ ਲੂਲਾ ਬੱਚਾ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸਹਾਰਾ ਹੈ। ਉਹ ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਨਾ ਮਿਲਦਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਹ ਕੁਝ ਨਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਜੋ ਮੈਂ ਪਿੰਗਲਵਾੜੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਰ ਕੇ, ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਜਿੱਤਿਆ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹੀ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਭਗਤ ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਦਿਵਾਇਆ।

ਸੰਨ ਸੰਤਾਲੀ ਦੀ ਵੰਡ ਵੇਲੇ ਭਗਤ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਬੱਚੇ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਿੱਠ ਤੇ ਚੁੱਕੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਦੰਗਿਆਂ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਮਜ਼ਹਬੀ ਜਨੂੰਨ ਵਿਚ ਵੱਢ ਟੁੱਕ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ, ਲੁੱਟ ਖਸੁੱਟ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ, ਡਾਕੂ ਚੋਰ ਅਮਾਨਵੀਂ ਕਰਤੂਤਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਭਗਤ ਜੀ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਨੇੜੇ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀ ਕੈਂਪ ਵਿਚ ਬੇਸਹਾਰਿਆਂ, ਜਖਮੀਆਂ ਤੇ ਅਨਾਥਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਘਰ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਭੋਜਨ ਤੇ ਕੱਪੜੇ ਮੰਗ ਕੇ ਲਿਆਉਂਦੇ। ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਭਗਤ ਜੀ ਦਾ ਤੰਬੂ ਉਠਾ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਆਪ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੇ ਆ ਗਏ ਤੇ ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਤੇ ਲਾਵਾਰਿਸਾਂ ਦੀਆਂ ਲੱਦੀਆਂ ਗੱਡੀਆਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਸੇਵਾ ਦਾ ਮਸੀਹਾ ਬਣ ਕੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਉਥੋਂ ਉਠ ਜਾਣ ਮਗਰੋਂ ਭਗਤ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਪਾਹਜ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਦਰੱਖਤਾਂ ਦੀ ਛਾਂ ਹੇਠਾਂ ਅਤੇ ਫੁੱਟਪਾਥਾਂ ਤੇ ਵੀ ਗੁਜ਼ਾਰਿਆ। ਅਖੀਰ ਸੰਨ 1957 ਨੂੰ ਭਗਤ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਿੰਗਲਵਾੜੇ ਦਾ ਟਿਕਾਣਾ ਹਾਸਲ ਹੋਇਆ ਤੇ ਬੇਸਹਾਰੇ ਅਪਾਹਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਅਤੇ ਇਲਾਜ ਵਾਸਤੇ ਪੱਕਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋ ਸਕਿਆ।

ਸਮੇਂ ਦੇ ਬੀਤਣ ਨਾਲ ਭਗਤ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਿੰਗਲਵਾੜੇ ਵਿਚ ਹਰ ਵਰਗ, ਹਰ ਉਮਰ ਤੇ ਹਰ ਦੁੱਖ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪੀੜਤ ਵਿਅਕਤੀ ਆਉਂਦੇ ਗਏ ਅਤੇ ਮਾਨਵੀ ਸੇਵਾ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਵਧਦਾ ਫੁੱਲਦਾ ਗਿਆ। ਵਕਤ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਭਗਤ ਜੀ ਨੂੰ ਅਨੇਕਾਂ ਪੁਰਸਕਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਰਾਇ ਵਿਚ ਐਵਾਰਡਾਂ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਮਹੱਤਤਾ, ਅਮਲੀ ਇਮਦ-ਾਦ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਦੀ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਸਿਆਸੀ ਹਾਕਮਾਂ ਦੀਆਂ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਹਰਕਤਾਂ ਦੀ ਸਦਾ ਡੱਟਵੀਂ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕੀਤੀ। ਜਦ ਸੰਨ 1984 ਦੇ ਜੂਨ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਭਗਤ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਤੇ ਰੋਸ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦਿਆਂ ਪਦਮ ਸ੍ਰੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਉਹ ਹਰ ਧਰਮ ਦਾ ਪੂਰਨ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਪਾਵਨ ਅਸਥਾਨ ਨੂੰ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੀ ਸਰਵੋ-ਤਮ ਤੇ ਸਰਵਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਮੰਨਦੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਸਮਾਜ ਸੇਵੀ ਇਸਤਰੀ ਮਦਰ ਟਰੇਸਾ ਨੂੰ ਨੋਬਲ ਪੁਰਸਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਭਗਤ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸਾਈ ਕੌਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਮਦਰ ਟਰੇਸਾ ਇਸ ਸਨਮਾਨ ਤੱਕ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਪਹੁੰਚੀ ਹੈ, ਜਦ ਕਿ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਭਗਤ ਜੀ ਇਸ ਐਵਾਰਡ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ। ਜਦੋਂ ਭਗਤ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਨੋਬਲ ਪੁਰਸਕਾਰ ਨਾ ਮਿਲਣ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹੋ? ਤਾਂ ਭਗਤ ਜੀ ਦਾ ਉੱਤਰ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਝਾੜੂ ਤੇ ਜੋੜਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਮੇਰੇ ਲਈ ਲੱਖਾਂ ਨੋਬਲ ਸਨਮਾਨਾਂ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਉਚੀ ਤੇ ਮਹਾਨ ਹੈ। ਭਗਤ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਅੰਤਮ ਸਵਾਸ ਤੱਕ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਲਈ ਜੂਝਦੇ ਰਹੇ। ਆਖਰੀ ਸਮੇਂ ਉਹ ਕਾਫੀ ਬਿਮਾਰ ਰਹੇ। ਪਰ ਦੁਖਾਂਤ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਹੁਕਮਰਾਨ ਜਾਂ ਅਖੌਤੀ ਆਗੂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਜਾਂ ਪਿੰਗਲਵਾੜੇ ਦੀ ਮੱਦਦ ਲਈ ਨਾ ਬਹੁੜਿਆ। ਅਖੀਰ 5 ਅਗਸਤ 1992 ਨੂੰ ਪਾਗਲਾਂ ਤੇ ਪਿੰਗਲਿਆਂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਭਗਤ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਗੁਰਪੁਰੀ ਪਿਆਨਾ ਕਰ ਗਏ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਜਨਮ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਸਮੇਂ ਜਿਥੇ ਭਗਤ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਰਸ਼ਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਲੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਉਥੇ ਪਿੰਗਲਵਾੜੇ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਤੇ ਨਿਆਸਰਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਾਸਤੇ ਹੰਭਲਾ ਮਾਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਜਹਾਨ ਦੇ ਦੁੱਖ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਸਮੇਟਣ ਵਾਲੀ ਇਸ ਮਹਾਨ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਪ੍ਰਤੀ ਇਹੀ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ:

ਖੰਜਰ ਲਗੇ ਕਿਸੀ ਕੋ ਤੜਪਤੇ ਹੈਂ ਹਮ ਐ ਮੀਰ,
ਸਾਰੇ ਜਹਾਂ ਕਾ ਦਰਦ ਹਮਾਰੇ ਜਿਗਰ ਮੇਂ ਹੈ।

ਇਸ ਸਮੇਂ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਅਖੌਤੀ ਆਗੂਆਂ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਜਾਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੋਈ ਵੀ ਸਮਾਗਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਸੱਚ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕਰ ਭਗਤ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਵਰਗੀ ਮਹਾਨ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦਾ ਜਨਮ ਈਸਾਈ ਕੌਮ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਜਨਮ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਨਾ ਸਿਰਫ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਮਨਾਈ ਜਾਂਦੀ ਬਲਕਿ ਉਹਨਾਂ ਬਾਰੇ ਸਾਹਿਤ, ਪੁਸਤਕਾਂ ਤੇ ਅਹਿਮ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵੰਡ ਕੇ ਨਵੀਂ ਪਨੀਰੀ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ । ਪਰ ਮੌਕਾ ਪ੍ਰਸਤ ਤੇ ਮਤਲਬਪ੍ਰਸਤ ਸਿੱਖ ਆਗੂਆਂ ਕੋਲ ਇੰਨੀ ਦੂਰ ਅੰਦੇਸ਼ੀ ਹੈ ਕਿੱਥੇ? ਪਰ ਅੱਜ ਵੀ ਮਾਨਵਤਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਤੇ ਸੁਚੇਤ ਲੋਕ, ਭਗਤ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਜਨਮ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕੌਮੀ ਦੇਣ ਤੇ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਵਾਰ ਵਾਰ ਪ੍ਰਨਾਮ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਅਤੇ ਸਿੱਖੀ ਸਿਧਾਂਤ

ਬੀਬੀ ਸਰਬਜੀਤ ਕੌਰ, ਨਿਊ ਵੈਸਟਮਿਨਸਟਰ

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਇਕ ਵਿਲੱਖਣ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਬਾਕੀ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਹਨ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਕੁੱਝ ਅਜਿਹੇ ਪੱਖ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਬਾਕੀ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਵਿਚ ਕੁੱਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ:

1. ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਇਹ ਇਕੋ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਦਰਜ਼ਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ।

2. ਇਹ ਇਕੋ ਇਕ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦਸਾਂ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਜਾਗਦੀ ਜੋਤ ਗੁਰੂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਹੀ ਨਹੀਂ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਵੀ ਇਕ ਇਤਿਹਾਸਕ ਫੈਸਲੇ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜਾਗਦੀ ਜੋਤ ਗੁਰੂ ਹਨ।

3.ਇਹ ਇਕੋ ਇਕ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਧਰਮ ਦੇ ਬਾਨੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਵੀ ਧਰਮ ਦੇ ਬਾਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਥਾ ਕਹਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਚਮਤਕਾਰੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

4. ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚਲਾ ਚਿੰਤਨ, ਮਾਨਵ ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੋਲ੍ਹਦਾ ਹੈ।

5. ਇਹ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ 500 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਸਮੋਈ ਬੈਠਾ ਹੈ।

6. ਇਸ ਵਿਚ 36 ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੋ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਰਾਜਾਂ, ਧਰਮਾਂ ਤੇ ਵਰਗਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਨ।

ਆਓ ਆਪਾਂ ਇਸ ਜਾਗਦੀ ਜੋਤ ਜੁੱਗੋ ਜੁੱਗ ਅਟੱਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਆਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੀਏ।

ਆਗਿਆ ਭਈ ਅਕਾਲ ਕੀ ਤਬੈ ਚਲਾਯੋ ਪੰਥ
ਸਭ ਸਿੱਖਨ ਕੋ ਹੁਕਮ ਹੈ ਗੁਰੂ ਮਾਨਿਓ ਗ੍ਰੰਥ।

ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਦੇਸ਼

1. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦੇਹਧਾਰੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕਰ ਕੇ ਨਹੀਂ ਪੂਜਣਾ। ਗੁਰੂ ਕਾ ਸ਼ਬਦ ਹੀ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੇ ਸੰਤਾਂ ਭਗਤਾਂ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਨਹੀਂ।

2. ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਰਚਣਹਾਰ ਕਰਤਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਕ ਕੇਵਲ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹਨ। ਜੀਵਨ ਤੇ ਮੌਤ ਸਿਰਫ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹੀ ਹੱਥ ਹੈ। ਦੇਵੀ ਦੇਵਤੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਆਦਿ ਸਭ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅੰਦਰ ਹੀ ਕਾਰ ਕਮਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਕੇਵਲ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਂਝ ਰੱਖਣੀ ਹੈ।

3. ਗੁਰਸਿੱਖ ਵੀਰਾਂ ਭੈਣਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਤਾਬਿਆ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਪਾਸੋਂ ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਪਾਸੋਂ ਪੰਜ ਕਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰਹਿਤ ਵਿਚ ਸਦਾ ਤਿਆਰ ਬਰ ਤਿਆਰ ਰਹਿਣਾ ਹੈ, ਵਿਵਰਜਤ ਕੁਰਹਿਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਦਾ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਪਾਸੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

4. ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਸਾਰੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਭਾਈ ਭਾਈ ਹਨ। ਜਾਤ ਬਰਾਦਰੀ, ਜੱਟ, ਖੱਤਰੀ, ਸੈਣੀ, ਮਜ਼ਹਬੀ ਐਸਾ ਵਿਤਕਰਾ ਵਿਵਰਜਤ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਬੇਟੇ ਬੇਟੀਆਂ ਅਤੇ ਭੈਣ ਭਾਈ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

5. ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੱਖ (ਵੀਰਾਂ/ਭੈਣਾਂ) ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ, ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਰਹਿੰਦੀ ਜਾਗਣਾ ਹੈ, ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਇਸ਼ਨਾਨ, ਸਿਮਰਨ, ਨਿਤਨੇਮ ਉਪਰੰਤ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਸਰਵਣ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੁਕਮ ਹੈ। ਹੋਰ ਮੰਦਰ, ਮਸਜਿਦ, ਗਿਰਜੇ ਵਿਚ ਪੂਜਾ ਲਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ।

6. ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਾ, ਮੜ੍ਹੇ ਮਸਾਣ ਪੂਜਣੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਮੱਥੇ ਟੇਕਣੇ, ਹਾਰ ਪਾਉਣੇ ਮਨ੍ਹਾ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕੋਈ ਤਸਵੀਰ ਅਸਲੀ ਨਹੀਂ, ਸਾਰੀਆਂ ਮਨੋਕਲਪਤ ਹਨ।

7. ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਜਗਰਾਤੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ। ਹੋਰ ਦੇਵੀਆਂ ਦੇ ਅਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਮੱਥੇ ਟੇਕਣਾ ਮਨ੍ਹਾ ਹੈ। ਗੁਰਸਿੱਖ ਕੇਵਲ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਪੁਜਾਰੀ ਹੈ, ਇਕੋ ਦਾ ਉਪਾਸ਼ਕ ਹੈ।

8. ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਗੈਰ-ਇਖਲਾਕੀ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇਖਣ ਲਈ ਥੀਏਟਰਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ। ਟੀ.ਵੀ ਤੇ ਵੀ ਕਾਮ ਉਕਸਾਊ ਫਿਲਮਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਸਮੱਗਰੀ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਮਨ ਨੂੰ ਰੋਕ ਕੇ ਰੱਖਣਾ ਹੈ।

9. ਗੁਰਸਿੱਖ ਵੀਰਾਂ ਨੇ ਨਾਮ ਲਿਖਣ ਸਮੇਂ ਨਾਮ ਨਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਬੀਬੀਆਂ ਨੇ ਨਾਲ ਕੌਰ ਜ਼ਰੂਰ ਲਿਖਣਾ ਹੈ। ਅੱਧੇ ਅੱਧੇ ਨਾਮ ਸ਼ੋਭਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਨਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਰ ਜ਼ਾਤਾਂ ਦਾ ਲਿਖਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ, ਸਿੱਧੇ ਨਾਮ ਹੀ ਸ਼ੋਭਨੀਕ ਹਨ।

10.ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਹੈ। ਪਤਿਤ ਕਰਮ ਹੈ। ਸ਼ਰਾਬ, ਭੰਗ, ਚਰਸ, ਸੁੱਖਾ, ਤੰਬਾਕੂ (ਸਿਗਰਟ/ਬੀੜੀ) ਅਤੇ ਅਫੀਮ ਆਦਿ ਸਭ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ ਹੈ।

11. ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੱਖ ਨੇ ਗੰਗਾ ਤੇ ਹੋਰ ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨੇ। ਕੇਵਲ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਦਾ ਹੀ ਹੁਕਮ ਹੈ। ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਤੀਰਥ ***'ਤੀਰਥੁ ਹਮਰਾ ਹਰਿ ਕੋ ਨਾਮੁ' (ਪੰਨਾ 1142)*** ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਭਜਨ ਹੀ ਹੈ। ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਨਾਲ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਵਧਦਾ ਹੈ।

12. ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਸਦਾ ਅਦਬ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਨੰਗੇ ਸਿਰ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਫਿਰਨਾ।

13. ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਦੋਖੀਆਂ, ਦੇਹਧਾਰੀ ਗੁਰੂਆਂ ਨਾਲ, ਨਕਲੀ ਨਿਰੰਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਅਤੇ ਪਾਖੰਡੀ ਸੰਤਾਂ ਮਹੰਤਾਂ ਨਾਲ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਵਰਤਣਾ।

14. ਗੁਰਸਿੱਖ ਬੀਬੀਆਂ ਨੇ ਕਰਵਾਚੌਥ ਦਾ ਵਰਤ, ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ, ਮੱਸਿਆ ਆਦਿ ਦੇ ਵਰਤ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣੇ। ਤਵੀਤ ਧਾਗੇ ਨਹੀਂ ਬੰਨ੍ਹਣੇ। ਰੱਖੜੀਆਂ ਨਾ ਕਿਸੇ ਬੰਨ੍ਹਣੀਆਂ ਨਾ ਬੰਨ੍ਹਉਣੀਆਂ ਹਨ। ਹੋਲੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਕੇ ਗੰਦੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ।

15.ਥਿਤਾਂ, ਦਿਨ ਵਾਰਾਂ ਦੇ ਚੰਗੇ ਮਾੜੇ ਹੋਣ ਜਾਂ ਸ਼ਗਨ ਅਪਸ਼ਗਨ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਭਰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਤਾਰਿਆਂ ਦੇ ਚੜ੍ਹਨ ਡੁੱਬਣ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ ਤੇ ਰੋਕਣੀਆਂ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਹੀ ਦਿਨ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਬਣਾਏ ਹਨ, ਸ਼ੁਭ ਹਨ, ਕੋਈ ਵੀ ਮਾੜਾ ਨਹੀਂ।

16.ਟੂਣੇ ਕਰਨੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਹਿਮ ਕਰਨੇ ਮੂਰਖਤਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਸਦਾ ਬਚਣਾ ਹੈ।

17.ਜਨਮ ਕੁੰਡਲੀਆਂ,ਗ੍ਰਹਿ ਨਛੱਤਰ ਨਿਰਮੂਲ ਭਰਮ ਹਨ, ਸਦਾ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿਣਾ ਹੈ।

18. ਸਰੀਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹਿੱਸੇ ਤੋਂ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟਣਾ ਘੋਰ ਪਾਪ ਹੈ। ਵੀਰ ਤੇ ਭੈਣਾਂ ਸਾਰੇ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿਣ, ਐਸਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਈਦਾ, ਪਤਿਤ ਹੋ ਜਾਈਦਾ ਹੈ।

19. ਦਾੜ੍ਹਾ ਤੇ ਕੇਸ ਰੰਗਣੇ ਮਨਮੱਤ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਇਸਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ।

ਭਾਈ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਪਿੰਡ ਮਲਕ)

ਡਾ: ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ, ਵੈਨਕੂਵਰ

ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ 1904 ਵਿੱਚ 45 ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਜੱਥਾ ਵੈਨਕੂਵਰ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਤਕਰੀਬਨ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਹੀ ਸੀ। ਭਾਈ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ (ਪਿੰਡ ਚੰਦ) ਦੀ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਡਾਇਰੀ ਵਿੱਚ ਕੁੱਝ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਜੋ ਸੱਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 1904 ਵਿੱਚ ਕੈਨੇਡਾ ਪਹੁੰਚੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੱਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਲਕ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ 1904 ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ 45 ਆਦਮੀ ਆਏ ਅਤੇ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਜਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਜੱਥਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਏ ਹੋਣਗੇ। ਭਾਈ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਵਾਂ ਚੰਦ ਅਨੁਸਾਰ ਜੋ ਲੋਕ ਪਹਿਲਾਂ ਅਸਟਰੇਲੀਆ ਰਹਿ ਚੁੱਕੇ ਸਨ ਤੇ ਜਦੋਂ ਅਚਨਚੇਤ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਅਸਟਰੇਲੀਆ ਦਾ ਦਾਖਲਾ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀ ਕੈਨੇਡਾ ਪਹੁੰਚੇ। ਉਹ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਰ ਪਿੰਡ ਸੁਰ ਸਿੰਘ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ), ਪਿੰਡ ਗੁੱਦੇ (ਲਾਹੌਰ) ਤੇ ਕੁੱਝ ਲੁਧਿਆਣਾ, ਪਟਿਆਲ਼ਾ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਤੇ ਜਲੰਧਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਸਨ।

ਭਾਈ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਪਿੰਡ ਮਲਕ), ਜੋ 1904 ਵਿੱਚ ਕੈਨੇਡਾ ਪਹੁੰਚੇ, ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯੋਗ ਅਗਵਾਈ ਸਦਕਾ ਸਿੱਖ ਜੱਥੇਬੰਦ ਹੋਏ, ਉਪਰੰਤ ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀ 22 ਜੁਲਾਈ 1906 ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਤ ਹੋਈ। ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਜੱਦੀ ਪਿੰਡ ਮਲਕ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਸੀ, ਇਸ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਚੀਮਨਾ ਪਿੰਡ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਨਾਮ, ਮਲਕ-ਚੀਮਨਾ ਹੀ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਨਮ ਮਿਤੀ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ, ਉਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ। ਪਰ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਛੋਟੀ (20 - 25 ਸਾਲ) ਹੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਕੈਨੇਡਾ ਪਹੁੰਚੇ। ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੱਟ ਗੋਤ 'ਛੋਕਰ' ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਨਾਮਾਂ ਨਾਲ ਗੋਤਰ ਨਾਮ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਘੱਟ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਸਗੋਂ ਆਪਣੇ ਨਾਮਾਂ ਨਾਲ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ 'ਮਲਕ' ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਇਆ। ਜਿਥੇ ਭਾਈ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਤੇ ਧਰਮ ਦੀ ਮੂਰਤ ਸਨ, ਉਥੇ ਉਹ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਵਿੱਚ ਮਹਾਰਤ ਰੱਖਦੇ ਸਨ। ਜਿਸ ਦਾ ਸਦਕਾ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼-ਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਮੱਦਦ ਕਰ ਸਕਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨਵੇਂ ਆਏ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਨੌਕਰੀ ਦੀ ਭਾਲ਼ ਕਰਨੀ ਹੁੰਦੀ ਜਾਂ ਨੌਕਰੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣੀ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਹਰ ਪ੍ਰਾਣੀ ਨਾਲ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਮੀਂਹ ਹੋਵੇ, ਬਰਫ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਕਦੀ ਵੀ ਕਿਸੇ ਲੋੜਵੰਦ ਆਦਮੀ ਨਾਲ ਜਾਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਰਦੇ।

ਕਈ ਵੀਰਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵੀ ਉਠ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਮੋਢੀ ਕਿਵੇਂ ਬਣੇ? ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਆਏ ਜੱਥੇ ਵਿੱਚੋਂ ਆਪ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਦ੍ਰਿੜ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਆਉਣ ਵੇਲੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸਰੂਪ ਵੀ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਸਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਪੋਰਟ-ਮੂੱਡੀ ਤੇ ਬਾਦ੍ਹ 'ਚ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿੱਚ ਕਰਾਏ ਤੇ ਘਰ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਆਪ ਹੀ ਮੋਢੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਨ। ਇਹ ਹੀ ਸੱਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਸਬੂਤ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਪੂਰਨ ਗੁਰਸਿੱਖ ਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਹਸਤੀ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਭਾਈ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਖੁਰਦਪੁਰ', (ਅਪ੍ਰੈਲ 1906), ਭਾਈ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਭਿੱਖੀਵਿੰਡ', ਭਾਈ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੱਥੋਕੇ (ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ), ਆਦਿ ਸਿੰਘ, ਕੈਨੇਡਾ ਪਹੁੰਚੇ, ਜੋ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸੱਚੇ ਤੇ ਦ੍ਰਿੜ ਇਰਾਦੇ ਵਾਲੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਧਾਰਮਿਕ ਦੀਵਾਨ ਕਰ ਕੇ 22 ਜੁਲਾਈ 1906 ਨੂੰ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀ ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਲਈ ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਉਪਰੰਤ ਇਸ ਕਾਰਜ ਲਈ ਮਾਇਆ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਭਾਈ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਿੱਖਾਂ ਅੰਦਰ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਨੂੰ ਪਾਲਣ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕੀਤਾ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚਾਰ ਵੀ ਆਪ ਹੀ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਜੋ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪਹਿਲੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣੀ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਭਾਈ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੱਥੋਕੇ, (ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ), ਭਾਈ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਭਿੱਖੀਵਿੰਡ', ਭਾਈ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਖੁਰਦਪੁਰ', ਭਾਈ ਭੋਲ਼ਾ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਚੀਮਨਾ' ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਪਰ ਦੁਖਾਂਤ ਇਹ ਵਾਪਰਿਆ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਭਾਈ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ 22 ਜੁਲਾਈ 1907 ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਏ। 22 ਜੁਲਾਈ 1906 ਨੂੰ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀ ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਕੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਇੱਕ ਸਾਲ ਬਾਦ੍ਹ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਕੂਚ ਕਰ ਗਏ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਬਾਰੇ ਭਾਈ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਨਵਾਂ ਚੰਦ' (ਮਹਾਨ ਗਦਰੀ) ਲਿਖਦੇ ਹਨ, "ਪੁਰਾਣੇ ਸਿੰਘਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿੰਘ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਾਕੀ ਕੌਮੀ ਸੇਵਕ, ਪ੍ਰੇਮ-ਪੁੰਜ ਨਾਮਾਂ ਨਾਲ ਪੁਕਾਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਕਈ ਸਿੱਖ 'ਸੰਤ' ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਭਾਈ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ, ਪਿੰਡ ਮਲਕ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਸੀ। ਉਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵੀ ਜਾਣਦਾ ਸੀ।"

ਭਾਈ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਉਕਾਰੀ ਸੁਭਾ ਬਾਰੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਈ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲਾ ਰੋਜ਼ ਹੀ ਸੱਦ ਕੇ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਵੇ। ਥੋੜੀ ਦੂਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਲੰਚ ਬਰੇਕ ਅੰਦਰ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਕੰਮ ਭੁਗਤਾ ਕੇ ਮੁੜ ਕੰਮ ਉਪਰ ਆ ਹਾਜ਼ਰ ਹੁੰਦੇ। ਪਾਠਕ ਇਹ ਨਾ ਸਮਝਣ ਕਿ ਛੁੱਟੀ ਦੇ ਘੰਟੇ ਵਿੱਚ ਜਾਣਾ ਕਿਹੜਾ ਵੱਡਾ ਪਰਉਪਕਾਰ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ? ਇਹ ਛੁੱਟੀ ਦਾ ਘੰਟਾ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿਨ ਦੇ 12 ਵਜੇ ਤੋਂ 1 ਵਜੇ ਤੱਕ ਰੋਟੀ ਖਾਣ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਭਾਈ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਛੁੱਟੀ ਦੇ ਘੰਟੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਾਉਣ ਜਾਂਦੇ, ਉਸ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਖਾਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਸੀ। ਜੇ ਕਰ 1 ਘੰਟੇ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਪੂਰਾ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂ ਕਿਤੇ ਦੂਰ ਫਾਸਲੇ ਉੱਤੇ ਜਾਣਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਕਾਰਖਾਨੇ ਦੇ ਮੈਨੇਜਰ ਤੋਂ ਛੁੱਟੀ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦਿਨ ਦੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਸੀ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਕਰ ਕੇ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰ ਬੈਰੰਗ ਚਿੱਠੀਆਂ ਦਾ ਖਰਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਧਿਆ ਕਿ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਾਰੀ ਤਨਖਾਹ ਖਰਚ ਹੋ ਕੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰੋਂ ਭਾਰ ਨਹੀਂ ਲਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀ ਸਿੰਘ ਸੱਭ ਔਕੜਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ ਸਨ।

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਮਹਾਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਹਸਤੀ ਤੇ ਯੋਗ ਅਗਵਾਈ ਸਦਕਾ, ਮੁੱਢਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਜਿਥੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੇਂਦਰ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ, ਉਥੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਅਯੋਜਿਤ ਕਰ ਕੇ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਲਹਿਰ ਚਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੀ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਉਚ ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਬਹਾਲ ਹੋਈ, ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਮਾਸ ਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਇਸੇ ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤੋਰਦਿਆਂ, ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅੰਦਰ ਹਰ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਰਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਤਾਹੀਓਂ ਮੁੱਢਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਗੌਰਵਮਈ ਇਤਿਹਾਸ ਸਿਰਜਿਆ ਅਤੇ ਸਿੱਖੀ-ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਪਿੱਠ ਨਹੀਂ ਵਖਾਈ। ਉਪਰੰਤ 'ਅਕਾਲੀ ਲਹਿਰ' ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲਹਿਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪੂਰੇ ਸਰਗਰਮ ਰਹੇ। ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਇੱਕ ਸੁਨਹਿਰੀ ਪੰਨਾ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ 14 ਸਰਗਰਮ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਸ਼ਹਾਦਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਮਾਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ। ਅੱਜ ਕੌਮ ਅਜਿਹੇ ਦ੍ਰਿੜ, ਸੱਚੇ ਤੇ ਸੁੱਚੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਸੱਜਣਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕੌਮ ਦੀ ਯੋਗ ਅਗਵਾਈ ਕਰ ਕੇ ਕੌਮੀ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾ ਪੂਰਬਕ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹ ਸਕਣ।

ਸ਼ਹੀਦ ਭਾਈ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਭਿੱਖੀਵਿੰਡ'

ਭਾਈ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਭਿੱਖੀਵਿੰਡ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲਾਹੌਰ (ਮੌਜੂਦਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਦਾ ਜਨਮ 1872 ਵਿੱਚ ਪਿਤਾ ਸ੍ਰ: ਨਰੈਣ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ, ਮਾਤਾ ਮਾਨ ਕੌਰ ਦੀ ਕੁੱਖੋਂ ਹੋਇਆ। 20 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਆਪ ਰਸਾਲਾ 12 ਵਿੱਚ ਭਰਤੀ ਹੋ ਗਏ। ਆਪ ਆਜ਼ਾਦ ਖਿਆਲ ਅਤੇ ਅਣਖੀਲੇ ਸੁਭਾਅ ਵਾਲੇ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ, ਪੰਜ ਸਾਲ ਬਾਦ੍ਹ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਕੇ ਸਿੱਧੇ ਚੀਨ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਥੇ ਆਪ ਨੇ ਢਾਈ ਕੁ ਸਾਲ ਪੁਲਿਸ ਵਿੱਚ ਨੌਕਰੀ ਕੀਤੀ। ਇਥੇ ਵੀ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦ ਤਬੀਅਤ ਅਤੇ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਹਕੂਮਤੀ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਮੇਲ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਆਪ ਨਾਮ ਕਟਵਾ ਕੇ ਸ਼ਿੰਘਾਈ ਜਾ ਭਰਤੀ ਹੋਏ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਥੋਂ ਆਪ 1906 ਵਿੱਚ ਵੈਨਕੂਵਰ, ਕੈਨੇਡਾ ਚਲੇ ਗਏ।

ਕੈਨੇਡਾ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਭਾਈ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਮਲਕ', ਭਾਈ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਖੁਰਦਪੁਰ' ਅਤੇ ਭਾਈ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਦਿ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਇਹਨਾਂ ਸਿਰੜੀ ਯੋਧਿਆਂ ਨੇ ਹੀ ਮਿਲ ਕੇ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿੱਚ ਗੁਰਮਤਿ ਲਹਿਰ ਚਲਾਉਣ, 'ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀ' ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਮੁੱਢ ਬੰਨ੍ਹਣ ਵਿੱਚ ਸਰਗਰਮ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ। ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਨਿਵਾਸੀ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਜਦੋਂ ਪਹਿਲੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਚੁਣੇ ਗਏ ਤਾਂ ਆਪ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸਨ। ਆਪ ਦੀ ਹਿੰਮਤ, ਕੁਰਬਾਨੀ ਤੇ ਸਿਆਣਪ ਸਦਕਾ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਜੱਥੇਬੰਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੁੰਦੀ ਗਈ ਅਤੇ ਦਰਪੇਸ਼ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਆਪ ਨੇ ਸਦਾ ਹੀ ਮੋਹਰੀ ਬਣ ਕੇ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਈ। ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਟੁਕੜਾ ਖਰੀਦ ਕੇ ਸਸਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ (ਜੋ ਕਿ 1908 ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ) ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਮਕਾਨ ਕਰਾਏ ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਨਾ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ। ਆਪ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸਕੱਤਰ ਤੇ ਫਿਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵੀ ਰਹੇ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਹੋਰ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੇ ਕੈਨੇਡਾ ਆਉਣ ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਜਿਹੜੇ ਭਾਰਤੀ (ਬਹੁ ਗਿਣਤੀ ਸਿੱਖ) ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇੱਥੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਹਾਂਡੂਰਸ ਭੇਜਣ ਦੀ ਸਕੀਮ ਬਣਾ ਲਈ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਟੱਬਰ ਤੇ ਬਾਲ ਬੱਚੇ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਬਾਕੀ ਸਹਿਯੋਗੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਰਲ਼ ਕੇ ਹੰਡੂਰਸ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਫੇਲ੍ਹ ਕੀਤਾ। ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿੱਚੋਂ ਪਰਿਵਾਰ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਭਾਈ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਗਏ। ਇਹ ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਬੜੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਨਾਲ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਤੇ ਚੜ੍ਹੇ। ਭਾਈ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸਿੰਘਣੀ ਗਰਭਵਤੀ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ (ਹਾਂਗਕਾਂਗ) ਹੀ ਬਾਲਕ ਜਨਮਿਆਂ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਬੜੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਨਾਲ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਉਤਾਰਿਆ ਗਿਆ।

ਭਾਈ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਲਗਨ ਲੱਗ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਇਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਅਮੈਰਿਕਾ ਵਿੱਚ ਪੈਰ ਜਮਾ ਕੇ ਰੁਪਿਆ ਕਮਾਇਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਲਹਿਰ ਚਲਾਈ ਜਾਵੇ। ਆਪ ਦਿਨ ਰਾਤ ਇੱਕ ਕਰ ਕੇ ਕੌਮੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਆਪ ਨੇ ਮਿੱਤਰਾਂ ਨਾਲ ਰਲ਼ ਕੇ ਇੱਕ ਕੰਪਨੀ ਵੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ। ਜਦੋਂ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਜਹਾਜ਼ ਕੈਨੇਡਾ ਪੁੱਜਿਆ ਅਤੇ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਮਹਿਕਮੇ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਨੂੰ ਉਤਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਇਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਭਾਰੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਕੀਤੇ, ਰੁਪਏ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਕੇ ਜਹਾਜ਼ ਦੀਆਂ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਉਤਾਰੀਆਂ ਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੋ ਮੁਨਾਸਬ ਤਰੀਕਾ ਆਪ ਨੂੰ ਸੁੱਝਿਆ, ਜਾਨ ਤੇ ਮਾਲ ਦੀ ਕੱਖ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਆਪ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵਰਤਿਆ। ਪਰ ਕਾਨੂੰਨ ਤੇ ਇਨਸਾਫ ਗੁਲਾਮਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਮੱਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਗੁਲਾਮਾਂ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਇਨਾਮ ਤਾਂ ਮੌਤ ਜਾਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੀ ਹੈ। ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਦਾ ਚਾਰਟਰ ਭਾਈ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਤੇ ਮਿਸਟਰ ਰਹੀਮ ਦੇ ਨਾਮ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਪਰ ਜਹਾਜ਼ ਉੱਤੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਅਖਤਿਆਰ ਨਾ ਮਿਲਿਆ। ਜਦੋਂ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਵਾਪਸ ਮੋੜ ਭੇਜਿਆ ਤਾਂ ਕੈਨੇਡਾ ਤੇ ਅਮੈਰਿਕਾ ਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੇ ਦਿਲ ਫਟ ਗਏ। ਉਹ ਅੱਗੇ ਹੀ ਬੜੇ ਦੁਖੀ ਹੋਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਪਰ ਹੁਣ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ ਜਾਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਜਾਂ ਮੌਤ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤੀ ਇਸ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨੂੰ ਆ ਰਹੇ ਸਨ, ਪਰ ਕੁੱਝ ਦੁਸ਼ਟ ਤੇ ਪਾਪੀ ਆਦਮੀ ਕੌਮੀ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਮੁਕਾਣ ਦੀਆਂ ਗੋਂਦਾਂ ਗੁੰਦਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਇੱਕ "ਕਾਲ਼ੇ ਮਨ ਵਾਲੇ ਪਾਪੀ" ਨੇ ਭਾਈ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਹੋਰੀਂ ਤਾਂ ਮਰਨ ਤੋਂ ਬੇਪ੍ਰਵਾਹ ਹੀ ਸਨ, ਪਰ ਹੋਰ ਸੱਜਣ ਇਹ ਖਿਆਲ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕਿਹੜਾ ਦੁਸ਼ਟ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਕੌਮੀ ਪ੍ਰਵਾਨੇ ਤੇ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਤੇ ਵਾਰ ਕਰੇਗਾ। ਪਰ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਕੌਮ ਘਾਤਕ ਤੇ ਪਾਪੀ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹਨ, ਜੋ ਲਾਲਚਾਂ ਵਿੱਚ ਫਸ ਕੇ ਸੱਭ ਕੁੱਝ ਕਰ ਗੁਜਰਦੇ ਹਨ।

ਸ਼ਹੀਦੀ

ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਿੰਘ ਦਾ ਚਲਾਣਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਸ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਕਰ ਕੇ ਸੰਗਤ ਗੁਦੁਆਰੇ ਵਿੱਚ ਆਈ। ਭਾਈ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਤਖਤ ਪੋਸ਼ ਕੋਲ ਬੈਠ ਗਏ। ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਭੁਝੰਗੀ ਕਾਕਾ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਛੋਟੀ ਬੀਬੀ ਕਰਮ ਕੌਰ ਭਾਈ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸੁਪਤਨੀ ਦੀ ਗੋਦ ਵਿੱਚ ਤਖਤ ਪੋਸ਼ ਦੇ ਮਗਰ ਬੈਠੇ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਮਾਤਾ ਗੁਜ਼ਰ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਅਰਦਾਸਾ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਭਾਈ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਇੱਕ ਪਾਪੀ ਦੁਸ਼ਟ (ਬੇਲਾ ਸਿੰਘ) ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਪਿੱਠ ਵਿੱਚ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਲਾ ਕੇ ਪਿਸਤੌਲ ਚਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਗੋਲ਼ੀ ਲੱਗੀ ਤੇ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰ ਗਈ। ਉਸ ਦੁਸ਼ਟ ਦੇ ਦੋਹਾਂ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਪਿਸਤੌਲ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿੱਚ ਖੂਭ ਗੋਲ਼ੀਆਂ ਚਲਾਈਆਂ। ਭਾਈ ਬਤਨ ਸਿੰਘ ਵੀ ਸਖਤ ਜ਼ਖਮੀਂ ਹੋਏ, ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਸਿੰਘ ਜ਼ਖਮੀਂ ਹੋਏ ਅਤੇ ਕਾਤਲ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਖੂਨ ਦੀ ਹੋਲੀ ਖੇਡ ਕੇ ਨੱਸ ਕੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ।

ਇਸ ਕਾਰੇ ਦੀ ਖਬਰ ਨੇ ਉਥੋਂ ਦੇ ਸੱਭ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕਲੇਜੇ ਛਾਨਣੀ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਹਸਪਤਾਲ ਪਹੁੰਚਾਏ ਗਏ, ਪਰ ਬਚਣ ਦੀ ਆਸ ਕੋਈ ਨਾ ਰਹੀ। ਦੂਰ ਦੂਰ ਦੇ ਸਿੰਘ ਦੇਖਣ ਲਈ ਪਹੁੰਚੇ। ਆਖਰੀ ਸਮੇਂ ਆਪ ਦੇ ਭੁਝੰਗੀ ਨੂੰ ਆਪ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਆਖਿਆ, "ਇਹ ਹੁਣ ਕੌਮ ਦੀ ਦੌਲਤ ਹੈ ਮੇਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਮੇਰੀ ਇੱਕੋ ਚਾਹ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਮੈਦਾਨਿ-ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੁੰਦਾ। ਪਰ ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਭਾਣਾ ਅਮਿੱਟ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਇਹ ਚਾਹ ਦਿਲ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰਹਿ ਗਈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਹੁਣ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਗਲੇ ਜਨਮ ਵਿੱਚ ਮੇਰੀ ਇਹ ਚਾਹ ਜ਼ਰੂਰ ਪੂਰੀ ਹੋਵੇ।" ਇਹ ਆਖ ਕੇ ਆਪ ਨੇ ਪ੍ਰਾਣ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤੇ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਦੀ ਉਮਰ 42 ਕੁ ਸਾਲ ਦੇ ਲੱਗਪੱਗ ਸੀ।

ਆਪ ਦਾ ਕਾਤਲ (ਬੇਲਾ ਸਿੰਘ) ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਹੋਇਆ। ਪਰ ਉਥੋਂ ਦੇ ਇਨਸਾਫ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁੱਕਾ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਭਾਵੇਂ ਸੱਭ ਗਵਾਹੀਆਂ ਅਤੇ ਮੁਕੰਮਲ ਸਬੂਤ ਕਾਤਲ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਫਾਂਸੀ ਨਾ ਦਵਾ ਸਕੇ। ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਰੱਬ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚੋਂ ਜ਼ਰੂਰ ਇਸ ਕੁਕਰਮ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲੇਗੀ।
(ਨੋਟ: 1934 ਵਿੱਚ ਬੱਬਰ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ, ਉਸ ਦੇ ਪਿੰਡ ਜਾ ਕੇ ਸੋਧਿਆ ਸੀ)।

ਭਾਈ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਚਲਾਣੇ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਹਾਹਾਕਾਰ ਮੱਚ ਉਠਿਆ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਉੱਤੇ ਨਾ ਕੇਵਲ ਕੈਨੇਡਾ ਨਿਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀ ਬਲਕਿ ਸਾਰਾ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਫਖਰ ਕਰਿਆ ਕਰੇਗਾ।

(ਨੋਟ: ਇਹ ਲੇਖ 1926 'ਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ 'ਫੁਲਵਾੜੀ' ਰਸਾਲੇ ਵਿੱਚ ਛਪਿਆ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਧੰਨਵਾਦ ਸਹਿਤ ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁੱਝ ਹਿੱਸਾ ਇਥੇ ਛਾਪਣ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਲੈ ਰਹੇ ਹਾਂ।)

ਸ਼ਹੀਦ ਭਾਈ ਬਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਇਹ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਾ ਹੋ ਸਕਿਆ ਕਿ ਆਪਜੀ ਦੇ ਨਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਸ਼ਬਦ ਜੋੜ ਕੀ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂਵ ਬਤਨ ਤੇ ਬਦਨ ਸਿੰਘ ਪੁਰਾਤਨ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਸਨ। ਆਪ ਜੀ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ਾਂਤ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਨ ਅਤੇ ਰਹਿਣੀ ਬਹਿਣੀ ਵੀ ਸਧਾਰਨ ਸੀ। ਆਪ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਸੋਚਦੇ ਸਨ ਪਰ ਕਦੀ ਵੀ ਆਗੂ ਬਣਨ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਭਾਈ ਬਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਜੱਦੀ ਪਿੰਡ ਦਲੇਲ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਚ ਸੀ ਤੇ ਪਿੱਛੋਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸੰਗਰੂਰ ਤੇ ਹੁਣ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮਾਨਸਾ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਇਕ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਸ. ਭੋਗਲ ਸਿੰਘ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਭਾਈ ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਸੀ ਪਰ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਸ. ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਹੀ ਠੀਕ ਹੋਵੇ। ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮੱਝਾਂ ਪਾਲਣ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਕਈ ਲੋਕ ਮੱਝਾਂ (ਮਈਆਂ) ਵਾਲਾ ਬਦਨ ਸਿੰਘ ਵੀ ਆਖਦੇ ਸਨ।

ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਜਨਮ ਮਿਤੀ ਬਾਰੇ ਹੈ, ਇਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ ਪਰ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ 1869 ਜਾਂ 1870 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੋਇਆ। ਜਦ ਆਪ ਜਵਾਨ ਹੋਏ ਤਾਂ ਪਰਿਵਾਰਕ ਕਾਰੋਬਾਰ ਭਾਵ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਹਿਯੋਗੀ ਬਣੇ। ਪਰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਪੁਲਿਸ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਹੋ ਗਏ। ਮਾਲਵਾ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਕਰਤਾ ਭਾਈ ਵਿਸਾਖਾ ਸਿੰਘ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪ 24 ਮਈ 1889 ਨੂੰ ਬਰ੍ਹਮਾ ਪੁਲਿਸ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਹੋ ਕੇ ਬਰ੍ਹਮਾ ਚਲੇ ਗਏ, ਜਿੱਥੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਦ ਨਾਂ ਕਟਾ ਕੇ ਵਾਪਸ ਪਿੰਡ ਪਰਤ ਆਏ, ਜਿੱਥੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੇ ਕੰਮ ਤੋਂ ਉਪਰਾਮ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਹਾਂਗਕਾਂਗ ਚਲੇ ਗਏ। ਹਾਂਗਕਾਂਗ ਵਿਖੇ ਜੇਲ੍ਹ ਪੁਲਿਸ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀ ਕਰ ਲਈ। ਇਹ ਸਮਾਂ ਤਕਰੀਬਨ 1904 ਤੋਂ 1907 ਤੱਕ ਦਾ ਹੈ? ਇਥੋਂ ਹੀ 1908 ਵਿਚ ਕੈਨੇਡਾ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਕੋਈ ਜਾਣ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰ ਕੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚ ਗਏ, ਜਿੱਥੇ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਕੁਝ ਚਿਰ ਲਈ ਠਹਿਰਨ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਮਿਲ ਗਈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਸ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਬਦਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਟਿਕਾਣਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਉਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਕੁਝ ਦਿਨ ਰਹਿ ਕੇ ਪੋਰਟਮੂਡੀ ਵਿਖੇ ਲੱਕੜ ਦੀ ਮਿੱਲ ਵਿਚ ਕੰਮ ਮਿਲ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਥਾਂ ਹੀ ਭਾਈ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਮਿਲਣੀ ਹੋਈ। ਭਾਈ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਭਿੱਖੀਵਿੰਡ ਬੀ.ਸੀ. ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰੇ ਨੇਤਾ ਸਨ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਵਿਚ ਪਰਪੱਕ ਸਨ। ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰਾ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸੱਭ ਗੁਲਾਮੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਵਿਤਕਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬੀ.ਸੀ. ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਹਿਰ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ।

ਸਾਲ 1911 ਵਿਚ ਭਾਈ ਬਦਨ ਸਿੰਘ ਵੈਨਕੂਵਰ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਇਥੇ ਸਿੱਖਾਂ ਅੰਦਰ ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਪਰਵਾਹ ਚਲਦਾ ਅਤੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਸ਼ੁਭ ਅਵਸਰ ਦਾ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਆਨੰਦ ਮਾਣਿਆ। ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਚੰਗਾ ਸਤਿਕਾਰ ਸੀ। ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਯੋਗ ਨੇਤਾ ਭਾਈ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਭਿੱਖੀਵਿੰਡ, ਭਾਈ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਖੁਰਦਪੁਰ, ਭਾਈ ਮਿੱਤ ਸਿੰਘ ਪੰਡੋਰੀ ਆਦਿ ਦਾ ਸਿੱਖਾਂ 'ਚ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰੇ ਹੋਣਾ ਚੁੱਭਦਾ ਸੀ। ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਯਤਨ ਸੀ ਕਿ ਬੀ.ਸੀ. ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਏਕਤਾ ਭੰਗ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵੱਲੋਂ ਚਲਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਲਹਿਰ ਮੱਠੀ ਪੈ ਜਾਏ।

ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਜਿਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਗਦਾਰ ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ ਜਿਹਨਾਂ ਦਾ ਨੇਤਾ ਬੇਲਾ ਸਿੰਘ ਸੀ। 5 ਸਤੰਬਰ 1914 ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ (ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵੈਨਕੂਵਰ) ਜੋ ਕਿ ਸੈਕਿੰਡ ਐਵੇਨਿਊ ਵੈਸਟ ਉਤੇ ਸਥਿਤ ਸੀ, ਬੇਲਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਭਰੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿੱਚ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ ਤੇ ਭਾਈ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਖਮੀਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਭਾਈ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਭਾਈ ਬਦਨ ਸਿੰਘ ਬੈਠੇ ਸਨ ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਬੇਲੇ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ। ਬੇਲਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਭਾਈ ਬਦਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵੀ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰੀਆਂ। ਭਾਵੇਂ ਭਾਈ ਬਦਨ ਸਿੰਘ ਕਾਫੀ ਫੱਟੜ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਬੇਲੇ ਨੂੰ ਫੜਨ ਲਈ ਦੌੜੇ ਅਤੇ ਬੇਲੇ ਨੇ ਇਕ ਹੋਰ ਗੋਲੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਛਾਤੀ ਵਿਚ ਮਾਰੀ। ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਬੇਲੇ ਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ ਸੀ ਪਰ ਖੂਨ ਬਹੁਤ ਨਿਕਲ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਤੇ ਤਾਕਤ ਨਾ ਰਹੀ। ਆਖਰ ਭਾਈ ਬਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੀ ਹਸਪਤਾਲ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਉਪਰੰਤ ਦਮ ਤੋੜ ਗਏ। ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਹੀ ਭਾਈ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਵੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ।

ਸ਼ਹੀਦ ਭਾਈ ਬਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਸ਼ਹੀਦ ਭਾਈ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਝਿੰਗੜ (ਬੱਬਰ ਅਕਾਲੀ)

ਬੱਬਰ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਪਿੰਡ ਝਿੰਗੜਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ ਵਿਚ ਹੋਇਆ।ਆਪ ਜੀ 1907 ਵਿਚ ਵੈਨਕੂਵਰ (ਕੈਨੇਡਾ) ਆਏ। ਬਾਦ੍ਹ ਵਿਚ ਆਸਾ ਸਿੰਘ ਭਕੜਦੀ ਅਤੇ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਦੌਲਤਪੁਰ ਵਾਲੇ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਪਾਸ ਆ ਗਏ। ਉਹਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਅਮੈਰਿਕਾ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਸਥਾਪਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਮਕਸਦ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਵਾਉਣਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਬੱਬਰ ਅਕਾਲੀ ਅਮੈਰਿਕਾ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਭਾਰਤ ਗਏ ਤਾਂ ਕਿ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲਹਿਰ ਪ੍ਰਚੰਡ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਭਾਈ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੀ ਵਾਪਸ ਭਾਰਤ ਚਲੇ ਗਏ।ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਚਾਰ ਸਾਲ ਪਿੰਡ ਦੀ ਜੂਹ ਅੰਦਰ ਰਹਿਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ।

ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਉੱਦਮਾਂ ਸਦਕਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਬੱਬਰ ਅਕਾਲੀ ਨਾਂ ਦੀ ਜੁਝਾਰੂ ਜਥੇਬੰਦੀ ਕਾਇਮ ਹੋਈ। ਜਿਸਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸਕੱਤਰ ਮਾਸਟਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਖਜ਼ਾਨਚੀ ਬਾਬੂ ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਨ। ਭਾਈ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀਆਂ ਜੋਸ਼ੀਲੀਆਂ ਤਕਰੀਰਾਂ ਅਤੇ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਸੈਂਕੜੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਜਥੇਬੰਦੀ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਕਰਨ ਲਈ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਝਿੰਗੜ ਤੇ ਮਾ. ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ, ਕੁਝ ਪਿਸਤੌਲ ਅਤੇ ਬੰਬ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਪੈਸੇ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਲਈ ਕਲਕੱਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਕਿ 5 ਜਨਵਰੀ 1923 ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਏ ਗਏ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸਿਰ ਦਾ ਇਨਾਮ 500 ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਦੋ ਮੁਰੱਬੇ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਕਈ ਕਤਲਾਂ ਤੇ ਬਾਗੀਆਨਾ ਤਕਰੀਰਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚੱਲਿਆ ਅਤੇ 14 ਮਾਰਚ 1923 ਨੂੰ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾ ਕੇ ਮੁਲਤਾਨ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

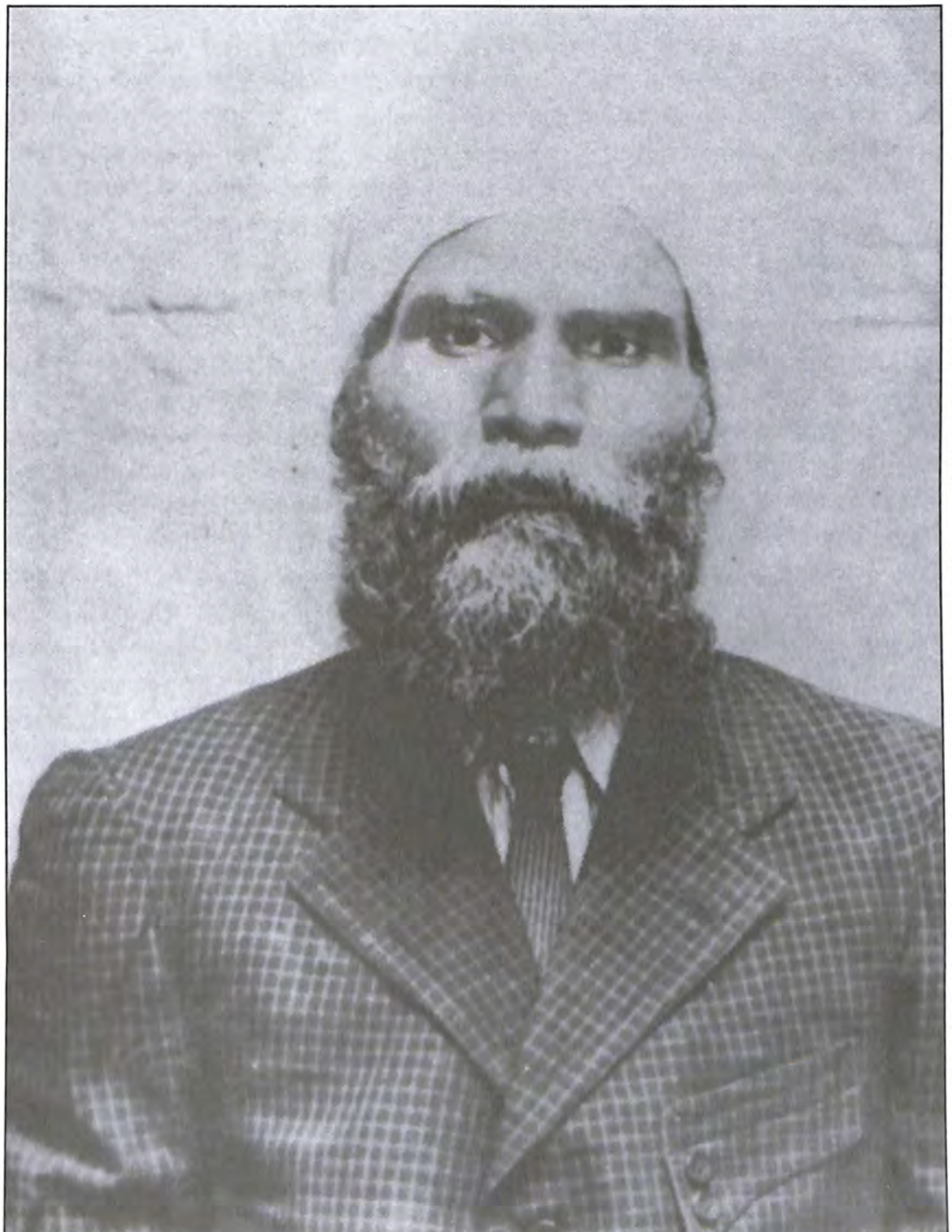

ਸਤੰਬਰ 1929 ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਸਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਹਮਦਰਦੀ ਵਜੋਂ ਬੱਬਰ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।ਜਿਹਨਾਂ ਵਿਚ ਭਾਈ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਜੇਲ੍ਹ ਅੰਦਰ ਅਨੇਕਾਂ ਕਸ਼ਟ ਭੋਗੇ। ਅਖੀਰ ਜਦੋਂ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਦੋ ਦਿਨ ਬਾਕੀ ਸਨ ਤਾਂ ਜੇਲ੍ਹ ਅੰਦਰ ਜ਼ਹਿਰ ਦਾ ਟੀਕਾ ਲਗਾ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ।

ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੀ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀ ਅਤੇ ਵਿਕਟੋਰੀਆਂ ਦੀ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਬੱਬਰਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦੀ ਬੁੰਗਾ ਬਣਾਇਆ।ਜਿਸਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਉਤੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਉਕਰੇ ਹੋਏ ਸਨ, "ਇਹ ਬੁੰਗਾ ਬਹਾਦਰ ਬੱਬਰ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ"।ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵੱਲੋਂ ਇਹਨਾਂ ਬੱਬਰ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਹਰ ਸਾਲ ਮਈ ਦੇ ਲੌਂਗ ਵੀਕਐਂਡ ਤੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਜੋੜਮੇਲਾ ਤੇ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅੱਜ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਸੌ ਸਾਲਾ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਇਹਨਾਂ ਬਹਾਦਰ ਬੱਬਰ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਸੀਸ ਝੁਕਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਕੌਮ ਲਈ ਆਪਾ ਵਾਰਿਆ।

ਸ਼ਹੀਦ ਭਾਈ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਝਿੰਗੜ (ਬੱਬਰ ਅਕਾਲੀ)

ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰਾ, ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਅਤੇ ਚੁਣੌਤੀਆਂ

ਡਾ. ਸਵਰਾਜ ਸਿੰਘ

ਭਾਰਤੀ ਉਪਮਹਾਂਦੀਪ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਜੇ ਕੋਈ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰ ਉੱਭਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਉਹ ਕੈਨੇਡਾ ਹੀ ਹੈ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਪੱਧਰ ਤੇ ਇਕ ਵਿਲੱਖਣ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਥਾਨ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੇ ਜੋ ਆਪਣੀ ਨਿਵੇਕਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਬਣਾ ਲਈ ਹੈ ਉਹ ਭਾਰਤੀ ਉਪਮਹਾਂਦੀਪ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕੀ।ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਮਾਜ ਦੇ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਹਨ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਆਰਥਿਕ, ਰਾਜਨੀਤਕ, ਵਿੱਦਿਅਕ, ਅਕਾਦਮਿਕ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਖੇਤਰ ਹੋਵੇ, ਅੱਜ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰਾ ਇਹਨਾਂ ਸਭ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਹਰ ਪੱਧਰ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।ਜਿੱਥੇ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀਆਂ ਇਹਨਾਂ ਮਹਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਸਵੈਮਾਨ ਭਰਨਾ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੈ ਉਥੇ ਜੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਅੱਖੋਂ ਉਹਲੇ ਕਰ ਦਵਾਂਗੇ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਭਾਰੀ ਕੀਮਤ ਚੁਕਾਉਣੀ ਪਈ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਡੀ ਇਕ ਪਾਸੜ ਸੋਚ ਹੀ ਕਹਿਲਾਏਗੀ।ਸਾਡਾ ਪਰਿਵਾਰਕ ਢਾਂਚਾਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਪਰਿਵਾਰਕ ਬਿਖੇਰ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹਾਂ।ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਬਾਹਰੀ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੋਏ ਹਾਂ ਪਰੰਤੂ ਸਾਡੀਆਂ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਖੁਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।ਪਰਿਵਾਰਕ ਬਿਖੇਰ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ ਤਣਾਅ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਜਿੱਥੇ ਅਸੀਂ ਮਾਨਸਿਕ ਤਣਾਅ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹਾਂ, ਉਥੇ ਸਾਡੀ ਸਰੀਰਕ ਸਿਹਤ ਤੇ ਵੀ ਮਾੜਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਿਆ ਹੈ। ਦਿਲ ਦਾ ਦੌਰਾ / ਹਰਟ ਅਟੈਕ, ਅਧਰੰਗ, ਡਾਇਬਿਟੀਜ਼ ਅਤੇ ਹਾਈ ਬਲੱਡ ਪਰੈਸ਼ਰ ਸਾਡੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿਚ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਮੁਖਧਾਰਾ ਨਾਲੋਂ ਕਾਫੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹਨ।ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਅਤੇ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਇਕ ਸੰਤੁਲਤ ਪਹੁੰਚ ਅਪਨਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਵਿਰਾਸਤ ਤੋਂ ਸੇਧ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਪਿਛਲੇ ਸੌ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਿਕਾਸ ਸੱਚਮੁੱਚ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਤੱਥ ਹੈ।ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਲੋਕ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਨ।ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਦੀ ਮੁਹਾਰਤ ਵੀ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰੇ ਦਾ ਵੀ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ।ਇਹਨਾਂ ਸਭ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਕ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਜੋਂ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜੋ ਸੰਘਰਸ਼ ਕੀਤਾ ਉਹ ਸੱਚਮੁੱਚ ਮਹਾਨ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੇ ਹੀ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਅਜੋਕੇ ਸਿੱਖ ਭੀਚਾਰੇ ਦੇ ਵਿਲੱਖਣ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਥਾਨ ਲਈ ਰਾਹ ਪੱਧਰਾ ਕੀਤਾ।ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਮਹਾਨ ਸੰਘਰਸ਼ ਅਤੇ ਗੌਰਵਮਈ ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਇਕ ਸਰਸਰੀ ਨਿਗਾਹ ਮਾਰਨ ਨਾਲ ਇਹ ਤੱਥ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਕੇ ਉਭਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਰਾਸਤ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬਾਨ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਮੁੱਖ ਆਧਾਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ ਇਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਵਰਗ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ, ਬਸਤੀਵਾਦ ਅਤੇ ਸਾਮਰਾਜਵਾਦ ਦਾ ਪਿਛਲਗ ਬਣ ਗਿਆ ਪਰੰਤੂ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਵੱਡੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਨੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਮੁਕੰਮਲ ਵਿਲੱਖਣ ਅਤੇ ਨਿਰੰਤਰ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਅਤੇ ਸੇਧ ਲੈਂਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰੇ ਅਤੇ ਨਾਬਰਾਬਰੀ ਵਿਰੁੱਧ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਸੁਨਹਿਰੀ ਪੰਨਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਵੱਖਰੀ ਪਹਿਚਾਣ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖਣਾ ਹੈ।ਬਾਕੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਵਿਚ ਜਜ਼ਬ ਹੋਏ ਬਿਨਾ ਇਕ ਸਤਿਕਾਰਤ ਸਥਾਨ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਤੁਲਨਾਤਮਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਫਲਤਾ ਮਿਲੀ ਹੈ।ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰਾ ਜਿੱਥੇ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਆਰਥਿਕਤਾ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਇਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅੰਗ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਉਥੇ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਬਹੁਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸਚਾਈ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਵਾਉਣ ਵਿਚ ਵੀ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੇ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਉਦਮ ਕੀਤਾ ਹੈ।ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਲੱਖਣ ਸਥਾਨ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਾਰਨ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਬਾਕੀ ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿਚ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿਚ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰਾ ਕਿਰਤ ਨਾਲ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਵੇਂ ਸਿੱਖ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਮਾਜ ਦੇ ਹਰ ਪੱਧਰ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਪ੍ਰੰਤੂ ਹਾਲੇ ਤਕ ਵੀ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ ਮੁੱਖ ਆਧਾਰ ਕਿਰਤੀ ਵਰਗ ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ।ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਰ ਕੇ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਤੌਰ ਤੇ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜਥੇਬੰਦ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸੰਭਾਵਿਤ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸਮਰੱਥਾ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਤਬਦੀਲੀ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ।ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ ਇਨਕਲਾਬੀ ਤੇ ਕਿਰਤੀ ਆਧਾਰ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਹ ਆਪਣੇ ਤੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨਸਲਵਾਦੀ ਹਮਲਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਡੱਟ ਕੇ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।ਅਮਰੀਕਨ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰਾ ਭਾਵੇਂ ਵਪਾਰਕ ਤੇ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਫਲ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰੰਤੂ 2001 ਦੇ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਹਮਲਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਦ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਹੋਏ ਨਸਲਵਾਦੀ ਹਮਲਿਆਂ ਨੇ ਇਹ ਤੱਥ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਆਪਣੀਆਂ ਆਰਥਿਕ ਸਫਲਤਾਵਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਵਰਗਾ ਸਥਾਨ ਮਿਲਣਾ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ।

ਪ੍ਰੰਤੂ ਜੇ ਅਸੀਂ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਤੇ ਪਏ ਨਾਂਹ-ਪੱਖੀ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਦੇਈਏ ਤਾਂ ਇਹ ਇਕ ਕੌੜੀ ਸਚਾਈ ਤੋਂ ਮੂੰਹ ਮੋੜਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੋਵੇਗੀ।ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਬਾਹਰੀ ਰੂਪ ਤੋਂ ਅਜਿਹਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਸਾਡਾ ਸਭਿਆਚਾਰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਬਾਰੀਕੀ ਅਤੇ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਘੋਖਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਨਤੀਜਾ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੀ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ। ਵੱਡੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਜਿਹਨਾਂ ਵਿਚ ਕੰਨਪਾੜੂ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਉੱਚਾ ਮਿਊਜ਼ਿਕ ਅਤੇ ਫਿਰ ਨੱਚਣ ਦਾ ਢੰਗ ਭਾਵੇਂ ਬਾਹਰੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਹੋਣ ਦਾ ਭਰਮ ਪਾਲਦੇ ਹਨ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਅਸਲੀਅਤ ਵਿਚ ਇਹ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਖਪਤਕਾਰੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਪੈ ਰਹੇ ਦੁਰਪ੍ਰਭਾਵ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਖਾਓ ਪੀਓ ਸਭਿਆਚਾਰ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਪੱਛਮੀਕਰਨ ਦੇ ਰੁਝਾਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹਨ।ਇਹ ਸਭ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਬਨਾਵਟੀਕਰਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਿਵਾਰਕ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ ਜਿਣਸੀਕਰਨ, ਵਪਾਰੀਕਰਨ ਅਤੇ ਮੰਡੀਕਰਨ ਦੇ ਰੁਝਾਨ ਭਾਰੂ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।ਔਰਤਾਂ ਤੇ ਮਰਦਾਂ ਵਿਚ ਵਧ ਰਿਹਾ ਤਣਾਅ, ਬੱਚਿਆਂ ਤੇ ਮਾਪਿਆਂ ਵਿਚ ਵਧ ਰਿਹਾ ਪੀੜੀ ਪਾੜਾ, ਵਿਆਹ ਵਰਗੇ ਪਵਿੱਤਰ ਬੰਧਨ ਦਾ ਲਗਭਗ ਮੁਕੰਮਲ ਵਪਾਰੀਕਰਨ ਅਤੇ ਮੰਡੀਕਰਨ, ਵਧ ਰਹੇ ਤਲਾਕ, ਵਧ ਰਹੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਰੁਝਾਨ ਤੇ ਵਧ ਰਹੀ ਹਿੰਸਾ ਸਭ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਰਹੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਢਾਂਚਿਆਂ

ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹਨ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਇੰਨੇ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬਾਨ ਉਸਾਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਅਜਿਹਾ ਵੀ ਅਕਸਰ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਇੰਮੀਰੇਸ਼ਨ ਲੈਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੁਆਲੇ ਨਕਲੀ ਲਾਵਾਂ ਲੈਣ ਤੋਂ ਵੀ ਗੁਰੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਖਾਉਣ ਜਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਰਹੇ, ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਜਾਂ ਤਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਣੀ, ਪੜ੍ਹਨੀ ਜਾਂ ਲਿਖਣੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਜਾਂ ਫਿਰ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਣ ਦਾ ਲਹਿਜ਼ਾ ਓਪਰਾ ਤੇ ਬਣਾਵਟੀ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਚਾਈ ਹੈ ਕਿ ਬੋਲੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਅਧਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਬੋਲੀ ਦੇ ਚਲੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਸਭਿਆਚਾਰ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।

ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰਤ ਸਥਾਨ ਸਿਰਫ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਹੀ ਦੁਆ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਪੱਛਮੀ ਪ੍ਰਾਈਲਤਾ ਵਾਲੀ ਸੰਸਾਰਕ ਵਿਵਸਥਾ/ਵੈਸਟਰਨ ਡੋਮੀਨੇਟਡ ਵਰਲਡ ਆਰਡਰ) ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਆਖਰੀ ਸਾਹਾਂ ਤੇ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕ ਨਵੀਂ ਸੰਸਾਰਕ ਵਿਵਸਥਾ, ਬਹੁ ਧਰੁਵੀ ਸੰਸਾਰ, ਜੋ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ, ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰੂਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਬਹੁ ਸਭਿਆਚਾਰੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜ਼ਾਹਰ ਹੋਏਗੀ। ਪੂਰਬ ਅਤੇ ਪੱਛਮ ਦੇ ਆਪਸੀ ਰਿਸ਼ਤੇ ਜੋ ਕਿ ਪਿਛਲੀਆਂ ਦੋ ਸਦੀਆਂ ਵਿਚ ਪੱਛਮੀ ਹੰਕਾਰ ਤੇ ਹੈਂਕੜਬਾਜ਼ੀ ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਨਾਬਰਾਬਰੀ ਵਾਲੇ ਸਨ ਹੁਣ ਬਰਾਬਰਤਾ ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਹੋਣਗੇ। ਪੂਰਬੀ ਫਲਸਫੇ ਅਤੇ ਪੂਰਬੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿ ਪਿਛਲੀਆਂ ਦੋ ਸਦੀਆਂ ਵਿਚ ਹਾਸ਼ੀਏ ਤੇ ਧੱਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਹੁਣ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਤੇ ਸਵੀਕਾਰਤ ਹੋਣ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੋ ਜਾਏ ਕਿ ਸਿੱਖ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਹੀ ਪੂਰਬੀ ਚਿੰਤਨ ਅਤੇ ਅਧਿਆਤਮਿਕਤਾ ਦੀ ਸਿਖਰ ਹੈ। ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਵੀ ਵੈਨਕੂਵਰ ਇਲਾਕਾ ਸਿੱਖ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ ਗੜ੍ਹ ਹੈ। ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਅਧਿਐਨ, ਕੰਪੈਰੇਟਿਵ ਸਟੱਡੀ ਆਫ ਸਿੱਖਇਜ਼ਮ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਬਣਾਉਣਾ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਵੱਡੀ ਪਹਿਲ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਕੌਮ ਨਾਲੋਂ ਨਿਖੇੜਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਡੀ ਕੌਮੀ ਪਹਿਚਾਣ ਸਿੱਖ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਏ ਬਿਨਾ ਸੰਭਾਲੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਸੰਸਾਰ ਪੱਧਰ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕੇਂਦਰ ਵਜੋਂ ਉਭਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਵੀ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਪੱਛਮ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕੇਂਦਰ ਵਜੋਂ ਇਸ ਦਾ ਸਥਾਨ ਹੋਰ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਹੋਣ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹਨ। ਬਾਕੀ ਸੰਸਾਰ ਉੱਤੇ ਹਾਲੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀਆਂ ਟਾਹਣੀਆਂ ਤੇ ਪੱਤੇ ਹੀ ਫੈਲੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹਾਲੇ ਉਥੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀਆਂ। ਜੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਾਡੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਗਈਆਂ ਤਾਂ ਟਾਹਣੀਆਂ ਤੇ ਪੱਤੇ ਵੀ ਨਰੋਏ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਪਣੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਰੱਖਣੀਆਂ ਵੀ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਵੱਡੀ ਪਹਿਲ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਮੁੱਖ ਅੰਗ ਵਿਕਸਤ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਇਕ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰਾ, ਇਕ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਭਾਰਤੀ ਉਪ ਮਹਾਂਦੀਪ ਦਾ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰਾ ਜਿਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕੇਂਦਰ ਦਿੱਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਤੀਜਾ ਭਾਰਤੀ ਉਪਮਹਾਂਦੀਪ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਵਸਣ ਵਾਲਾ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰਾ। ਇਸ ਤੀਜੇ ਅੰਗ ਵਿਚ ਕੈਨੇਡਾ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਥਾਨ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਇਹਨਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਢੁਕਵੀਂ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਉਭਾਰ ਨੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਵਾਲੇ ਤੇ ਵਿਆਪਕ ਪੱਖ ਨੂੰ ਪੁਨਰ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਪਿਛਲੀਆਂ ਦੋ ਸਦੀਆਂ ਵਿਚ ਇਹਨਾਂ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਵਿਆਪਕ ਚਿੰਤਾ ਅਤੇ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਕਰ ਕੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਪੰਜਾਬ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਗੱਲ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਹੀ ਉਲਟ ਹੈ। ਅੱਜ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾਈ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਜਿਸਮਾਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਸੰਸਾਰੀਕਰਨ ਦੀ ਲਪੇਟ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਇਸ ਕੋਲ ਇਸ ਪੱਧਰ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸੋਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸਰਬ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ, ਪ੍ਰੇਮ, ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸਰਬ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ, ਪ੍ਰੇਮ, ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ, ਸ਼ਾਂਤੀਪੂਰਬਕ ਸਹਿਹੋਂਦ ਅਤੇ ਸੰਵਾਦ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਪੱਧਰ ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰਣ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਮੈਨੀਟੋਬਾ ਅਤੇ ਬੀ.ਸੀ. ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਪੰਜ ਕਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਰਬ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਮਾਨਤਾ

13 ਜੁਲਾਈ 1999, ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਇਤਿਹਾਸਕ ਦਿਨ ਹੋ ਨਿਬੜਿਆ। ਇਸ ਦਿਨ ਮੈਨੀਟੋਬਾ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਖਾਲਸੇ ਦੇ 300ਵੇਂ ਸਾਜਨਾ ਦਿਵਸ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਉੱਨਤੀ ਲਈ ਪਾਏ ਯੋਗਦਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਵਿਧਾਇਕ ਮਿ: ਕੈਵਿਨ ਲੇਮਰਿਕਸ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਪੰਜ ਕਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਵੈਸਾਖੀ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਦਾ ਮਤਾ ਨੰਬਰ 68 ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਜਿਸ ਦੀ ਪ੍ਰੋੜਤਾ ਮਿ: ਲੋਰਿਨਡੋ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਪਿੱਛੋਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੇ ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲ ਵਾਰੀ ਵਾਰੀ ਬੋਲਦਿਆਂ, ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਸਾਜਨਾ ਦਿਵਸ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਯੋਗਦਾਨ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਪੰਜਾਂ ਕਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਵੈਸਾਖੀ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਬਾਰੇ ਖੁਲ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸਰਬ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਇਸ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮਤੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਇਥੇ ਇਹ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ 20 ਫਰਵਰੀ 2001 ਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ (ਹਾਊਸ ਆਫ ਕਾਮਨਜ਼) ਵਿੱਚ ਵਿਨੀਪੈਗ ਤੋਂ ਐੱ.ਡੀ.ਪੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ, ਮਿ: ਬਿਲ ਬਲੇਕੀ ਨੇ ਵੀ ਪਰਾਈਵੇਟ ਮੈਂਬਰਜ਼ ਬਿਜ਼ਨਿਸ (ਮਤਾ ਨੰਬਰ 32) ਰਾਹੀਂ, ਮੈਨੀਟੋਬਾ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ, ਇਹ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਲੇਕਿਨ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਲਿਬਰਲ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਵੱਲੋਂ, ਇਹ ਮਤਾ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਲਈ ਨਿਯਤ ਨਾ ਹੋਇਆ ਕਹਿ ਕੇ, ਠੁਕਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਅਲਾਇੰਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ (ਸਰੀ), ਗੁਰਮੰਤ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ ਵੱਲੋਂ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹ ਗੱਲ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਇਸ ਮਤੇ ਤੇ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਤਾਂ ਲਿਬਰਲ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਹੀ ਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

20 ਮਾਰਚ 2006 ਨੂੰ ਏਸੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਸਰੀ ਪੈਨੋਰਾਮਾ ਤੋਂ ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ. ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਜਗਰੂਪ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਨੇ ਮਤਾ ਨੰਬਰ 49, ਬੀ.ਸੀ. ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਪਿਛੋਂ, ਆਪਣੀ ਤਕਰੀਰ ਦਾ ਅੰਤ, ਫਤੇ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ॥) ਬੁਲਾ ਕੇ ਕੀਤਾ। ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਲਿਬਰਲ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਹਾਊਸ ਲੀਡਰ ਮਿ: ਮਾਈਕ ਡੀਜੋਂਗ, ਐਮ.ਐਲ.ਏ. - ਐਬਟਸਫੋਰਡ ਮਾਂਊਂਟ ਲੇਹਮੈਨ, ਨੇ ਮਤੇ ਦੀ ਪ੍ਰੋੜਤਾ 'ਬੋਲੇ ਸੋ ਨਿਹਾਲ' ਦਾ ਜੈਕਾਰਾ ਬੁਲਾ ਕੇ ਕੀਤੀ। ਦੋਨਾਂ ਹੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਮਤੇ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਬੋਲਦਿਆਂ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਬੀ.ਸੀ. ਸੂਬੇ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਯੋਗਦਾਨ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮਤਾ ਸਰਬ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਫੈਡਰਲ ਸਰਕਾਰ (ਕੈਨੇਡਾ ਪੋਸਟ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ) ਵੱਲੋਂ ਡਾਕ ਟਿਕਟ ਜਾਰੀ

19 ਅਪ੍ਰੈਲ 1999 ਨੂੰ ਖਾਲਸੇ ਦੇ 300ਵੇਂ ਸਾਜਨਾ ਦਿਵਸ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਿਆਂ, ਫੈਡਰਲ ਸਰਕਾਰ (ਕੈਨੇਡਾ ਪੋਸਟ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ) ਵੱਲੋਂ "ਸਿੱਖ ਕੈਨੇਡੀਅਨਜ਼" ਨਾਂ ਦੀ ਡਾਕ ਟਿਕਟ (46 ਸੈਂਟ) ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਟਿਕਟ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਲਿਫਾਫੇ ਉੱਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ, ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਾਂ ਬਾਰੇ ਸੰਖੇਪ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੀ ਅੰਕਿਤ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖੀ ਇਬਾਰਤ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ;

"ਕਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸਾਊਥ ਏਸ਼ੀਅਨ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਿੱਖ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਬਾਦੀ ਇਥੇ 250000 ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਹੈ। ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਉੱਤਰ-ਪੱਛਮੀ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਪਾਕਿ-ਸਤਾਨ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਤੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖ ਇਮੀਗਰੈਂਟਸ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ "ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼-ਇੰਡੀਅਨ ਆਰਮੀ" ਦੇ ਫੌਜੀ ਸਨ ਜਿੰਨਾਂ ਨੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੁਲੰਬੀਆ ਵਿਚ 100 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਆ ਕੇ ਨਵਾਂ ਜੀਵਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਲੱਕੜ ਦੀਆਂ ਮਿੱਲਾਂ ਵਿਚ ਅਤੇ ਰੇਲਵੇ ਨੂੰ ਸਥਾਪਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। 1960 ਅਤੇ 1970 ਦੇ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਹਜਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਕਨੇਡਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਆਏ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਟਰਾਂਟੋ ਤੋਂ ਵਿੰਡਸਰ ਵਿਚਾਲੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਵਸੇ।

15ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਸਥਾਪਤ ਹੋਏ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਮੂਲ ਉਦੇਸ਼ ਇਕ ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸਿਮਰਨਾ, ਕਿਰਤ ਕਰਨੀ, ਵੰਡ ਛੱਕਣਾ ਅਤੇ ਸਰਬਤ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਲ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਦਿਹਾੜੇ "ਵੈਸਾਖੀ" ਦੀ 300ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਹੈ ਜਿਸ ਦਿਨ ਖਾਲਸਾ ਸਾਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।"

ਕੈਨੇਡਾ 'ਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸੌ ਸਾਲ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ

ਅੱਜ ਤੋਂ ਤਕਰੀਬਨ ਸੌ ਕੁ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਡੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਇਹਨਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਅੰਦਰ ਆਪਣੀਆਂ ਆਰਥਿਕ ਤੰਗੀਆਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਆਏ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਲੱਕੜ ਦੀਆਂ ਮਿੱਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀ ਜਾਂ ਕਿਤੇ ਹੋਰ, ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਬਿਖੜੇ ਸਮੇਂ ਦੇਖਣੇ ਪਏ। ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜ਼ਰੂਰ ਗੌਰਵ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੇ ਔਖੇ ਸਮਿਆਂ ਅੰਦਰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਧਰਮ, ਸਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਸੱਚ ਵੱਲੋਂ ਮੁੱਖ ਨਹੀਂ ਮੋੜਿਆ। ਸਗੋਂ ਇਹਨਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਅੰਦਰ ਖਾਲਸਈ ਨਿਸ਼ਾਨ ਝੁਲਾ ਦਿੱਤੇ। ਕੈਨੇਡਾ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਨਸਲੀ ਨੀਤੀਆਂ ਕਾਰਨ ਸੱਠਵੇਂ ਤੱਕ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕੁਝ ਹਜ਼ਾਰ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਰਹੀ। ਸਾਲ 1967 ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਆਵਾਸੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਹੋਈ, ਜਿਸਦੇ ਫਲਸਰੂਪ ਭਾਰਤੀ ਤੇ ਏਸ਼ੀਅਨ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧੀ। ਜਿੱਥੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਅਨੇਕਾਂ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਵੀ ਹੋਈਆਂ। ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਨਿਖੜਵਾਂ ਰੂਪ ਹਰ ਥਾਂ ਦਿਸਣ ਲੱਗ ਪਿਆ।

ਪਹਿਲੇ ਸਮਿਆਂ ਅੰਦਰ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਬੀ.ਸੀ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਵਸੇ। ਪਰ 1970 ਦੇ ਆਸ ਪਾਸ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਵਸੋਂ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਹੋਰ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਬਹੁਤ ਰਫਤਾਰ ਨਾਲ ਵਧੀ। ਸਾਲ 1980 ਤੱਕ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੋਕ ਲੱਕੜ ਮਿੱਲ ਵਿੱਚ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਲੰਬਰ ਇੰਡਸਟਰੀ ਵਿੱਚ ਮੰਦਵਾੜਾ ਆਇਆ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਟੈਕਸੀ ਅਤੇ ਟਰੱਕਾਂ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਨ ਲਗ ਪਏ। ਇਹ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕਿਉਂ ਵੱਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਕੁੱਦ ਰਹੇ ਹਨ, ਹਾਲਾਂ ਕਿ ਇਹ ਕਾਰੋਬਾਰ ਸੌਖਾ ਵੀ ਨਹੀਂ।

ਚਲੋ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਮੁਨੱਕਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਡੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਲੱਕੜ ਮਿੱਲਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਾਂ। ਉਸ ਪਿੱਛੋਂ ਨਵੀਂ ਪਹਿਚਾਣ ਬਣੀ ਕਿ ਸਾਡੇ ਲੋਕ ਟਰੱਕਾਂ ਅਤੇ ਟੈਕਸੀਆਂ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦੇਈਏ ਕਿ ਨੇਕ ਤੇ ਸੱਚੀ ਕਿਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਮਾੜਾ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਦੇ ਖੇਤਰ 'ਚ ਗੋਰੇ ਲੋਕ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਹੁਣ 70% ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਟੈਕਸੀਆਂ ਤੇ ਟਰੱਕ ਚਾਲਕ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਤਰੱਕੀ ਤੇ ਹਨ। ਉਪਰੋਕਤ ਕਿੱਤਿਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਕੰਸਟਰੱਕਸ਼ਨ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿਚ ਵੀ ਅੱਗੇ ਹਨ। ਪਰ ਸਾਡੀ ਪਹਿਚਾਣ ਬਤੌਰ ਟੈਕਸੀ ਡਰਾਈਵਰ ਤੇ ਟਰੱਕ ਚਾਲਕ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਹੋਰ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਤਰੱਕੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਅਜੋਕੇ ਕਾਲ ਅੰਦਰ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਧੰਦਿਆਂ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੱਥ ਵਿਚ ਸਚਾਈ ਵੀ ਹੈ, ਕਿ ਸਾਡੇ ਨੌਜਵਾਨ ਇਸ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਧੰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਹਾਵੀ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੁਖਾਂਤ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰਾ ਬਹੁਤ ਚਿੰਤਤ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਕਿਸ਼ੋਰ ਬੱਚੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਵਪਾਰ ਵਿਚ ਉਲਝ ਕੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਅਜਿਹੇ ਕੁਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰਥਾ ਵਿਖਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਰ ਬਾਰ ਆਖ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇੰਡੋ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਪੁਲਿਸ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਗੁੰਝਲ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰਾ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਵੇ?ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਇਕ ਦੋ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੀ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਈਆਂ। ਜੋ ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਹੱਲ ਲੱਭਣ ਲਈ ਬਚਨਵੱਧ ਹਨ। ਪਰ ਹਾਲਾਂ ਤੀਕ ਕੋਈ ਠੋਸ ਹੱਲ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਕੂਲਾਂ, ਕਾਲਜਾਂ ਅਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ ਵਧ ਰਹੀ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਤੇਜ਼ ਰਫਤਾਰ ਨਾਲ ਵਾਧਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਇਕ ਸੈਨੇਟ ਮੈਂਬਰ ਡਾ. ਬਿੱਕਰ ਸਿੰਘ ਲਾਲੀ ਨੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਡਿਗਰੀਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਹੈਰਾਨੀ ਵਾਲੇ ਅੰਕੜੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ, ਕਿ ਕੁਲ 6100 ਡਿਗਰੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਾਡੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਤੇ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ੀ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਕੇ 189 ਡਿਗਰੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ। ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਚੀਨੇ ਵਿਦਿਆਰੀਆਂ ਨੇ 2200 ਡਿਗਰੀਆਂ ਲਈਆਂ। ਇਸ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚਿੰਤਤ ਹੋਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਹਾਲ ਵੀ ਇਥੋਂ ਦੇ ਮੁਢਲੇ ਵਸਨੀਕਾਂ (ਨੇਟਿਵ ਇੰਡੀਅਨਜ਼) ਵਰਗਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਧਰਮ, ਬੋਲੀ ਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਗੁਆ ਲਿਆ ਤੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ। ਅਸੀਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੀਲ ਦੂਰੀ ਤਹਿ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੀ ਆਰਥਿਕ ਤਰੱਕੀ ਦੀ ਖਾਤਰ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ। ਜੇ ਕਰ ਸਾਡੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਵਿਦਿਅਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਤਰੱਕੀ ਨਾ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰਾ ਉਚ ਪੱਧਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜੀਣ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਰਹਿ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਮੂਹ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਤਦ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੈ, ਜੇ ਕਰ ਸਾਡੇ ਬੱਚੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਬਣਨ, ਡਾਕਟਰ ਬਣਨ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨੀ ਹੋਣ, ਜਿਵੇਂ ਯਹੂਦੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵਿਦਿਅਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਉਚ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਕਰ ਕੇ ਜਿੱਥੇ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਤੇ ਬੋਲੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰ ਲਈ, ਉਥੇ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਦੇਸ਼ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਵੀ ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ।

ਸਾਡੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸ਼ਿੱਦਤ ਨਾਲ ਯਤਨ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਬੱਚੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਧੰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਨਾ ਪੈਣ। ਹਰ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਇਖਲਾਕੀ ਫਰਜ਼ ਬਣੇ ਕਿ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਛੇਤੀ ਪੈਸੇ ਬਣਾਉਣ ਜਾਂ ਪੈਸੇ ਪ੍ਰਤੀ ਲਾਲਚ ਵਾਲੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ। ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਜਾਂ ਬੇਈਮਾਨੀ ਨਾਲ ਕਮਾਏ ਧਨ ਨੂੰ ਪਾਪ ਦਾ ਧਨ ਦੱਸਿਆ ਜਾਵੇ। ਧਰਮ ਦੀ ਕ੍ਰਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਉਚੇਰੀ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਜਾਵੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਪੜ੍ਹ ਲਿਖ ਕੇ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਤਰੱਕੀ ਕਰਨੀ ਸੰਭਵ ਹੈ। ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਵਪਾਰ ਨਾਲ ਕਮਾਇਆ ਧਨ ਥੁੜ ਚਿਰਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਤੱਕ ਸਾਡੇ 80-90 ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਕਤਲ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਟਰੱਕਾਂ ਦੇ ਚਾਲਕ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਧੰਦਾ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਭੁਗਤ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇਹਨਾਂ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਬਣੇ ਵਪਾਰੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਰਾਹਾਂ ਤੋਂ ਮੋੜਨਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 12ਵੀਂ ਤੱਕ ਪੂਰੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਾਈਏ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਹਰ ਰਿਪੋਰਟ ਸਮੇਂ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰੀਏ। ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣੂੰ ਹੋਈਏ। ਜੇ ਸਾਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਵੇ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਗਲਤ ਹੈ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਝੁਕਾਅ ਗਲਤ ਕੰਮਾਂ ਵੱਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੌਂਸਲਿੰਗ ਕਰਾਈਏ। ਸਕੂਲ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਜਾਂ ਅਧਿਆਪਕ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰ ਕੇ ਵੀ ਵਿਸਥਾਰ ਜਾਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਘਰਾਂ ਅੰਦਰ ਬਦਲੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਜਾਂ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਪ੍ਰਤੀ ਈਰਖਾ ਦੀ ਗੱਲ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਸਾਡਾ ਆਪਸੀ ਵਿਵਹਾਰ ਬਹੁਤ ਹਲੀਮੀ ਤੇ ਨਿਮਰਤਾ ਭਰਪੂਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਗੀਤਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਗਾਏ ਗੀਤ ਜੋ ਕਿ ਬਦਲੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ, ਬੰਦੂਕਾਂ ਜਾਂ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨਾਲ ਜੋੜਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੂੜੇ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟੋ। ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਹਾਨ ਸਾਹਿਤ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਂਝ ਪਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ ਲਾਲਚ ਪ੍ਰਥਾਏ ਬਚਨ ਹਨ;

'ਭੂਲਿਓ ਮਨੁ ਮਾਇਆ ਉਰਝਾਇਓ॥ ਜੋ ਜੋ ਕਰਮ ਕੀਓ ਲਾਲਚ ਲਗਿ, ਤਿਹ ਤਿਹ ਆਪੁ ਬੰਧਾਇਓ॥ (ਜੈਤਸਰੀ ਮਹਲਾ ੯ - ਪੰਨਾ 702)

ਜਦੋਂ ਸਾਡਾ ਮਨ ਭਟਕਿਆ ਹੋਇਆ ਜਾਂ ਭੁੱਲ ਕੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੋਹ ਵਿਚ ਫਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਲਾਲਚ ਵੱਸ ਹੋ ਕੇ ਜੋ ਵੀ ਕਰਮ ਜਾਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿਚ ਹੋਰ ਫਸਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਪੈਸਾ ਕਮਾਉਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਨਿਰਬਾਹ ਵੀ ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸੰਭਵ ਹੈ, ਪਰ ਵਾਧੂ ਜਾਂ ਛੇਤੀ ਪੈਸਾ ਬਣਾਉਣ ਨੂੰ ਮਹੱਤਤਾ ਨਾ ਦੇਈਏ। ਜਿਵੇਂ ਹੁਣੇ ਹੀ ਇੱਕ ਪੰਜਾਬੀ ਵੀਰ ਨੇ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਿਆ ਡਾਕਖਾਨੇ ਦਾ ਠੇਕਾ ਲੈ ਕੇ ਬਣਾਇਆ। ਸੈਂਕੜੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ

ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪੱਤਰ ਅਤੇ ਖ਼ੂਨੀ ਟੈਸਟ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਉਪਰੰਤ ਸੈਂਕੜੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਆਦਿ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਚਿੱਠੀ ਪੱਤਰ ਪੈਸੇ ਬਚਾਉਣ ਖਾਤਰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਹੁਣ ਉਸ ਉੱਤੇ ਪੂਰਾ ਹਰਜਾਨਾ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਸਜ਼ਾ ਵੀ ਮਿਲੇਗੀ। ਉਪਰੋਕਤ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਦੇ ਲਾਲਚਪੁਣੇ ਕਰ ਕੇ ਜਿੱਥੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ, ਉਥੇ ਜਿਸ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਉਸ ਭਾਈਚਾਰੇ ਤੇ ਵੀ ਅਸਰ ਅਵੱਸ਼ ਪਵੇਗਾ। ਅੱਜ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਨੱਕ ਰੱਖਣ ਦੀ ਖਾਤਰ ਵਿਆਹ ਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ 40-40 ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਖਰਚ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਚਲੋ ਇਸ ਪੱਛਮੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਅਪਣਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਸ਼ਰਾਬ ਰਹਿਤ ਪਾਰਟੀ ਵੀ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਾਈਏ ਕਿ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਅੰਦਰ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਹੈ।ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਵਡਿਆਈ, ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਈਏ। ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਸਹੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰਾਈਏ। ਇਸ ਪ੍ਰਤੀ ਸੱਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਨੂੰ ਆਪ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਰੋਲ ਮਾਡਲ ਬਣਨਾ ਪਵੇਗਾ, ਜੇ ਆਪ ਧਰਮ ਦਾ ਪਾਖੰਡ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਣ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰੇਰ ਸਕਦੇ।

ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕੌਮ ਦੀ ਨਵੀਂ ਪਹਿਚਾਣ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉੱਦਮ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਜਿੱਥੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਸਾਨੂੰ ਲੱਕੜ ਮਿੱਲਾਂ ਦੇ ਕਾਮੇ, ਟਰੱਕ ਤੇ ਟੈਕਸੀ ਡਰਾਈਵਰ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਸਾਨੂੰ ਡਰੱਗ ਡੀਲਰਜ਼ ਦੀ ਨਵੀਂ ਪਹਿਚਾਣ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਇਤਿਹਾਸ ਸੁਨਹਿਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਪਹਿਚਾਣ, ਬਤੌਰ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਸਿਪਾਹੀ, ਬਹਾਦਰ ਕੌਮ, ਉੱਚ ਇਖਲਾਕੀ ਤੇ ਵਫਦਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ੁਭ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਕਿਉਂ? ਨਵੇਂ ਪਹਿਣਚਾਣ ਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਕੌਮ ਕਿਉਂ ਬਦਨਾਮ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ? ਜ਼ਰਾ ਸੋਚੀਏ, ਵਿਚਾਰੀਏ! ਸਾਡੀ ਕੌਮ ਦੇ ਬੱਚੇ ਸਾਡੇ ਸੱਭ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਹਨ, ਬੱਸ ਲੋੜ ਹੈ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁੱਭ ਤੇ ਸੱਚੇ ਮਾਰਗ ਤੇ ਤੋਰਨ ਦੀ, ਤਾਂ ਜੋ ਸਾਡੀ ਸਾਰੀ ਕੌਮ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਉਜਲਾ ਹੋਵੇ।

ਨਸ਼ੇ ਤਿਆਗੋ

ਸ੍ਰ: ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਸੁਣੋ ਮੇਰੀ ਗੱਲ, ਪਓ ਜਾਗ ਵੀਰਨੋ, ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਕਰਦੋ ਤਿਆਗ ਵੀਰਨੋ।
ਸਾਰੇ ਨਸ਼ੇ ਪੱਕੇ ਵੈਰੀ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ, ਦੇਖਣ ਨਾ ਦਿੰਦੇ ਕਦੇ ਦਿਨ ਸੁਖ ਦੇ।
ਮੁੱਕ ਜਾਂਦੇ ਸਾਰੇ ਰੰਗ ਰਾਗ ਵੀਰਨੋ, ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਕਰਦੋ ਤਿਆਗ ਵੀਰਨੋ।
ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਸ਼ਰਾਬ ਨੂੰ ਜੜ੍ਹ ਪੁਆੜੇ ਦੀ, ਪੀ ਕੇ ਨਾ ਪਰਖ ਰਹੇ ਚੰਗੇ ਮਾੜੇ ਦੀ।
ਡਸਦੀ ਹੈ ਬਣ ਕਾਲਾ ਨਾਗ ਵੀਰਨੋ, ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਕਰਦੋ ਤਿਆਗ ਵੀਰਨੋ।
ਜਿਹੜਾ ਰੱਖ ਲੈਂਦਾ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਜਰਦਾ, ਥੁੱਕਣੋਂ ਬਗੈਰ, ਨਾ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਰਦਾ।
ਆਲਾ ਦੁਆਲਾ ਕਰਦਾ ਖਰਾਬ ਵੀਰਨੋ, ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਕਰਦੋ ਤਿਆਗ ਵੀਰਨੋ।
ਖਾ ਕੇ ਜੋ ਅਫੀਮ ਮਾਣਦੇ ਅਨੰਦ ਨੇ, ਘਰ ਵਿਚ ਆਪੇ ਚਾੜ੍ਹ ਲੈਂਦੇ ਚੰਦ ਨੇ।
ਕੋਸਦੇ ਨੇ ਫੇਰ ਮਾੜੇ ਭਾਗ ਵੀਰਨੋ, ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਕਰਦੋ ਤਿਆਗ ਵੀਰਨੋ।
ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਮਾੜਾ ਜੋ ਤੰਮਾਖੂ ਪੀਂਵਦੇ, ਅਸਲੀ ਉਮਰ ਨਾਲੋਂ ਅੱਧੀ ਜੀਂਵਦੇ।
ਮੌਤ ਦਾ ਬਨੇਰੇ ਬੋਲੇ ਕਾਗ ਵੀਰਨੋ, ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਕਰਦੋ ਤਿਆਗ ਵੀਰਨੋ।
ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਵਧੀਆਂ ਖੁਮਾਰੀ ਨਾਮ ਦੀ, ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਅਖੀਰ ਤੱਕ ਕੰਮ ਆਂਵਦੀ।
ਰੌਸ਼ਨੀ ਦਾ ਬਲਦਾ ਚਿਰਾਗ ਵੀਰਨੋ, ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਕਰਦੋ ਤਿਆਗ ਵੀਰਨੋ।

Top: Second World War Platoon. Photo taken in Halifax, Nova Scotia in 1944.

Bottom: Punjab United Soccer Club Victoria 1954.

ਅਨੰਦ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਵਿਚ ਸੋਧ ਕਿਉਂ ਜ਼ਰੂਰੀ?

ਸ. ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਫੂਲਕਾ (ਵਕੀਲ)

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਕ ਆਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਵਿਆਹ ਦਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪੰਜੀਕਰਨ (ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ) ਕਰਾਉਣ ਬਾਰੇ ਨਿਯਮ ਬਣਾਏ ਜਾਣ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਬਾਦ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਗਰਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਵਿਆਹ ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਆਨੰਦ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਦੇ ਰਹਿਤ।

ਅਨੰਦ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਦਾ ਰੂਪ

ਅਨੰਦ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ 1909 ਵਿਚ ਬਣਿਆ ਸੀ, ਜਿਸਦਾ ਮਕਸਦ ਸੀ ਕਿ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਵਿਆਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਵਿਚ ਸਿਰਫ 5 ਧਾਰਾਵਾਂ ਹਨ। ਪਹਿਲੀ ਧਾਰਾ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸਦਾ ਦਾਇਰਾ ਸਾਰਾ ਹੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਧਾਰਾ 2 ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਸਿੱਖ ਵਿਆਹ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਰਾਹੀਂ ਹੋਏ ਹਨ ਜਾਂ ਹੋਣਗੇ, ਉਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਮੰਨੇ ਜਾਣਗੇ। ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਸਿਰਫ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਵਿਆਹ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਧਾਰਾ 4 ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਜੇ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਦਾ ਵਿਆਹ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਰੀਤੀ ਰਿਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਉਪਰ ਇਸ ਐਕਟ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਧਾਰਾ 5 ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਜੋ ਸਿੱਖ ਮੁੰਡੇ ਜਾਂ ਕੁੜੀਆਂ ਵਰਜਿਤ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਆਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ। ਬੱਸ ਇਹ ਪੰਜ ਹੀ ਧਾਰਾਵਾਂ ਹਨ ਇਸ ਐਕਟ ਦੀਆਂ। ਇਸਦੇ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜ ਢੰਗ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਇਕ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਮੁਕੰਮਲ ਐਕਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਮਕਸਦ ਸਿਰਫ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਸੀ ਕਿ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਨਤਾ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਨਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਵਿਆਹ ਇਸੇ ਐਕਟ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੋਣ। ਇਸ ਵਿਚ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਵਿਆਹ ਦਰਜ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਢੰਗ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਵਿਆਹ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਤਲਾਕ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜਰੂਰੀ ਚੀਜ਼ਾਂ, ਜੋ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ 1955 ਵਿਚ ਬਣਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਅਨੰਦ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਨੂੰ ਸੋਧ ਕੇ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਦੇਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂ ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਵਿਚ ਹੀ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਇਕ ਸੈਲਫ ਕੰਨਟੇਨਡ ਐਕਟ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਉਹ ਸਭ ਕੁੱਝ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਵਿਚ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸਦੀ ਧਾਰਾ 8 ਵਿਚ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਦਰਜ ਕਰਨ, ਤਲਾਕ ਦੇ ਆਧਾਰ ਅਤੇ ਵਿਆਹ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਆਦਿ ਸਭ ਕੁੱਝ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵਿਆਹ ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਰਜਿਸਟਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਇਸ ਦੀ ਧਾਰਾ 8 ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਮੁਤਾਬਕ ਹੀ ਰਜਿਸਟਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਧਾਰਾ 8 ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸਬ ਸੈਕਸ਼ਨ ਵਿਚ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਾਦੀ ਕਿਵੇਂ ਰਜਿਸਟਰ ਹੋਣੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਨਿਯਮਾਂ ਸਬੰਧੀ ਇਸ ਦੀ ਸਬ ਸੈਕਸ਼ਨ 2 ਵਿਚ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕਰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਹਰ ਵਿਆਹ ਦੀ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵਿਆਹ ਦੀ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਦ ਜੇ ਕਰ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਮੈਰਿਜ ਨੂੰ ਰਜਿਸਟਰ ਨਹੀਂ ਕਰਾਉਂਦਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ 25 ਰੁਪਏ ਜੁਰਮਾਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਚਾਹੇ ਵਿਆਹ ਦੀ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਫਿਰ ਵੀ ਜੇ ਜਾਇਜ਼ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਵਿਆਹ ਰਜਿਸਟਰ ਨਹੀ ਕਰਾਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਵਿਆਹ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਨਤਾ ਤਾਂ ਰਹੇਗੀ ਪਰ ਵਿਆਹ ਰਜਿਸਟਰ ਨਾ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸਿਰਫ 25 ਰੁਪਏ ਜ਼ੁਰਮਾਨਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਹੁਣ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਦਰਜ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਨਿਯਮ ਬਣਾਏ ਜਾਣ। ਇਹ ਹਦਾਇਤਾਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਧਾਰਾ 8 ਦੀ ਦਫਾ 2 ਵਿਚ ਹੀ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਅਜੇ ਤੱਕ ਵਿਆਹ ਦੀ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਜਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਨਿਯਮ ਬਣਾ ਦੇਣਗੀਆਂ ਤਾਂ ਉਹ ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਵਾਉਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਅਨੰਦ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਸੋਧ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਐਕਟ ਵਿਚ ਮੈਰਿਜ ਨੂੰ ਦਰਜ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਵੇਰਵਾ ਜਾਂ ਦਫਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਅਨੰਦ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਨੂੰ ਸੋਧ ਕੇ ਇਕ ਮੁਕੰਮਲ ਐਕਟ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਇਸ ਵਿਚ ਮੈਰਿਜ ਦਰਜ਼ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਵੇਰਵਾ, ਤਲਾਕ ਸਬੰਧੀ ਨਿਯਮ ਤੇ ਹੋਰ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜੋ ਇਕ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਅਨੰਦ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਦੀ ਸੋਧ ਸਮਾਜਿਕ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਕੁਝ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਡੇ ਵਿਆਹ ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਆਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਤਾਂ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਲੋਕ ਇਹੀ ਸੋਚਦੇ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਇਕ ਕੱਟੜਵਾਦ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਕੱਟੜਵਾਦ ਸੀ ਕਿ ਨਹੀਂ ਇਸ ਦੀ ਬਹਿਸ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਇਹ ਸਿੱਖਾਂ ਵਾਸਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਵੀ ਬਣ ਗਈ ਹੈ॥

ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਜਬੂਰੀ

ਇਸ ਵੇਲੇ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਪੱਗ ਦਾ ਮਸਲਾ ਬੜਾ ਅਹਿਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਫਰਾਂਸ ਨੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਪੱਗ ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਲਾਇਸੈਂਸ ਲਈ ਪੱਗ ਨਾਲ ਫੋਟੋ ਖਿਚਵਾਉਣ ਤੇ ਵੀ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਜਰਮਨੀ ਅਤੇ ਆਸਟਰੀਆ ਵਿਚ ਇਹਨਾਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਤੇ ਗੱਲ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਯੂਰਪ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਫਰਾਂਸ ਦੀ ਪੱਗ ਤੇ ਰੋਕ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਤੇ ਰੌਲਾ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਇਸ ਰੌਲੇ ਕਾਰਨ ਜਰਮਨੀ ਅਤੇ ਆਸਟਰੀਆ ਰੁਕ ਗਏ। ਪਰ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਇੰਝ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਰਮਨੀ ਅਤੇ ਆਸਟਰੀਆ, ਫਰਾਂਸ ਦੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਤੇ ਯੂਰਪੀ ਸੰਘ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਪੱਗ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਾਂਗੇ ਤਾਂ ਇਥੇ ਇਹ ਗੱਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਇਹ ਪੱਗ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜਾਂ ਇਹ ਧਰਮ ਦੇ ਕੱਟੜਵਾਦ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਪੱਛਮੀ ਮੁਲਕ ਧਰਮ ਦੇ ਕੱਟੜਵਾਦ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਸਾਰੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਕੇਸ ਚੱਲਣਗੇ ਤਾਂ ਉਥੇ ਇਹੋ ਹੀ ਗੱਲ ਉੱਭਰ ਕੇ ਆਵੇਗੀ ਕਿ ਕੀ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਪੱਗ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ?

ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਰਮ ਨੂੰ ਵੱਖਰਾ ਧਾਰਮਿਕ ਦਰਜਾ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਜੋ ਗੱਲਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਗੱਲਾਂ ਹਨ ਉਸ ਧਰਮ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਜਨਮ, ਵਿਆਹ ਅਤੇ ਮੌਤ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਨਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਧਰਮ ਵਿਚ ਆਉਣਾ, ਵਿਆਹ ਦੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਤੇ ਮੌਤ ਸਬੰਧੀ ਰਸਮਾਂ ਜੇ ਦੂਜਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਧਰਮ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲੋਂ

ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦਲੀਲ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇਖੇ ਜਾਣਗੇ। ਜਦੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿਆਹ ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਜਿਸਟਰਡ ਹੋਣਗੇ ਤਾਂ ਪੱਛਮ ਦੇ ਕਈ ਜੱਜ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਸਿੱਖ ਵੱਖਰਾ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਪੱਗ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਆਹ ਦਰਜ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਰਿਹਾ। ਪਰ ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਇਸਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੁਕ-ਸਾਨ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਮੇਂ ਦੀ ਮੰਗ

ਅਨੰਦ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ 1909 ਵਿਚ ਬਣਿਆਂ ਸੀ। 1955 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਬਣਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਠੀਕ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਅਨੰਦ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਵਿਚ ਸੋਧ ਕਰ ਕੇ ਇਕ ਮੁਕੰਮਲ ਐਕਟ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹੋ ਸਨ ਕਿ ਸਿੱਖ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਪਰ ਅੱਜ ਦਾ ਸਮਾਂ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਆਨੰਦ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਵਿਚ ਸੋਧ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇਕ ਮੁਕੰਮਲ ਐਕਟ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਲੀਡਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਮਝਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਮੁੱਦਾ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਸਿਰਫ ਇਕ ਮਜਬੂਰੀ ਹੈ।

ਅਨੰਦ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਇਕ ਕੇਂਦਰੀ ਐਕਟ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਹੀ ਸੋਧ ਕਰੇਗੀ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਜੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਇਕ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕਰ ਕੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਐਕਟ ਵਿਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਕਹੇ, ਤਾਂ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਛੇਤੀ ਹੱਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

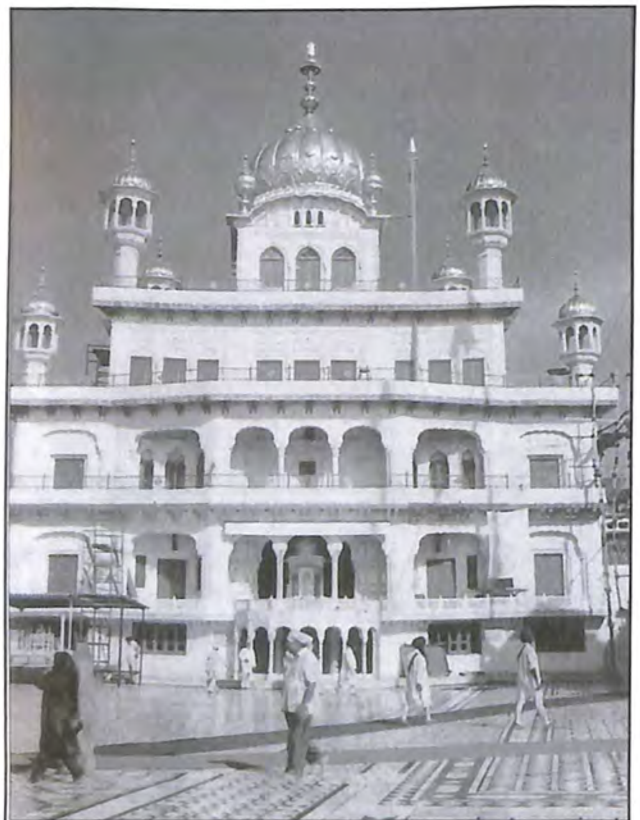

Akāl Takhat, Amritsar

Takhat Kesgaṛh Sāheb, Anandpur

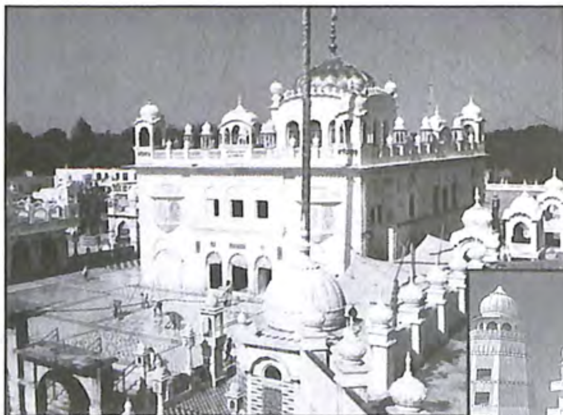

Takhat Hazūr Sāheb, Nandeṛ

Takhat Damdamā Sāheb, Sābo ki Talwandī

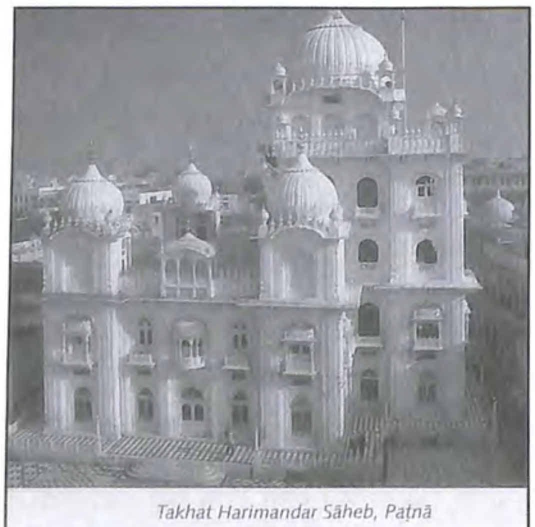

Takhat Harimandar Sāheb, Paṭnā

ਮੈਂ ਦਸਤਾਰ ਬੋਲ ਰਹੀ ਹਾਂ

ਸ. ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗੋਗੋਆਣੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਸਿਰ ਤੋਂ ਮੈਨੂੰ ਲਾਹੁਣ ਵਾਲਿਆ ਲਾਹ ਕੇ ਟੋਪੀ ਪਾਉਣ ਵਾਲਿਆ
ਭੁੱਲ ਨਾ ਜਾਈਂ ਭੁਲਾਉਣ ਵਾਲਿਆ, ਯਾਦ ਰੱਖੀਂ ਮੈਨੂੰ ਲਾਹੁਣ ਵਾਲਿਆ।
ਸੁਣ ਕੇ ਜਾਈਂ, ਕੀ ਕੁਝ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਮੈਂ ਦਸਤਾਰ, ਰਹੀ ਹਾਂ ਬੋਲ।

ਆਦਿ ਕਾਲ ਤੋਂ ਮਾਣ ਮੈਂ ਜੱਗ ਵਿਚ, ਮਾਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਹਿਚਾਣ ਮੈਂ ਜੱਗ ਵਿਚ
ਨਿਤਾਣਿਆਂ ਲਈ ਹਾਂ, ਤਾਣ ਮੈਂ ਜੱਗ ਵਿਚ। ਬਣ ਗਈ ਇਕ ਅਖਾਣ ਮੈਂ ਜੱਗ ਵਿਚ।
ਮੈ ਰੁਲ ਗਈ, ਇੱਜ਼ਤਾਂ ਗਈ ਰੋਲ। ਮੈਂ ਦਸਤਾਰ, ਰਹੀ ਹਾਂ ਬੋਲ।

ਉਚਿਆਂ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਉਚੀ, ਇੱਜ਼ਤਾਂ ਲਈ ਸਤਿਕਾਰ 'ਚ ਉਚੀ
ਅਣਖਾਂ ਲਈ ਲਲਕਾਰ 'ਚ ਉਚੀ, ਉਚੀ ਮੈਂ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਉਚੀ
ਸਮਝ ਜ਼ਰਾ ਨਾ ਬਣ ਅਣਭੋਲ। ਮੈਂ ਦਸਤਾਰ, ਰਹੀ ਹਾਂ ਬੋਲ।

ਮੈਂ ਕੱਪੜਾ ਨਹੀਂ, ਪੰਜ ਸੱਤ ਗਜ ਦਾ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਮਾਣ ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਜੱਗ ਦਾ
ਮੈਂ ਬੱਧੀ ਤਾਂ ਬੰਦਾ ਫੱਬਦਾ, ਸੱਚੀਂ ਕੋਈ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਲਗਦਾ।
ਧੁੱਪ ਛਾਂ ਤੋਂ ਸਾਂਭਾਂ ਸਿਰ ਸੋਹਲ। ਮੈਂ ਦਸਤਾਰ, ਰਹੀ ਹਾਂ ਬੋਲ।

ਮੇਲੇ ਜਾਣਾ ਤਾਂ ਪੱਗ ਰੰਗਾਈ, ਯਾਰ ਬਣੇ ਤਾਂ ਪੱਗ ਵਟਾਈ
ਉਸਤਾਦ ਧਾਰਿਆ ਪੱਗ ਧਰਾਈ, ਆਗੂ ਥਾਪਿਆ ਤਾਂ ਪੱਗ ਬੰਨ੍ਹਾਈ
ਕੀ ਤੋਲੂ ਸੰਗ ਤੇਰੇ ਤੋਲ, ਮੈਂ ਦਸਤਾਰ ਰਹੀ ਹਾਂ ਬੋਲ।

ਮੈਂ ਬੱਧੀ ਤਾਂ ਸਪੀਕਰ ਵੱਜੇ। ਕਾਰਡ ਛਪੇ, ਪੰਡਾਲ ਨੇ ਸੱਜੇ
ਮਾਂ ਪਿਓ ਬੈਠਣ, ਹੋ ਹੋ ਅੱਗੇ, ਸਾਡੇ ਲਾਲ ਨੂੰ ਪੱਗੜੀ ਬੱਝੇ
ਇਸ ਮਮਤਾ ਦਾ ਹੈ ਕੋਈ ਮੋਲ, ਮੈਂ ਦਸਤਾਰ ਰਹੀ ਹਾਂ ਬੋਲ।

ਮੈਂ ਬੰਨ੍ਹੀਂ ਸਰਦਾਰ ਬਣ ਗਿਆ, ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਕੱਦਵਾਰ ਬਣ ਗਿਆ
ਤਾਜ ਪਾ ਕੇ ਤਾਜਦਾਰ ਬਣ ਗਿਆ, ਮੇਰਾ ਫਿਰ, ਕਿਰਦਾਰ ਬਣ ਗਿਆ
ਮੇਰੀ ਖੁਸ਼ੀ 'ਚ ਵੱਜਦੇ ਢੋਲ, ਮੈਂ ਦਸਤਾਰ ਰਹੀਂ ਹਾਂ ਬੋਲ।

ਮੇਰੇ ਰੰਗ, ਪਹਿਚਾਣ ਬੰਦੇ ਲਈ, ਸੂਹ ਰੰਗ ਜਵਾਨ ਬੰਦੇ ਲਈ
ਕੇਸਰੀ ਰੰਗ ਕੁਰਬਾਨ ਬੰਦੇ ਲਈ, ਨੀਲਾ ਕਾਲਾ ਬਲਵਾਨ ਬੰਦੇ ਲਈ
ਰੰਗ ਬਸੰਤੀ, ਰੁੱਤ ਕਲੋਲ, ਮੈਂ ਦਸਤਾਰ ਰਹੀ ਹਾਂ ਬੋਲ।

ਟੋਪੀ ਸੀ, ਗੁਲਾਮ ਲੋਕਾਂ ਲਈ, ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਨੀਲਾਮ ਲੋਕਾਂ ਲਈ
ਮੈਂ ਤਾਂ ਸੀ ਕੁਹਰਾਮ ਲੋਕਾਂ ਲਈ, ਗੈਰਤ ਦਾ ਪੈਗਾਮ ਲੋਕਾਂ ਲਈ
ਮੇਰੇ ਲਈ ਹੋਏ ਯੁੱਧ ਤੇ ਘੋਲ, ਮੈਂ ਦਸਤਾਰ ਰਹੀ ਹਾਂ ਬੋਲ।

ਪੜ੍ਹ ਤਾਂ ਸਹੀ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ ਮੇਰਾ, ਜੱਗ ਤੇ ਰੁਤਬਾ ਖਾਸ ਹੈ ਮੇਰਾ
ਕਾਇਮ ਅਜੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਮੇਰਾ, ਧਰ ਤਾਂ ਸਹੀ ਧਰਵਾਸ ਹੈ ਮੇਰਾ
ਇੱਜ਼ਤ ਅਣਖ ਨਾਲ ਭਰ ਦੇਊਂ ਝੋਲ, ਮੈਂ ਦਸਤਾਰ ਰਹੀ ਹਾਂ ਬੋਲ।

ਤੱਕ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਜਾਂ ਪਰਖ ਕਰਾ ਲੈ, ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਤਾਂ ਭੁੱਲ ਬਖਸ਼ਾ ਲੈ
ਰੁੱਸ ਗਿਆ, ਫਿਰ ਰੂਪ ਸਜਾ ਲੈ, ਖੁੱਸ ਗਿਆ ਸਿਰ ਤਾਜ ਟਿਕਾ ਲੈ
ਤਾਜ ਹੁੰਦੇ, ਜਗ ਤੇ ਅਨਮੋਲ, ਮੈਂ ਦਸਤਾਰ ਰਹੀ ਹਾਂ ਬੋਲ।

ਸੁਣ ਭੁੱਲਿਆ ਸਰਦਾਰੀ ਹਾਂ ਮੈਂ, ਪੰਥ ਦੀ ਤਾਬਿਆਦਾਰੀ ਹਾਂ ਮੈਂ
ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਖੁਮਾਰੀ ਹਾਂ ਮੈਂ, ਅਣਖ ਦੀ ਪਹਿਰੇਦਾਰੀ ਹਾਂ ਮੈਂ।
ਗੋਗੋਆਣੀ ਗੱਲ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਖੋਲ੍ਹ, ਮੈਂ ਦਸਤਾਰ ਰਹੀ ਹਾਂ ਬੋਲ।

ਮਨੋਰੰਜਨ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਹਮਲਾ

ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਿਰਲੀ

ਸਮੁੱਚਾ ਸੰਸਾਰ ਸਮਾਜਿਕ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਦੌਰ ਵਿਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਚੰਦ ਕੁ ਪੂੰਜੀਪਤੀ ਦੇਸ਼ ਤੇ ਪੂੰਜੀਪਤੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਆਪਣੇ ਮੁਨਾਫੇ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਕਸਰ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਛੱਡ ਰਹੀਆਂ। ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ, ਉਦਾਰੀਕਰਨ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰੀਕਰਨ ਦੇ ਨਜ਼ਾਰਿਆਂ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਲਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਤੀਜੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮੰਡੀ ਵਜੋਂ ਵਰਤਣ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਲਾਤੀਨੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਜੋ ਹਸ਼ਰ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਇਹਨਾਂ ਬਹੁ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੇ ਕੀਤਾ, ਉਸਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਹਨ। ਇਹ ਕੰਪਨੀਆਂ ਆਪਣੇ ਵਪਾਰ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਵਿਗਿਆਨਕ ਯੰਤਰ ਟੀ.ਵੀ ਦੀ ਜਿਸ ਹੁਸ਼ਿਆਰੀ ਨਾਲ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਉਸ ਕਾਰਨ ਸਧਾਰਨ ਵਿਅਕਤੀ ਇਹ ਸਮਝਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਮਨੋਰੰਜਨ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਲੁੱਟਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਲੁੱਟ ਕੇਵਲ ਆਰਥਿਕ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇਹ ਲੁੱਟ ਬਹੁਦਿਸ਼ਾਵੀ ਹੈ। ਘਰ ਘਰ ਲੱਗੀ ਕੇਬਲ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਰਹੇ ਅਣਗਿਣਤ ਚੈਨਲ ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਚੈਨਲਾਂ ਤੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਖਪਤਵਾਦੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਬੜੀ ਹੀ ਅਜੀਬ ਸਥਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸਿਖਰਾਂ ਦੀ ਇਸ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਵਿਗਿਆਨਕ ਯੰਤਰ ਟੀ.ਵੀ. ਯੰਤਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪੱਥਰ ਯੁੱਗ ਦਾ ਅੰਧ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਅੰਦਰ ਭੂਤਾਂ ਪ੍ਰੇਤਾਂ ਦੀਆ ਕਹਾਣੀਆਂ ਮੁੜ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਹਨਾਂ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਮਨੋਰਥ ਇਥੋਂ ਦੇ ਬਚਪਨ ਨੂੰ ਗੁੰਮਰਾਹ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹਨਾਂ ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਸਾਡੀ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਉਪਰ ਕੇਂਦਰਤ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਬਹੁਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਲਈ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਖਪਤਵਾਦ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਨਸ਼ੇ, ਨੰਗੇਜ਼, ਅਸ਼ਲੀਲਤਾ, ਹਿੰਸਕ ਕਾਮੁਕਤਾ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼, ਸੱਭ ਕੁੱਝ ਬੜੇ ਉਚੇਚ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜੀ ਨੂੰ ਸੈਕਸ ਤੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਿੱਚ ਗਲਤਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਚੈਨਲ ਆਪਣਾ ਅੱਡੀ ਚੋਟੀ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਲਗਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਨੈਤਿਕ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਵਲਗਣ ਨੂੰ ਮੋਕਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨਾਟਕ ਅੰਦਰ ਭੈਣ ਭਰਾ ਦਾ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਾਤਰ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਕਾਮੁਕ ਅਤੇ ਬੁਆਏ ਫਰੈਂਡ/ਗਰਲ ਫਰੈਂਡ ਦੀ ਗੱਲ ਸਹਿਜ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਸਦਾ ਟੀ.ਵੀ. ਵੇਖ ਰਹੇ ਅਸਲ ਭੈਣ/ਭਰਾ ਉਪਰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਣਾ ਕੁਦਰਤੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਨਾਇਕਵਾਦ, ਸੱਟੇਬਾਜ਼ੀ, ਜੂਏਬਾਜ਼ੀ, ਲਾਟਰੀਆਂ, ਵਿਆਹੁਤਾ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰਲੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਸਬੰਧ, ਨਿੱਕੀ ਨਿੱਕੀ ਗੱਲ ਤੇ ਹੁੰਦੇ ਤਲਾਕ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਉਸਾਰਨ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਸਮਾਜ ਕੇਂਦਰਿਤ ਤੋਂ ਨਿੱਜ ਕੇਂਦਰਿਤ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਖਾਓ ਪੀਓ ਤੇ ਮੌਜ ਕਰੋ ਦੇ ਨਾਅਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਅੰਦਰ ਬੁਲੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨਿਰਲੱਜ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਬਾਜ਼ੀ, ਸਮਾਜਿਕ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਟੁੱਟ ਭੱਜ ਆਦਿ ਸਭ ਕੁਝ ਮਨੋਰੰਜਨ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸਨੂੰ ਸਭਿਆਚਾਰ ਹਮਲੇ ਦੇ ਪਛਾਣ ਚਿੰਨ੍ਹ ਵਜੋਂ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਖਪਤਵਾਦੀ ਦੌਰ ਅੰਦਰ ਜਿੱਥੇ ਬੇਤਰਤੀਬੀਆਂ ਅਤੇ ਅਣਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਅਸੀਂ ਖਰੀਦ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਉਥੇ ਦਿਖਾਵੇ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤ ਅੰਦਰ ਕੁੱਝ ਵਸਤਾਂ ਕੇਵਲ ਸਟੇਟਸ ਸਿੰਬਲ ਵਜੋਂ ਹੀ ਖਰੀਦ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਬਹੁਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਤਾਂ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਅਮੀਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਪ੍ਰੰਤੂ ਤੀਜੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸਧਾਰਨ ਲੋਕ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਮੁਢਲੀਆ ਲੋੜਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਵਾਂਝੇ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਖੁਦਕਸ਼ੀਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਕਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੀਣ ਵਾਲਾ ਸਾਫ ਪਾਣੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਹਰੇਕ ਭਾਰਤੀ ਨੂੰ ਮੁਹੱਈਆਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਪਾਏ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਅਰਬਾਂ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕੇ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਪੈਪਸੀ ਦੀ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਕੀ ਮਹੱਤਵ ਰੱਖਦੀ ਏ? ਰਾਜ ਸੱਤਾ ਉਪਰ ਕਾਬਜ਼ ਹਾਕਮ ਧਿਰਾਂ ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਨੂੰ ਲੰਮੇਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਚਿੰਤਨਸ਼ੀਲ ਲੋਕ ਇਹ ਗੱਲ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਮਨੋਰਥ ਖਪਤਵਾਦ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਸੱਟ ਮਾਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਅੱਜ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਨੂੰ ਸਵੈ ਕੇਂਦਰਤ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਜੀਵਨ ਦੀ ਆਯਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਮਨੋਰਥ ਮੰਨਦਾ ਹੋਇਆ ਸਮਾਜਿਕ ਉਲਝਣਾਂ ਦੀ ਤਾਣੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ ਰਹਿ ਜਾਵੇ। ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਅਣਗਿਣਤ ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲ ਜਿਹਨਾਂ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਸਬੰਧ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨਾਲ ਹੈ, ਬੜੀ ਉਚੇਚ ਨਾਲ ਮਨੋਰੰਜਨ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਖਪਤਵਾਦੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਪੈਦਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਰਾਜ ਸੱਤਾ ਉਪਰ ਕਾਬਜ਼ ਕੰਪਰੇਡੋਰ ਬੁਰਜੂਆਜੀ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸ਼੍ਰੇਣੀਗਤ ਸੁਭਾਅ ਕਰਕੇ ਇਸ ਸਾਰੇ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਅਣਡਿੱਠ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਚੈਨਲ ਜਾਂ ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਇਹ ਵੀ ਕਿਸੇ ਸਾਜਿਸ਼ ਅਧੀਨ ਖਪਤਵਾਦੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਹੀ ਬਲ ਬਖਸ਼ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਜ਼ਾਦ ਭਾਰਤ ਅੰਦਰ ਛੋਟੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਸੱਨਅਤਾਂ ਲਾ ਕੇ ਸੈਂਕੜੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਕੰਮ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸੱਨਅਤੀ ਅਦਾਰੇ ਕੇਵਲ ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਬੰਦ ਹੁੰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਬਹੁਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਬਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਛੋਟੇ ਅਦਾਰੇ ਹਰ ਆਏ ਦਿਨ ਬੰਦ ਹੁੰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮਜ਼ਦੂਰ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੂੰਜੀਵਾਦੀ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਉਪਰ ਉਸਰ ਰਿਹਾ ਇਹ ਸਾਡਾ ਦੇਸ਼ ਲਗਭਗ 55 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਦ, ਨਵ ਬਸਤੀਵਾਦ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕੇਸ, ਦਸਤਾਰ ਤੇਰੀ, ਆਨ ਪਹਿਚਾਨ ਨੇ

ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਵੈਨਕੂਵਰ

ਵਾਰਸਾ ਓਏ ਸਿੱਖੀ ਦਿਆ, ਸਿੱਖੀ ਤੇਰੀ ਸ਼ਾਨ ਏ।
ਕੇਸ, ਦਸਤਾਰ ਤੇਰੀ, ਆਨ ਪਹਿਚਾਨ ਏ।

ਕਿਸੇ ਕੋਨੇ ਵਿੱਚ ਭਾਵੇਂ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਰਹਿ ਤੂੰ,
ਬੋਲੀ ਮਾਂ-ਪੰਜਾਬੀ ਸਿੱਖ, ਬੋਲ ਮਿੱਠੇ ਕਹਿ ਤੂੰ।

ਅੱਡਰੀ -ਪਛਾਣ ਸਾਂਭ, ਨਾਲ ਮਾਣ ਬਹਿ ਤੂੰ,
ਹਰ ਖਿੱਤੇ ਵਿੱਚ ਸਦਾ, ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ ਡਹਿ ਤੂੰ।

ਅਤੀ ਅਨਮੋਲ ਤੇਰਾ ਵਿਰਸਾ ਮਹਾਨ ਏ,
ਵਾਰਸਾ ਓਏ ਸਿੱਖੀ ਦਿਆ, ਸਿੱਖੀ ਤੇਰੀ ਸ਼ਾਨ ਏ।

ਦਿੱਤੀ ਦਸਮੇਸ਼-ਪਿਤਾ, ਸਿੱਖਾਂ ਸਰਦਾਰੀ ਏ,
ਵਰਦੀ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਨਾਲ, ਖਾਲਸਾਈ ਨਿਆਰੀ ਏ।

ਪਾਹੁਲ ਪਿਆ, ਗੁਰਾਂ ਕਹੀ ਗੱਲ ਮਿਆਰੀ ਏ,
"ਸਿੱਖ ਨਾਲੋਂ ਮੈਨੂੰ, ਸਿੱਖ-ਰਹਿਤ ਪਿਆਰੀ ਏ।

ਦੇਖੀਂ ਕਿਤੇ ਤੈਨੂੰ, ਭੁੱਲ ਜਾਏ ਫੁਰਮਾਨ ਇਹ,
ਵਾਰਸਾ ਓਏ ਸਿੱਖੀ ਦਿਆ, ਸਿੱਖੀ ਤੇਰੀ ਸ਼ਾਨ ਏ।

(ਹਲੂਣਾ)

ਮੰਮੀ!ਪਾਪਾ! ਇਹ ਚਿੱਠੀ ਜਰੂਰ ਪੜ੍ਹਿਓ

ਸਥਾਨ: ਨਿੱਘੀ ਨਿੱਘੀ ਕੁੱਖ
ਸਮਾਂ: ਇੱਕੀਵੀਂ ਸਦੀ ਦੀ ਸਵੇਰ

ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਪਿਆਰੇ ਮੰਮੀ ਜੀਓ!

'ਫਤਹਿ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਿਓ!

ਮੈਂ ਹਾਲ ਦੀ ਘੜੀ ਰਾਜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹਾਂ ਅਤੇ ਰੱਬ ਜੀ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਤੇ ਸੁਖੀ ਰੱਖੇ। ਮੈਂ ਹਾਲ ਦੀ ਘੜੀ ਇਸ ਲਈ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਮੰਮੀ, ਕਿ ਮੈਂ ਇਕ ਸਨਸਨੀਖੇਜ਼ ਖਬਰ ਸੁਣੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੇਰੇ ਧੀ ਹੋਣ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਕੱਚੀ ਉਮਰੇ ਹੀ ਆਪਣੀ ਨਿੱਘੀ ਨਿੱਘੀ ਕੁੱਖ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਇਸ ਬੇਦਰਦ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਪਟਕਾ ਮਾਰੋਗੇ। ਸੱਚ ਮੰਮੀ! ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਯਕੀਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਮੇਰੀ ਮੰਮੀ ਤਾਂ ਏਦਾਂ ਕਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਨਾਜ਼ੁਕ ਜਿਹੀ ਬੱਚੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਉਤੇ ਨਸ਼ਤਰਾਂ ਦੀ ਚੋਭ ਕਿਵੇਂ ਸਹੇਗੀ? ਇੰਝ ਤਾਂ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਮੈਂ ਠੀਕ ਕਿਹਾ ਨਾ ਮੰਮੀ? ਬੱਸ ਤੁਸੀਂ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਕਹਿ ਦਿਓ ਕਿ ਇਹ ਖਬਰ ਝੂਠੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੰਬਦੇ ਹੋਏ ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਧਰਵਾਸਾ ਆ ਜਾਵੇ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਬਹੁਤ ਦਹਿਲ ਗਈ ਹਾਂ ਮੰਮੀ। ਮੇਰੇ ਤਾਂ ਹੱਥ ਵੀ ਇੰਨੇ ਨਿੱਕੇ ਨੇ, ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਪਤਾਸਿਆਂ ਵਰਗੇ ਕਿ ਮੈਂ ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਕਲੀਨਕ ਵੱਲ ਜਾਂਦਿਆਂ ਤੁਹਾਡੀ ਚੁੰਨੀ ਵੀ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਨਹੀਂ ਖਿੱਚ ਸਕਦੀ। ਮੇਰੀਆਂ ਤਾਂ ਬਾਹਾਂ ਵੀ ਏਨੀਆਂ ਪਤਲੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਸਰ੍ਹੋਂ ਦੀ ਲੈਰੀ ਜਿਹੀ ਗੰਦਲ ਵਰਗੀਆਂ, ਏਡੀਆਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਗਲੇ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਐਨੀ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਨਹੀਂ ਚਿੰਬੜ ਸਕਦੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੋ ਤਾਂ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲੋਂ ਲਾਹ ਨਾ ਸਕੋ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਵਿਚ ਆ ਗਈ ਦਵਾਈ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ਨਾ ਚਾਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਵੀ ਇੰਝ ਤਿਲਕ ਜਾਵਾਂਗੀ ਜਿਵੇਂ ਗਿੱਲੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਾਬਣ ਦੀ ਟਿੱਕੀ ਤਿਲਕ ਜਾਂਦੀ ਐ। ਨਾ ਮੰਮੀ ਨਾ! ਇੰਝ ਨਾ ਕਰਿਓ।

ਮੇਰੀ ਤਾਂ ਆਵਾਜ਼ ਹੀ ਏਨੀ ਬਰੀਕ ਐ ਮੰਮੀ! ਕਿ ਮੇਰੀ ਕੋਈ ਮਿੰਨਤ, ਕੋਈ ਅਰਜ਼ੋਈ ਮੇਰੇ ਪਾਪਾ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੀ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਬੱਸ ਅਰਦਾਸ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਆਂ ਮੰਮੀ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਬੱਸ ਇਹ ਖਤ ਹੀ ਲਿਖ ਸਕਦੀ ਹਾਂ ਜੇ ਕਿਤੇ ਇਸਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਪੜ੍ਹ ਸਕੋ। ਪਲੀਜ਼ ਮੰਮੀ! ਇਹ ਖਤ ਜਰੂਰ ਪੜ੍ਹਨਾ।

ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਮੰਨ ਲੈਣਾ ਮੰਮੀ। ਮੇਰਾ ਜਿਊਣ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜੀਅ ਕਰਦੈ। ਅਜੇ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਨਿੱਕੇ ਨਿੱਕੇ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਛਮ ਛਮ ਨੱਚਣੈਂ ਮੈਂ। ਨਾ ਲੈ ਕੇ ਦਿਓ ਮੈਨੂੰ ਨਵੀਂ ਝਾਂਜਰਾਂ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਭੈਣ ਦੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਝਾਂਜਰਾਂ ਹੀ ਪਾ ਲਊਂਗੀ। ਨਾ ਲੈ ਕੇ ਦੇਣਾ ਮੈਨੂੰ ਨਵੇਂ ਨਵੇਂ ਕੱਪੜੇ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਵੀਰੇ ਦੇ ਤੰਗ ਹੋਏ ਕੱਪੜੇ ਹੀ ਪਾ ਲਊਂਗੀ। ਪਰ ਮੈਂ ਇਹ ਧਰਤੀ, ਅੰਬਰ, ਪਾਣੀ,ਚੰਨ, ਤਾਰੇ ਤਾਂ ਦੇਖ ਲਵਾਂਗੀ ਇਹ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮੁੱਕਦੇ।

ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਧੀ ਆਂ। ਤੇਰੀ ਮੁਹੱਬਤ ਦੀ ਸਹਿਜ਼ਾਦੀ। ਮੈਨੂੰ ਘਰ ਵਿਚ ਉਤਰ ਲੈਣ ਦੇ ਮਾਂ। ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਏਡੀ ਕੀ ਗੱਲ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਸਕੈਨਿੰਗ ਕਰਾ ਕੇ ਜਿਉਂ ਹੀ ਤੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਧੀ ਹੋਣ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਾ, ਤੂੰ ਕੰਬਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਜੇ ਪੁੱਤ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਤੂੰ ਪਾਲ ਲੈਂਦੀ, ਜੇ ਧੀ ਹੈ ਤਾਂ ਨਹੀਂ। ਨਾ ਮੰਮੀ ਨਾ। ਮੈਂ ਏਡਾ ਨਹੀਂ ਤੇਰੇ ਤੇ ਬੋਝ ਬਣਨ ਵਾਲੀ ਤੇ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਦਾਜ ਦੀ ਤੇ ਧੀ ਦੇ ਦੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਕੇ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਠੀਕ ਸਮਝ ਰਹੀ ਏ ਨਾ ਮਾਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਨਿਰਾ ਧੋਖਾ ਹੀ ਦੇ ਰਹੀ ਐਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ। ਕੋਈ ਹੋਰ ਹੱਲ ਸੋਚੋ। ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਤੂੰ ਵੀਰ ਦੇ ਵਿਆਹ ਤੇ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਉਦਾਹਰਣ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਗਰੀਬ ਦੀ ਧੀ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਸਭ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਿਲਣ? ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦੂਜੀਆਂ ਆਂਟੀਆਂ ਵੀ ਇਵੇਂ ਕਰਦੀਆਂ? ਆਖਿਰ ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਧੀਆਂ ਨੇ, ਪੁੱਤ ਵੀ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਈ ਨੇ। ਇਹ ਕੀ ਹੋਇਆ ਕਿ ਆਪਣੀ ਧੀ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿਓ ਅਤੇ ਪੁੱਤ ਲਈ ਮੂੰਹ ਮੰਗਿਆ ਦਾਜ ਲੈ ਆਓ। ਇਹ ਤਾਂ ਨਿਰਾ ਬਹਾਨਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਨਾਹ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਦਾ। ਪਰ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਬਹਾਨਾ ਕਰ ਕੇ ਥੋੜ੍ਹਾਂ ਮੁਕਤੀ ਮਿਲਦੀ ਐ? ਨਾਲੇ ਮੰਮੀ! ਇਕ ਪੁੱਤ ਲਈ ਜਿੰਨੀਆਂ ਧੀਆਂ ਮਾਰੋਗੇ ਨਾ ਉਹਨਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਦਾ ਪਾਪ ਉਸ ਵਿਚਾਰੇ ਬੇਕਸੂਰ ਸਿਰ ਚੜ੍ਹੇਗਾ। ਫਿਰ ਉਹ ਏਨਾ ਪਾਪ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਕਿੰਝ ਜੀਏਗਾ? ਨਾ ਮੇਰੀ ਮੰਮੀ! ਤੂੰ ਪਾਪਣ ਨਾ ਬਣੀਂ, ਤੂੰ ਹਤਿਆਰੀ ਨਾ ਬਣੀਂ। ਕੁਝ ਹਿੰਮਤ ਤੂੰ ਕਰੇਂਗੀ ਨਾ ਤੇ ਕੁਝ ਮੈਂ ਕਰਾਂਗੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗੀ। ਫਿਰ ਮੇਰੇ ਹੱਥਾਂ ਤੇ ਮਹਿੰਦੀ ਚਮਕੇਗੀ, ਮੇਰੀ ਵੀ ਸ਼ਗਨਾਂ ਵਾਲੀ ਡੋਲੀ ਤੁਰੇਗੀ। ਮੈਂ ਵੀ ਤੇਰੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿੱਚੋਂ ਚਿੜੀਆਂ ਦਾ ਚੰਬਾ ਬਣ ਕੇ ਉਡੂੰਗੀ। ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਇੰਝ ਤਾਂ ਨਾ ਉਡਾ। ਸਿਰਫ ਵਿਆਹ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮੰਮੀ! ਇਹ ਵੀ ਕੀ ਪਤੈ ਕਿ ਮੈਂ ਜੱਗ ਤੇ ਕੋਈ ਮਹਾਨ ਕਾਰਨਾਮਾ ਕਰ ਜਾਵਾਂ।

ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਬੀਜ ਆਂ ਮਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਵੱਖੀ ਦੀ ਡਾਲ ਤੇ ਫੁੱਲ ਬਣ ਕੇ ਖਿੜ ਲੈਣ ਦੇ। ਦੇਖ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਅੱਗੇ ਨਿੱਕੇ ਨਿੱਕੇ ਪਤਾਸਿਆਂ ਵਰਗੇ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹਦੀ ਆਂ ਪਈ, ਮੈਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਮਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਬਚਾ ਲੈ ਅੰਮੀਏ। ਤੇ ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਪਾਪਾ ਤੈਨੂੰ ਕਲੀਨਕ ਲੈ ਜਾਣ ਤਾਂ ਤੂੰ ਅੜ ਜਾਈਂ ਮਾਂ। ਮੇਰਾ ਵਾਸਤਾ ਪਾ ਦੇਈਂ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਦੇਈਂ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਕਿਤੇ ਨਾ ਜਾਵੀਂ। ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਕਲੀਨਕ ਲੈ ਵੀ ਜਾਣ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਨਾ ਕੇ ਘਰ ਲੈ ਆਵੀਂ ਮਾਂ। ਕਿਤੇ ਉਥੇ ਹੀ ਲਾਸ਼ ਨਾ ਬਣਵਾ ਦੇਵੀਂ। ਤੂੰ ਮੈਥੋਂ ਨਿੱਕੇ ਨਿੱਕੇ ਸਾਹ ਲੈਂਦੀ ਤੋਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾ ਖੋਹੀਂ। ਨਾ ਮੰਮੀ ਨਾ। ਮੈਨੂੰ ਇੰਝ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਨਾ ਮਾਰੀਂ। ਨਾ ਮੰਮੀ ਨਾ! ਨਾ ਮੰਮੀ ਨਾ।

ਤੇਰੀ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਅਣਜਨਮੀ ਧੀ

ਅਸੀਂ ਤੇ ਸਾਡੇ ਬੱਚੇ

ਸ੍ਰ: ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਟਰਾਂਟੋ, *(ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਿ:ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਪੰਜਾਬੀ ਸਕੂਲ)*

ਕਿਸੇ ਕੌਮ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਉਸ ਕੌਮ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਦੇ ਬੱਚੇ ਕੱਲ੍ਹ ਦੇ ਨੇਤਾ। ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਸਲੀ ਨਿਰਮਾਤਾ ਉਸਦੇ ਬੱਚੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਪੋਸ਼ਣ ਤੇ ਵਿਕਾਸ ਘਰ ਤੋਂ ਭਾਵੇਂ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਆਰੰਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਬੱਚਾ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਤੋਂ ਹੀ ਸਭ ਸੰਸਕਾਰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸਰਬ ਪੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬੱਚਿਆਂ ਉੱਤੇ ਹੱਦ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਾਬੰਦੀ ਨਾ ਲਾਉਣ। ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਬਨਾਉਣ ਜੋ ਉਹ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਬਨਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਸਨੂੰ ਸਫਲਤਾ ਨਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਬੱਚੇ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਅਤੇ ਰੁਚੀ ਬਣ ਸਕੇ। ਛੋਟੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਬੱਚੇ ਦਾ ਮਨ ਸਾਫ ਸਲੇਟ ਵਾਂਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਉਤੇ ਜੋ ਆਪਾਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਉਕਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਛੋਟੀ ਛੋਟੀ ਗੱਲ ਤੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਵੱਧ ਤਾੜਨਾ, ਫਿਟਕਾਰਨਾ ਅਤੇ ਟੋਕਣਾ ਤੇ ਹਰ ਕੰਮ ਆਪਣੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਕਰਨ ਨੂੰ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨਾ ਬੱਚੇ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਗੋਂ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਕੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦੇ ਕੇ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬੱਚੇ ਦੀ ਜਿਸ ਖੇਡ ਲਈ ਰੁਚੀ ਹੈ ਖੇਡਣ ਦਿਓ, ਰੋੜਾ ਨਾ ਅਟਕਾਓ ਪਰ ਉਸ ਉਤੇ ਨਿਗਾਹ ਜ਼ਰੂਰ ਰੱਖੋ। ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਗੱਲ ਗੱਲ ਤੇ ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਅਤੇ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਨਾ ਦੇਵੋ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੱਚਾ ਇਹੋ ਕੁਝ ਸਿੱਖੇਗਾ। ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰੀ ਜਾਣ ਨਾਲ ਉਸਦੇ ਮਨ ਤੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪ੍ਰਤੀ ਡਰ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਰ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਕੇ ਉਸਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਹੋਰ ਰੁਚੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਬੱਚੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਦੀ ਕੋਈ ਗੰਭੀਰ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰੋ ਜੋ ਉਸਦੇ ਕਹਿਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਨਾਲ ਉਸਦੇ ਮਨ ਤੇ ਬਹੁਤ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਪਵੇਗਾ। ਕਈ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦੇ ਲੜਾਈ ਝਗੜਾ ਬੱਚਿਆ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਬੱਚਿਆਂ ਤੇ ਮਾੜਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਵੱਡਿਆਂ ਦੇ ਵਾਂਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵੀ ਮਾਨਸਿਕ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਹਨ ਜਿਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵੱਡਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਸ ਦੇ ਹੋਰ ਵੀ ਕਾਰਨ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਘਰ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਹੋਰ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਝਗੜੇ ਦਾ ਕਾਰਨ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਰੀ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਤਹਿ ਤੱਕ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਅਣਗਹਿਲੀ ਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆ ਇਸਨੂੰ ਛੇਤੀ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ, ਔਰਤ ਇਮਾਨ ਹੈ, ਦੌਲਤ ਗੁਜਰਾਨ ਹੈ, ਅਤੇ ਪੁੱਤਰ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੈ। ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਗੁਰਮੁਖ ਸਰੋਤਿਓ ਜੇ ਕਰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਬਨਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਸਮਾਂ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਰੋਲ ਮਾਡਲ ਬਣ ਕੇ ਜੋ ਬੱਚਿਆ ਨੂੰ ਬਨਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਆਪ ਨਮੂਨਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਜੇ ਕਰ ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਬੱਚੇ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦੇ ਦੱਸੇ ਹੋਏ ਰਸਤੇ ਤੇ ਤੁਰਨ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪ ਤੁਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਜੇ ਕਰ ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਬੱਚੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਅਤੇ ਡਰੱਗਜ਼ ਆਦਿ ਤੋਂ ਬਚੇ ਰਹਿਣ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪ ਸੰਕੋਚ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ।

ਮਾਰੂ ਅਸਰ ਵਾਲੇ ਟੀ.ਵੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਚੰਗੀਆਂ ਦਿਲਚਸਪ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਲਾਭਕਾਰੀ ਮੂਵੀਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਸਾਧਨ ਪੈਦਾ ਕਰਨੇ ਪੈਣਗੇ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਰੱਖਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਗਿਆਨ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਸੁਣਾਉਣੀਆਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਅਤਿ ਜਰੂਰੀ ਹੈ। ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਨੇ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਮਹਾਨ ਅਦਰਸ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਸੁਣਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਵਿਚ ਇੰਨਾ ਪਰਪੱਕ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜੈਕਾਰਿਆ ਦੀ ਗੂੰਜ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਕੁਰਬਾਨ ਕੀਤੀਆਂ।

ਅੰਤ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਿੱਟੇ ਤੇ ਪੁੱਜਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਮਾਪੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਤਮ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਉਹ ਉੱਨਤੀ ਦੀਆਂ ਸਿਖਰਾਂ ਛੂੰਹਦੇ ਹਨ ਤੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਬੱਚਾ ਚੰਗਾ ਇਨਸਾਨ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਹਰ ਬੱਚਾ ਸਰਗੀ ਦਾ ਤਾਰਾ, ਮਾਂ ਪਿਓ ਜੇ ਕਰ ਸਾਰੇ ਸਮਝਣ, ਬੱਚੇ ਧਨ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਿਆਰਾ।

ਪਾਲਦੀ (ਮੇਓ) ਐਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸਕੂਲ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ - 1940

ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ (ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਹਾਜ਼) ਦੇ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ

ਨਾਮ	ਪਿੰਡ
ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੋਗਾ	
ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ	ਰੋਡੇ
ਕਿਹਰ ਸਿੰਘ	ਰੋਡੇ
ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਰੋਡੇ
ਕਿਹਰ ਸਿੰਘ	ਰੋਡੇ
ਬੂੜ ਸਿੰਘ	ਲੰਗੇਆਨਾ
ਜੈਮਲ ਸਿੰਘ	ਲੰਗੇਆਨਾ
ਰੂੜ ਸਿੰਘ	ਲੰਗੇਆਨਾ
ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ	ਲੰਗੇਆਨਾ
ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ	ਢੁਡੀਕੇ
ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਢੁਡੀਕੇ
ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ	ਢੁਡੀਕੇ
ਬੱਗਾ ਸਿੰਘ	ਢੁਡੀਕੇ
ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ	ਢੁੱਡੀਕੇ
ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ	ਵਰ੍ਹੇ
ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ	ਵਰ੍ਹੇ
ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ	ਵਰ੍ਹੇ
ਭਗਤ ਸਿੰਘ	ਰਾਜੇਆਣਾ
ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ	ਰਾਜੇਆਣਾ
ਜੈਮਲ ਸਿੰਘ	ਸੇਖਾ
ਮੱਲਾ ਸਿੰਘ	ਸੇਖਾ
ਕਿਹਰ ਸਿੰਘ	ਸੇਖਾ
ਜੈਮਲ ਸਿੰਘ	(ਦੂਜਾ)ਸੇਖਾ
ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ	ਘੋਲੀਆ
ਮੁਨਸ਼ੀ ਰਾਮ	ਘੋਲੀਆ
ਸਾਧਾ ਸਿੰਘ	ਚੂਹੜ ਚੱਕ
ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ	ਚੂਹੜ ਚੱਕ
ਦਲੇਲ ਸਿੰਘ	ਆਲਮਵਾਲਾ
ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ	ਆਲਮਵਾਲਾ
ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ	ਰੌਲੀ
ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਦੁਨੇਵਾਲਾ
ਗੱਜਣ ਸਿੰਘ	ਬੁੱਟਰ
ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ	ਕਿਸ਼ਨਪੁਰਾ
ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ	ਮਹਿਣਾ
ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ	ਲੋਪੋ
ਮਿੱਤ ਸਿੰਘ	ਬਰਾਜ
ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ	ਲੋਹਗੜ੍ਹ
ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ	ਬਾਘਾਪੁਰਾਣਾ
ਮਿੱਤ ਸਿੰਘ	ਬੁਘੀਪੁਰਾ
ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਅਜੀਤਵਾਲ
ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ	ਤਖਾਣਵੱਧ
ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਰਾਮਾ
ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ	ਭੰਡਿਆਣਾ
ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ	ਮਾੜੀਕੇ
ਮੱਲਾ ਸਿੰਘ	ਜੈਮਲ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ
ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਖੋਟੇ
ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸੰਗਰੂਰ	

ਨਾਮ	ਪਿੰਡ
ਚੰਦਾ ਸਿੰਘ	ਬੀਹਲਾ
ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ	ਬੀਹਲਾ
ਜੈ ਸਿੰਘ	ਬੀਹਲਾ
ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ	ਬੀਹਲਾ
ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ	ਠੀਕਰੀਵਾਲਾ
ਬਚਨ ਸਿੰਘ	ਠੀਕਰੀਵਾਲਾ
ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਠੀਕਰੀਵਾਲਾ
ਚੰਦਾ ਸਿੰਘ	ਠੀਕਰੀਵਾਲਾ
ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ	ਤਲਵੰਡੀ ਮੱਝੂ ਦੀ
ਵਜ਼ੀਰ ਸਿੰਘ	ਤਲਵੰਡੀ ਮੱਝੂ ਦੀ
ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ	ਖੁੱਡੀ
ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ	ਖੁੱਡੀ
ਭਾਗ ਸਿੰਘ	ਸਹਿਣਾ
ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ	ਭਿੰਡਰ
ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ	ਸੇਖਾ
ਹਰਦਿਤ ਸਿੰਘ	ਢੱਡੇ
ਬੱਗਾ ਸਿੰਘ	ਰਾਮਪੁਰਾ
ਪਰੇਮ ਸਿੰਘ	ਪੰਡੋਰੀ
ਪਾਲ ਸਿੰਘ	ਜਲਾਲਦੀਵਾਲ
ਬਚਿੱਤਰ ਸਿੰਘ	ਖੇੜੀ
ਰਾਮ ਸਿੰਘ	ਮੌੜ
ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ	ਕਾਲੇਕੇ
ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ	ਸਢੇਰੀ
ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ	ਵਜ਼ੀਦਕੇ
ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ	ਕੁੰਭੜਵਾਲ
ਮਨਸ਼ਾ ਸਿੰਘ	ਚਨੇਰ
ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ	ਰਾਮਗੜ੍ਹ
ਮਸਤਾਨ ਸਿੰਘ	ਮੂਮ
ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ	ਖਿਆਲੀ
ਲਾਲ ਸਿੰਘ	ਗਿੱਲ ਬੁਰਜ
ਸੁਰਜਨ ਸਿੰਘ	ਗਿਲ ਬੁਰਜ
ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲੁਧਿਆਣਾ	
ਅਮੀਰ ਮੁਹੰਮਦ ਖਾਂ	ਲੁਧਿਆਣਾ
ਵੀਰ ਸਿੰਘ	ਗੁੜਾ
ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ	ਮੱਲਾ
ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ	ਅਲੂਣੇ ਮਿਆਨੇ
ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ	ਸਰਾਭਾ
ਰਲਾ ਸਿੰਘ	ਢੈਪਈ
ਨੱਥਾ ਸਿੰਘ	ਚੱਕਰ
ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ	ਚੋਪ
ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ	ਮਾਨੋਕੇ
ਲਾਲ ਸਿੰਘ	ਖਿਆਲੀ
ਲਾਲ ਸਿੰਘ	ਜੜਤੌਲੀ
ਪਾਲਾ ਸਿੰਘ	ਰੂਮੀ
ਮਸਤਾਨ ਸਿੰਘ	ਲੋਹਟ
ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ	ਲਲਤੋਂ
ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ	ਜਨੈਤਪੁਰਾ

ਨਾਮ	ਪਿੰਡ
ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ	ਨਥੋਵਾਲ
ਸੂਬਾ ਸਿੰਘ	ਢੋਲਣ
ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ	ਢੋਲਣ
ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ (ਦੂਜਾ)	ਢੋਲਣ
ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਸਿੰਘ	ਢੋਲਣ
ਮੱਲ ਸਿੰਘ	ਲੱਖਾ
ਕਿਹਰ ਸਿੰਘ	ਅਚਰਵਾਲ
ਦਾਨ ਸਿੰਘ	ਅਚਰਵਾਲ
ਗੋਪੀ ਸਿੰਘ	ਅਚਰਵਾਲ
ਡਾ. ਰਘੂਨਾਥ ਸਿੰਘ	ਗੁਜਰਵਾਲ
ਸੁਪਤਨੀ ਡਾ. ਰਘੂਨਾਥ ਸਿੰਘ	ਗੁਜਰਵਾਲ
ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ	ਗੁਜਰਵਾਲ
ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ	ਗੁਜਰਵਾਲ
ਪਾਲਾ ਸਿੰਘ	ਬੋਪਾਰਾਏ
ਨੱਥਾ ਸਿੰਘ	ਬੋਪਾਰਾਏ
ਜਤੀ ਸਿੰਘ	ਬੋਪਾਰਾਏ
ਪਾਖਰ ਸਿੰਘ	ਪੰਡੋਰੀ
ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ	ਪੰਡੋਰੀ
ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ	ਪੰਡੋਰੀ
ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ	ਕਮਾਲਪੁਰ
ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ	ਕਮਾਲਪੁਰ
ਦਾਨ ਸਿੰਘ	ਭੂਲੇਵਾਲ
ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ	ਜਵੱਦੀ
ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਚੀਮਣੇ
ਨੌਰੰਗ ਸਿੰਘ	ਦੇਤਵਾਲ
ਲਾਲ ਸਿੰਘ	ਮਾਨ
ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਮਾਨ
ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਸਿੰਘ	ਕੁਲਾਰ
ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ	ਘੁਮਾਣ
ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ	ਬਿੰਜਲ
ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ	ਜਸਪਾਲ ਭਾਈਕੇ
ਪਾਲਾ ਸਿੰਘ	ਲੁਹਾਰਾ
ਕਾਕਾ ਸਿੰਘ	ਡੱਬਾ
ਮਸਤਾ ਸਿੰਘ	ਲੀਲ ਮੇਘਾ
ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ	ਫਰਵਾਹੀਵਾਲਾ
ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ	ਧਾਲੀਆਂ
ਬਾਰੂ	ਢੋਲੇਵਾਲ
ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ	ਨੱਤ
ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬਠਿੰਡਾ	
ਵਜ਼ੀਰ ਸਿੰਘ	ਰਲਾ
ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ	ਰਲਾ
ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ	ਸ਼ਮੀਰ
ਬਖਤਾਵਰ ਸਿੰਘ	ਹਰੀ ਕੀ ਬੁਰਜ
ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਜੋਗਾ
ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ	ਜੋਗਾ
ਖਿਆਲਾ	ਬਠਿੰਡਾ
ਰਤਨ ਸਿੰਘ	ਭਲਾਈਕੇ

ਨਾਮ	ਪਿੰਡ
ਬਿਜਲਾ ਸਿੰਘ	ਜੈਤੋਈ
ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ	ਵਾਣਾਵਲੀ
ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ	ਤੁੰਗਵਾਲੀ
ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ	ਤੁੰਗਵਾਲੀ
ਰਾਮ ਸਿੰਘ	ਤੁੰਗਵਾਲੀ
ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ	ਤੁੰਗਵਾਲੀ
ਬੁੱਢਾ ਸਿੰਘ	ਤੁੰਗਵਾਲੀ
ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ	ਤੁੰਗਵਾਲੀ
ਬੰਸੀ ਲਾਲ	ਤੁੰਗਵਾਲੀ
ਰਾਮ ਜੀ ਦਾਸ	ਤੁੰਗਵਾਲੀ
ਕਰਤਾ ਰਾਮ	ਤੁੰਗਵਾਲੀ
ਰਾਮ ਰਤਨ	ਤੁੰਗਵਾਲੀ
ਥੰਮਣ ਸਿੰਘ	ਤੁੰਗਵਾਲੀ
ਕਿਕਰ ਸਿੰਘ	ਭੇਕਰੀ
ਨੰਦ ਸਿੰਘ	ਅਬਲੂ
ਰਾਮ ਸਿੰਘ	ਅਬਲੂ
ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦਾ ਸਿੰਘ	ਅਬਲੂ
ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ	ਅਬਲੂ
ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ	ਗੋਨੇਆਣਾ
ਲਖਰਾਜ ਸਿੰਘ	ਮਰਾਜ
ਨਾਭ ਕੰਵਲ ਸਿੰਘ	ਮਰਾਜ ਭੈਣੀ
ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਟਿਆਲਾ	
ਪਰਭ ਸਿੰਘ	ਬਸੀ
ਫੁੰਮਣ ਸਿੰਘ	ਸੰਦੋਹਾ
ਮਹਿਮਾ ਸਿੰਘ	ਸੀਲ
ਚੇਤ ਸਿੰਘ	ਵਡਾਲੀ
ਗੁੰਨਾ ਸਿੰਘ	ਘਲੋਟੇ
ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ	ਮਹਿਤਾ
ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ	ਖਾਸੇ
ਭਜਨ ਸਿੰਘ	ਰਾਜੇਆਣਾ
ਸੁਰਜਨ ਸਿੰਘ	ਖਾਨੀਆ
ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ	ਚੁਬਾਰਾ
ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ	ਕੇਲੇ ਬੰਦਰ
ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ	ਕੇਲੇ ਬੰਦਰ
ਨੌਧਾ ਸਿੰਘ	ਕੇਲੇ ਬੰਦਰ
ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੁਕਤਸਰ	
ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ	ਮੱਲ੍ਹਣ
ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ	ਮੱਲਣ
ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਮੱਲਣ
ਬੀਰ ਸਿੰਘ	ਸੁਹਾਗ
ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ	ਕੌਣੀ
ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ	ਸੋਤਾ
ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫਰੀਦਕੋਟ	
ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ	ਹਰੀਕੇ
ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ	ਜਿਉਣਵਾਲਾ
ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ	ਖੇਮੇਆਨਾ
ਕਰਮ ਸਿੰਘ	ਨੰਡੂ
ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ	
ਸਾਵਣ ਸਿੰਘ	ਬੁਡਾਲਾ

ਨਾਮ	ਪਿੰਡ
ਝਗੜ ਸਿੰਘ	ਸੁਗਮੀ
ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ	ਲੋਂਗੇਦੇਵਾ
ਨੰਦ ਸਿੰਘ	ਲਹਿਰਾ
ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਰੋਪੜ	
ਨੰਦ ਸਿੰਘ	ਸਲਾਮਤਪੁਰ
ਕਾਬਲ ਸਿੰਘ	ਸਲਾਮਤਪੁਰ
ਬਦਨ ਸਿੰਘ	ਸਲਾਮਤਪੁਰ
ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ	ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ
ਬਦਨ ਸਿੰਘ	ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ
ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ	ਲਖਮੀਪੁਰ
ਕਿਰਪਾ ਸਿੰਘ	ਮੀਆਂਪੁਰ
ਕਿਹਰ ਸਿੰਘ	ਪਤੇ
ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ	ਨਹੇੜੀ
ਕਰਮ ਇਲਾਹੀ	ਧਨੇਰ
ਰਾਮ ਸਿੰਘ	ਡੱਪਰ
ਪੇਹਲੋਰਾਮ	ਆਨੰਦਪੁਰ
ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ	
ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ	ਸੁਰ ਸਿੰਘ
ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ	ਸੁਰ ਸਿੰਘ
ਨੰਦ ਸਿੰਘ	ਸੁਰ ਸਿੰਘ
ਮਿਤ ਸਿੰਘ	ਗੁੰਦੇ
ਆਸਾ ਸਿੰਘ	ਗੁੰਦੇ
ਬੀਰ ਸਿੰਘ	ਗੁੰਦੇ
ਨੰਦ ਸਿੰਘ	ਬੁਲੇਰ
ਭਗਤ ਸਿੰਘ	ਬੁਲੇਰ
ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ	ਧੁੰਨ
ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ	ਧੁੰਨ
ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ	ਪੂਨੀਆ
ਭਗਤ ਸਿੰਘ	ਪੂਨੀਆ
ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਭਿੱਖੀਵਿੰਡ
ਜਗਤ ਸਿੰਘ	ਭੱਗੂਪੁਰ
ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ	ਖਾਲੜਾ
ਅਮਰ ਸਿੰਘ	ਸਾਨਪੁਰ
ਸੁਰੈਣ ਸਿੰਘ	ਕਿਰਤੋਵਾਲ
ਬੰਤਾ ਸਿੰਘ	ਠੱਟਾ
ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ	ਸਰਹਾਲੀ
ਬੰਤਾ ਸਿੰਘ	ਸਰਹਾਲੀ
ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ	ਸਰਹਾਲੀ
ਸੁਰੈਣ ਸਿੰਘ	ਸਰਹਾਲੀ
ਸ਼ੀਹਾਂ ਸਿੰਘ	ਸਰਹਾਲੀ
ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ	ਕੋਟਦਾਤਾ
ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ	ਕੋਟਦਾਤਾ
ਆਸਾ ਸਿੰਘ	ਕੋਟਦਾਤਾ
ਸ਼ੀਹਾਂ ਸਿੰਘ	ਕੋਟਦਾਤਾ
ਜਵੰਦ ਸਿੰਘ	ਕੋਟਦਾਤਾ
ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ	ਕੋਟਦਾਤਾ
ਫੌਜਾ ਸਿੰਘ	ਤੁਮੋਵਾਲ
ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਤੁਮੋਵਾਲ
ਕਿਸ਼ਨ ਕੌਰ	ਤੁਮੋਵਾਲ

ਨਾਮ	ਪਿੰਡ
ਛੋਟੀ ਬੱਚੀ (ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ-ਕਿਸ਼ਨ ਕੌਰ)ਦੀ	ਤੁਮੋਵਾਲ
ਰੂੜ ਸਿੰਘ	ਨਾਨੋਕੇ
ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ	ਨਾਨੋਕੇ
ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ	ਕਸੇਲ
ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ	ਕਸੇਲ
ਸ਼ੀਹਾਂ ਸਿੰਘ	ਜੌਹਲ ਭੈਲ
ਬੂੜ ਸਿੰਘ	ਜੌਹਲ ਭੈਲ
ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ	ਸੇਰੋਂ
ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ	ਸੇਰੋਂ
ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ	ਕੱਲਾ
ਅੱਛਰ ਸਿੰਘ	ਕੱਲਾ
ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ	ਦਦੇਹਰ
ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਦਦੇਹਰ
ਸੁਰੈਣ ਸਿੰਘ	ਪੰਡੋਰੀ
ਸੁਰਜਨ ਸਿੰਘ	ਪੰਡੋਰੀ
ਬੇਲਾ ਸਿੰਘ	ਖਾਨ ਛਾਬੜੀ
ਆਲਾ ਸਿੰਘ	ਵੈਰੋਵਾਲ
ਵੀਰ ਸਿੰਘ	ਚੰਬੇਲ
ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ	ਕੱਕੜ
ਗਨੇਸ਼ਾ ਸਿੰਘ	ਖੈਰਪੁਰਾ
ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ	ਮੁੱਢਾ
ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ	ਕੱਲਰ ਵਾਲੀਆ
ਮੱਲ ਸਿੰਘ	ਵਡਾਲੀ
ਨੌਰੰਗ ਸਿੰਘ	ਮੁੰਡਾ ਪਿੰਡ
ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ	ਢੋਟੀਆਂ
ਵਧਾਵਾ ਸਿੰਘ	ਭਕਨਾ
ਅਤਰ ਸਿੰਘ	ਰੂੜੀਵਾਲਾ
ਜਵੰਦ ਸਿੰਘ	ਫਤੇਹਗੜ੍ਹ
ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ	ਉਦੋ ਨੰਗਲ
ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ	ਝੰਡੇਰ
ਫੌਜਾ ਸਿੰਘ	ਝਾਮਕੇ
ਟਹਿਲ ਸਿੰਘ	ਚੋਹਲਾ ਸਾਹਿਬ
ਟਹਿਲ ਸਿੰਘ	ਰਾਣੀ ਵਲਾਹ
ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ	ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ
ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ	ਮਾਨੋਚਾਹਲ
ਸੱਜਣ ਸਿੰਘ	ਫੂਰ
ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ	ਲੱਧੋਵਾਲ
ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ	ਪਨਗੋਟਾ
ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ	ਜਮੱਸਤ ਪੁਰਾ
ਜਗਤ ਸਿੰਘ	ਤਾਰਾਗੜ੍ਹ
ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ	ਮੂਸਲ
ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ	ਨੱਥੂਪੁਰਾ
ਬੂੜ ਸਿੰਘ	ਜੋੜਾ
ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ	ਕੱਦ ਗਿੱਲ
ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ	ਛੱਜਲ ਵੱਢੀ
ਅਤਰ ਸਿੰਘ	ਘੜਕਾ
ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ	ਮੂਸੇ
ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ	
ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ	ਗਿਲੀਆਂਵਾਲੀ

ਨਾਮ	ਪਿੰਡ
ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਬਚੋਕੇ
ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ	ਡੱਲਾ
ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਘਣੀਏ ਕੇ ਬਾਂਗ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ

ਨਾਮ	ਪਿੰਡ
ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ	ਖੁਰਦਪੁਰ
ਮੇਲਾ ਸਿੰਘ	ਖੁਰਦਪੁਰ
ਊਧਮ ਸਿੰਘ	ਖੁਰਦਪੁਰ
ਬਿਧੀ ਸਿੰਘ	ਖੁਰਦਪੁਰ
ਭਾਗ ਸਿੰਘ	ਰੰਧਾਵੇ
ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ	ਰੰਧਾਵੇ
ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ	ਰੰਧਾਵੇ
ਮੁਨਸ਼ਾ ਸਿੰਘ	ਮੁਹੇਮ
ਰਲ਼ਾ ਸਿੰਘ	ਮੁਹੇਮ
ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ	ਅਲੀਵਾਲ
ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ (ਦੂਜਾ)	ਅਲੀਵਾਲ
ਕਿਰਪਾ ਸਿੰਘ	ਡਰੋਲੀ
ਪੀਰ ਬਖਸ਼	ਨੂਰ ਮਹਿਲ
ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ	ਬੱਲਾਂ
ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ	ਕੁਲਾਰ
ਵੀਰ ਸਿੰਘ	ਕੁਲਾਰ
ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ	ਢੱਡੇ
ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਕਾਲੇ
ਕਾਬਲ ਸਿੰਘ	ਹਰੀਪੁਰ
ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ	ਬੋਹੜ
ਰਤਨ ਸਿੰਘ	ਜਮਸ਼ੇਰ
ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਬਜੋਰ
ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਸਿੱਧਵਾਂ
ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ	ਮੇਹਲੀ
ਭਾਨ ਸਿੰਘ	ਵੜਿੰਗ
ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ	ਸਿਧਵਾਂ
ਪੰਜਾਬ ਸਿੰਘ	ਕੋਟਲੀ ਥਾਨ ਸਿੰਘ
ਕਰਮ ਸਿੰਘ	ਰੁੜਕਾ ਕਲਾਂ
ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ	ਬੁੰਡਾਲਾ
ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ	ਸ਼ਰੀਂਹ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ

ਨਾਮ	ਪਿੰਡ
ਬਿਅੰਤ ਸਿੰਘ	ਸਾਲ੍ਹੋਂ
ਮੀਹਾਂ ਸਿੰਘ	ਰਾਏਪੁਰ ਡੱਬਾ
ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ	ਰਾਏਪੁਰ ਡੱਬਾ
ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ	ਰਾਏਪੁਰ ਡੱਬਾ
ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ	ਮੂਸਾਪੁਰ
ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ	ਮੂਸਾਪੁਰ
ਮੋਤਾ ਸਿੰਘ	ਭਰੋਲੀ
ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ	ਭਰੋਲੀ
ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਝਿੰਗੜਾਂ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ

ਨਾਮ	ਪਿੰਡ
ਹਰਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ	ਮੋਰਾਂਵਾਲੀ
ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ	ਮੋਰਾਂਵਾਲੀ
ਰਲਾ	ਸੂਸ
ਭੋਲਾ	ਸੂਸ
ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ	ਨੰਗਲ
ਚੰਦਾ ਸਿੰਘ	ਕੋਟ ਫਤੂਹੀ
ਰਾਮ ਚੰਦ	ਜੰਡੋਲੀ
ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ	ਮਾਹਲਪੁਰ
ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ	ਮਿਰਜ਼ਾਪੁਰ
ਮੁਨਸ਼ੀ ਸਿੰਘ	ਗੁੱਲਪੁਰ
ਮੁਨਸ਼ਾ ਸਿੰਘ	ਟੂਟੋ ਮਜਾਰਾ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਪੂਰਥਲਾ

ਨਾਮ	ਪਿੰਡ
ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ	ਕਪੂਰਥਲਾ
ਰਲ਼ਾ ਸਿੰਘ	ਤਾਸ਼ਪੁਰ
ਅਮਰ ਸਿੰਘ	ਕਾਹਲਵਾਂ
ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ	ਪਾਂਸ਼ਟਾ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹਿਸਾਰ(ਹਰਿਆਣਾ)

ਨਾਮ	ਪਿੰਡ
ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ	ਪੱਕਾ
ਅਮਰ ਸਿੰਘ	ਦਾਦੂ
ਗਣੇਸ਼ਾ ਸਿੰਘ	ਪਢਾਣਾ
ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ	ਪਢਾਣਾ
ਸੁਰੈਣ ਸਿੰਘ	ਪਢਾਣਾ
ਮਈਆ ਸਿੰਘ	ਪਢਾਣਾ
ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਈਚੋਗਿਲ
ਬਹਾਲ ਸਿੰਘ	ਕਿੜਕਾ
ਡੋਗਰ ਸਿੰਘ	ਮਾਨਕੇ
ਵੀਰ ਸਿੰਘ	ਕਰਬਾਨ
ਭਾਗ ਸਿੰਘ	ਮੋਕੀ ਸਾਵਾ
ਨਰ ਸਿੰਘ	ਕੋਟ ਰਾਏ ਬੂਟਾ
ਭਾਨ ਸਿੰਘ	ਲਾਹੌਰ
ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ	ਕਰਨਕੇ
ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਗ	ਤਲਵੰਡੀ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸ਼ਾਹਪੁਰ(ਪਾਕਿਸਤਾਨ)

ਨਾਮ	ਪਿੰਡ
ਫਤੇਹ ਸ਼ੇਰ	ਜਾਹਲਰ
ਰਮਜ਼ਾਨ	ਜਾਹਲਰ
ਕਾਸਮ ਅਲੀ	ਜਾਹਲਰ
ਨਾਦਰ ਸ਼ਾਹ	ਜਾਹਲਰ
ਸ਼ੇਰ ਮੁਹੰਮਦ	ਜਾਹਲਰ
ਨੂਰ ਮੁਹੰਮਦ	ਜਾਹਲਰ
ਮੀਆਂ ਮੁਹੰਮਦ	ਜਾਹਲਰ
ਜਵਾਇਆ	ਜਾਹਲਰ
ਬਾਗ ਅਲੀ	ਜਾਹਲਰ
ਹਾਜੀ	ਜਾਹਲਰ
ਸਿਰਕਰੂ ਖਾਨ	ਜਾਹਲਰ
ਅਨਵਰ ਖਾਨ	ਜਾਹਲਰ
ਯਾਸੀਨ	ਜਾਹਲਰ
ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ	ਜਾਹਲਰ
ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ	ਜਾਹਲਰ
ਹਦਾਇਤ ਖਾਨ	ਬੁਟਰਖਾਨ
ਫਕੀਰ ਮੁਹੰਮਦ	ਚੋਰ ਕੀ
ਗੌਹਰ ਖਾਨ	ਉਚਾਲੀ
ਬਿਸ਼ਨ ਦਾਸ	ਚੌਕੀ
ਅਲਾਓਦੀਨ	ਜੱਲੀ
ਖਾਨ ਮੁਹੰਮਦ	ਜੱਲੀ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਗੁਜਰਾਂਵਾਲਾ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ)

ਨਾਮ	ਪਿੰਡ
ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ	ਸੰਤਪੁਰਾ
ਬਰਕਤ ਸਿੰਘ	ਸੰਤਪੁਰਾ
ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ	ਗੁਜਰਾਂਵਾਲਾ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਿਆਲਕੋਟ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ)

ਨਾਮ	ਪਿੰਡ
ਮਹਿੰਗਾ ਸਿੰਘ	ਡਿੰਗ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲਾਇਲਪੁਰ ਹੁਣ ਫੈਸਲਾਬਾਦ(ਪਾਕਿਸਤਾਨ)

ਨਾਮ	ਪਿੰਡ
ਬੇਲਾ ਸਿੰਘ	ਚੱਕ ਨੰਬਰ 44
ਧੰਬੀ	ਨਲੂਰ ਜਫਨਾ

ਸਰਕਾਰੀ ਅੰਕੜਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੇ ਆਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ 1904 ਤੋਂ 1971 ਤੱਕ ਦੀ ਗਿਣਤੀ:

ਸਾਲ	ਗਿਣਤੀ	ਸਾਲ	ਗਿਣਤੀ	ਸਾਲ	ਗਿਣਤੀ
1904	45	1927	56	1950	93
1905	387	1928	52	1951	81
1906	2124	1929	58	1952	173
1907	2623	1930	80	1953	170
1908	6	1931	47	1954	175
1909	10	1932	62	1955	245
1910	5	1933	33	1956	330
1911	3	1934	33	1957	324
1912	5	1935	20	1958	451
1913	88	1936	13	1959	716
1914	0	1937	14	1960	673
1915	1	1938	14	1961	744
1916	0	1939	11	1962	529
1917	0	1940	6	1963	737
1918	0	1941	3	1964	1154
1919	0	1942	0	1965	2241
1920	10	1943	0	1966	2233
1921	13	1944	0	1967	3966
1922	21	1945	1	1968	3229
1923	40	1946	7	1969	5395
1924	46	1947	130	1970	5670
1925	62	1948	63	1971	5313
1926	62	1949	52		

ਪਤੇ ਦੀ ਗੱਲ

ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ-ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਦੇ ਫਰਜ਼

ਸ੍ਰ: ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ

ਇਤਿਹਾਸ ਕੀ ਹੈ? ਜੋ ਘਟਨਾਵਾਂ ਅੱਜ ਵਾਪਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਕੱਲ੍ਹ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਇਤਿਹਾਸ ਉਹ ਸੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਵੇਖਣ ਵਾਲਾ ਬੰਦਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਆਖੇ ਪਰ ਉਸ ਬਾਰੇ ਲਿਖੇ ਕੁਝ ਨਾ ਤਾਂ ਉਹ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਅਖਵਾਉਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਜੇ ਅੱਜ ਦੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਵੀ ਅੱਜ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਲਿਖਦੇ ਤੇ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟ ਛੱਡਣਗੇ ਤਾਂ ਉਹ ਲੋਕ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਬੜੇ ਸ਼ਰਮਸਾਰ ਹੋਣਗੇ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਵਿਦਵਤਾ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਰਗੜ ਕੇ ਫੋੜੇ ਤੇ ਲਾਉਣਾ ਹੈ? 1978 ਤੋਂ 1998 ਤੱਕ ਲੋਕ ਜ਼ੁਲਮ ਦੀ ਭੱਠੀ ਵਿਚ ਸੜੇ ਹਨ। ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਾਂ ਬਹੁਤਾ ਸੇਕ ਬਹੁਤ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਮਾਰਿਆ, ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਖਾੜਕੂਆਂ ਨੇ ਮਾਰਿਆ। ਕਈ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਖਾੜਕੂਆਂ ਹੱਥੋਂ ਮਰੇ, ਕਈ ਖਾੜਕੂ ਝੂਠੇ ਜਾਂ ਸੱਚੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚ ਮਰੇ। ਕਈ ਵਿਚਾਰੇ ਬੇਦੋਸ਼ੇ ਤਾਂ ਭੁਲੇਖੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬੱਚੇ ਲਈ ਬਾਜ਼ਾਰੋਂ ਟੌਫੀਆਂ ਲੈਣ ਗਏ ਗੋਲੀ ਦੇ ਲਪੇਟ ਵਿੱਚ ਆ ਗਏ ਤੇ ਜਾਨ ਗੁਆ ਬੈਠੇ। ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਸ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਬੇਨਿਯਮੀਆਂ ਹੋਈਆਂ।

ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਹਰ ਗੱਲ ਤੇ ਹਰ ਘਟਨਾ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਜਿੰਨੀ ਕੁ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਅੱਗੇ ਲਿਆਵੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਕਰਦਿਆਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਇਕ ਵੱਡਾ ਢੇਰ ਇਕੱਠਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਇਹ ਢੇਰ ਭਾਵੇਂ ਤੂੜੀ ਦੇ ਦਾਣਿਆਂ ਦੇ ਰਲੇ ਮਿਲੇ ਢੇਰ ਵਰਗਾ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੁੰਦਾ, ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਜ਼ਰੂਰ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਦਾਣਿਆਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਕਰ ਲੈਂਦੇ। ਪਰ ਅਫਸੋਸ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਦੜ ਵੱਟ ਕੇ ਬਹਿ ਗਏ ਹਨ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਜਿੰਨਾ ਇਸ ਬਾਰ ਲਿਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਉਸਦਾ 50ਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ। ਬੱਸ ਚੋਰ ਉਚੱਕਾ ਚੌਧਰੀ ਤੇ ਗੁੰਡੀ ਰੰਨ ਪ੍ਰਧਾਨ। ਜਿਹੜੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਆਹੂ ਲਾਹੁਣ ਵਾਲੇ ਸਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਹੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਚੁੱਪ ਚਾਪ ਬੈਠੇ ਹਨ।

ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਕੁੱਝ ਇੱਕ ਉਘੇ ਲੇਖਕ

1. ਗਿਆਨੀ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ
2. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ
3. ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਜੀ
4. ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਭਾ
5. ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

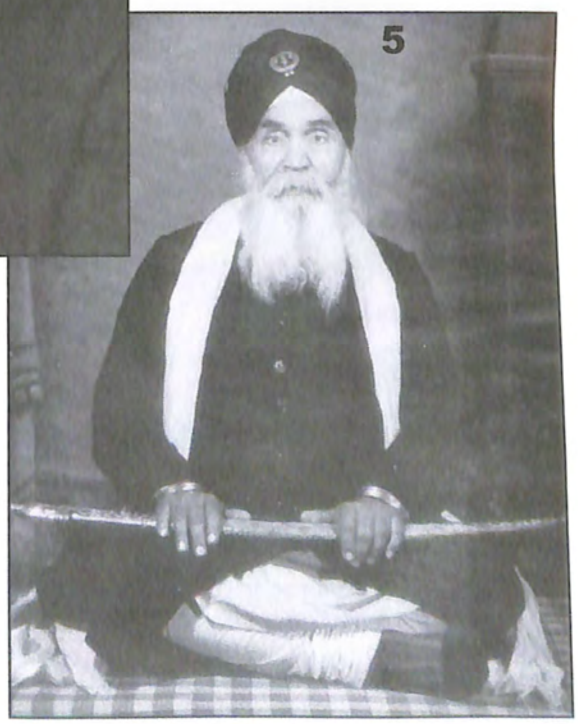

ਮਰ ਰਹੀ ਹੈ ਮੇਰੀ ਭਾਸ਼ਾ

ਡਾ. ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪਾਤਰ

ਮਰ ਰਹੀ ਹੈ ਮੇਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਸ਼ਬਦ ਸ਼ਬਦ
ਮਰ ਰਹੀ ਹੈ ਮੇਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਾਕ ਵਾਕ
ਪਹੁ ਫੁਟਾਲਾ
ਧੰਮੀ ਵੇਲਾ, ਛਾਹ ਵੇਲਾ, ਲੌਢਾ ਵੇਲਾ,
ਦੀਵਾ ਵੱਟੀ, ਖਉਪੀਆ, ਕੌੜਾ ਸੋਤਾ,
ਢਲਦੀਆਂ ਖਿੱਤੀਆਂ,
ਘੜੀਆਂ, ਪਹਿਰ, ਬਿੰਦ,ਪਲ, ਛਿਣ
ਨਿਮਖ ਵਿਚਾਰੇ
ਮਾਰੇ ਗਏ ਇਕੱਲੇ ਟਾਈਮ ਹੱਥੋਂ ਸਾਰੇ
ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਟਾਈਮ ਕੋਲ
ਟਾਈਮ ਪੀਸ ਸੀ।

ਹਰਹਟ ਕੀ ਮਾਲਾ, ਚੰਨੇ ਦਾ ਉਹਲਾ
ਗਾਧੀ ਦੇ ਹੂਟੇ, ਕਾਂਜਣ, ਨਿਸਾਰ, ਔਲੂ
ਚੱਕਲੀਆਂ,ਬੂੜੇ
ਭਰ ਭਰ ਡੁੱਲਦੀਆਂ ਟਿੰਡਾਂ
ਇਹਨਾਂ ਸਭਨਾਂ ਤਾਂ ਰੁੜ ਹੀ ਜਾਣਾ ਸੀ
ਜਰਜਰੇ ਹੋ ਕੇ
ਟਿਊਬਵੈੱਲ ਦੀ ਧਾਰ ਵਿਚ
ਹੋ ਕੇ ਪਾਣੀ ਪਾਣੀ
ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਹੈਰਾਨੀ ਨਹੀਂ।

ਹੈਰਤ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ
ਅੰਮੀ ਤੇ ਅੱਬਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹੇ
ਭਾਪਾ ਤੇ ਬੀਜੀ ਵੀ ਟੁਰ ਗਏ
ਤੇ ਕਿੰਨੇ ਰਿਸ਼ਤੇ
ਇਕੱਲੇ ਅੰਕਲ ਤੇ ਆਂਟੀ ਨੇ
ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਾਲੋਂ ਬੇਹਾਲ
ਕੱਲ੍ਹ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਇਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਬਾਲ
ਮੰਮੀ ਆਪਣੇ ਟ੍ਰੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਲੀਵਜ਼ ਗਿਰ ਗਏ
ਨੇ ਫਾੱਲ
ਆਪਣੀ ਟ੍ਰੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਲੀਵਜ਼ ਕਰ ਗਏ ਨੇ ਫ੍ਹਾਲ
ਹੁਣ ਤਾਂ ਰੱਬ ਹੀ ਰਾਖਾ ਹੈ
ਮੇਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ
ਰੱਬ?
ਰੱਬ ਤਾਂ ਆਪ ਪਿਆ ਹੈ ਮਰਨਹਾਰ
ਦੌੜੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ
ਉਸਦੀ ਭੁੱਖੀ ਸੰਤਾਨ
ਗੌਡ ਦੀ ਪਨਾਹ ਵਿਚ।

ਮਰ ਰਹੀ ਹੈ ਮੇਰੀ ਭਾਸ਼ਾ
ਮਰ ਰਹੀ ਹੈ ਬਾਈ ਗੌਡ

ਮਰ ਰਹੀ ਹੈ ਮੇਰੀ ਭਾਸ਼ਾ
ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਊਂਦੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ
ਮੇਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਲੋਕ।
ਜਿਊਂਦੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ ਮੇਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਲੋਕ
ਇਸ ਸ਼ਰਤ ਤੇ ਵੀ
ਕਿ ਮਰਦੀ ਏ ਤਾਂ ਮਰ ਜਾਏ ਭਾਸ਼ਾ

ਕੀ ਬੰਦੇ ਦਾ ਜਿਊਂਦੇ ਰਹਿਣਾ
ਜ਼ਿਆਦਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ?
ਹਾਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ
ਤੁਸੀਂ ਕਹੋਗੇ
ਇਸ ਸ਼ਰਤ ਤੇ ਜੋ ਬੰਦਾ ਜਿਊਂਦਾ
ਰਹੇਗਾ
ਉਹ ਜਿਊਂਦਾ ਤਾਂ ਰਹੇਗਾ
ਪਰ ਕੀ ਉਹ ਬੰਦਾ ਰਹੇਗਾ?
ਮੈਨੂੰ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਾ ਕਰੋ
ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਦੱਸੋ
ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਦਾਣੇ ਦਾਣੇ ਉੱਪਰ
ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਨਾਮ ਵੀ
ਤੁਹਾਡਾ ਰੱਬ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਲਿਖਦਾ ਹੈ
ਤਾਂ ਕੌਣ ਬੇਰਹਿਮ ਮਾਂ ਬਾਪ ਚਾਹੇਗਾ
ਕਿ ਉਸਦੇ ਧੀਆਂ ਪੁੱਤ
ਡੁੱਬ ਰਹੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ
ਜਹਾਜ਼ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਰਹਿਣ।

ਜਿਊਂਦਾ ਰਹੇ ਮੇਰਾ ਬੱਚਾ
ਮਰਦੀ ਏ ਤਾਂ ਮਰ ਜਾਏ
ਤੁਹਾਡੀ ਬੁੱਢੜੀ ਭਾਸ਼ਾ
ਨਹੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਮਰੇਗੀ ਮੇਰੀ ਭਾਸ਼ਾ
ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਮਰਦੀ ਹੁੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾ
ਕੁਝ ਕੁ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਮਰਨ ਨਾਲ
ਨਹੀਂ ਮਰਦੀ ਹੁੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾ
ਮਰਦੀ ਮਰਦੀ ਵੀ ਸਦੀਆਂ ਜੀਏਗੀ
ਮੇਰੀ ਭਾਸ਼ਾ।

ਰੱਬ ਨਹੀਂ ਤਾਂ
ਸਤਿਗੁਰ ਇਸਦੇ ਸਹਾਈ ਹੋਣਗੇ
ਇਸ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣਗੇ
ਸੂਫੀ, ਸੰਤ, ਫਕੀਰ
ਸ਼ਾਇਰ
ਨਾਬਰ
ਆਸ਼ਕ
ਯੋਧੇ
ਮੇਰੇ ਲੋਕ
ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਮਰਨ ਬਾਅਦ ਹੀ ਮਰੇਗੀ
ਮੇਰੀ ਭਾਸ਼ਾ।

ਇਹ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ
ਕਿ ਮਰਨਹਾਰ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਘਿਰ ਕੇ
ਇਹਨਾਂ ਮਰਨਹਾਰ ਹਾਲਤਾਂ ਦਾ
ਟਾਕਰਾ ਕਰਨ ਲਈ
ਹੋਰ ਵੀ ਜਿਊਣ ਜੋਗੀ
ਹੋਰ ਵੀ ਜੀਵੰਤ ਹੋ ਉਠੇ ਮੇਰੀ ਭਾਸ਼ਾ।

ਬੋਲੀ ਹੈ ਪੰਜਾਬੀ ਤੇਰੀ

ਸ੍ਰ: ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਟਰਾਂਟੋ

ਸਭਿਅਤਾ ਪੰਜਾਬ ਦੀ, ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਭੁਲਾਵੀਂ ਨਾ। ਬੋਲੀ ਹੈ ਪੰਜਾਬੀ ਤੇਰੀ, ਏਸ ਨੂੰ ਭੁਲਾਂਵੀਂ ਨਾ।
ਬੋਲੀ ਤੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ੀਆਂ ਦੀ, ਜੰਮ-ਜੰਮ ਸਿੱਖੀਂ ਵੇ। ਜੀਵਨ ਕਹਾਣੀ ਭਾਵੇਂ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਲਿਖੀਂ ਵੇ।
ਪਰ ਮਾਤ ਬੋਲੀ ਤਾਂਈ, ਪਿੱਠ ਦਿਖਲਾਵੀਂ ਨਾ। ਬੋਲੀ ਹੈ ਪੰਜਾਬੀ ਤੇਰੀ, ਏਸ ਨੂੰ ਭੁਲਾਵੀਂ ਨਾ।
ਕਿਹੜਾ ਇਤਿਹਾਸ, ਜਿਹੜਾ ਅੱਜ ਤੇਰਾ ਹਾਣੀ ਹੈ? ਤੇਰੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਤਾਂ ਵੱਖਰੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ।
ਅੱਗੇ ਅੱਗੇ ਵਧੀਂ, ਪੈਰ ਪਿੱਛੇ ਨੂੰ ਲਿਆਵੀਂ ਨਾ। ਬੋਲੀ ਹੈ ਪੰਜਾਬੀ ਤੇਰੀ ਏਸ ਨੂੰ ਭੁਲਾਵੀਂ ਨਾ।
ਸੂਰਿਆਂ ਦੀ ਕੌਮ, ਸੂਰਬੀਰਤਾ ਦਾ ਰੰਗ ਹੈ।ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਤੂੰ ਵਸੇਂ, ਗੁਰੂ ਸਦਾ ਅੰਗ ਸੰਗ ਹੈ।
ਪਿਤਾ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਵੱਲੋਂ, ਮੁੱਖ ਤੂੰ ਭੁਆਵੀਂ ਨਾ।ਬੋਲੀ ਹੈ ਪੰਜਾਬੀ ਤੇਰੀ, ਏਸ ਨੂੰ ਭੁਲਾਵੀਂ ਨਾ।
ਤੇਰੀ ਮਾਤ ਬੋਲੀ ਤੇਰੇ, ਬੱਚੇ ਭੁੱਲ ਜਾਣ ਨਾ। ਸੋਹਣੇ ਤੇਰੇ ਲਾਲ, ਕੌਡਾਂ ਸੰਗ ਤੁੱਲ ਜਾਣ ਨਾ।
ਵਿਰਸਾ ਲੁਟਾ ਕੇ, ਪੱਲਾ ਝਾੜ, ਤੁਰ ਜਾਵੀਂ ਨਾ। ਬੋਲੀ ਹੈ ਪੰਜਾਬੀ ਤੇਰੀ, ਏਸ ਨੂੰ ਭੁਲਾਵੀਂ ਨਾ।

ENGLISH SECTION

CENTENARY CELEBRATION OF THE PIONEER SIKH INSTITUTION

KHALSA DIWAN SOCIETY.

A century has gone by since the establishment of the pioneer Sikh institution Khalsa Diwan Society, Vancouver, British Columbia. During those days people from India faced a hostile environment. It was full of racism and ostracism when they first arrived in North America. But instead of being deterred from a new life in Canada, they banded together to form the Khalsa Diwan Society - an organization that would provide facility for religious practices and would also lead the struggle for human rights for decades to come.

The Indo-Canadian community faced some of the major challenges mentioned underneath. During 1904 a Sikh Bhai Arjan Singh Malik brought the Holy Scripture Sri Guru Granth Sahib to Vancouver. The Sikhs began to congregate at their homes for religious ceremonies. Thus congregations around Sri Guru Granth Sahib Ji became a source of unity, inspiration and strength to stand for the rights of the community. Our deepest reverence goes to those pioneer Sikhs who practiced what they preached. Holding congregations at private homes would have been very inconvenient. It would have been natural to look for an ideal place where everybody could be accommodated on regular basis. As a result of this they formed the Khalsa Diwan Society during 1906 and built their first place of worship - Gurdwara Sahib at 1866 West 2nd Avenue, Vancouver - during 1908. The Sikhs of Canada will always be indebted to Professor Teja Singh Ji for his timely guidance and inspiration for the practice of Sikh heritage in Canada. The Indo-Canadians were identified as Hindus when he visited Canada. He will always be remembered for his message to the Canadians that the Sikhs had their own identity and they were not Hindus. Following the establishment of Khalsa Diwan Society, Vancouver, more Gurdwaras were built in British Columbia under the same banner. They were in Abbotsford - 1911, Victoria - 1912, New Westminster and Paldi - 1919, Lake Cowichan - 1934, Port Alberni - 1962 and Nanaimo - 1974.

The Sikhs had just lost their last kingdom in the Punjab to the British about five decades earlier. Since they had already experienced the glow of freedom and pride of sovereignty, they were now treated as second class citizens in India and yet worse in the foreign countries. By joint efforts they were certain to enhance the movement of freedom from the British in India. Obviously during those days there was no better country than Canada to continue with their struggles. The Songs of Mutiny "Gadhar Goonj" were composed, hand printed and distributed to arouse the sentiments of the Indo-Canadian living in North America and India.

The Indo-Canadian faced harsh discrimination laws. They were deprived from voting rights, forced to move to Honduras, denied fresh water and food to the passengers of Kamagata Maru - Guru

Nanak Jahaz - kept under heavy surveillance by Canadian gun boat "Rainbow" and returned it to India without permitting its passengers to land on the Canadian soil. Upon reaching in Calcutta - Baj-Baj Ghat - many passengers were shot dead. Those who survived spent their lives in jails. Locally Bhai Mewa Singh spoke against injustice done to the Indo-Canadians and at the cost of his life became a martyr in Canada during early 1915.

The community stood like a rock and faced all the challenges and came out victorious.

The Indo-Canadian community has now established itself fully in Canada. It plays its role second to none in building Canada as a better place for all to live in. There are judges, doctors, scientists, engineers, journalists, teachers, mechanics and construction workers. The community also plays a major role in farming, fresh produce and all sorts of businesses. There are Punjabi markets in the lower mainland area. Punjabi is being taught in the public schools. For entertainment there are twenty four hour radio and television programs in Canada. So much so the community has produced some of the finest politicians within the last two decades. There are several Members of Parliament, Members of the Legislative Assembly and Councilors, etc.

We have all the amenities of life available to us now. It is therefore our most important duty to express our sincere thanks to the pioneers who faced all sorts of hardships and paved a way for us for the quality of life that we enjoy in this country. Amongst other Sikh societies in British Columbia, the Khalsa Diwan Society, New Westminster was also a branch of the pioneer institution of the Sikhs then situated at 1866 West 2nd Avenue, Vancouver. Therefore the new management of this Society has decided to celebrate the centenary of its establishment commencing 15th to 25th December, 2006.

Besides religious celebrations the society will hold seminars to discuss its achievements and the setbacks endured during the last one hundred years. It will invite and implement new ideas from the participants in the seminars to strengthen our community to play a healthy role for a better life in British Columbia, Canada.

All are humbly urged for their presence and participation in the Centenary Celebrations of the establishment of the Khalsa Diwan Society.

100 Years Celebration
Organizing Committee

15th December, 2006.

A Collage showing Sikh Pioneers of the Khalsa Diwan Society

SIKHS IN CANADA

SIGNIFICANT MOMENTS IN THE HISTORY OF SIKH CANADIANS

By: Kanwal Inder Singh Neel

1897 Sikh Lancers and Infantry Regiment visited Vancouver after celebrating Queen Victoria's Diamond Jubilee in London, England.

1899 Arrival of some Sikhs in Vancouver and Victoria from Hong Kong.

1904 The arrival of the first wave of Sikh immigrants. The census listed 258 Sikhs.

1904 Siri Guru Granth Sahib Ji was first brought to Canada by Bhai Arjan Singh. The scriptures were located at a house in Port Moody.

1905 For the next three years, 5000 Sikhs came to Canada.

1906 A house was rented in Vancouver to start a Gurdwara. A resolution was adopted on July 22 to start the establishment of Khalsa Diwan Society.

1907 Sikhs were denied the right to vote when the government of B.C. passed a bill to disfranchise all natives of India not born of Anglo-Saxon parents.

1907 Foundation stone of the Gurdwara for Khalsa Diwan Society was laid at 1866 West Second Avenue, Vancouver.

1907 A contingent of 901 Sikhs arrived on the Canadian Pacific steamer Monteagle in Vancouver on September 12.

1907 Race riots were held in Vancouver in which the Orientals and the Sikhs were targeted.

1908 On January 8, Order-in-Council designed to stop all immigration from India with the "continuous journey" clause and "possession of $200" was passed.

1908 January 19, the first Sikh parade (Nagar Kirtan) took place to celebrate the opening of the Gurdwara on Second Avenue in Vancouver. The first Granthi was Bhai Balwant Singh. The first president was Bhai Sewa Singh.

1908 Scheme to deport all the Sikhs from Canada to British Honduras (Belize).

1908 Arrival of Sant (Professor) Teja Singh in Vancouver on October 17.

1908 First Amrit ceremony in Canada took place in Vancouver.

1909 On February 13, the congregation at the Gurdwara rejected the British Honduras proposal.

1909 Establishment of Guru Nanak Mining and Trust company, and plans to buy 440 acres of land in West Vancouver.

1909 Khalsa Diwan Society was registered on March 13.

1911 The census for that year listed 2342 Sikhs, less than half of that in 1908. Only three were women.

1912 Gurdwaras were built in Victoria, Fraser Mills, and Abbotsford.

1912 Hardial Singh Atwal was the first Sikh born in Canada on August 28.

1913 Establishment of The Ghadar Party in North America. The "Ghadar" newspaper was published the same year.

1914 April 4, the Komagata Maru (Guru Nanak Jahaz) departed Hong Kong for Vancouver to challenge the "continuous journey" clause.

1914 May 23, arrival of the Komagata Maru with 376 passengers, mostly Sikhs, under the leadership of Bhai Gurdit Singh in Vancouver.

1914 July 23, the Komagata Maru was escorted out of Vancouver under the guard of the Canadian Navy.

1914 Bhai Mewa Singh shot William Hopkinson at the Vancouver Courthouse on October 21, to stop the injustices done to the Sikh community.

1915 Bhai Mewa Singh was hanged on January 11 in New Westminister. He was given a ceremonial funeral and proclaimed as a Canadian Sikh Martyr.

1915 Khalsa Diwan Society was incorporated under the B.C. Societies Act on February 23.

1918 Sikh population in British Columbia dropped to as low as 700.

1918 Mayo Lumber Company built a Sikh temple near Duncan, B.C. at Paldi. This town was named after the village in India.

1919 On 4th March, 1919 Bhai Bishan Singh of village Tallewal bought a lot adjacent to his house for $250.00.

1919 Immigration restrictions on bringing wives and children under eighteen years old from India were lifted.

1920 Sikh women and children started arriving from India.

1924 On July 13, the Sikh community sent a Jatha (a group of 10 Sikh martyrs) to protest the interference of Gurdwara management by the British Government in India.

1925 Khalsa Diwan Society had autonomous branches at Vancouver, Abbotsford, New Westminister, Golden, Duncan, Coombs, and Ocean Falls.

1925 January 2, the Sikh community sent a Jatha (a group of 39 Sikh martyrs) for the Jaito Morcha.

1929 Khalsa Diwan Society invited Charles Andrew, a friend of Mahatma Gandhi; and Sir Rabindranath Tagore, Nobel laureate, to see first hand the unfair treatment of the Sikhs.

1933 Vancouver Sikhs formed the India Grass Hockey Club. Annual sports in memory of Babar Akali Martyrs were organized.

1935 September 7, the opening of the Hillcrest Sikh Temple (4 miles from Duncan). A parade was held to celebrate the opening.

1943 Organized labour helped the Sikhs with the "fair pay to the Sikhs" campaign.

1944 Survey of the Sikhs in Canada showed that there were 1756; 98% of them lived in British Columbia.

1947 Sikhs were granted franchise to vote and become Canadian citizens.

1949 Prime minister Nehru visited the Vancouver Sikh temple with his daughter Indira Gandhi.

1950 East Indian Canadian Welfare

Association was formed.

1950 Naranjan S Grewall was the first Sikh elected to a city council in Mission, B.C and was subsequently elected as Mayor.

1951 There were 2148 Sikhs in Canada.

1952 Akali Singh Sikh Temple was formed after the conflict of religious practices.

1957 Quotas from India increased to 300 per year.

1962 Quota system was dropped in favor of non-discriminatory immigration laws.

1965 First Gurdwara in the province of Ontario.

1967 New immigration regulation based on point system was introduced.

1969 March 30, foundation stone for the Khalsa Diwan Society Gurdwara at 8000 Ross Street was laid.

1970 Two lots on Wood Street, New Westminster were bought at the cost of $1,500.00 during 1964 and $3,400.00 during 1970 to construct Gurdwara Sahib Sukh Sagar.

1972 Punjabi classes started in the evening at David Thompson Secondary School in September.

1974 Celebration of centenary of the Singh Sabha Movement, with a tour of Sikh dignitaries around British Columbia.

1974 Foundation of a new Gurdwara was laid and the construction of a new building started during 1974 in New Westminister

1974 The tradition to enter a Gurdwara with a head covering (which had been neglected for a few years) was revived by a special resolution.

1975 First Ragi Jatha (Bhai Bakhshish Singh Ji) that came from Shiromni Gurdwara Parbandhak Committee (S.G.P.C.)

1975 A monthly Sikh Magazine, named 'SIKH SAMACHAR' was started.

1979 October 2, Khalsa Diwan Society purchased an adjoining building named "Guru Amar Das Niwas." This building has a school, daycare, museum, Gurdwara and guestrooms.

1980 Federation of Sikh Societies of Canada was the first Sikh organization registered nationally.

1980 January 6, broadcast started of the Sikh religious program "Gurmat Sandesh."

1982 Khalsa Diwan Society purchased 28 acres in Richmond, B.C. to build a sports complex.

1982 Two Jathas from Canada went to India to participate in the "Dharam Yudh Morcha."

1982 Honorable Wally Uppal was appointed a Supreme Court judge. He later conducted the Royal Inquiry to Policing in British Columbia.

1983 The Sikh Chair was established at the University of British Columbia in Vancouver.

1984 A Sikh Chair was established at the University of Toronto in Toronto.

1984 June 3, Operation Bluestar military attack on the Golden Temple (Siri Darbar Sahib), in Amritsar, India occurred. Thousands of innocent Sikhs were killed.

1984 A protest denouncing the Golden Temple massacre was attended by 15,000 Sikhs in downtown Vancouver near the Indian High Commission office on June 10.

1986 MetroToronto Police permitted Sikhs to wear their turbans while on duty with the force.

1986 Khalsa School, a full time private school was established in Vancouver.

1986 Khalsa Credit Union was registered on February 19, to provide financial services to the Sikh Community. Today there are five branches with assets of over a hundred million dollars.

1986 First Sikh elected to any provincial legislature in Canada was Manmohan (Moe) S Sahota from Esquimalt, British Columbia.

1987 A steamer named Amelie with 174 refugees, mostly Sikhs landed in Nova Scotia.

1987 Protest by 3000 Sikhs against Human Rights Violation during Indian Prime Minister Rajiv Gandhi's visit at the Commonwealth Prime Minister's Conference in Vancouver on October 12.

1988 February 25, Canadian Prime Minister Joe Clark asked premiers to boycott activities of three Sikh organizations.

1988 March 10, the Canadian Parliament devoted a whole day to debate the issue of the Sikh's rights and the issue of Khalistan.

1988 Dr. Gulzar Singh Cheema was elected as an M.L.A. to the Manitoba legislature.

1989 July 23 marked the 75th anniversary of the Komagata Maru Incident. Sikh societies across Canada commemorated this reprehensible incident.

1990 A plaque commemorating the Komagata Maru Incident was unveiled at Portal Park in Vancouver on May 23 jointly by the municipal, provincial, and federal Governments.

1990 March 15, the solicitor General of Canada announced that the RCMP dress code would be amended to have a turbaned Sikh join the force. Constable Baltej Singh Dhillon had the honour of becoming the first baptized Sikh to join the RCMP.

1991 Three Sikhs were elected to the British Columbia legislature. Manmohan (Moe) Sihota, and Ujjal S Dosanjh have held various cabinet posts, and the other M.L.A. was Harbhajan (Harry) S Lalli.

1992 Khalsa school opened its new facility with a Gurdwara in Surrey, B.C.

1992 Formation of the Ontario Gurdwara Management Board.

1993 Gurbax Singh Mahli, the first turbaned Sikh and Harbans (Herb) Dhaliwal were the first Sikhs elected to the Canadian Parliament in Ottawa.

1993 In July, Vancouver Punjabi Market at Main and 49th Street was officially recognized with bilingual signs in English and Punjabi.

1993 A 24 hour radio program featuring Sikh religion and Gurbani Kirtan started to transmit from Vancouver. It broadcasts across Canada and America VIA satellite.

1993 Five turbaned Sikh veterans were invited to participate in a Remembrance Day parade on November 11, but were denied entry to the Royal Canadian Legion in Newton, B.C.

1993 On October 30, the re-written constitution and the By-Laws of the Khalsa Diwan Society, Vancouver were unanimously passed in a special general meeting.

1994 Akhand Path and Vaisakhi Day celebrations were held at the Parliament Buildings in Ottawa.

1994 The foundation stone for the Sikh Resource Center was laid by the Akal Takhat Jathedar on July 24 adjacent to the Gurdwara Sahib 8000 Ross Street, Vancouver. Senior Center for the Sikhs was opened on November 29, in Surrey, B.C. on July 24.

1994 The B.C. Government officially recognized the Vaisakhi Parade and published a brochure.

1994 West Coast Sikh Youth Alliance was established to provide a venue in which youth could teach youth. In maintaining this vision they have hosted an annual summer camp.

1994 In August Ujjal Dosanjh became the Attorney General for the province of BC along with the Minister of Multiculturalism, Human Rights and Immigration.

1996 February 15, the Supreme Court of Canada reaffirmed a Sikh officers right to wear a turban.

1996 In September, British Columbia schools started to offer Punjabi language in its regular curriculum from grades five to twelve.

1996 There were over a hundred Gurdwaras across Canada. Fifty of them were in British Columbia.

1996 A sculpture of two Sikh horsemen was unveiled at the Khalsa Diwan Society Gurdwara in Vancouver on March 31st. 1996 Turbaned Sikhs were exempted from wearing a helmet while riding a bicycle as required by law.

1997 January 11 was the sad day when the sanctity of Guru Nanak Sikh Temple in Surrey was desecrated with the intervention of the riot police to resolve the dispute over the serving of Guru Ka Langar (community kitchen).

1997 The foundation stone for the Dashmesh Darbar Gurdwara was laid in Surrey, B.C. on April 30.

1997 In October, Canadian Sikhs celebrated their centennial in Vancouver along with the proclamation titled "Coming of the Sikh Pioneers to Canada" issued by the Government of British Columbia, Cities of Vancouver, New Westminister, Surrey, Richmond, Abbotsford, Delta, Coquitlam, Langley, Pitt Meadows.

1997 June 2, Herb (Harbans Singh) Dhaliwal, MP for Vancouver South-Burnaby became the Federal cabinet minister of National Revenue. Gurmant S Grewal was elected as an MP from Surrey Central in BC.

1998 Five high priests from the Akal Takht in India issued the hukamnama (edict) upholding the traditional way of eating Guru Ka Langar while sitting on the ground, on April 20.

1998 May 29th was the implementation day of the hukamnama (edict) on the issue of eating Guru Ka Langar (community kitchen) issued by the five high priests from the Akal Takht in India.

1999 Year long celebrations and Nagar Kirtans were held across Canada on the tercentenary of the Khalsa.

1999 Canada Post released a stamp on April 19th with the title Canadian Sikhs and depicting the Khanda.

1999 May 14, BC Human Rights tribunal ruled that being required to wear a helmet while riding a motorcycle violated the rights of a baptized Sikh.

1999 On July 13, a resolution was passed by the Legislative Assembly of Manitoba recognizing the importance of April 13th to all Sikhs and the contributions that Canadian Sikhs have made to our province and country.

2000 Pardeep Singh Nagra, was refused to box at the Canadian Championships by the Canadian Amateur Boxing Association. This decision was reversed following a legal challenge.

2000 Opening of the Gurdwara Sahib Khalsa Darbar in Vancouver under the management of B.C. Khalsa Darbar Society, on August 15th.

2001 Ujjal Dosanjh was elected the leader of the NDP in BC on February 21st and sworn in as the 33rd Premier of the province of BC on February 24th.

2001 On April 16th the BC Liberal party came to power electing seven Sikh MLA's.

2001 The Royal Canadian Legion in Newton, B.C. invited turbaned Sikh veterans to a special Remembrance Day ceremony on November 11, revoking their No headgear policy.

2002 Herb Dhaliwal, MP for Vancouver South-Burnaby became the Federal cabinet minister of Natural Resources on January 15.

2002 Prime Minister Jean Chretien declared the Gur Sikh Temple in Abbotsford, BC as a national heritage site on July 31st. The temple, built in 1911, is one of the first non-French or English heritage sites ever designated in Canada.

2003 Opening of the Gurdwara Sahib Singh Sabha in Surrey, on January 26th.

2004 On April 27, a Proclamation was issued by the Legislative Assembly of British Columbia marking the 400th anniversary of the first installation of the Siri Guru Granth Sahib at Darbar Sahib, commonly known as the Golden Temple in Amritsar, India.

2004 Navdeep Singh Bains was elected as the first Amritdhari Sikh, MP from Mississauga-Brampton South, Ontario. Ujjal Dosanjh, MP for Vancouver South-Burnaby became the Federal cabinet minister for Health. Gurmant S Grewal and Narinder K Grewal became the first husband -wife team to be elected as MPs to the 38th Canadian parliament.

2005 On April 5th Indo-Canadian Studies and Research chair was announced for the University College of the Fraser Valley in Abbotsford, BC.

2005 Wally S (Taru Singh) Uppal was appointed Attorney General of BC on June 16. He was elected in the riding of Vancouver-Fraserview in the 2005 provincial general election. Seven Sikhs were elected to the British Columbia legislature.

2005 After 90 gang-related deaths spanning 10 years, a task force was created on South Asian youth violence in the Greater Vancouver region.

2005 In September, a full investigation was launched when a young Sikh, Gurinder S Durah was ordered off the field for wearing a turban (patka) at a B.C. soccer tournament. He was later allowed to play.

2005 SPINNING WHEEL FILM FESTIVAL an annual celebration of Sikh film and culture in Toronto.

2006 The Supreme Court of Canada gives a unanimous decision allowing Gurbaj Singh Multani from Montreal, Quebec to attend school with a kirpan on March 3rd.

2006 Centennial celebration of Khalsa Diwan Society, the oldest and largest Sikh society in North America.

BRIEF HISTORY OF KHALSA DIWAN SOCIETY (SUKH SAGAR) NEW WESTMINSTER, B.C.

Mota Singh Jheeta

This history of Khalsa Diwan Society, New Westminster goes back to 1919. During those days some of the Sikhs worked at the Fraser Saw Mills. Bhai Bishan Singh was amongst them. He lived a bachelor's life and owned a house at 344 Boyne Street, New Westminster. He was a dedicated practicing Sikh. In his house he had installed the Holy scripture - Sri Guru Granth Sahib Ji - and held congregations on Sundays. Sikhs living in the nearest vicinity of his house also gathered there for worship on a regular basis.

On 4th March, 1919 Bhai Bishan Singh of village Tallewal bought a lot adjacent to his house for $250.00. He donated it to Khalsa Diwan Society, Vancouver in exchange for $1.00 as a registration fee on 19th August, 1919. Later on he also donated his house to the Society.

There is a fascinating story that once Bhai Bishan Singh fell sick. He was admitted to the hospital for treatment. He had saved $900.00. Before he went to the hospital for treatment he gave the money to his friend Bhai Sunder Singh and asked him for its safe keep. He further told him that should he recover from his illness and return healthy from the hospital he will collect his money from him otherwise instructed Bhai Sunder Singh to spend the money for the improvement of the Gurdwara. Luckily Bhai Bishan Singh recovered from his illness and upon returning home asked Bhai Sunder Singh for his money. However during his lengthy absence Bhai Sunder Singh had already spent $900.00 on the improvement of the Gurdwara building. Upon learning this Bhai Bishan Singh felt very happy and in return thanked Bhai Sunder Singh for carrying out his wish.

By this time the old Gurdwara building was already renovated on three different times. The number of Sikhs living in New Westminster rapidly increased. It was felt that the old building was in a poor condition and there was a need for a new place of worship. Therefore two lots on Wood Street were bought at the cost of $1,500.00 during 1964 and $3,400.00 during 1970 . Foundation of a new Gurdwara was laid and the construction of a new building started during 1974. The Society fell short of funds and approached a bank for a loan to complete the building. It was then discovered that the Society was yet to be incorporated under the Societies' Act. Consequently the Khalsa Diwan Society, New Westminster was incorporated during 1974.

The present Gurdwara building was completed and opened for worship during the winter of 1975. In addition, the Society also bought another house at 338 Boyne Street, New Westminster for $4,700.00. The present Gurdwara building was extended with an adjoining hall to provide extra facilities for religious services for the community.

PROF. (SANT) TEJA SINGH

M.A. LLB (Pb) A.M. (Harvard, USA)

Sant Teja Singh' s old name was Niranjan Singh Mehta, until his family took Amrit in 1905. He was born in 1877 in village Balowali, district Gujranwala, Punjab, Pakistan. His father, S. Rala Singh was a physician. After getting the degree of M.A., L.L.B. in 1901, he appeared for a state level competition and was chosen for the coveted post of a civil officer of the British Raj. His love for education, however, brought him to the Khalsa College Amritsar in 1903 as its first Sikh Vice-Principal.

The young man was non-religious, a free thinker, argumentative and a critic. Because of his western style education, he never cared to listen to the Sikh Sants or other religious preachers. He lived in the material world, totally forgetting the spiritual aspect of life. He did not bow to the Guru Granth Sahib, considering it to be an idol worship. But he was very honest, sympathetic and very considerate for the needs of others.

As a senior teacher in a premier Sikh institute, he was required to attend Gurdwara Sahib regularly. To avoid bowing to the Guru Granth Sahib, he decided to be there before anybody else would come. One day, he had unique spiritual experience which changed his life. He intuitively felt the presence of the Gurus where the Guru Granth Sahib was installed. He was magnetically attracted towards Gurbani and fell before the scripture like a log. Some super-power made him utter the names of the Gurus and pray to God before he could raise his head from the floor.

After the incident in the Gurdwara Sahib, he lived in an unusual state of mind and felt the need of going to a spiritual doctor, a Sant. He paid a visit to Baba Sham Singh, the famous musician at Harmandir Sahib, Amritsar, who guided him to Sant Attar Singh Ji. After some days in the company of Bhai Jodh Singh, then Assistant Professor, later Principal, he went to pay his respects to Sant Attar Singh Ji, who was visiting Lahore. He found internal peace by meeting and talking to Sant Ji. He decided to follow Sant Ji's advice and guidance. The first lesson he received was to give up ill-will or bad feelings in his mind for those who had misbehaved with him or treated him wrongly. He returned to his job only after cleaning his mind of all bad feelings with whomsoever he had, one of them being his step-mother. In 1905, he and his family took Amrit. His old name Niranjan Singh Mehta was changed to Teja Singh.

Sant Attar Singh Ji wanted to establish a school for providing complete education, worldly knowledge amalgamated with spiritual experience. Teja Singh offered his services to teach in that institute. He also thought of getting training in western universities for this great mission. Sant Ji approved the proposal and suggested him :-

1. To retain his Khalsa form, not to remove the turban or cut the hair and enter into an argument with anyone about it.
2. To establish Gurdwara Sahibs.
3. To tell western society that ridhi-sidhi (miracle powers) are of no significance, the stage of self-realization (ਓੁਤਮ ਪਦ) is far beyond it.

FIRST VISIT TO CANADA :

The Indians, mostly Sikhs, in Vancouver, British Columbia were in trouble and were thinking of inviting a scholar from India to help them. They immediately approached Teja Singh Ji. On getting an urgent invitation from Canadian Sikhs, he left for Vancouver.

After the morning Kirtan in the Vancouver Gurdwara Sahib on Sunday, Teja Singh Ji gave a discourse and explained the message of Guru Nanak to humanity. After the function, he was introduced to all the Sikhs assembled there who invited him to their houses. These home visits made him feel closer to the Sikh Sangats, understand their strengths and know their difficulties. Before the summer vacation ended, he returned to Columbia, New York, for completing his studies.

His return was more than welcomed by his European audience. Their representatives requested him to continue his weekly discourses on the mission of Guru Nanak. Mr. T.C. Crawford got very deeply interested in the Sikh faith and started regular meditation. He almost daily visited Teja Singh Ji to discuss some spiritual topics with him. To the surprise of Teja Singh Ji, one day he came early in the morning and stated his problem like this, " Over a time, I built my right to be a share holder of a gold mine in Jackson Ville California. My friends who have turned unfaithful to me, want to deprive me of that. I need $50,000 to retain my ownership of the mine. In exchange, I can transfer one-fourth share of the gold mine to the Sikhs. I have been intuitively told during my meditation that only you can help me."

Teja Singh Ji could not say "no" to such a devotee of the Guru. He thought of Sikh brothers in Vancouver, British Columbia, for this project. He suspended his studies and the very next day he left for Vancouver. As the matters unfolded later, his visit was not just to help Mr. Crawford in need but also to save 10,000 Indians from being pushed out of Canada (to Honduras), where they had made their homes with hard work.

SERVING SIKHS IN CANADA

Teja Singh Ji met a Canadian passenger in the train, on his way to Vancouver, who told him, " Mr. Singh, a big mis-fortune is looming large on the Sikhs in Canada. By making one or the other excuse, Canadian government is planning to pack them all in a ship and dispatch them to Hondurus in South America. It

is a very bad land, infested with yellow fever and without any employment opportunities. You, a scholar and a lawyer, can save them from that misery. I wish you to help your fellow brothers."

This time an unexpected arrival of Professor Teja Singh Ji in Vancouver was a pleasant surprise to everyone in the Gurdwara Sahib. After praying and reading a hymn from Guru Granth Sahib to get the blessing of the Almighty, the Sikh leaders discussed the situation from all aspects. They explained their problems in the following words, " The government is throwing baseless blames on our community. They say that we have no jobs and no other sources to support us. Our living is not clean. Actually they are jealous of us. We have contributed about $20,000 to build our Gurdwara Sahib and have joint langars to feed any needy person. All of us earn a good living. We live well and take our bath everyday while they don't take shower for days together."

" A week ago, a Commissioner from Ottawa took Bhai Satnagar Singh and Bhai Sham Singh Dogra with him to Honduras. With his influence and wrong pressure, he will get a fake report signed by them that Honduras is a good country. They will use that report to rope us all and ship us like sheep to that country. Our Gurdwara Sahib building will be taken over by them and the Nishan Sahib (the Sikh flag) uprooted."

Professor Teja Singh Ji assured them, "The Almighty is on our side as revealed just now by the hymn read from Guru Granth Sahib. Maybe the Almighty wanted me to serve the Sikhs that this unexpected visit to Canada was arranged according to His Will." Guided by Teja Singh, Sikhs approved to register a Mining and Trust Co. and purchase land for building Guru Nanak town. They agreed to buy one-fourth share of the gold mine in Jackson Ville and sent money to Mr. Crawford. They also decided that lectures should be arranged to tell people about the truth regarding Sikhs in Canada and expose the fake propaganda made by the Canadian government against their community.

A couple of lectures were delivered in a week which were published in the newspapers. They built a correct image of the Sikh community much better. Many European also got interested in learning more about the message of Guru Nanak for humanity. Among them two important persons, Doctor Knapp and Mrs. Campbell Johnson became devotees of Guru Nanak.

BY-LAWS DRAFTING:

Professor Teja Singh Ji drafted and finalized the rules, regulations and by-laws of the Khalsa Diwan Society, Vancouver and the organization got registered in B.C. He also drafted by-laws for the Guru Nanak Mining and Trust Co. and it got registered within a week. With the assistance of Dr. Knapp, a real estate man, a block of 440 acres near Eagle Harbour was purchased for $25,000. A down payment of $10,000 was made for that bargain. The stipulated money $15,000 was also sent to Mr. Crawford.

After doing all this, a big gathering of the people was held in Vancouver and they were informed about the firm position of the Sikhs in Canada. Their strong financial strength was made public. This sent a wave of good image of the Sikhs not only in the province of British Columbia but also through out Canada and the world. The fake propaganda made by the Canadian government against the Sikhs was thus exposed.

AMRIT PARCHAR IN NORTH AMERICA:

Spreading the message of Guru Nanak and making it to reach the heart of the Sikhs living in North America was the next project undertaken by Professor Teja Singh Ji. Along with Bhai Balwant Singh Ji (the Granthi Ji) and his associates, Teja Singh Ji first undertook a tour to Victoria and the Pacific coast. He was to give discourses on Sikh faith and to motivate the Sikhs to take Amrit.

In Victoria when the party reached a Sikh place, they found the group busy drinking alcohol. To avoid them and to leave them alone, Bhai Balwant Singh Ji decided to go to another Sikh house. However, Professor Teja Singh Ji decided to stay at the very place. The host Sikhs gladly provided all the services for the stay of the visiting party. Next day, during the morning congregation, Teja Singh Ji gave his usual sermon. He wished that Sikhs having come that far from their homes should prove to be jewels of the Guru and not be a cause to bring the Guru a bad name by their improper and un-Sikh like behavior. After listening to him, about 15-20 Sikhs decided to change the course of their lives and wanted to take Amrit, which was administered to them on that very day. They were also sugested that being residents of the capital city they should collaborate to raise the Sikh flag in the city. Their response was quick, "if you join us, we will contribute money right now." Professor Teja Singh Ji agreed and every Sikh gave one month's pay for building a Gurdwara Sahib.

On high land, a good plot was purchased through Mr. Robert W. Clark, a real estate agent. His wife arranged public lectures by Teja Singh Ji in a big hall in the city. Many Europeans started loving the Sikh doctrines. Mrs. Clark got two pamphlets written by Professor Teja Singh Ji about Guru Nanak Dev Ji and Guru Gobind Singh Ji. She printed 10,000 copies of each pamphlet and sent them to different cities in Canada, America and Europe.

After this successful visit to the Vancouver-Island, the group went to the Sikhs in Washington, Oregan and California states in U.S.A. Lectures were given at all these places to the Sikhs and Amrit was administered to many of them. Visit to California state was arranged by Bhai Partap Singh Ji (later Jathedar Akal Takhat Sahib, Amritsar) working there.

On returning to Vancouver B.C., Bhai Balwant Singh Ji told the success stories of Amrit Parchar tour to the Sikh Sangat, during formal and informal talks. These reports motivated more Canadian Sikhs to take Amrit. Accordingly, the Jatha was invited to Port Moody, Millside, Abbotsford and many other places for Amrit Parchar sessions. A large number of Sikhs having got into the Khalsa Fold, the need of having their registered organization was strongly felt by everyone. Rules, regulations and by-laws of the Khalsa Diwan Society, Vancouver were finalized by Professor Teja Singh Ji and the organization was registered in B.C.

When these reports of the Amrit Parchar in Canada reached U.S.A., more Sikhs in California and surrounding areas prepared to take Amrit. They invited Professor Teja Singh Ji again to visit U.S.A. The second visit also turned out to be very successful. It helped many Sikhs to join the Khalsa Panth and enjoy the self-esteem by being an Amritdhari Sikh.

After all these developments, it looked as no outside force could do any harm to Sikh community. They were enjoying a great political image while maintaining good financial status. However, the plans of the Almighty are strange and beyond the comprehension of we humans. During this period of good fortune of the Sikhs, a bolt from the blue struck them.

Comfortable life without fear of being ousted from Canada became the cause of mutual bickering among the Sikhs. The unity of the community was broken, they started splitting into groups opposing one another.

Internal conflicts in the community very much disappointed Teja Singh Ji and directed his thoughts inward. He was reminded of his pending duty in U.K. Sant Attar Singh Ji had advised him to build a Gurdwara Sahib in London. Accordingly he left to go there. He called a meeting of old friends, students and other Sikhs for discussing the Gurdwara Sahib project with them. In London the Sikhs agreed to buy a building for the Gurdwara Sahib. Before any further action could be started, an urgent letter along with money for return ticket was received from Vancouver requiring Teja Singh Ji to reach there immediately. He left London without a second thought.

DEPUTATION TO OTTAWA :

The Sikhs in Vancouver told him that all things were fine with them but they were not allowed to bring their spouses and children from India. After consulting the Sikhs, a deputation including Rev. L.W. Hall, a Roman Catholic Priest, very much sympathetic to the Sikhs, was chosen for going to Ottawa and convincing the Canadian government to be fair to the Sikhs. The government made many excuses to deny the demand of the Sikhs but all their arguments proved to be baseless and hollow. Though the minister was convinced of the genuineness of the demand but he did not concede it because of the undeclared policy of keeping Indians (majority Sikhs) out of Canada.

Therefore it was decided to educate Canadian people about the injustice done to the Sikhs by their government. An open lecture was arranged in a public hall and all people were welcome to it. To an audience of more than 10,000 Caucasians, Teja Singh Ji explained the history of great empires and their fall. He told them that the justice to the people is the keystone of any empire, once shaken, it destroyed the whole structure. The same thing would happen to the British Empire, if it continued to ignore the just demand of their subjects. The lecture was covered in the press which supported the right of the Sikh residents to call their family members to Canada. This was later approved when Maharaja Bhupinder Singh of Patiala raised this point during an Empire Conference in London.

Prof. (Sant) Teja Singh Ji presenting at the World Religion Conference at Shimizu, Japan in 1956.

GURDWARA SAHIB VICTORIA, B.C.:

The Sikhs in Victoria had already purchased land for the Gurdwara Sahib. They took advantage of the visit of Professor Teja Singh Ji and approached him to help them construct the Gurdwara Sahib. He agreed to undertake that holy responsibility. He got the design approved and the estimates of the expenditure made. The construction work was undertaken and the Gurdwara Sahib was ready in a couple of months.

Professor Teja Singh Ji thought of installing the Guru Granth Sahib there with a grand befitting function. Accordingly a huge and well organized procession was planned. There were about 5,000 Sikhs in uniform moving four abreast and singing hymns. Guru Granth Sahib was gracefully positioned on a well decorated six-wheel horse-drawn carriage. Teja Singh Ji with a sword rode on a horseback. At three intersections, the procession halted and lectures were given by the Professor to a large gatherings there. It took five hours for the procession to reach Gurdwara Sahib, passing through important streets of Victoria. Mrs. Clark, a devotee of the Gurus, was very much fascinated by it. She said, "On watching the carriage and the Sikhs moving, I felt the spirit of the Guru managing all that and being there among the Sikhs". Prominent articles and reports were published about this function in Victoria and Vancouver newspapers. It was mentioned to be a procession of its own kind, never seen earlier in the history of Canada.

After thus completing the mission assigned to him by Sant Attar Singh Ji, Teja Singh Ji returned to India. He landed at Calcutta from where he proceeded direct to pay homage to Sant Attar Singh Ji at Mastuana near Sangrur. Sant Teja Singh Ji spent his whole life giving discourses in schools, colleges and Gurdwaras, particularly in the rural areas, motivating Sikhs to take Amrit and get on the Ship of Guru Nanak.

FOREIGN VISITS, SECOND PHASE :

His visit during 1955-56 to U.K., Canada and U.S.A. is still in the memory of many Sikhs. He gave discourses on the mission of Guru Nanak Dev Ji and motivated many Sikhs to join the Khalsa Panth. Gurdwara Sahib Victoria Sangat gave him a formal welcome because he was the major force behind the organization of the Sikhs and getting a Gurdwara Sahib built there. In 1956, while returning from the West, he visited Japan. There he gave a lecture, "The Way to Establish Permanent Peace" at the Eighth Congress of World Religion for Peace, organized by the Ananai-Kyo at Shimizu.

Sant Teja Singh Ji left this world on July 3rd, 1965. Before leaving this world, he founded in 1956, Sant Attar Singh Hari Sadhu Ashram, Baru Sahib, about 65 kilometers from Solan, Himachal Pradesh. The Kalgidhar Trust / Society (non-profit) was registered to manage the institute.

Thirty years later, his disciple Baba Iqbal Singh Ji established the first Akal Academy with just 5 pupils at the same place. Currently the Kalgidhar Trust manages 22 Akal Academies educating over 20,000 students in the rural areas of Punjab, Haryana, Himachal and U.P. Besides educational activities the Kalgidhar Trust operates two free Akal Charitable Hospitals, two De-addiction Centers, an Orphanage, an Old Age Home, a Home for Widows & Destitute Women, an Ashram, Visitors' Lodging Complex and ten Spiritual Centers.

In July 2006, the foundation stone was laid for the Akal University (first Sikh University) at Baru Sahib which being dedicated to 100 years of Sant Attar Singh Ji's vision.

http://www.kalgidharsociety.org

IMPORTANCE OF MOTHER LANGUAGE

"Who is to say that robbing a people of its language is less violent than war? - Ray Gwyn Smith" (Anzaldua, 1987, p.53)

As a result of centuries of oppression, many Native languages have been lost. With the current rate of decline only 4 of the 60 Aboriginal languages in Canada have a chance of survival (Kirkness, 2002). It is sad that even in their own lands, Aboriginal peoples have to struggle to keep their languages alive. This pain is made evident by Gloria Anzaldua when she asserts, "...if you want to really hurt me, talk badly about my language. Ethnic identity is twin skin to linguistic identity - I am my language. (Anzaldua, 1987, p.59)

This however is also the fate of an infinite number of ethnic languages today. This loss of language hurts many of the elders who feel that they are losing connections and intimacy with their children. But why does that cause pain? What does language loss mean? Is it important to preserve languages? Wouldn't we just be a happier society if we all spoke the same language, had the same customs, and beliefs?

The importance of language cannot be underestimated. It is through language that we can be true to who we are, to our identities, to our roots. It is through language that we obtain an identity and are able to express our unique views of the world (Kirkness, 2002). "Language is the ultimate symbol of belonging; it is through language that culture is shared and transmitted. If we lose our language, we are essentially losing a way of life, a way of thought, a way of valuing and a particular human reality (Kirkness, 2002, p.17)". Languages are tools of making meaning; they produce identities; they create connectedness in various types of communities (Bekerman, 2005). "As Fishman (1996) states language is the mind, spirit and soul of a people" (Kirkness, 2002, p.17).

The Aboriginal peoples of Australia are fighting to keep their languages alive in order to maintain their self-defined identity. By doing this, they are demonstrating their strong desire to pass their languages down to succeeding generations (Nicholls, 2005). "They understand that, ultimately, the social bond is linguistic" (Nicholls, 2005, p.165).

I believe that educational institutions are the main vehicles through which language loss occurs. Even though many children begin school knowing only their mother tongue, once they are done with the K-12 school system English becomes their primary language and the culture associated with the English language becomes their primary culture. Thus, assimilation has occurred. This is the precise fear of French Canadians. They understand that without their language there is no French culture. Daniel Bouchard, vice president of the Francophone Teachers' Union, writes in the Nov/Dec. issue of Teacher Magazine that "without passing on our language, we cannot transmit our culture, our historical identity, our uniqueness. Without our schools, we could easily slip into the mainstream culture as have so many of us" (p.7).

Unfortunately, not all Punjabi speaking people think the same way about their language. In Punjab for example, many people believe that it is prestigious to send children to convent schools where the medium of instruction is English and Hindi. In Western countries many people give up speaking their mother tongue in the home in favor of the mainstream language. It is every child's fundamental human right to freely learn and practice their language and culture. Parents who do not make any effort in teaching children their mother tongue are committing grave human rights violations. Young (2002) asserts that "only the learners' first language can provide the kind of bridge to a personal identity that incorporates both an ethnic and a national dimension (p.221).

Language is the crucial vehicle to be able to truly understand any culture. I for example, can do a Phd in Chinese culture but I will never be able to understand it the way a true native speaker understands it. I will always be an outsider. Unfortunately many Punjabi youth are also becoming outsiders to their own language and culture. For parents who believe in the importance of preserving language and want to reclaim their lost identities there is hope. As Hall (1991) explains "they need to understand the languages which they've been taught not to speak" (p.18). This however cannot happen by sending kids to Punjabi school once a week. This can only happen if children are immersed in their mother tongue.

The Punjabi community in Canada is strong, resourceful, hard working, and ambitious. These strengths need to be utilized to think of ways in which we may be able to reclaim our identities. The most effective method would be to implement Punjabi immersion programs in schools in the primary grades in which a majority of the instruction occurs in Punjabi by well trained and caring teachers. This task can be very easily accomplished in community private schools and maybe with some advocating in public schools as well. Parents have a lot of power to stand up for the rights of their children. Please do so as your children will thank you for it!

References

Anzaldua, G. 1987). Borderlands/La Frontera: The New Mestiza. San Francisco: aunt lute books.

Hall, Stuart. (1991). Ethnicity: identity and difference. Radical America, 23(4), 9-20

Kirkness, Verna J. (2002). The preservation and use of our languages: Respecting the Natural Order of the Creator. Opinion Papers, 16-23

Nichols, Christine. (2005). Death by a thousand cuts: Indigenous language bilingual education programmes in the northern territory of Australia, 1972-1998. The International Journal of Bilingual Education and Bilingualism, 8(2&3), 160

Teacher., Newsmagazine of the B.C. Teachers' Federation. October 2006, 19(2)

Young, Catherine. (2002). First language first: literacy education for the future in a multilingual Philippine society. Multilingual Matters, 5(4), 221-232

By Navpreet Kaur Sangra
New Westminster

THE VANCOUVER DAILY PROVINCE

PAGES 1 TO 8. VANCOUVER, B. C., SATURDAY, DECEMBER 12, 1908. PAGES 1 TO 8.

MYSTERY and POWER OF TEJA SINGH

REMARKABLE BUDDHIST SCHOLAR WHO HAS COME TO VANCOUVER TO LEAD HIS COUNTRYMEN — REGARDED BY THEM AS A DEMI-GOD.

MYSTERY AND POWER OF TEJA SINGH

REMARKABLE BUDDHIST SCHOLAR WHO HAS COME TO VANCOUVER TO LEAD HIS COUNTRY MEN REGARDED BY THEM AS A DEMI - GOD.

(PROF. (SANT) TEJA SINGH JI IMPACTING THE WESTERN MEDIA - THE RE-TYPED VERSION OF THE ORIGINAL ARTICLE AS PUBLISHED ON THE FRONT PAGE IN THE VANCOUVER DAILY PROVINCE - DEC. 12, 1908)

The East Indian problem in British Columbia has entered upon a new phase fraught with grave possibilities. It was reached last Sunday when two hundred sikh and hindus mainly indicated with no little show off in violence that they would have nothing to do with proposition originated by the dominion government seeking for the removal of certain of them unemployed to the salubrious climate of British Honduras. Steady work on plantations of government railways with the alternative of securing Irelands grants to guaranteed six hundred east Indians. In no sense would they be left helpless or made to shift for themselves. The Orientals were to have been made parties to a solemn agreement between the dominion and Honduran government.

On Sunday they refused to hear the official report of Mr. JB Harkin of Ottawa, the Canadian commissioner, unless it was presented in their temple. The terms were declined. These included an instruction that Mr. Harkin and his fellow officials must first remove their boots before entering the "holy of holies". Mr Harkin acted on the advice of clergymen and interpreters who claim to be acquainted with oriental character. He was informed that trap had been deliberately set for him; that an acceptance of the invitation would be taken advantage of by the native leader to circulate false reports in India that British officials had unwarrantedly desecrated a place of worship by entering it during the hours of service to force them to agree to a project virtually compelling them to settle in another British colony. These, it was represented, would increase the unrest in India and fan the flames of sedition. Mr. Harkin recently visited British Honduras to negotiate an agreement with the colonial authorities. He was accompanied by two native delegates, a Hindu and a Sikh, and a white interpreter.

No compulsion by Government

During their stay there the delegates expressed the belief that the country was well adapted for their countrymen, and that the terms offered by the government were perfectly satisfactory. Mr. Harkin made it clear to them that no compassion would be exercised by the Dominion Government; the East Indians were free to go there or remain in British Columbia. He however pointed out that if any of the Hindus became public charges during the coming winter months they would become liable to deportation like any other allen class resident in the Dominion. The proposition when first submitted in October looked good to them. It was discussed at two meetings. The section of the two delegates took place in the basement of the Sikh temple, an apartment which has no sacred associations. In view of the unanimity of s....ment then displayed, how is the present situation to be explained?

Prof. Teja Singh, M. A. Cantab, of course?

Personality of Leader

Who is Prof. Teja Singh, M. A. Cantab? Therein lies the mystery.

Is he a Mahatma, a re-incarnated Buddha, providentially sent to direct the so called national movement ....for its goal the ideal of Indian unity, the deliverance of the countless races from English rule? His countrymen here almost worship him. He is regarded as a veritable Demi-god. His influence with them knows no limits. There is much of mystery about the Sikh and Hindu leader. He is said to have held the chair of English literature in an English university at Lahore, India, and to have more recently filled a professorship in Columbia University, New York.

At all events Prof. Teja Singh is here now, and is recognized as the leader and counselor of the local colony. He was summoned from New York five weeks ago, In a recent public lecture in O'Brien hall, speaking in English he discussed the Indian problem, warning the audience that unless Britain rendered a tardy act of justice the people of India would draw the sword and emancipate themselves.

A Clear-headed Speaker

There was no jingoism in his two hours address. He spoke calmly and dispassionately, quoting historical authorities to show that from age to age the dream of Indian unity had been entertained by sages, lawgivers and great teachers and that its realizations was initiated. The professor showed himself to be a man of profound erudition with a marvelous grasp of the principles of European civilization and intimate knowledge of the occult and oriental philosophy. He disclaimed against the rapacity f western nations and denounced the civilization that was based on material wealth. He expounded the principles of true political economy, declaring that any nation which neglected the life of the spirit was doomed to destruction. He drew parallels from the half-forgotten kingdoms of India. But he saw a gleam of light, a ray of hope for the millions of India. A brighter day was dawning.

Having expiated their sins by abnegation, penance and self-denial, a leader would arise to pilot them into the fullness of national life. Prof. Teja Singh talks like a man who believes he has a sacred mission to perform. At the lecture he proudly declared that his coming here was providential and that his steps had been directed by Guru Nanak, the mystical energy or sprit worshiped by the Sikhs. His influence during his brief stay here has even extended to white people.

Has Wide Schemes

On several recent occasions he has visited private houses to deliver little talks on theosophy, which has many ardent devotees in Vancouver. White men and white women are numbered among his warmest admirers.

Prof. Teja Singh is a Sikh. He led the opposition which was successful in preventing Mr. Harkin from reading the official report last Sunday.

"If you won't remove your boots and address us before Guru Nanak in our temple we won't hear you at all," was in effect his ultimatum. And every one of the East Indians, whether Hindu or Sikh, in the assemblage backed him up. In the temple mysteries for the occasion he held equal rank with the Sikh priest. When sent for to confer with the government officials the message came back that he was busy reading the scared prayers. Is it any wonder his aggressive tone later on confirmed his ignorant countrymen in the belief that h is a great leader, a man capable of meeting any emergency? His hold on these people can be explained in his own words. "With the Christian, religion is a matter of formal belief. Religion with the East Indian goes deeper. It enters into every act of his daily life," he recently publicly declared. This knowledge was evidently applied when he insisted that the government official must do business within the precincts of the sacred temple. Of

course, no precedent for such a course has even been established by the British authorities in India. Superstition, ignorance and religious fervor play into his hands. Prof. Teja Singh is unalterably opposed to the removal of his people to British Honduras. He has the courage of his professions or convictions. The professor takes the view that the East Indians are satisfied with conditions in this province and that 70 percent of them are doing well. He estimates the balance, or 30 per cent is unemployed. He, however, maintains they are not a burden on the white population, as the Hindus and Sikhs practice the virtue of charity. For these unemployed he is busy devising a plan to engage them in agricultural pursuit. He claims that a Sikh banking institution will probably advance money to a proposed land company which intends to buy up large tracts of land in British Columbia.

Asks Three Months' Grace

"If the dominion Government gives my people a respite of three months the East Indian problem in British Columbia will be solved," was his utterance a few days ago. Under his guiding hand other enterprises in embryo promise soon to materialize. The door of the basement of the Sikh temple already displays the titles of a mining and trust as well as a lumber company.

Prof. Teja Singh, the idol of the Sikhs and Hindus, is a familiar figure on the streets. He is tall of stature, with a slight stoop. His age is probably about forty. He would attract more than passing attention. In appearance he is quite distinguished. He wears European attire, his head being surmounted by a large turban. A glossy black beard, knotted at the end, almost hides a swarthy but grave face that is never illuminated by anything a approaching a smile. He looks like a man who is terribly in earnest. This impression is confirmed when he opens his lips. His conversation is pointed and dignified. He speaks faultless English, with a slight accent. His wide reading is illustrated when discussing any topic relating to India he has a fund of information almost encyclopedic in character to drive home any argument he quotes historical authorities. The religious and philosophical systems of every age and civilization, political science, political economy, Biblical criticism, modern social reforms, are equally at his finger tips. He warms up with his subject. His brown eyes fairly sparkle when he describes the great achievement of Oriental sages in esoteric philosophy. Waving a huge cane as though to add weight to his deliverance, his other arm bearing a coat of cloth and gold, garment perhaps emblematic of his caste, he looks not unlike an ancient lawgiver. Teja Singh is never weary of laying down the principle that the Fatherhood of God and the Brotherhood of Man will never be realized until mankind gets rid of its inherent selfishness. Of the ultimate triumph of the human race he entertains no doubt. Whether the brotherhood will come tomorrow or a million years hence, he asserts, all depends upon the abolition of selfishness, the subjugation of the ego, the annihilation of self by the spirit of a divine altruism. Can the advocacy of these principles be reconciled with his interest in the material welfare of his countrymen and the formation of land, stock, lumber and raining companies? Teja Singh replies in the affirmative. He says there is a true and a false system of political economy. He would give the laborer, the trader, the capitalist, a fair profit, and no more. Money acquired at the cost of human suffering is a curse. It serves no good purpose and retards the goal to which the world is drifting.

Bow Low to Him

This is the man who in less than five weeks in Vancouver has aid mated Hindus and Sikhs with courage and confidence in themselves. There is something sublime about their devotion to him. Watch an East Indian met him on the street. When Teja Singh approaches the other bows in abject humility, at the same time crossing his hands and uttering a salutation in an undertone. He is their guardian, philosopher and friend. Any argument that he was inspired by any other motive than pure unselfishness would be regarded as high treason. Teja Singh is the uncrowned king of the East Indians in British Columbia. But his influence reaches farther. He is regarded in India as one of the strongest champions of the so-called national movement now agitating millions of natives and which the British authorities regard as a purely seditious one. He is in constant touch with educated men of his own and other races in the Indian Empire. His views respecting the action, of the authorities in dividing the province of Bengal are no secret. At a recent public lecture he took the audience into his confidence. From his standpoint the present day British administrators do not understand the sentiment of the Indian people.

Lord Curzon, the viceroy, before leaving for England expressed pronounced views on some aspects of oriental character. He declared that the highest ideal of truth is to a large extent a Western conception. His words were interpreted as an insult deliberately offered to the moral character of India. While many educated natives admitted that the strictures of Lord Curzon were not entirely unfounded, they with bitterness of heart advanced the charge that if the character and the national self-respect of the Indian people had been impaired such was the inevitable result of unfreedom and political subjection.

Prof. Teja Singh will tell the enquirer that nothing has set up a more impassable barrier between the peoples of the east and west than the profound discrepancy between Christian profession and practice. The deceitful selfishness, the rapacity and bloodshed with which Christian nations have established their power in the Orient, the viciousness of the earlier adventurers, have thoroughly alienated sympathy and destroyed confidence. When after the revolting record of the Chinese war, the western nations offer themselves as moral exhorters; the cultured Oriental is tempted to smile at the incongruity.

Prof. Teja Singh will also tell the enquirer that recent scientific discoveries awaken a strange echo in the philosophy. the east in both Hindu and Buddhist lands. Take for instance, the electrical theory of matter, according to which the world is motion or energy in terms of electrical monads. The supposed........matter has melted away with proper light one may look through any opaque object. The solid mountain and ancient strata of the earth are themselves but imprisoned energy and all out perceptions are but the result of winged motion.

The esoteric philosophy teaches something akin the vanity and illusoriness. of sensual existence the v...... of Maya cast over mankind which produces the delusion of the ego, of finite personality, and the Buddhist belief that the desire for individual existence is the root of the all suffering that true happiness comes alone from the perception of the transitoriness of all things and from the gradual conquest of the error of self. Buddhism according to Teja Singh finds its goal rather in the delights of a deep appreciation of the realities of existence in the exercise of the higher mental faculties, in a life transfused with every day beauty, than in the possession of innumerable means of advancing wealth and commerce, of gratifying sense, of promoting mere bodily comfort. The Hindu spiritualizes and personates nature in his crowded pantheon, and sees in all phenomena the expression of one mysterious will.

Buddhism, admitting neither spirit, human nor divine, yet finds final peace and happiness in the elevation of the individual mind to the plane of universal thought, to the contemplation of universal law.

Teja Singh is a Buddhist. To his people here he is more. He is their leader and lawgiver a veritable Guru Nanak, the sage who reformed their religion centuries ago. He decided for them whether they should go to British Honduras or remain in British Columbian and take chances in a hide and seek game with the deportation officers during the winter months. But Prof Teja Singh has no fears for the future, he feels able to look after the welfare of his confiding fellow countrymen.

Brigadiers-General J. E. Swayne, governor of British Honduras will reach this city tomorrow from Ottawa. Before leaving England he conferred with the imperial authorities respecting the proposition of locating the unemployed Hindus and Sikhs of British Columbia in the South American colony. It remains to be seen whether he will be a match for Prof Teja Singh, who is opposed to the project. General Swayne has had a distinguished military career. He entered the army in 1823 joining the Indian staff corps. He served in Burma in 1886-87 and was awarded a medal and clasp. Later he was on special duty on a reconnaissance in Somaliland in 1890-92. He was awarded a medal and clasp for his services during the Uganda mutiny and Jubiland expedition in 1898. He is best known for his brilliant work while leading two expeditions against the Mad Mullah, a fanatical Mohemmedan leader in Somaliland in 1902-03. He suppressed the rising and defeated the revels in several bloody fights. Later he was given the rank of administrator and restored order throughout the county. His achievement was regarded as a wonderful one, owing to the difficulties in following the natives through the jungles in an intensely hostile county. Later he went to India, serving in the intelligence branch at headquarters, where he won the McGregar medal. Then he returned to Somaliland at commissioner and consul-general. He is said to have a through knowledge of the Oriental character.

"The Guru Nanak Jahaz"

"For white man's land we fight. To Oriental grasp and greed, we'll surrender, no, never; Our watchword be 'God save the King'/White Canada forever." This was recited during the time of the incident of the Komagata Maru. During a time of racial tension between Caucasian Canadians and Indo- Canadian citizens, Canada had passed numerous bills in the House of Commons, which limited the civil rights of Indian Immigrants. The majority of them were hard working Sikh laborers who had shed their blood, their sweat, their tears to earn the well sought after Canadian Dollar so they could return to their beloved homeland Punjab, to feed their loved ones. Gurdit Singh, a business man originally from Amritsar, Punjab, residing in Hong Kong, had a vision: a vision of coming to Canada with his fellow Sikhs aboard the Komagata Maru, arriving in Vancouver, then settling with his fellow Sikhs so they could call Canada their homeland; but the Canadian Government wasn't going to let them do this without a battle. Gurdit Singh did not know the hardship he and his fellow Sikhs onboard the Komagata Maru were about to experience. Moreover, he was not aware of the shameful disappointment of being forced back to India after being docked in the waters of Burrard Inlet for two months, eventually arriving in Calcutta where many of them were gunned down like the dogs the British Army had viewed them as.

Asiatic Exclusion Leagues across the Americas fought against Indian immigrants even as lumber, railroad, and mining capitalists needed their labour power. The British Empire and the United States of America came to a "gentlemen's agreement" against the Indian workers. Theodore Roosevelt, a former United States president, told the following to Canadian members of parliament, "Gentlemen, we have got to protect our workingmen. We have got to build up our western country with our white civilization, and we must retain the power to say who shall or shall not come to our country." As a result, The Canadian government devised a devious plan to block Indian immigrants from coming to Canada. The Federal government, in 1908, passed into Law the Continuous Passage Act which stated that Indians would have to come to Canada via direct passage from India. Considering the distance from India to Canada by boat and the average income in India, these rules and laws were blatant discrimination. To be allowed entry into Canada, the immigrants had to arrive by "continuous passage", or journey, which meant that once the vessel they were aboard had departed from port; they could not stop anywhere, except to dock at the destination port. There was also condition that stated each passenger had to carry in his or her pocket, $200 Canadian Dollars. This amount was scarce even amongst the Caucasian working class in Canada during 1914. One would ask how the Canadian Government could pass such a bill in the parliament. The "continuous passage" regulation failed to mention any race or particular nationality, but was secretly only applied to Indian Immigrants. Canada had no plans to invite more and more Indian or Asian immigrants into Canada, because they had a vision of a supreme "white Canada". In fact, there were almost 400,000 immigrants allowed entry into Canada from Europe in 1913 alone. Before the Canadian Government had limited the Indian Immigrants coming to Canada in 1908, only about 2000 settled in British Columbia- most of them hard working laborers, who were working hard up to 18 hours a day to feed their families.

Gurdit Singh's goal was to test the measures of the "Continuous Journey" regulation. He wanted to succeed in opening the door to more and more Indian immigrants being allowed entry into Canada. He and many Sikh peasants, rebels, army men, and religious figures met and discussed the exclusions and racism. Gurdit Singh devised a plan to hire a Japanese Freighter called the Komagata Maru, and sail to Canada. The voyage was to depart from Hong Kong and was to continually pass through the Pacific Ocean until it reached its destination, Vancouver. He began selling tickets for the voyage right up until 2 days before the planned departure. On that day he was arrested by the Hong Kong police on the charge of illegally selling tickets for an illegal voyage and the ship was placed under police guard. On March 24, 1914, the governor of Hong Kong, who had known Gurdit Singh in Malaysia, released him from custody and granted him leave to sail to Canada on April 4th. Then On April 4th, 1914, 376 passengers consisting of 340 Sikhs, 24 Muslims, and 12 Hindus departed the port of Hong Kong for their destination: Vancouver, Canada. The ship when it initially departed had 165 passengers on board, but more passengers were picked up from Shanghai, Moji, and finally Yokohama. From Moji, Bhai Gurdit Singh took 1500 tons of coal to sell in Canada and had intended to buy lumber from B.C. to sell back in the East. While the Komagata Maru docked in Shanghai, China; a German cable company sent a message to the German press announcing the departure of the steamer Komagata Maru from Shanghai for Vancouver on April 14 with "400 Indians on board". This news quickly spread like wildfire. The Vancouver newspaper, The Province, published news report under the heading of "Boat Loads of Hindus on Way to Vancouver" and "Hindu Invasion of Canada"

After a long and exhausting journey towards Canada, the Komagata Maru, (or as the passengers called it the "Guru Nanak Jahaj"), finally arrived in the Burrard Inlet, located just off of English Bay, on May 23rd, 1914. However the Vessel was not allowed to dock once it arrived in Vancouver. The acting Premier of British Columbia, Richard McBride, gave a detailed statement which stated that the passengers would not be allowed to step foot on Canadian Soil. This enraged the local Sikhs in Vancouver, which ensued the formation of a "Shore Committee". Many protests and demonstrations were held in response to the Canadian Government's

decision not to allow the Indian passengers to disembark- thus causing a massive uproar among the then settled Sikh community in Vancouver. The tired, exhausted, and angry passengers had had enough. The local Vancouver Sikh community raised money through their Gurdwara donations to help the unfortunate passengers stuck on the vessel. After a relentless and vigorous legal battle with the Canadian government, the Sikh community still had not lost faith for the passengers on the Komagata Maru. Unfortunately, the passengers' dreams had been shattered when the government ordered the Komagata Maru to be forced back to India. The HMS Rainbow, a decommissioned ship of the Royal Navy, escorted the Komagata Maru out of Canadian territory. In the end, only 24 passengers had been allowed entry into Canada. Even though all passengers had the money for the applied "head tax", the Canadian Government ruled against the passengers, stating the voyage was not continuous, and that they had not sailed directly from India. After weeks of high hopes, the passengers were returning to their homeland.

Upon arrival in Calcutta, the Komagata Maru was forced to stop at port and all the passengers were arrested and put under guard. The ship was then sent to Budge Budge, a city in the state of West Bengal, 17 miles from Calcutta. The British Army had wanted to send the passengers back to Punjab, aboard a train, but the passengers wanted to march into Calcutta to protest. When the passengers refused to comply with the officer's request to reboard, a riot broke out which resulted in the passengers being fired upon, killing twenty of the passengers and wounding nine others. This tragic incident became known as the "Budge Budge Riot"

We cannot begin to imagine the pain and sufferings those Indian passengers must have felt during the lengthy journey to Canada, and upon having their very own dreams and visions of adopting Canada as their homeland shattered. All they dreamed of was to live in a safe, sovereign, democratic nation, where they could earn a dollar, then send it back their loved ones in India, as well as establishing their own family here and laying the foundation for the many other Indo-Canadian Immigrants who were to follow their path.

A valuable lesson we have learned from this tragic story left by our Sikh Pioneers, is never to lose faith in what you believe in and to fight the system to the end. Never once did they lose faith. We should also never forget their sacrifices and the hardship they encountered, for our present well being. This incident, however, would less likely occur in 2006 because even though Canada was a "democratic nation" in 1914, the racist viewpoint had not changed amongst the politicians who wanted a "white Canada" and wanted to stop Indian immigration altogether. Moreover, this incident would less likely occur in 2006 because Canada has evolved into a very multicultural country. There are many Indian Members of Parliament, in our nation's capital, Ottawa; and many prominent Indo-Canadian figures across the country. If this incident were to occur in the present, the outcome would significantly differ to the one in 1914, as Canada has a very large Sikh population and the Canadian government now values immigrants, unlike the past when they were negatively viewed upon in society.

In loving memory for the sacrifices the passengers of the Komagata Maru endured, a large mural measuring 10 feet wide, and 18 feet high of Gurdit Singh and some of his fellow passengers was recently completed at a senior's centre in Surrey. This mural was done by a well known artist, Jarnail Singh, who has previously done many amazing works of art, depicting Sikh figures in our history. "We Remember!" was painted at the bottom of the mural, which caused a massive uproar in surreys Caucasian community, causing them to contact their local MLA office, and even writing letters to "The Province" newspaper complaining about the exclamation mark at the end of the "Remember" being to "powerful and emotional". Surrey City hall voted in favor of the complainers, and Jarnail Singh, who so proudly had painted the exclamation mark in significance to remembering his heritage, was told to remove the exclamation mark.

The Komagata Maru incident was quite significant because its memory lies inside of each and every Indo-Canadian Immigrant who resides in Canada. We shall never forget the sacrifices those passengers onboard their beloved "Guru Nanak Jahaj" had endured. An upcoming movie being directed by Deepa Mehta called "Exclusion" will help bring this incident into the spotlight. With a number of A-list Bollywood actors and actresses including Amitabh Bachan and John Abraham, this film will hopefully be a hit in the theatres across the globe so that the Sikhs can share their story of hardship with the world. The Komagata Maru is one of Canada's most historical incidents that occurred, because of the media attention and massive chaos which followed. All the refugees had ever wanted was to come to a safe land, which they could call their homeland, because they were being persecuted by the British; but instead, they were put through hell and some of them eventually killed. The passengers will forever be in the hearts of Indo-Canadians residing in Canada for the generations and generations to come, mere dream they had envisioned.

Bhupinderjit Singh Braich,
North Vancouver, BC
Wednesday, December 13th, 2006

Bibliography

Works Cited

"Immortal Komagata Maru." Punjabilok. 12 Nov.-Dec. 2006 <http://www.punjabilok.com/misc/freedom/komagata_maru1.htm>

"Komagata Maru." The Canadian Encyclopedia. 12 Nov.-Dec. 2006 <http://www.thecanadianencyclopedia.com/index.cfm?PgNm=TCE&Params=A1ARTA0004366>

"The Komagata Maru Incident." Mysteries of Canada. 12 Dec.-Jan. 2006 <http://www.mysteriesofcanada.com/BC/komagata_maru_incident.htm>

Wikipedia. 12 Dec.-Jan. 2006 <www.wikipedia.com>

MARTYRS OF KHALSA DIWAN SOCIETY

BHAI BHAG SINGH (martyr)

BHAG SINGH, BHAI (1872-1914), one of the leaders of the Punjabi immigrants in Canada, was born at the village of Bhikhivind, in Amritsar district. His father's name was Narain Singh and mother's Man Kaur. Bhag Singh joined the British Indian cavalry at the age of twenty, receiving a discharge certificate of meritorious service when he resigned. Thereafter he served in the municipal police at Hankow, China, for about three years, resigning from the service to

go to Canada, where he settled in Vancouver. He was elected president of the Khalsa Diwan Society of Vancouver. He and Balvant Singh, of Khurdpur, became leaders of the Indian community in Canada and continued to campaign for its rights. Bhag Singh was once arrested by the immigration authorities but was released as the charges against him could not be substantiated. On 5 September 1914, Bhai Bhag Singh was shot dead in the Gurdwara, as he sat reciting the Guru Granth Sahib, by Bela Singh, a tool in the hands of Inspector William Hopkinson of the Canadian immigration department, whose attitude towards Indians was very hostile and insulting. Bhai Bhag Singh's murder was avenged by Meva Singh, of Lopoke, who killed Inspector Hopkinson at a hearing in the appellate court. A group of Sikh revolutionaries took the revenge on Bela Singh, pursuing him back to the Punjab and killing him in his village.

BHAI MEVA SINGH

MEVA SINGH (d. 1915), a simple but religious minded peasant who was a reciter of the Guru *Granth Sahib*, came from the village of Lopoke, in Amritsar district. He migrated to Canada where he was an associate of Bhai Bhag Singh Bhikhivind and Balvant Singh Khurdpur, two prominent leaders of Indian immigrants in Canada. In the Punjabi community, Meva Singh had heard stories of the hostility towards them of a Canadian immigration official by the name of William Hopkinson. No further proof of his malice was required after his stooge and informer, Bela Singh, had shot dead Bhai Bhag Singh while he was reciting the Guru Granth Sahib in the Gurdwara. The immigration authority's complicity in the murders the second Punjabi killed by Bela Singh on that occasion was Batan Singh was established on Bela Singh's own admission. Meva Singh vowed to avenge the murders. He started practicing pistol shooting and he smuggled the weapon into the supreme court where the appeal in Bela Singh's case was being heard. There in front of the judges, Meva Singh shot Hopkinson. He was tried for murder and was sentenced to death. In jail, he spent his time reciting gurbani and ascended the gallows singing Guru Tegh Bahadur's line: HARI JASU RE MANA GAI LAI JO SANGI HAI TERO *(Sing, 0 my heart, sing God's praise; He alone is thy supporter)*. There was an Akhand Path recited in his memory in the Vancouver Gurdwara. Daily Diwans were held thereafter for a whole week.

The Pacific Khalsa Diwan of Stockton, California, circulated his portrait with these words printed beneath it: "Bhai Mewa Singh, martyr. Hanged January 11, 1915. 7.45 a.m."

Shaheed Bhai Meva Singh

References
1. *Asli Qaumi Dard, 6 August 1928*
2. *Jagjit Singh, Ghadar Parti Lahir. Delhi, 1975*
3. *Sainsara, Gurcharan Singh, Ghadar Parti da Itihas. Jalandhar, 1969*

Body of "Shaheed" Mewa Singh lying in state for final rites. Mewa Singh was hanged in New Westminster Jail on January 11th, 1915 pictured below.

ESSAYS BY THE SIKH YOUTH

WHY ARE SIKH YOUTH ALIENATED FROM SIKHI?

A look at the reasons, causes and possible solutions.

"...Just like a picture is worth a thousand words, a proper role model is worth a thousand stories. A lack of role models is another reason that many Sikh youth are alienated from Sikhi. While true Sikhs role models are busy making a difference in peoples lives everyday, most Sikh role models that youth are shown come from the pages of stories presented by the media of the directors of Bollywood movies. With such an influential, biased and concerted effort by these groups to portray as much negativity as possible, its no wonder Sikh youth are becoming alienated from Sikhi.

To counter this movement, Sikh youth need to be presented with true Sikh role models directly from the community in which they live and work. Sikh youth need to see first hand of these 'heroes' achievements and what they can look forward to accomplishing themselves one day... The more 'real' Sikh role models that youth see, the less inclined they'll be to believe the 'fake' ones."

By Daljinder Singh
Delta, BC

MY TRIP TO THE GURUDWARA

"At the Gurudwara I learn that God loves me. I learn to help other people and to be kind to my friends and family. Even at school I try to remember to be kind. We need to be kind to people so that we don't hurt their feelings. We need to be loving to our family because they need love. We need to remember God because he has made us all.

I do paath to remember God. I know lots of Japji Sahib. Japji Sahib is written by Guru Nanak Dev Ji. Sometimes I do it my self, or with my mom or with my brothers. I do paath to remember God's love. God is love. I am glad I go to the Gurudwara. I think everybody should go to the Gurudwara because then you become a better person. I am trying to be a good person by being polite and being loving"

By Kirin Kaur
New Westminster, BC, Age 7

BHAGAT PURAN SINGH

" Bhagat Puran Singh Ji's legacy shows everyone Sikh that it is not humanly impossible to help those in great need. From just talking to depressed people to aiding those by giving them the ability and support to live, Bhagat Ji successfully fulfilled his goal thanks to his utter determination and devotion.

If every Sikh, if not every person on Earth, were to follow in Bhai Sahib's footsteps, the world would not be as corrupt and repulsive at it is. So, if maybe you think that Bhagat Ji is an amazing person and that you can never do anything like what he has done, you are wrong... Like Bhagat Ji, if we set our minds to this goal and work hard to fulfill this, someday people will remember us as kind, giving and caring individuals that are good role models for the youth of tomorrow."

By Takdeep Kaur Jawanda
Surrey, BC, Age 13

BHAGAT PURAN SINGH:

A Legendary Sikh Social Warrior

"Puran Singh is a great Saint and helper of the disabled. He showed this society how even those who had been reduced to non-persons had to be treated with dignity. He tried to help the needy in whichever way he could and with whatever resources he could gather. He is the symbol of simplicity. He loved all the creations of God. Nearly, seven decades h e served the humanity and succeeded in his mission. It is hard to find any words to explain and praise his dedication and sacrifice. He started a new era in the history of service to mankind without any external support and gave a new dimension to the Sikh history... It is our utmost duty and responsibility to carry his missions, spread his great teachings across the world and convey to next generations. I am sure that, by helping the needy and poor, we can keep his spirit alive forever."

By Laxmisha Rai
South Korea, Age 30

THE TEN GURU'S

"Guru Nanak Dev Ji's messages are not only for Punjabi's. The message of working honestly, being kind to others, not being greedy and putting God in your heart is important for everyone in the world. People need to listen to these messages and understand them. By being kind and serving people we will make this world a better place.

Imagine a world where people listen to all these messages. People would be honest, generous, kind, helpful, respectful and responsible. We need to remind people to listen to Guru Nanak Dev Ji's message"

By Jodhan Singh
New Westminster, BC
Age 10

ESSAYS BY THE SIKH YOUTH cont...

KOMAGATA MARU INCIDENT

" Vancouver Mayor Truman Baxter organized an anti-Asian rally, and the first speaker was the prominent H.H. Stevens. 'I have no ill-feelings against people coming from Asia personally,' he told the crowd, 'but I reaffirm that the national life of Canada will not permit any large degree of immigration from Asia... I intend to stand up absolutely on all occasions on this one great principle- of a white country and a white British Columbia.' Stevens speech was followed by a thunderous applause."

By Sarab Singh
Kent, WA

KOMAGATA MARU:

A closer look at this tragic incident

"...for more than six months, more than 350 people were cramped on this ship. They could lastly get into free, open space. Many unfortunate things had happened on their journey. They had made it to Canada, but couldn't get off the ship... As the ship lowered its anchor, the police tried to arrest Gurdit Singh and about 20 others who they believed were leaders. The police aimed guns at the passengers and fired shots. 19 people were killed. A few number of people escaped but the rest were arrested or imprisoned...

Just imagine if this incident had occurred about a week ago. All the Sikhs around the world would be in rage. We probably wouldn't be living the great lives that we are living today. There wouldn't by any human rights in Canada. Canada would be very biased and racist. To prevent this kind of discrimination against fellow human beings, we as Canadians have to be more sensitive and impartial. We must learn how to respect each other. All of this must be done on a world wide scale for it to work. In this way, we could avoid more incidents like the Kamagata Maru."

By Harjote Singh
Delta, BC, Age 12

AWAKE, ARISE, MY BROTHER SIKHS!

Kanwaljit Singh, Mumbai

For if you keep on sleeping, you will never stop weeping,
It is already much too late, for you to further sit and wait.
Your religion is being hijacked. Your every ethos is being attacked.
You will remain just a pawn, if wisdom, on you does not dawn.
Your image has been battered. Your prestige has been shattered.
Where, once you were addressed with respect. You are now branded, a terrorist.
Sikhs are a successful community. But have failed to promote their own unity.
Today they are without direction, which needs a lot of introspection.
Look at the plight of Sikhs today. Oh! Look at the price they have to pay.
The price of disunity and divide. The lack of love, the lack of pride.
Fight for the country-you did lead. Life for the country-you did give.
Food for the country-you did grow. Way to the industry-you did show.
But then what happened in Eighty-four. Left no doubts, in mind any more.
They made you pay the price, for another man's chore.
Some of you drink and smoke and some of you even cut your hair.
You are destroying your very identity. Oh! What a scare!
You are the follower of Guru Nanak. The harbinger of Love and Peace.
The descendants of Guru Gobind Singh. The symbol of Love and Sacrifice.
Guru Nanak spread the message of Love. Guru Gobind Singh sacrificed his own for others.
They showed to us the right way. But look at the plight we've put ourselves in today.
So wake up my dear sisters and brothers. Wake up from your unending slumber.
Let us all come together. And take control of our future.
For if you fail to wake and rise. Or if you fail to-realize.
Sikhs and their Panth will be things of the past.
There is lot to do ahead. And the time at hand is very less.
So let us all come together. To make an effort and clean the mess.
Unify, Unify, Unify, Unify. Unite till you are one.
You have the blessing of your Guru. To find a place under the Sun.
Let us bring back the lost glory, let us start a whole new story.
Let Sikh and The Panth be Supreme. And let us create a future of our dream.
Pray, God showers His merciful BLESSING on all the SIKHS.

SRI GURU GRANTH SAHIB

Inni Kaur Fairland (USA)

How do I describe, the joy I feel.
When I go to my Guru, to seek the answers that I need.

The Hukamnama of the day, sends me in tizz
For I can hardly believe. That's the thought for the day.

I have gone in anger, I have gone in despair.
I have gone in confusion. But it's always been there.

The paper is not sacred, neither the ink holy.
But the words hold a mystery for those that seek.

This Divine Book Has revealed so much.
That this head bows, on having received so much.

Courtesy: Sikh Phulwari

THE SAINT SOLDIERS

Glory filled with armies stand,
Guru's fighters, hand in hand.

Amrit courses through their veins,
Men and Women, both the same.

God is great, they change and chant
Spreading love through every land

Defending truth, upholding rights,
Never losing Guru's fight.

The Sikhs they are, forever true,
God's Saint Soldiers, now guarding you!

By, H. Kaur (Age 17)
From Sakhian: A Collection of Short Stories written by children and youth Guru Gobind Singh Children's Foundation

THE SIKH CODE OF CONDUCT

Sikhism is a pious way of life for getting peace from service to society. Some important principles of the Sikh faith are described below:

1. Recitation of God's Name or Meditation (Naam Japna)

A Sikh is directed to concentrate his benevolence, kindness and to inculcate them into his own character. This can be done by reading GURBANI, listening to the singing of the hymns from Gurbani or sitting at a quiet place and attentively thinking of the creator (God), a Sikh slowly develops a feeling of affection and love for all humans, who are "children: of the same father, God. The meditator does not simply talk about but actually feels the brotherhood of humanity. The thought of being a member of this human family becomes stronger and stronger and soon this fact is reflected in the daily behavior of the devotee. This gives him immense pleasure and satisfaction because he can "see" the presence of God in every human being.

This achievement or realization changes the thinking and behavior of the person. Instead of earning more money by hurting others, he enjoys utilizing his life serving needy persons. He can not think of doing any act to harm a person, because he "sees" the living God inside of every human being. This is the purified stage of the mind. This is why NAAM is given the highest priority in the Sikh Faith.

2. Honest (Truthful) Living (Dharam Di Kirt)

A Sikh is advised to earn his livelihood by the sweat of his brow. He is not supposed to be a parasite on the society. A person who does not earn his livelihood, may fall victim of hunger. An empty stomach may not make a person morally strong because when starving, he is capable of bartering his religion, his morality and self-respect to fill his stomach. A non-earner becomes dependent on others and because of his obligations, he is influenced to think and act as his bread giver expects. Such a person cannot think or act independently.

Furthermore, a persons earnings should come from honest means, even if they are not as large as they might be. If a person is dishonest, and takes what is not justly his, these earnings are declared by the GURU as the "Blood of the poor". The Guru explains that just as beef is prohibited to a Hindu and pork to a Muslim, so dishonest earnings are prohibited to a Sikh.

3. Sharing with others (Vand Ke Chhakna)

The recitation of NAAM helps a person to realize that he is a member of the human brotherhood. This creates in him a feeling of kindness and love for those who need his help and consequently he enjoys sharing his earnings with those who have not been as lucky as he is in meeting all their needs. GURU advises him that it is his duty to share his earnings with needy persons, just as it is a parent's duty to supply his child with clothing and other articles. This sharing must be done from the sense of responsibility and not from pride. A person can judge how near to God he is by sharing his bread with the needy. If he can do so without feeling proud that he has done someone a favor, then he is on the right path and has reached near God.

Some people exhibit the fact that they are contributing to the needy and feel proud of their image as "benefactors". It is this pride (AHANKAR) which denies them the spiritual benefits obtained by a person who keeps his humility while he helps people. Giving charity ostentatiously will push someone higher on the social ladder, but will inflate his pride so that his mind is constantly irritated and allowed no peace.

4. WORSHIPPING THE LORD OF ETERNITY (PUJA AKAL KI)

The Guru advises people to worship the one almighty God and no concerns themselves with the worshipping of the forces of the universe or of hypothetical powers, which it is falsely hoped, will meditate with God. People have been created and are protected by the Creator that they should worship.

Since Hinduism encourages Hindus to venerate many different mediators, it differs from Sikhism on a fundamental issue. Because of this difference Sikhism can in no way be considered a sect of Hinduism, however, some people still claim to the contrary.

How does a Sikh worship God? He does so by thinking of Him and having sincere love for all humanity, in which He resides. For Sikhs, God does not reside in the seventh or fourteenth sky or any other place far from the earth. God lives in the hearts of the people. There is no place without Him. He expresses Himself through His creation. We can "See" Him working in every phenomenon of nature. Worship of God in other terms means meditating on Him.

5. Understanding Gurbani (Parcha Shabad Ka)

A Sikh should regularly read and understand Gurbani in the Guru Granth Sahib, which contains works by many authors.

Reading Gurbani teaches a Sikh what God's virtues are and how they are revealed to him. Local tales of ancient mythological incidents are used to illustrate God's message. The reader feels encouraged after knowing that many weak, poor and even sinning people realized God or became aware of His presence within them, the moment they begin to love and serve humanity. The daily recitation of certain hymns reminds man repeatedly of the pitfalls such as egotism, lust, attachment, and greed, which can trap him. The hymns encourage him to develop good character by reminding him that these virtues bring peace to him and his associates. A Sikh accepts the spoken word or the Guru as his guide. He regards the Adi Guru Granth Sahib Jee as his living Guru, because he can obtain the guidance he needs from Gurbani.

6. Appreciating the Sikh Rahit (Didar Khalse Ka)

A Sikh does not worship pictures or idols of God or the Guru. Rather, he respects the decision of the corporate body of the Singhs, the Khalsa Panth, since the tenth Guru

bestowed the Guruship on His body.

7. Working for the welfare of Humanity

The importance that Sikhs attach to working for others can be seen in the fact that a Sikh prays aloud at least twice a day: "Oh God, in your name shower your blessings on every one...". In other words, Sikhs do not pray for Sikhs alone but for the whole brotherhood of humanity.

This belief in the oneness of humanity and the insistence on working for the welfare of all people whether Sikhs or not, even at the cost of sacrificing one's life, is what sets Sikhism apart from other religions. In a world which is torn by strife among different beliefs, Sikhism indeed shines brightly. Sikhs treat all people with equal care and respect. In Gurdwaras all persons, whether Hindu, Muslim, Christian, Sikh or any other belief, are offered free meals and other Gurdwara facilities. A Sikh has no ill will against any person, not even against enemies. There are numerous examples of Sikhs helping an enemy in need. Bhai Kanahya, a water carrier of the Guru at Anandpur Sahib, used to give water and first-aid to all persons wounded in the battle, Sikh and non-Sikh alike. It will be interesting for the Red Cross organization to know that three centuries ago, Guru Gobind Singh Jee made arrangements to take care and help all wounded in a battle, whether his own men or his opponents. It has been explained in the discussion of Naam Japna, Sikhs respect all people as part of the same humanity and the same God. Men may appear different because of such things as language, color, figure, social habits but these variations are superficial and the result of different regions and climate in which one is born and reared. Internally, we all have the same spirit. Just as gold can be made into ornaments of different designs but remains gold, so people's outward appearances can be changes but still they remain human beings created by the same God.

SIKHISM IN THE 21ST CENTURY

THE CHALLENGING ROAD AHEAD

"In the Golden Age of Satjug, everyone spoke the Truth. In each and every home, devotional worship was performed by the people, according to the Guru's Teachings. In that Golden Age, religion had four feet. How rare are those people who, as Gurmukh, contemplate this and understand. In all four ages, the Naam, the Name of the Lord, is glory and greatness. One who holds tight to the Naam is liberated; without the Guru, no one obtains the Naam. In the Silver Age of Traytai, one leg was removed. Hypocrisy became prevalent, and people thought that the Lord was far away. The Gurmukhs still understood and realized; the Naam abided deep within them, and they were at peace. In the Brass Age of Dwaapur, duality and double-mindedness arose. Deluded by doubt, they knew duality. In this Brass Age, religion was left with only two feet. Those who became Gurmukh implanted the Naam deep within. In the Iron Age of Kaljug, religion was left with only one power. It walks on just one foot; love and emotional attachment to Maya have increased. Love and emotional attachment to Maya bring total darkness. If someone meets the True Guru, he is saved, through the Naam, the Name of the Lord. Throughout the ages, there is only the One True Lord. Among all, is the True Lord; there is no other at all. Praising the True Lord, true peace is attained. How rare are those, who as Gurmukh, chant the Naam. Throughout all the ages, the Naam is the ultimate, the most sublime. How rare are those, who as Gurmukh, understand this. One who meditates on the Lord's Name is a humble devotee. O Nanak, in each and every age, the Naam is glory and greatness." (Guru Amar Das, pg. 880)

Here we are in the age of Kaljug, the age of darkness. Where do Sikhs find themselves as a religion and a people and where are they going as the next millennia approaches? Today Sikhs face a host of problems and issues, but instead of focusing on those problems as has been done countless times before, this paper will instead try to highlight some of the key issues and challenges that Sikhs will have to deal with in the very near future.

At this time the Sikh religion is firmly in control of the older generations from Punjab and it's religious institutions around the world are run as virtual extensions of Punjab and the Punjabi mentality. Many issues are not dealt with because they never had to be dealt with in the past and it is always easier to maintain the status quo rather than try to find new answers. What will happened ten or fifteen years down the road when the Sikh religious institutions around the world are run by a new generation which were not born in Punjab or have very little contact with Punjab? A lot of these potential problems that Sikhs will be faced are still in their infancy right now. Either Sikhs can choose to ignore them today as they have been to a large extent, which means that they will become major crises for the religion tomorrow, or they can start planning and trying to develop solutions. We are approaching a major crossroads as a religion which will either see Sikhism become truly a major world religion as the Gurus wished or we will see it wither away and become extinct over time. The choice is clearly in our own hands.

Karl Marx the father of communism once said, "If God manifests in the research institute, then only shall I believe in His existence." There is an increasing belief in the world today that the ideas of "faith" are blind and that "faith" is equivalent to " being blind". The question which should be asked is that does society not also place blind faith in science? Who has seen or touched an electron? Scientists have never actually seen a black hole in outer space, but only theorize its existence based on the bending of light waves of neighboring stars and galaxies.

Can science convey the beauty of a sunset or the smell of a rose or the value of a person? No it can not. All that science can do is to quantify these by breaking them down into various analysis that do not necessarily add up to describe the substance of the whole. A human being is much more than water, minerals and trace elements that make up our bodies. The smell of a rose is much more than the quantity and type of molecules that it releases into the air. God and religion can not be understood by blindly applying the scientific method.

"God is not found by intellectual devices; He is unknowable and unseen." (Guru Arjan Dev, pg.1098)

"He is not obtained by intellectual recitation or great cleverness; only by love does the mind obtain Him." (Guru Nanak Dev, pg. 436)

As science pushes back the frontiers of the known universe can science and logic be used to explain the entire universe?

"So many worlds beyond this world so very many! What power holds them, and supports their weight? The names and the colors of the assorted species of beings were all inscribed by the Ever-flowing Pen of God, Who knows how to write this account? Just imagine what a huge scroll it would take! What power! What fascinating beauty! And what gifts! Who can know their extent? You created the vast expanse of the Universe with One Word! Hundreds of thousands of rivers began to flow. How can Your Creative Potency be described?" (Guru Nanak Dev, Japji Sahib)

When Guru Arjan Dev and his scribe Bhai Gurdas finished compiling Sri Guru Granth Sahib in 1604, the technology of the time was limited to paper. Now 400 years later technology has advanced at a blinding pace and it's advancement is continuing at an exponential rate. How Sikhs deal with these advancements will be critical to their survival.

How can technology affect something as timeless and immortal as Sri Guru Granth Sahib? Well the definition of what exactly is our Guru is causing controversy in itself. Do we as Sikhs worship the teachings of our Gurus as our living Shabad Guru today, or do we worship the technology of that message, ie. the physical "book"? Sikhs are very quick to point out to the unfamiliar outsider that may visit a Gurdwara that 'no we are not idol worshippers' because of the way we treat Sri Guru Granth Sahib in the Gurdwara. The standard Sikh response is that we worship and show utmost respect to the wisdom of our Gurus enshrined in the book and are not worshipping the book itself. If we truly worship the message and not the messenger than why is there so much confusion starting to develop over what exactly is the Shabad Guru? Some say that the Guru can only be in book form in it's original Gurmukhi form. That the Guru can only be in one volume, not two or 8 volumes. How do we deal with translations of Sri Guru Granth Sahib into different languages? How do we deal with a CD containing the original Gurmukhi and a English translation of Sri Guru Granth Sahib? How do we deal with Gurmukhi and English versions of Sri Guru Granth Sahib being transmitted across the Internet?

What is our Guru? A good starting place to start in searching for answers can be found at the very end of Sri Guru Granth Sahib itself in Mundaavanee. Here Guru Arjan Dev Ji writes:

"Upon this Plate, three things have been placed: Truth, Contentment and Contemplation. The Ambrosial Nectar of the Naam, the Name of our Lord and Master, has been placed upon it as well; it is the Support of all. One who eats it and enjoys it shall be saved. This thing can never be forsaken; keep this always and forever in your mind. The dark world-ocean is crossed over, by grasping the Feet of the Lord; O Nanak, it is all the extension of God." (Guru Arjan Dev, Mundaavanee, pg. 1429)

Are Truth, Contentment and Contemplation not contained in two volumes, or on a Gurbani CD or a translation in another language or possibly transmitted across the Internet?

"The Ambrosial Word of Gurbani proclaims the essence of reality. Spiritual wisdom and meditation are contained within it. The Gurmukhs chant it, and the Gurmukhs realize it. Intuitively aware, they meditate on it." (Guru Angad Dev, pg. 1243)

Are spiritual wisdom, meditation and the essence of reality not contained in two volumes, or on a Gurbani CD or transmitted across the Internet or translated into another language?

The Gurus undertook missions to spread their teachings in the native languages of the people they came into contact with. They never believed in the exclusivity of their teachings or in a intellectual elite with a 'sacred' language.

"All the sources of creation, and all languages meditate on Him, forever and ever." (Guru Arjan Dev, pg. 456)

"Now, You are an Arab, now a Persian, now a Turk. Now the utterer of Pehlavi, now of Pashtu, now of Sanskrit, Now of the peoples tongue, now of the language of the gods." (Guru Gobind Singh, Akal Ustati)

Guru Amar Das, the Guru which helped to turn Sikhism into an organized institutional religion by sending Sikh missionaries to the various parts of Asia wrote:

"Enshrine the Lord's Name within your heart. The Word of the Guru's Bani prevails throughout the world; through this Bani, the Lord's Name is obtained." (Guru Amar Das, pg. 1066)

How could the Guru's Bani prevail throughout the world unless Guru Amar Das meant that the message of the house of Nanak as found in Sri Guru Granth Sahib transcends all cultural and linguistic boundaries.

Unlike the Semitic religions (Judaism, Christianity, Islam), Sikhism does not believe in the idea of a "chosen people", yet we continue to propagate our religion for the most part solely through inheritance. How can Sikhism ever become a major world religion if we stick to this "ghetto mentality"? The Gurus had a true world view of humanity as opposed to a "Punjabi-centric" view that most Sikhs hold today.

"The True Guru, the Primal Being, is kind and compassionate; all are alike to Him. He looks upon all impartially; with pure faith in the mind, He is obtained." (Guru Ram Das, pg. 300)

"The same eyes have they, the same ears, the same body, the same habits, a get-together of earth, air, water and fire. Allah is no different from Abhekha, the Puranas no different from the Quran. All men are made alike. They appear no different to me." (Guru Gobind Singh, Kabitas 71-90, Akal Ustati)

Only by returning to our missionary roots and realizing and accepting that Sikhism must be propagated based on it's virtues and principals as opposed to inheritance can we break free of this "ghetto mentality" which is seriously inhibiting the growth and global propagation of Sikhism.

Like most world religions today, we can see a divergence taking place. On one side you have people who have totally abandoned Sikhism or treat religion like a part time hobby. On the other end of the spectrum you have the development of hard-core fundamentalists with their "exclusive club" mentality, intolerance and attempts at distorting our religious heritage and history to accommodate their own views. Which is the more dangerous and destructive element? Narrow mindedness and intolerance is just as bad or worse than having no religion at all. Religion is not about showing others how devoted and religious a person one is, but actually living by the principles and teachings of the Gurus for ones own sake rather than for the sake of others.

"Whosoever assumes a religious garb pleases not God even a bit. O ye men, understand this clearly in your minds, that God is attained not through showmanship. They who practice deceit, attain not Deliverance in the Hereafter. They do so only to accomplish the affairs of the world and even the kings worship them for their appearance! But through showmanship, God is

attained not, howsoever one searches. He who subdues his mind alone recognizes the Transcendent God." (Guru Gobind Singh, Chaupai 53-55, Chapter 6, Vachitra Natak)

The 5K's and physical distinctiveness of the Khalsa are a cornerstone of Sikhism and this will never change, nor should it. What has changed though is the shift in emphasis to the ritualization of our religion as opposed to understanding and applying the spiritual teachings of the Gurus. Sri Guru Granth Sahib has become something only accessible and understood by an elite minority. The majority are happy just to go to the Gurdwara and listen to the hymns and show respect to the "book" without understanding what they hear or read. The shift in emphasis has occurred over time because of a lack of religious education, both on the institutional level as well as the family level. Unless this disturbing trend is reversed Sikhism will become nothing but a religion of empty rituals.

"Kabeer, the paper is the prison, and the ink of rituals are the bars on the windows." (Bhagat Kabir, pg. 1371)

With a shift in emphasis to rituals, religion itself becomes a marketable commodity. We can see this in it's advanced stages in the Christian religion, but Sikhism is starting to follow this same trend. The religious experience itself is being exploited as a financial commodity and a money making scheme. This is clearly unacceptable according to the Sikh doctrine.

"Cursed are the lives of those who read and write the Lord's Name to sell it." (Guru Nanak Dev, pg. 1245)

"The Name of the Lord ó this alone is my wealth. I do not tie it up to hide it, nor do I sell it to make my living." (Bhagat Kabir, pg. 1157)

To help clearly define what a Sikh is and how a Sikh individual should lead their daily life in accordance with the spiritual principles of Sri Guru Granth Sahib, the Rehit Maryada was developed. A tremendous amount of work and effort went into creating the Rehit Maryada and it has been ratified and accepted by the entire Sikh people as their one and only Official Sikh Code of Conduct and Conventions. It must be realized that unlike Sri Guru Granth Sahib, the Rehit Maryada is a dynamic document of Panthic consensus. As such it must be fully representative of the changes in society and take into account the Sikh Diaspora. The current Rehit Maryada contains such comments as:

"A Sikhs daughter must be married to a Sikh" (Chapter 11, Article 1 and "A baptized Sikh ought to get his wife baptized."

What does this mean? Does this mean that a Sikh's son may freely marry a non-Sikh? Does this mean that a baptized Sikh wife should not encourage her husband to also become a Khalsa?

"Nor must a lit lamp be placed beside or a cow got bestowed in donation" (Funeral Ceremonies, Article 19)

How realistic is such a scenario ever occurring outside of rural Punjab? Not very likely.

Because of it's dynamic nature and because the framework has already been laid, the Rehit Maryada needs to be constantly reviewed and updated to reflect current social realities. The Rehit Maryada is the document which every Sikh can turn to as a guide on how the universal spiritual principles of the Gurus found in Sri Guru Granth Sahib can be applied to their daily lives in order to be considered a Sikh and a member of the Sikh community at large. The fact that we have such a document for maintaining uniformity in Sikh practices around the world is a great accomplishment. But we can not rest on our laurels for having completed this great task. Instead the Rehit Maryada must be constantly updated to avoid it's obsolescence. It must be gender neutral, it must be geographically neutral and it must be a source of answers to new social issues and concerns which develop as society changes.

What is the Sikh view on homosexuality? What is the Sikh view of abortion? What is the Sikh view on divorce? What is the Sikh view on abortion? What is the Sikh view on euthanasia? What is the Sikh view on contraception and birth control? The current Rehit Maryada does not contain any answers to any of these questions. Answers to such questions can be found in the Living Guru, Sri Guru Granth Sahib, but every Sikh currently has their own interpretations and views on these topics. It is precisely to avoid such a plurality of views and to foster Panthic uniformity as per the Sikh doctrine that we must rely on the Rehit Maryada to provide us with the answers.

Sikhs always like to talk and complain about what is wrong with other Sikhs, how they do not follow the vision of our Gurus and what they should be doing. There have been plenty of papers such as this which have clearly defined what problems we face or will face and what we should be doing. There is no shortage in that regard. The problem exists in having the collective will power to enact the necessary solutions.

"Easy is it to utter and cause to utter. But difficult is it to accept Thy Will." (Guru Arjan Dev, pg. 51)

In conclusion it is my firm belief that the solutions to any challenges that Sikhs may face as a religion in the next millennia can only come about if we first start to make changes to our own way of thinking and acting on the individual level. The wisdom of the Gurus and their teachings are something too priceless which we cannot afford to loose due to our own shortsightedness or lack of vision.

Sikh youth performing a Gatka demonstration at Gurdwara Sahib Sukh Sagar, New Westminster, B.C. Canada.
October 1, 2006

GURU GRANTH SAHIB AND WORLD PEACE

H.H. Justice Mota Singh

OUR IS A BEWILDERED, tormented generation. It would not, in my view, be an overstatement to say that mankind is, today, in the midst of one of the greatest crisis in history.

Our predicament is due to the lack of adjustment of the human spirit to the startling developments in the science and technology. In spite of the fact that the great scientific inventions have liberated us from servitude to nature, we seem to suffer from, a type of neurosis, from cultural disintegration. Science has relieved us of grinding poverty, mitigated from tortures of physical pain, yet we suffer from an inward loneliness. It seems to me that the whole world is suffering from the skepticism in faith, anarchy in morals; and we do not know which way to turn and what to do. There is a certain duplicity in human nature, which makes us do things even when we recognize them to be wrong. When Pontius Pilate pronounced Jesus innocent and yet handed him over, he did what we all do, say one thing and do another. Our generation has the responsibility for deciding whether we are to prosper or decline, whether our conduct will lead to a beginning or to an end. Unless we model our lives on the principles and precepts we profess, we cannot expect others to follow these simplicities. We do not tire of reminding others of the principles but we are among the first to violate them, and we do so with impunity because that suits our immediate purpose. We merely observe the trappings of religion, the gestures of faith and the conventions of piety; our actions do not match our words. We conceal from ourselves and from others the nature of what we do by euphemism. We must strip away all pretense and be honest with ourselves. That is the only way to regain faith in decency.

Sensitive and informed minds believe that the fundamental need of the world is far deeper than any social, political or economic readjustment, is a spiritual reawakening, a recovery of faith. Great movements of spirit arise when despair at the breakdown of civilization makes the mind susceptible to the recognition of the insufficiency of the existing order and the need for rethinking its foundations and shifting its bases. Man cannot live and work without the hope that humanity is really capable of rising to a higher moral plane, without the dream that, in the end, he and his fellow mortals will be reconciled and will understand one another. There exist bonds as well as barriers between individuals and nations. But mankind's highest destiny is to become more humane, more spiritual, more capable of sympathetic understanding. This hope rises strong in the human heart in periods like the present, when confusion and horror are abroad.

Human societies like human beings live in faith and die when faith disappears. If our society is to recover its health, it must regain its faith. Our society is not sick beyond saving for it suffers from divided loyalties, from conflicting urges, from alternating moods of exaltation and despair. This condition of anguish is our reason for hope. We need a faith which will assert the power of the spirit over things and find significance in a world in which science and organization seem to have lost their relationship to traditional values. The world today is a madhouse where individuals, exaggerate their racial superiority, religious pride or national egotism and thus become the victim of moral and spiritual blindness. If violence, which is a cowardly escape from the rule of reason, is rampant, the answer to it is in the growth of decency and compassion. We have to view the world as one whole, a single community, a fellowship of human beings who have the same instincts and fellow feeling, the same faith in the unseen.

Though we know the world is one, whether we like it or not, and that in spite of political, national and racial divisions, the fortunes of everyone of us are linked to those of others even though we know that, we do feel it in our bones. We are not only bewildered but also alarmed when we find that people or nations are not ready to change their ways of dealing with others and persist in ways which are outmoded and even dangerous. The world has, perhaps, been brought together rather too suddenly and this enforced intimacy has intensified the differences and increased the possibilities of friction. We are baffled by the problems which our age has thrown up. Our needs and problems are of the 21st century. Our loyalty should be to humanity as a whole. We must not allow nationalist allegiances to disrupt the spiritual unity of the world. We must cast off pride and egoism, individual and collective. Don't forget, Providence has a way of teaching those who persist, long and willfully, in ignoring great realities, the dignity of man, the sense of human equality and the right of all people to freedom. We need today a sense of humility. We should give up the attitude that we are right and our opponents are wrong or the attitude that we know we are not perfect but we are certainly better than our opponents.

We should develop a heart and a conscience, a feeling that we are all members of a brotherhood that knows no race or class. Sikhism seeks to knit entire mankind into one universal brotherhood- "Ek Pita, Ekas Ke'Hum Barak." Mankind has stemmed from one root, though it is split up into different communities. It is now striving for recovery of its basic unity and the reconciliation of different cultures. All men possessing wisdom and virtue are one of the family. All good men are of one family; the only foreigners are the wicked. I said that if our society is to regain its health, it must regain its faith.

The greatest danger facing humanity after the collapse of secular ideologies is religious-fuelled nationalism; the cloak of sanctity over the politics of hate. We have seen the rise of racism, xenophobia and right-wing nationalism throughout Europe. We have seen neo-Nazism resurgent in a united Germany. And we have seen bloody ethnic war ravaging what was once Yugoslavia. The mood in world politics is dark, darker than the world has ever known. What makes it worse is that in many cases what has risen to the surface are not new grievances but old, and we thought long-buried, animosities: ethnic rivalries that had been dormant for decades. Ogden Nash, once said, "No man ever forgets where he buried the hatchet." He was right. Prejudice is like a virus that can be frozen into suspended animation, but once unfrozen, it remains as virulent as ever. Far from being called into question by recent events, the importance of inter-faith and inter-racial understanding can hardly be overstated. To put it bluntly, if religion is part of the problem, then religion must be part of the solution. Violence and vengeance blaspheme the name of God in an age in which God is calling on us not to destroy the world He made. If conflicts between followers of different religion, say, between Jews, Christians, Muslims, Hindus,

Sikhs and others, have been fuelled by the clash of faiths, then must be the leaders of those faiths who rise above the conflict and say: In the name of God, STOP! If were once oppressed, we cannot become oppressors. And if we once cried for help and no one came, we cannot stand idly by when others cry for help. There are some evils which, because they are crimes against humanity, implicate us all. We are sometimes morally responsible for what we fail to prevent, as well as for what we do. The Chief Rabbi in the United Kingdom says in one of his books- "For too long the great monotheisms-Judaism, Christianity and Islam-have sanctioned suspicion and hostility to the outsider, the one who is not of our people or our faith. That hostility costs lives even today between Catholics and Protestants in Northern Ireland, between Christians and Muslims in Bosnia, and between Muslims and Jews in the Middle East. Even today," he goes on to say, "theology drives anti-Semitism in Poland and fuels the policies of what critics called fundamentalism. I do not like this word because it groups together many different phenomena under a single name. But several things followed and have become more and more noticeable over the passing years. First, religion, far from being a force of reconciliation, has become the battleground of some of the fiercest and most intractable conflicts in the contemporary world. Secondly, the kind of religion that has a real power over the lives of its followers is increasingly exclusive and confrontational. Thirdly, the theology that speaks of tolerance and openness and dialogue with the modern world is seen, by many believers in search of the truth, as a compromise that lacks content and authenticity. The result is that the most passionate religious believers today, in many faiths, are more concern with there own destiny in this tense and troubled world. But the bible teaches today, as it always taught, that our common humanity precedes our particular faiths, and that the ethnic outside is in Gods image even if he or she is not in our image. To put simply, says the chief Rabbi, crimes against humanity are not crimes against humanity alone. They are crimes against god, even when- especially when- they are committed in the name of god. We have a great difficulty in recognizing the integrity- indeed the sanctity- of those who are not in our image, whose faith and traditions and culture and language are not like ours. Nonetheless we are told we must struggle to see that the wholly other, he or she who is not in our image, is yet in gods image. For if we are to co-exist in a world of rising religious intolerance, we shall have to find an interfaith imperative that speaks not only with a still small voice, but also out of heart of the whirlwind. He went on to say the times has come for religious leaders of all faiths to alert the world to what is at stake.

Risk demands courage and courage needs faith .At the heart of our faith is a faith in peace. The faith of the Sikh Gurus leaves no room for other ways of serving God. A faith is like a language. I am at home in my own language as I am at home in my own faith. But I am not compromised by the existence of other languages.

There are times when we scale the heights of goodness. But there are times when we descend into the depths of evils. Creation testifies not merely to God's power but also, as it were, to His belief in mankind. At the heart of religion is not just the faith we have in God. No less significant is the faith God has in us. That faith is surely often tested it is tested when we turn our back on God. It is tested on less when we commit evil in His name. Yet, He does not lose faith that one day we will learn this- that God has given us many universes of faith but only one world in which to live.

While I am not compromised by the existence of other faiths, I believe that the Sikh religion is uniquely placed to bring about that communication, that brotherhood of man, to build a bridge between different religions in the interest of world peace. The Guru is a messenger of God sent to enlighten mankind. God is not limited to any one incarnation but sends His messengers from time to time, to lead struggling humanity towards Him. It is the law of the spiritual world that whenever evil and ignorance darken human affairs, morality and wisdom will come to our rescue. The Guru, as I said, is a messenger of God sent to enlighten mankind...Now, you may think that is too bold a claim to make on behalf of the youngest religion in the world. I hope that by the time I have finished, you will be satisfied that I have made a good claim. "Satgur Nanak Pragatiaa, Miti Dhundh Jag Chaanan Hoaa." When the sun rises, the stars become invisible and darkness comes to an end, so with Guru Nanak's appearance on the world-stage, ignorance and darkness were dissipated. Wherever the Guru set foot, that place became a place of pilgrimage or place of worship. His words were to liberate the people coming fro the four directions: his message was spread throughout the nine continents. There is hardly a prayer in our liturgy that does not end with a plea for peace and the welfare of all humanity A person's religion is an important indicator of personal and social well being. At a time when many people believe in the triumph of secularism, more people than we may suppose are content simply to believe. Simple faith is far from extinct in today's cynical climate, and fundamental religious conviction survives in a society conditioned by scientific values and moral skepticism. But religion which lives in the outer threshold of consciousness without conviction in the mind or love in the heart is utterly inadequate. It must enter into the structure of our life, become part of our being. "He alone knows the truth who knows all living creatures as himself."

The Sikh religion is the youngest of the world religions. And, according to the encyclopedia Britannica Book of the Year 1994, it is the fifth largest religion in the world after Christianity, Islam, Hinduism and Buddhism. It is a revealed religion and not an offshoot of one faith or a syncretic blend of different and often conflicting faiths. But it is not a proselytizing religion. We do not seek to convert others. We do not need to do that. There are, in our teachings, very firm doctrinal bases for co-operation with all religions and cultures. The moral responsibility, stress on self-respect and sense of honor, insistence on right conduct, concern for the welfare of the others and co-existence with other religions and cultures are the prerequisites for spiritual life and individual salvation. Regrettably, that cannot be said of some other religions, some of which are more aggressive in their efforts at conversion. They consider it a divine duty. Those who sponsor religious propaganda in their zeal for the spiritual welfare of their fellowmen indulge in a vulgar competition about the know-how of salvation. Agencies for proselytisation which scramble for souls are not in keeping with the true spirit of religion. There are still people who, with a crusading zeal, affirm that they have the monopoly of a final, unique, exclusive and incomparable revelation. These people are indirectly responsible for the eclipse of religion, for the blight of unbelief in large parts of the world. I hope that I do not tread on any toes, religious or otherwise, when I say that it was Sikhism that raised its voice in protest against empires because imperialism and its latter-day successors, totalitarianism and fundamentalism, are attempts to impose a single truth on a plural world, to reduce Men to Man, creatures to a single culture, to eliminate diversity in the name of single socio-political order. We Sikhs believe in religion as communication

with God and do not dismiss differences among religions as unimportant or irrelevant. We do not propose an undifferentiated universalism or indifferentism. We believe in partnership among religions. We believe that all human beings are of the same essence and, therefore, of equal worth and entitled to the same fundamental rights-that the human individual is the highest, most concrete embodiment of the spirit on earth and anything that hurts his individuality or damages his dignity is morally wrong.

I believe that man has to come to terms with outside nature and with himself. That is the condition of his survival. All religions proclaim as their goal the unification of humanity. This has taken place in the physical or geographical sense, but our minds and hearts are yet to be prepared for the acceptance of this oneness of humanity. A new orientation is required to build a unity out of the divisions of races and peoples, out of the rivalries of nations and conflicts of religion. This requires a courageous effort and a radical change of outlook. We have to protect the enduring substance of religion from the forms and institutions, which suffer from the weakness of man and the compulsion of time.

Arnold Toynbee writes, "I was brought up to believe that Christianity was a unique revelation of the whole truth. I have now come to believe that all the historic religions and philosophies are partial revelations of the truth in one or other of its aspects. In particular, I believe that Buddhism and Hinduism (and I would add, Sikhism) have a lesson to teach. Christianity, Islam and Judaism in the 'one world' into which are now being carried by the 'annihilation of distance.' Unlike the Judaic religions, the Indian religions are not exclusive. They allow for the possibility that there may be alternative approaches to the mystery of Existence; and this seems to me more likely to be the truth than the rival claims of Judaism, Christianity and Islam to be the unique and final revelations. For each of us, the easiest approach to the mystery of the Universe is, no doubt, his ancestral religion; but this does not mean that he ought to rule out the other approaches that the other religion offer. If one can enter into these as well as into one' own, it is gain, not loss." And in commenting upon the Granth Sahib, he said, "The Guru Granth Sahib is remarkable for several reasons. Of all the known religious scriptures, this is the most highly venerated. It means more to Sikhs than even the Quran means to Muslims, the Bible to Christians and the Torah to Jews. The Guru Granth Sahib is the Sikh's perpetual Guru (Spiritual Guide). In this coming religious debate, the Sikh Religion and its scripture, Guru Granth Sahib, will have something of special value to say to the rest of the world."

Let me remind you of what others have said about our religion.

TAGORE- Guru Nanak's noble religious ideology gave birth to a great nation of Sikhs whose greatness is reflected in their character and face.

GOKUL CHAND NARANG- Guru Granth Sahib in Punjab saved the Hindus from spiritual starvation and prevented them from crossing over religious boundaries from which their return was impossible.

MISS PEARL S BUCK (American)- They hymns in Guru Granth Sahib are an expression of man's loneliness, his aspirations, his longing, his cry to God and his hunger for communication with that Being. I have studied the scriptures of other great religions, but I do not find elsewhere the same power of appeal to the heart and mind as I find in Granth Sahib. It speaks to me of life and death, of time and eternity, of the temporal human body and its need, of the mystic human soul and its longing to be fulfilled.

And finally. SIR MOHAMMED IQBAL- India was once again blessed by God with Guru Nanak, possessed of all attributes of a prophet, a complete and perfect human being. Guru Nanak's appearance in the world was no less than that of Prophet Abraham 5000 years ago.

I said a little while ago that human societies like human beings live by faith and die when faith disappears. We are living in a period of disintegration of faith and growing disillusionment about the traditional values which have come down to us. Worldly considerations seem to be corrupting the great ideals. We only pay lip service to these ideals. If we are to recover our health, we must regain our faith. The root evil in human history is pride. According to Greek poets, Hubris, the insolence of pride, is the root of all tragedy, personal as well as national. It is the nemesis of pride that brought down the Pharaohs of Egypt, the rulers of Greece, the emperors of Persia. Only the arrogant believe that they have enough wisdom and virtue to rule the rest. The pride, which apes humility, is most dangerous.

We need a sense of true humility. We should give up the attitude that we are right and our opponents are wrong. If we want to convert our opponent, it does not help to speak of his lower side, his defects and shortcomings, we must present him to his own higher and nobler side. Reason, not force, should govern our affairs. We should settle our differences by negotiation, discussion and reach decisions, which reconcile conflicting interests by a process of mutual give and take. There will emerge, out of the turmoil and trouble, a new order based on moral principles and spiritual values which will draw people together.

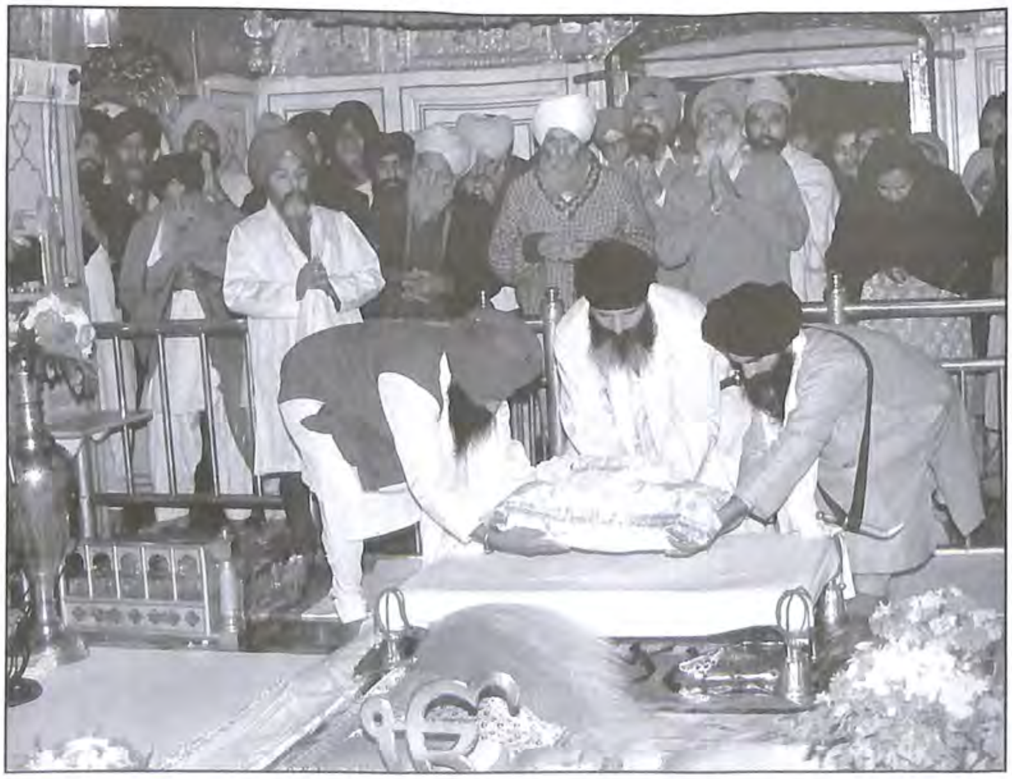

TURBAN VICTORY FOR WORLD WAR II VETERANS IN CANADA

Lt Col Pritam Singh Jauhal (Retd)

In mid-August 1993, I had a chance meeting with late Arthur Helps of Newton Legion, who like me was a World War II Veteran and served in the Corps of Signals, he in the Canadian Army and I in Indian. With pleasantries and exchange of war stories over, Arthur asked me to come to his Legion and march in the Parade to the Cenotaph on 1993 Remembrance Day. I declined his invitation saying that I sport a turban and turbans are not permitted inside the Legions in Canada. On this, Arthur said "let me see what I can do about it?"

Early in November 1993, the Newton Legion, through a Press Release published in Lower Mainland Community Newspapers, invited Veterans from other parts of the British Empire who were former Comrades in arm and fought for a common cause, to take part in its Yearly Celebrations on November 11, 1993. I visited Newton Legion on November 8, 1993, three days prior to the parade; to seek details of dress to be worn for the Ceremonies. Arni Bayless, the Parade Commander clarified by saying " As a guest, you wear what you please."

On November 11, 1993, Lt Col Pritam Singh Jauhal, H/Capt Mehar Singh Barring, H/Flg Offr Harbhajan Singh Minhas, late Subedar Puran Singh Saran and Hav Waryam Singh Bains, wearing their best well-ironed jackets with matching turbans and chests-full of shiny medals, reached Newton Swimming Pool, the Assembly Area at 10:15 a.m to join the Parade. .

The Parade led by Colour Party and the Parade Commander Arni Bayless marched behind a Pipe Band to the Cenotaph on 73 Avenue. Ceremonies at the Cenotaph included, speeches by dignitaries, offering of prayers for the war dead, traditional placing of wreaths, sounding of Last Post, sounding of Reveille and observance of one minute silence. After the Ceremonies, Frank Underwood Newton Legion President announced that the Parade will march behind the Pipe Band to the Legion Lounge for the final ceremony.

Marching in threes behind six Caucasian Veterans, as I attempted to enter the Lounge, I was denied admittance by two Legion Officials posted at the door. The door was barred to me, unless I agree to remove my turban - something as an observant Sikh, I would never do. I tried to reason out, to make the Officials understand, the significance and symbol of the turban of a Sikh. But they refused to allow me in.

Four other Sikh World War II Veterans marching behind in the Parade too were prohibited from entering the Lounge when they arrived at the Lounge door.

They joined me and five of us came to a conclusion that our case was very strong because we were insulted as invited guests. But the Sikhs being a minority with two per cent the Canadian population, we will have to be very careful in handling this case with tact and intelligence. It was decided that I should lead this complex case.

The Newton Legion President was called to the door. I shook his hand and thanked him for inviting us as it gave us an opportunity to remember our fallen-Comrades and shed some tear. Regretfully, he too refused to budge.

All my pleas of being an invited guests fell on deaf ears.

I did not give up and continued making all-out efforts to make Underwood understand that the turban was not a mere head-dress for a Sikh, it was part of his religion's directions, that he never remove it from his head, even when dead he is cremated along with it There is no occasion as per Sikh religion when a Sikh is supposed to remove his turban.

When I met the first President of India Dr Rajendra Prasad in 1951 and the President of Vietnam Dr Ho Chi Minh in 1961, I appeared with turban on my head. When World War II was declared in 1939, a General Order was passed that all Sikhs will wear helmets during the War. The Sikhs refused to fight without their turbans. The Order was later withdrawn in their favor. Sikhs including five of us fought in World War II with turbans.

In pre-independent India, British and non-Sikh Commissioned Officers had to take off their hats to enter the combined Officers Messes, whereas Sikhs were permitted entry with turbans on their heads. In Buckingham Palace of England, Sikhs were allowed to appear before The King and Queen with their turbans to receive Victoria Crosses, the highest award for valour and utmost bravery in presence of the enemy. When saluting a dead body, Sikhs in uniform are permitted to wear their turbans because they believe it as a gesture of respect for the dead. In Canada, Sikhs in the R.C.M.P and all twelve Municipal Police Forces of British Columbia, have been permitted to wear turbans.

Insulting invited guests being an extremely sensitive and serious matter, it created great anger in the minds of Canadian Officials and Canadian public against Newton Legion officials .David Collenette , the Federal Defence Minister said that he would boycott any Legion that refuses admittance to Sikhs or Jews wearing their religious head-dress. Mike Harcourt, Premier of British Columbia said that Legions' head-dress bylaws denying orthodox Sikhs wearing turbans are archaic and should be changed.

Greg Hagon Secretary Dominion Command the

Royal Canadian Legion, said we sincerely regret this incident took place. We have already formally apologized to the concerned five World War II Veterans. We have repeatedly stressed to Members , the importance of being flexible and using common sense when you invite people. If the Archbishop of Vancouver were to visit the Newton Legion in his ceremonial garb, he would be allowed in with his mitre.

A dozen or so elderly Members of Newton Legion, who listened to my arguments attentively, tried to persuade Underwood to let the respected Guests in.
They even demanded a change in the bylaws for that one day. But Underwood refused pointblank. When Underwood cared two hoots for them, they apologized to five of us on behalf of the Newton Legion for the blatant misbehavior of their President. They also said that they will deal with their President later. Consequently, all angry Newton Legion members cancelled their membership for their President's refusal to allow full access to Sikh Guests wearing turbans. Underwood was fired and Newton Legion 175 disbanded.

Penny Priddy, a Minister in British Columbia Government and MLA of the Constituency, and Councilor Ralston walked out of the Lounge in protest against the treatment meted out to invited Sikhs. They were scheduled to make speeches on the occasion. Along with them few other Guests too walked out of the Ceremony. This inevitably brought the National media on the scene. The issue was picked up and became a National debate.

Mary Ann Burdett, President Pacific Command, Royal Canadian Legion issued an Ultimatum to Newton Legion officials to - either change the policy or face having their Charter revoked. Peter Johnson, a famous Journalist wrote that on a 100-hectare site in Vimy, France stands a monument to Canadians that many Historians claim to be the very place that Canada became a Nation - on April 19 1917, providing covering fire that cold Easter morning were none other than the Sikhs from Lahore Heavy Field Artillery. By banning the 92-year-old Veteran, the Legion broke with the very spirit, the Queen's Grandfather sought to achieve.

Hal Joffe, Canadian Jewish Congress Chair said Sikh Canadians wearing turbans fought valiantly with their fellow Canadians during both World Wars.
Clearly to deny entry to them who wanted to pay tribute to our war dead, while also honoring the mandatory strictures of their religious code is outrageous and discriminatory. Surrey Alderman Gary Watkins wrote to British Columbia Attorney General Colin Gobleman to deny "Liquor Licence" to Newton Legion.

Reverend Bryan Colwell Minister of Canadian Ecumenical Action said " I am deeply unhappy about the recent refusal of the Newton Legion to allow Sikhs Veterans to enter the Lounge." Stephen Hume, a well-know Journalist wrote:
"the Sikhs were good enough for the Victoria Crosses - not good enough to earn a seat among heroes of Newton Legion on Remembrance Day".

Since the incident took place in the presence of thousands of Legionnaires, Guests and Spectators, five of us Veterans felt gravely hurt, embarrassed and humiliated. For me the insult of my Army rank earned under most dangerous and trying situations hit the hardest, because Lieut Colonel is such a high military rank that a person holding it, is respected by his Countrymen enormously and the Government of his Country trusts him with over 1,000 lives of his Countrymen in War. But there I was, facing humiliation and that too at the hand of my fellow Veterans and for doing no ill. It was for this reason that we made up our minds to take a firm stand against the injustice and discrimination of Newton Legion President and I decided to use my rank while dealing with the fight.

Mostly being live on mainstream TV mornings and evenings, I as a matter of policy, announced to the Canadians that five of us Veterans went to Newton Legion to take part in the Remembrance Day ceremony, as invited guests. In case the Canadians feel that we were at fault and that we should not have gone even if invited, we shall gladly accept any penalty they may award to us. But in case, the fault lies with Newton Legion Officials, they should be deal with. This had tremendous effect on the Canadians.

At one tine, we were looking at launching a complaint with the British Columbia Council of Human Rights against Newton Legion officials. As this news became public, Dominion Command Secretary Fred Hannington said " we have little sympathy for Surrey's financially beleaguered Newton Legion as it faces a pending Human Rights complaint from turbaned Sikh War Veterans.
We don't feel particularly sorry for them." Hannington said Dominion Headquarters, which denounced the headgear ban is supporting Jauhal's complaint. "The more power to them" he said.

Watching me spearheading the Campaign on mainstream T.V on a daily basis, the very Caucasians who used to shout at turban-wearing Sikhs calling them names such as " Hey Hindu or Paki go back to your country" suddenly changed their tune. They addressed me by saying "Excuse me Celebrity, I saw you on the T.V last evening. You are doing a wonderful job. Keep it up."

While the national media (TV, newspapers, radios) gave the issue a constructive, logical and appropriate angle, I fought the battle of the turban in many other fronts. I wrote letters giving all the details of the incident and symbol of the turban to all conceivable related authorities.
Most of the M.Ps of Canada, all organizations dealing with religious discrimination, all Canadian authorities relevant in law -making and even to The Queen of England. In my letter to The Queen I wrote that because of the public humiliation, my health had adversely affected and I have been placed on medications by my Physician.

The Queen very kindly wrote back saying : "I understand the concern which prompted you to write. I am sending your letter to the Headquarters of the Royal Canadian Legion at Ottawa, so that they may be aware of your approach to me." In a matter of just days, I received a letter from the Royal Canadian Legion saying:

"Your letter to Her Majesty The Queen has been referred to the Dominion Command of the Royal Canadian Legion for a reply. You may not be aware that the Legion's Dominion Executive Council reviewed the requirement for a National policy governing the wearing of religious headdress in Legion Branches. As a result, effective immediately head-dress of the Jewish and Sikh faiths is not considered to constitute head-dress in the traditional sense. Therefore, once a person , who is required to wear a head-dress by these faiths, has been accepted as a Legion Branch Member, or invited as a guest of the Legion Branch, he is to be authorized to all areas of the Branch that are normally open to the general Membership or invited guests.
You can now enter wearing your turban in the Lounges of all 1720 Legion Branches across Canada."

The Governor General of Canada in his reply to me wrote: While it is regrettable that you were not allowed to enter the Lounge on that solemn occasion, I am sure that you are aware that the Royal Canadian Legion has amended its head-dress by-laws to prevent similar situations from occurring in future.

The Newton Legion Officials stated that the reasons for not admitting people with covered head in their Legion Lounge were that it was disrespectful to the Monarch as well as the war dead. My reply for the war dead was that when during actual fighting in the World War II, a fellow Canadian died, I helped Canadians bury him. Why was I not asked to take my turban off then? As for the Monarch , having learnt from press reports that The Queen was coming to Victoria for the opening of XVth Commonwealth Games, I immediately approached my MLA Sue Hammell and requested her to arrange with the Premier Mike Harcourt for five of us to have an audience with Her Majesty The Queen.
The Premier agreed. An invitation was then extended to us.

On receipt of an invitation from Mike Harcourt, Premier of British Columbia for a Royal Tea, five of us Veterans had the honour of having an audience with Her Majesty The Queen at Victoria on August 20, 1994. The Queen chatted with each one of us for a few minutes face to face . She asked me if I had written a letter to Her regarding some trouble with the Legion not allowing to enter the Legion with a turban. I replied in affirmative. Her Majesty asked about the progress of the case. I thanked for Her kind intervention in the case, as a result, the Royal Canadian Legion amended its head-dress bylaws allowing Sikhs and Jews wearing turbans and kipas respectively in all 1720 Legion Branches across Canada. The Queen said " I am glad that your problem has been fixed - but they should not have ill-treated you in the manner they did, in the first instance".

On reaching home, I found two TV trucks with crews waiting for me. At their request, I accompanied them to Newton Legion because they wanted to interview me in front of the same door where five of us were denied admittance to the Lounge. There were so many T Vs, newspapers, magazines and radio-types waiting for me that it took me an hour and a half to finish the interviews. This set the ball rolling - National and International media got fully involved in the case, simply because we were insulted publicly as invited guests - something the World had never seen or known of.

My home phone kept ringing off the hook with calls from media-types, seeking appointments for interviews at my home. I never went to any Studio for interviews. I was interviewed on many TVs and invited to speak on Radio Talk Shows umpteen times.

A TV Team came from Australia to interview me. Reeta Sharma from English Tribune Chandigarh, India came and interviewed me. Her excellent story appeared in the Tribune on July 29, 1994. Besides, I used to receive numerous phone calls from Americans and people from many other Countries.
Calls from Canadian cities were received on daily basis.

A demonstrations was held by the Sikhs in front of Canadian High Commission New Delhi to protest against the ban imposed on Sikhs by Newton Legion in Surrey on entering the Legion Lounge while sporting turbans. In a memorandum submitted to the Canadian High Commissioner, the demonstrators said the ban had shocked the entire Community. Turban is an important part of Sikh religion and not even during the British rule here, was there any interference in religious matters. The demonstrators hoped that the Canadian Government would look into the matter immediately and take remedial measures.

The Newton Legion case was discussed in the House of Commons on February 25, 1995. A motion was put forward by late Ms Shaughnessy Cohen M.P Windsor-St Clair Liberal. It was also discussed in British Columbia Legislature on June 3, 1994 on a motion put forward by the N D P Government because of its " deep and abiding concern" about the exclusion of Sikh War Veterans from the Legion. On November 16, 1993, the City of Surrey carried unanimously a motion of apology to the Sikhs Community of Surrey for what it termed as the " most unfortunate incident that happened at the Newton Legion." Some Historians claim that this was the only Sikh case in Canadian History that received so much of publicity and was discussed at the highest Political and Official levels.

Frank Underwood President Newton Legion who remained defiant till November 30, 1993, could not resist extreme pressure applied by both the Dominion and Pacific Commands, the Royal Canadian Legion as well as the Canadians on the whole. In a dramatic move, he offered an unconditional apology to us five World War II Veteran Sikhs of Surrey on C T V.

Spearheading this sensational, complex and high profile case was not a bed of roses for a non-politician such as me. Besides, I had handle this case through the most powerful Western main-stream media. It really was a most difficult and horrendous task. But somehow, I felt that there was some eternal power which kept going and guiding me to handle it with a success..

To my utter surprise, I received a number of anonymous letters in mail and phone calls using harsh, abusive and life-threatening language against me. I reported it to the Surrey R C M P, who took away the letters as well as my finger-prints for investigation. They also monitored my residential phone for three months to catch the culprit/s

On successful completion of the case, five of us Veterans were invited and honored by Gurdwara Delta /Surrey, Surrey Indo-Canadians Seniors Centre, Surrey Progressive Intercultural Community Service Society and many other Sikh and Non-Sikh Organizations in the Lower Mainland.

Finally, on behalf of my Colleagues and my own behalf, I express my gratitude and sincere thanks to the Queen , Governor General, all three levels of Canadian Governments, Dominion Command and Pacific Command of the Royal Canadian Legion, Legionnaires, Politicians, Canadians at large, my Community and the mainstream media which termed out to be my main weapon in this fight, for their whole-hearted support, without which it would not have been possible to get the discriminatory dress-code of the Royal Canadian Legion amended and the Public apology from President Newton Legion and the Dominion Command of the Royal Canadian Legion issued to five of us.

Through this experience, I have learnt that vast majority of Canadians are wonderful and tolerant people.

Lt Col Pritam Singh Jauhal (Retd)
Founding President Indian Ex-Servicemen Society British Columbia Telephone/Fax #: (604) 581-9383
E.mail: colpsjauhal@hotmail.com

November 09, 2006

Mother Tongue

Balraj Sahni

Those days I was a teacher at Shantiniketan. One day I went to invite Rabindernah Tagore for the annual Hindi Sammelan, when he started a discussion with me. During the course of our conversation he asked "Besides teaching what else are you doing over here?"

"I wrote stories in Hindi which are published in the leading Hindi magazines. During my stay here, I have written a lot and also earned a good name for myself"

"But your mother tongue is not Hindi. You are a Punjabi. Why don't you write in the Punjabi language?"

I felt Tagore was a narrow-minded, provincial man: at that time I did not realize an artist must first be nationally known in the true sense of the word, before he is internationally acclaimed.

"But Hindi is the national language. It is the language of the entire nation, why should I write in any provincial language, when I can write for the entire country?" I said.

"I write in Bengali, which is a provincial language; yet, not only the people of Hindustan but people all over the world read what I write."

"I am not a great writer like you, I am just an insignificant writer."

"It is not the question of greatness or smallness; a writer has a relationship with his own birthplace, his people and his language, It is only from them that he can perceive the warmth and feeling of being one of them."

"Probably you do not have much knowledge about the conditions prevailing in my state. In Punjab, we either write in Hindi or Urdu. No one writes Punjabi. Punjabi is a very backward language. If you want an honest opinion, it cannot be called a language. It is a sub-language, a dialect of the Hindi language."

"I do not agree with you. The Punjabi literature or the Bengali literature is very old. Can you look down upon that language and call it outdated or backward, the language in which great poets like Guru Nanak have written?"

And then he recited a few lines of Guru Nanak, which I now remember by heart. But at that time I was absolutely unaware of them. The lines were: Gagan mein thaal Ravi Chand Deepak bane/ Tarka Mandal Janak Moti/ Dhoop Malyachal pawan chawar kare/ sagal baraya phulant jyoti.

Literally translated the four lines mean: (Nature in its own way offers prayers/ To God the creator of the Universe/ The sky is the tray/ The sun and moon are the candles/ The stars are the pearls/ The fragrance from the Malyachal mountain is the incense/ The breeze sways like the fan/ And the entire flora blossoms luminously.)

After reciting these lines, Gurudev said, "I would also like to tell you that I am trying to translate a few parts of Guru Nanak's great epic into Bengali language. But I feel I will not be able to do justice to him" (he along with many other Bengali writers have translated 'Bachitar Natak', 'Asa di war', 'Jap Sahib', etc into Bengali).

"But this is the religious language of the Sikhs," I said. "I am referring to the literature which is far above the religious communities and institutions. This kind of literature is not available in the Punjabi language. That is the reason why Punjabi is a decadent language."

A century ago, the intelligent Bengalis who had been educated in the English medium, used to say the same things about the Bengali language. It is not so difficult to popularize your own language. Bankim baby (Chandra Charrerji) had given the Bengali language thousands of new words. Even I have enriched the language with other thousand words. I have established the Bengali language," he said proudly. "Today, this language has its own expressions and manifestations amongst the languages of the world. It is not in any way inferior to any other language."

I remained quiet, but I was not convinced by this discussion. As far a I knew, most of the Punjabi writers wrote in Hindi or Urdu. Punjabi was just Gurmukhi - a script which was used only by Sikhs, because it was connected to their religion. I did not even know how to read or write it. When Hindustan was fighting for independence, it required on national language. The congress was making tremendous effort to make it the national language and encourage its growth and popularity. I did not think it proper to argue, so I told Gurudev the purpose of my visit. He accepted the invitation. I got up to leave.

I had barely reached the door, when Gurudev spoke words which troubled my heart for many years. But one day, suddenly, I realized that these words had much truth in them. He said: "A prostitute, even after amassing all the wealth of this world, cannot command respect. Similarly, when you spend your entire life writing in an alien language, neither your own people will accept you as one of them, nor will the people in whose language you have been writing. Before trying to win outsides, you should first win your own over your own people."

This was Gurudev's style. He would never lose his temper; he knew how to control himself. He was never afraid to speak the truth, knowing that one day, truth would win, bloom and flourish.

GURU GOBIND SINGH MASTER & DISCIPLE

(Prof. Puran Singh)

Gobind Singh fixed a day for the gathering of all his disciples at Anandpur. When they had gathered from all parts of the country, he rose with the naked steel in his hand and called for a life to be offered to his steel from among their number, if they wished to continue his disciples. This call caused some terror in the assembly; for they had already forgotten the ways of Guru Nanak and that his was not the first time in Sikh History that some such call had been made. Guru Nanak had called in the same awful tone, and only Angad had come forward, the others being afraid. Moreover, the disciples knew their present Master only in his loving and sustaining mood, and as they failed at the time of Guru Nanak, it is not surprising that now they were unable even to guess the meaning of their Master, for whom this was a climatic moment in which centuries throbbed to new life.

The Master called again, "Does any disciple which to die under my steel?" Only one rose and came forward in deep reverence, saying, "Thine it is for ever, Master; under the keen edge of thy steel is the highest bliss." A tent was pitched on a little mound near by, and the blessed disciple followed the Master into the tent.

The Master came out again with his flashing sword saying, "One more disciple to die today!" So did he call five times in all and five Sikhs stepped forward to die. After a while, out of the tent came the Beloved Five, decked in Saffron-dyed garments and Saffron turbans; altogether a new type, with the Master in their midst looking strangely as one of them. The Beloved Five by his favor had the same dress, the same physical appearance and the same Divine glow as he. Gobind Rai proceeded to dissolve the Song of the Master (Godword) in water; and he prepared the Nectar of Knowledge. Absolute in the immortal draught in which he had resolved to give himself away to the children of Guru Nanak!

The Nectar was ready as he had finished the chanting of his Mantram when the Mother of his disciples came with sugar-crystals and stood waiting before the Master. "Welcome, good lady!" said he, "power without the sweetness of soul means little. Pour the gift into the Nectar, so that our, disciples may be blessed not only with power, but with the grace of a woman-sweet soul." And the Mother thereupon sweetened the Nectar.

The Blessed Five were as fully-armed soldiers in appearance, with the tresses of each tied in Knot-of-disciple Dharma gathered on the crown of the head and covered by a graceful turban; and they wore a kind of half-trousers. From within the Master's tent came out a new incarnation of the disciple, a new face of the Saint Soldier who had accepted death in love. It was a moment of creation whose full fruition requires the lapse of aeons.

He stood up, with the sacred Nectar contained in a steel vessel, to give the blessed abundance of God-in-man away. The disciple from Bir-Asan, kneeling on his left knew, looked up to the Master to receive his eternal light. The Master gazed into the eyes of the disciple, and showered on his face the Nectar, calling him aloud with each shower to sing the Mantram composed by the Master for the occasion: "Wah-Guru Ji Ka Khalsa, Wah-Guru Ji Ki Fateh." -The Chosen Ones, the King's servant's the disciples, the Khalsa belong to the Glorious Master, all triumph be to His Name! He is Truth and Truth triumphs now." He did it three times. The knot of Disciple-Dharma, which the Master had just gathered in his own hand, was then anointed by him with the same Nectar. Thenceforward every hair of the disciple's head was filled with his Nectar; every hair was a tongue which was to sing the Song of the Master. Every hair of the disciple is thus sacred for all time. Thus were the Five Beloveds anointed by the Master, and they were asked to drink the Nectar from the same steel cup in the deep draughts of brotherly love.

"You are the Sons of Nanak, the Creator's own, the chosen.
I name ye the Khalsa.
Ye are the disciples of Song, and ye shall be the saviours of man.
Ye shall own no property, but all shall be the saviours of man.
Ye shall love man as man, making no distinction of caste or creed.
Ye shall keep for ever this flame of life lint in you, unflickering, in deep meditation on the One Deathless Being.
Ye shall bow your heads down to your Master only,
Ye shall never worship stock, stone, idol, or tomb.
Ye shall always pray in the Dhyanam of your Master.
Remember always in times of danger or difficulty the Holy Names of the Master, Nanak, Angad, Amardas, Ramdas, Arjun Dev, Har Gobind Sahib, Har Krishan, Tegh Bahadur.
I make ye a Rosary of these names; and ye shall not pray each for himself, but all for the whole Khalsa.
In each of you the whole brotherhood shall be increased.
Ye are my sons both flesh and in spirit."

The Disciples Baptize the Master
After this, Gobind Singh asked his Fie Beloved Disciples to prepare again the Nectar as he had prepared it, and to anoint others with it as he had done. The five sat in a group, and, inspired by the Master, prepared the Nectar in the same way. It was the Master himself who offered first of all to drink the Amritam from the hands of the Beloved Five. From Guru Gobind Rai his name changed to Guru Gobind Singh. Thereupon, the whole heavens resounded with the joyous ejaculation. "Sat Sri Akal" -the only Reality is He" - the deathless, the timeless Glory! Thousands of Sikhs were anointed on that day with the sacred word-Amritam of the Master. It was this Amritam that changed the docile, poor, fearful disciples into the leonine men of the new Khalsa: Saint-Soldiers; who were taught to salute the God and the Master with a naked sword swung high in the air, and to practice the Simran of Mantram of Wahi-Guru. Arms were thenceforward the symbol of disciple's fervor of soul.

This great miracle of creation, done by Gobind Singh transmuted Anandpur into the centre of a new Saviour-Nation. A contagious spirit of independence arose and spread, and the face of the country changed. Where love is supreme, the heart in which it resides must be clothed in splendor of steel: the flashing sword of love must be the expression, in this dark world, of the light of soul. "I am thine, death is nothing to me. I wear arms, not to kill, but to dazzle with

their flash the eyes of cowardly kings, and to blazon in letters of fire Supreme majesty of love over all. I need no kingdoms on this earth; I lust not for shining gold, nor the beauty of woman. I own nothing. All belongs to Him, the Lord! If he has chosen to adorn my smile of Knowledge Absolute with the flash of his cleaving sword, it is his pleasure. My Religion then is of His Sword."

"Do not misunderstand me. I know the Truth, I am made of it. I am in the safe-keeping of the Beloved. His pleasure is my salvation. I have no need to act, for all action has ended for me in His love. But so He wills; and I take the body of flesh to the altar of sacrifice for the sake of suffering humanity, and, rising out of the Master's heard still half-asleep, I go forward and die for others. With my blood, I will buy them in this world of trade and money-getting, a moral and physical relief. I covet no more but to die naming Him, with His song on my lips and his Nectar flowing out of my mind; fixed on the one purpose, to die for others and to save them from misery! I therefore, pray I may die, not in solitude, but in the battlefield; and not for my glory, but for the glory of the Song that is deathless."

THE DISCIPLESHIP UNDER A HANK OF HAIR

The Guru has buried the disciples under heaps of grass. He has concealed His handicraft in a hank of hair. Very irrational, they say. Possibly very superstitious. But superstitions preserve the life sparks more effectively than the reason of man. In the fleecy clouds is lightning. In our superstition of hanks of hair there is truth of His burning bosom divine. Christ in his Bride-braids is certainly more beautiful even as man, as woman-born, as a clean shaven modern American face which is more in the image of the Dollar than of the sweet Jesus who is the comfort of so many distressed souls. The pendulum would swing: Fashions would give way to Love again. God would replace the Dollar, or elsewhere shall be Man's Art, which is more of that lyrical leisure divine, of soul, of love. This haste, this machine-like man is far removed from His self, the Great Guru love. Our truth, unlike that of the old Brahman, is not any mathematical balance of an endless denying of things. Our truth is not a problem solved. Our truth is but a lotus and the bee buzzing about, the cloud and the rain bird crying for that pearl-like drop of human suffering is vindicated in a moment of this transitory Union, even if it be after ages. Meeting Him dispels all sorrow, but it is all sorrow without Him. His absence is as holy as His presence. And countless such living statues of Holy Simran, of Love's inspiration filling the whole Temple of this earth and its domes and galleries and diffusing the atmosphere of the individual peace into the crowned universe of such statues, is the Ideal of the Divine Society of men made angles by the Grace of His Love. Assuredly in this kingdom of dream and vision, there is no place for duality, hatred and harm, so deeply ingrained in the animal man.

O Sikh young men! Rise and fill yourselves with this Glory. It makes you noble, bold and free, self-drunk, self-less, flower-like, sun-like. It sweetens you and your sweetness sweetens all life around you. At your sight, the lamb and the tiger must drink at the same pool. Perpetual Spring must roll in you. You shall be the moral influence radiating peace, good-will, friendship, fellowship, life, vigour, vitality, in short, spirituality. You shall live in perpetual blossom, reconciled to the sorrow of life in a thousand new ways every day. Be ye a revelation to the world of man, of the gods that live in your hearts. Seekers after God retire to the woods. Show them they need not go to woods, for the Guru made you the woods. Seeing you, you yourself, the very peace of the woods, the freshness of the little rivulets chiming through them should come to all. Your long tresses shall provide the shade of the woods and their mystery.
(Prof. Puran Singh)

The Guru was able to infuse new blood and vigour in the dying Hindi nation. From amongst the cowardly and supine Hindus, he created a new breed of virile and valiant people, the Khalsa, filled with the spirit of selfless service and self-sacrifice for the good of humanity and the glory of Akals. The Khalsa, is a sliving testimony to the Guru mirific qualities
(Lala Daulat Rai)
BE COMPLETE

They (Sikhs) shall wield sword. I shall make sparrow tear hawks. Whoever is my Sikh, shall not be without hair and sword. Without hair and weapons, man is incomplete, only half a man. Man is complete only with hair and weapons.
Guru Gobind Singh
From Parchian Sewa Das, Episode No. 18

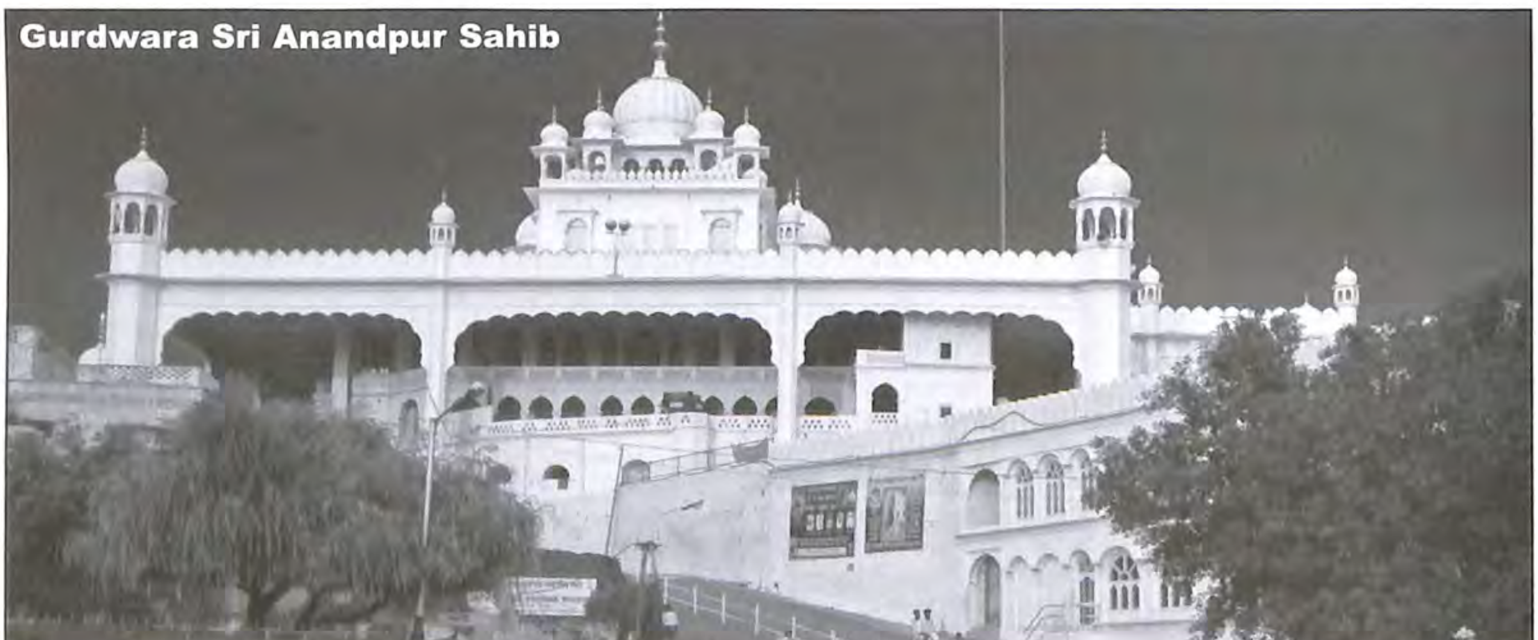

FORMS AND SYMBOLS

Principal. Teja Singh

This institution of the Khalsa entails certain additional disciplinary outfit in the shape of the baptismal forms and vows which are often misunderstood. People cannot easily understand how it is that, while in Asa-di-Var the Guru ridicules certain forms and symbols, the Sikh religion has some, which it considers as regular part of its constitution.

It is true that if religion were only a matter of individual concern, there would be no need for forms or symbols. But religion, as taught by the Guru, is a force that not only ennobles individuals but binds them together to work for nobility in the world. Organization is a means of enlarging the possibility, scope, and effectiveness of this work. In order that an organization may itself work effectively, it is necessary that the individuals connected with it should be able to keep up their attachment to the cause and a sufficient amount of enthusiasm for it. It is, however, a patent fact that men by nature are so constituted that they cannot maintain their feelings at the same high level for a long time at a stretch. Reaction is inevitable, unless some means are devised to ensure that continuity of exertion. This is where disciple is valuable; for it keeps up the spirit of individuals against relaxation in times of trial and maintains their loyalty to the cause even in moments of ebb. This disciple, or as it is called esprit de corps, is secured by such devices as flags and drills and uniforms in armies and certain forms and ceremonies in religion. Uniformity is an essential part of them. They create the necessary enthusiasm by appealing to the imagination and sentiment, and work for it in moments of depression. They are a real aid to religion, which is essentially a thing of sentiment. Man would not need them if he were only a bundle of intellectual and moral senses; but as he has also sentiment and imagination, without which the former qualities would be inoperative, he must articulate his ideas and beliefs in some forms appropriate to sentiment. These forms must not be dead but a living index of his ideal, waking up in him vivid intimations of the personality that governs his religion. They should be related to his inner belief as words are to their meaning, tears to grief, smiles to happiness, and a tune to a song. It is true that sometimes words become meaningless, when we no longer heed their sense, or the language in which they belong becomes dead. It is true that sometimes tears and smiles are only cloaks of hypocrisy, and a tune mere meaningless jungle. But there is no denying the fact that when their inner meaning is real and we are sincere about it, they do serve as very helpful interpreters. Forms are the art of religion. Like art in nature, there forms impose certain limitations on the ideal, but at the same time they make the ideal more real and workable for general use.

Sometimes, however, when the forms are determines, not by the necessity of uniformity which is so essential to discipline, but by local or racial causes, they narrow the applicability of the ideal and create division and exclusiveness where they should have helped men to unite. When the spirit in which they had been originally conceived, dies, they become more handicaps to religion, and the people who use them would be well advised to abandon them. A telescope certainly helps the sight when looking at things far away in the heavens, but when its lens becomes so defective that instead of helping the naked eye it proves an actual hindrance, then the telescope must be put aside. It was such forms that Guru Nanak asked the Hindus to give up. The custom of taking food within cooking squares must have been begun in the wish to eat in clean places, which is very desirable, but by the time of the Guru it had become merely a sign of exclusiveness and had no reference to cleanliness. Similarly the caste system must have evolved as an economical practice of different peoples to carry on their avocations differently, but it became condemnable when it relegated certain people to a degraded position, simply because their forefathers at one time had been forced to submit to it. The sacred thread was also a similar symbol of exclusiveness. It was of a different sort for different high castes, and the lower castes had to go without it, and also without the privileges attaching to it. Such forms spoiled the spirit of religion in India, and alienated the people from God. It was right, therefore, that the Guru should advise the people to 'destroy the custom which made them forget God' (Guru Nanak in Vadhans-ki-Var) and set up barriers between man and man.

The Sikh forms were not conceived in a spirit of exclusiveness, or as essential to the spiritual advancement of individual souls. They were simply appointed to serve as aids to the preservation of the corporate life of the community, and any man who lies to serve humanity through the Sikh Panth can wear them. It is possible for a man to love God and cultivate his individual soul without adopting these forms; but if he wants to work in a systematic manner not only for his own advancement but for the good of others as well in the company of Sikhs, he must adopt the disciplinary forms of their organization. It is possible for a single wrestler to acquire bodily strength equal to that of four soldiers in uniform, but this cannot be used as an argument against the formation of armies and the use among them of uniforms and other such things for the promotion of joint action. If the same wrestler were to make a band of men like himself for some set purpose, he would see that certain forms and signs, which he had originally worn as his simple requirements, would soon begin to appear on his followers too, who would adopt them, not as useless gewgaws, but as useful helpers in maintaining their esprit de corps and a pride in the work associated with their prototype. Similarly the Sikhs, who are the soldiers of Guru Gobind Singh and whose religion is surcharges with his personality, find the uniform worn and ordained by him a real help in playing their part as units of the Panthic organization.

This help comes from the appeal made to sentiment by the process of association and not through any inherent efficacy of the forms themselves. This association is not with places or things, but with an ever-living personality that is itself a symbol of the Highest Personality. As is God, so is the Guru; and as is the Guru, so must be the follower. Wearing a knicker which ensured briskness of movement at times of action and served as an easy underwear at times of rest, an iron ring on his right arm as a sign of sternness and constraint, and a sword by his side as an instrument of offence and defense and as an emblem of power and dignity, the Guru presented an impressive picture of a simple but disciplined soldier. He, however, combined in himself the saintliness of the old Rishis with the sternness and strength of a knight. Therefore, like his predecessors, he kept his hair long, which all the world over has always been associated with saintliness. A comb was a simple necessity for keeping the hair clean and tidy. These were the forms with which the Sikhs were invested at the time of their baptism, in order to look exactly like their Master, as they were to behave exactly like him.

From the history of Sikhs in the past as well as in the present, it is quite evident how effectively these baptismal forms, with the accompanying of vows, have helped them to keep themselves united and their ideals unsullied even in times of the greatest trial. While keeping the Sikhs associated with their Guru and maintaining his spirit among them, they have not produced any narrowing

effect on their beliefs and modes of worship. Rather, as history tells us, changes for the worse have always synchronized with the lack of insistence on the baptismal vows. This was in the days of Sikh rule, when luxury and power tempted out people to consider the vows to hard for them. They lost their identity as Sikhs and became as superstitious about God and His worship as they had been before the time of the Guru. With the modern revival, the Sikhs have found themselves again; and with the old faith in the efficacy of the baptismal vows they still believe that God is one and that there is no worship more pleasing to them than the heartfelt singing of His hymns. All worship and ceremony, whether in the temple or the home, whether at birth, marriage, or death, consists of nothing else but praying and chanting hymns. Could anything be simpler?

"The wise man is he who loves and reveres God. A man's merit lies in his knowledge and in his deeds, not in his colour, faith, race, or descent. For remember, my friend, the son of a sheppard who possesses knowledge is of greater worth to a nation than the heir to the throne, if he be ignorant. Knowledge is your true patent of nobility, no matter who your father or what your race may be. (Kahil Gibran)

THE KHALSA

(Dr. G.S. Dhillon)

The founding of the Khalsa by the tenth Guru Gobind Singh, on the Baisakhi day of 1699 A.D., was the epitome of the mission of Guru Nanak. He chose the five beloved leaders of the community on the basis of their willingness to sacrifice their all for the Guru's cause. Four of these belonged to what Hindus called the Sudra castes. In order to raise the Khalsa brotherhood, the Guru first baptized (performed Amrit ceremony) all five of them. Later the five were required to administer Amrit to the Guru himself. The Guru took great care that his creed should be well-defined and should not be confused with the beliefs and practices of other religions. He gave five freedoms to his Khalsa (Dharam Nash, Karam Nash, Bharam Nash, Kul Nash, Kirt Nash) signifying a clear break with the past religious systems, traditions and customs. The Guru was keen that 'the Khalsa should be distinct from the Hindu and the Muslims'.

The Guru adopted for himself and his followers the distinctive appellation of Singh meaning literally a lion and metaphorically a champion or warrior. The Singhs were to be saints and soldiers in one, very aptly described as saint-soldiers (Sant-Sipahis). They were to combine the piety of a saint and the strength and sternness of a soldier.

The Guru felt that he must give the Sikhs some common bonds of union which should remind them of their new life and add fervor to the devotion of the sincere. The inner unity of the faith was sought to be strengthened with external uniformity. Members of the Khalsa brotherhood were ordained to wear five K's (1) Kaccha (Knickers) ensuring briskness of movement at times of action and serving as an easy underwear at times of rest, (2) Kara (iron ring) on the right arm as an insignia of sternness and constraint, (3) Kirpan (sword) as an instrument at of offence and defence and as an emblem of power (Miri), dignity and readiness against oppression, (4) Kesh (long hair) which have been associated with holiness all over the world and (5) Kangha (comb) which was a sheer necessity for keeping the hair clean and tidy. The Guru believed that outward discipline was essential to maintain inner strength and those who deviated from it did not deserve to be reckoned as part of the Khalsa. As long as the Khalsa keeps intact its distinct entity, I shall bestow full glory on them, declared the Guru. Wherever five Sikhs assembled they believed that the spirit of Guru Gobind Singh prevailed among them. This conviction took firm roots in the Sikh psyche. It animated and sustained them in the toughest ordeals they had to undergo during the course of their protracted revolutionary struggle. The common bond of being the Khalsa held them together in the most difficult campaigns. Thus the Khalsa became surcharged with the personality of the Guru who himself was a symbol of the Highest Personality. As is God, so is the Guru, and as is the Guru, so must be the follower. Such a Khalsa according to the Guru, was to embody in himself the true spiritual mettle and become the image of God with His own attributes.

The Guru believed that he had assumed birth, in pursuance of God's own mandate, to seize and destroy the evil and sinful, spread the true faith, save the saints and extirpate all tyrants. Inspired by the divine mission (Agia bhai Akal ki, tabi, chalayo Panth), the Khalsa was also to be His agent in the world to restore justice and righteousness (Khalsa Akal Purakh ki Fauj). One Khalsa was equal to a lakh and quarter others. Victory of Khalsa, in pursuit of a righteous cause, was hailed as God's victory and by His own grace (Wahe Guru Ji ka Khalsa, Wahi Guru Ji ki Fateh). As an executioner of the Divine will, Khalsa was not to be afraid of any earthly power. Guru Gobind Singh wrote to the Mughal king Aurangzeb, in explicit terms, that when all other means to restore righteousness fail, it is legitimate to take up the sword. They Guru looked upon the sword as the visible manifestation of Supreme Power to destroy evil. This concept was in consonance with unity of Miri and Piri and the combination of the spiritual and the empirical in the Sikh tradition.

The doors of the Khalsa brotherhood were thrown open to all irrespective of the distinctions of caste or class. The Guru exploded the myth that the low caste people were not capable of spiritual uplift. Khalsa was the visible image of the basic ideas and concepts, inherent in the spiritual thesis of Guru Nanak. The very conception of the Khalsa embodied the ideal norm towards which the entire Sikh historical process had been directed. The ideals of the Khalsa have been eloquently enumerated by Bhai Nand Lal Goya:

"Khalsa is one who does not speak ill of others;
Khalsa is one who fights in the front ranks;
Khalsa is one who conquers the five evils;
Khalsa is one who destroys doubt;
Khalsa is one who gives up ego;

SIKHS ARE A SOVEREIGN PEOPLE

Justice Choor Singh, Singapore

As a result of two critical events in their history, the first in the middle of the nineteenth and the second in the middle of the twentieth century, the Sikhs have become a dispossessed nation, dispossessed of their territories through treachery, treason and deceit. In the first event, the Anglo-Sikh wars, the crafty British successfully promoted treachery and treason amongst the Generals and Ministers of the Sikh nation.

In the second event, the partition of India, the efforts of the Sikhs to obtain political control over a small part of their nation's former vast territories, were thwarted by deception on the part of Nehru and his colleagues in the Indian National Congress. Nevertheless, the lack of political control over any territory does not make the Sikhs a non-nation for they have all the other attributes of a nation, a distinct race with their own language, culture and religion, in addition to the undeniable historical evidence of their being the, former rulers of North India. They are now in the same position in which the Jews were until the creation of the Israel. Just as the Jews believe that they are God's chosen people, likewise, the Sikhs believe that it is their destiny to rule Punjab, the land of their ancestors. To others, this may appear to be blatant wishful thinking, but for Sikhs this belief is an affirmation of their faith in the words of their last Guru. At every Ardas (supplication), the recital by the congregation of 'Raj Karega Khalsa' echoes and resonates within the fourwalls of every Gurdwara in the world.

In 1830, when asked by Capt. Murray, the British Charge-de-Affairs at Ludhiana, from what source the Sikhs derived their earthly sovereignty, for the rights of treaty or lawful succession they had none, Bhai Rattan Singh Bhangu, the illustrious Sikh historian, replied promptly: Dhur dergaahon hum le Patshaahi Sri Satgur hoe Raakhaon kim kaan, Aeray gaerey ka sangeh furmaan. (The Sikhs' right to earthly sovereignty is based on the Will of God as authenticated by the Guru, and therefore, other inferior sanctions are unnecessary.) In Prachin Panth Prakash.

This explanation of the source of Sikh sovereignty has been corroborated recently by another eminent historian, Kushwant Singh:

"Ranjit Singh did not derive his title from either the Mughals or the Afghans: it was given to him by that mystic entity the Panth Khalsaji. He acknowledged no earthly superior. He was impelled by the weight of tradition that had grown up over the years that it was the destiny of the Sikhs to rule (Raj Karega Khalsa) and that perhaps he had been chosen by the Gurus to be the instrument of their inscrutable design. With this assurance Ranjit Singh was able to harness the dynamic energies of his people and with a clear conscience launched himself on a career of conquest and annexation. (Ranjit Singh, Maharaja of the Punjab" Orient Longman, 1985 Page 48)

There are those who accuse the Sikhs of living in the past, of trumpeting their past glory and of being oblivious of the present world. These are the people who gape with horror when they hear Sikhs singing Raj Karega Khalsa (The Khalsa Shall Rule) and it is they who are oblivious, oblivious to the Divine truth that sovereignty on this earth is by Divine sanction. They fail to realize the fallacy of identifying sovereignty with power. No matter how mighty a nation may be, it cannot stop or prevent what is ordained by God. The ghastly civil war in Yugoslavia demonstrates what happens when a federation fragments due to Divine intervention and old blood-feuds break out again. French, Germans and Britons have fought in two world wars since 1914, Spain had a civil war, Italy fought both against the Germans and with them, and the Germans, French and British all lost their empires, by great defeat in battle or economics. All this in less than a century. And in very much less time, the mighty Russian empire, which straddled over most of Europe and Asia, has torn itself apart and disintegrated into sixteen independent sovereign States. When their time arrived, States which had been governed with an iron grip became sovereign in a matter of days, in fulfillment of their destiny. All this is again undoubtedly the result of Divine intervention.

So much has happened in the last hundred years. Who can predict what will happen in the next hundred years in the life of a nation? Sikhs, especially the devout Khalsas who rever the words of their last Guru as the revealed truth, firmly believe that the time will come when their Raj Karega Khalsa, prayer shall be answered, their aspirations will be fulfilled and they will again rule Punjab, the sacred land of their ancestors. Having experienced, enjoyed and exercised sovereignty over the whole of North India following the benediction and prophecy of Guru Gobind Singh and with memories of the Sikh Raj not that distant, the Sikhs can never shed their sovereign nation mind-set which has become a pillar of their religious beliefs.

It is an article of faith with the Sikhs that they are, by Divine sanction, Raj Jati, a people destined to rule Punjab. This explains why no prayer session of the Sikhs is complete without their singing Raj Karega Khalsa to remind themselves that with the Patshahi (political sovereignty) bestowed on the Khalsa, by their Guru, they are sui generic a sovereign people sovereign for all time. That is why in every Ardas (supplication), the Sikhs' pray not only for victory of the Sikh nation (Panth ki Jeet) but also for Birad Ki Paij (May the Royal title of the Khalsa be universally recognized and honored).

As the former rulers of North India, including most of present day Pakistan, and having been outwitted by Nehru of an autonomous Sikh State the Sikhs have every right to aspire for political power in the Punjab, their ancestral homeland, by all lawful means. In view of the promises made to them, at the time of the partition of India, the Sikhs have a moral, indeed a lawful right to an autonomous Sikh State in the Union of India. With their proven bravery in war, such a State, on the northern border of India, for it would be an formidable bulwark against any foreign invasion from the North. Happy and contented with their autonomous Sikh State, the brave Sikhs would defend it to the last man.

The Sikhs of Punjab who are demanding justice, deserve sympathy and support, not condemnation as separatists and traitors. As pointed by Kapur Singh, "it is time for those who govern India to realize, that a satisfied and properly integrated-to-the-nation Sikh people can be an invaluable and lasting asset to any state, more so India, in the soil and tradition of which they are rooted, just as frustrated and suppressed Sikh people can be an obvious weak-

ness in the strength of the nation," (Kapur Singh in The Sikh Review, August, 1992.)

The Sikhs have not only a glorious past but, also, in my view, a bright future. Although they are now facing extremely adverse circumstances in the Punjab, they have not shown any despondency or given way frustration. This is because they practice Chardi Kala which means, in the words of Dr. Baljit Singh Bagga, "the waxing mood and is equivalence of a mind that never despairs, never admits defeat and refuses to be crushed by adversities." Abiding faith in their religion gives them solace, sustains them in their difficulties and keeps alive their aspirations - their desire and determination for the restoration of their rule in the Punjab. A people blessed with such an indomitable spirit cannot be suppressed forever and must, in my view, become sovereign sooner or later in fulfillment of their destiny. With the winds of change blowing all over the world, the betrayal of the Sikhs in not granting them the pro!llised autonomous unit, may well result ultimately in their having an independent sovereign State. This is not impossible because even the most tyrannical government in the world, which enforced apartheid (segregation of the natives) at the point of the gun, has at last conceded the just rights of the natives who now govern the whole of South Africa for the first time in over 300 years. According to that great Tibetan sage, the Dalai Lama, "with optimism and great patience even the impossible becomes possible. But without optimism you cannot achieve the simplest task" (Asia Magazine, 22nd May 1994). Believing in Chardi Kala the Sikhs are the most optimistic people on earth and as for patience, except for a few hot heads, they have unlimited patience. Hence, it is inevitable that one day the Sikhs will again rule Punjab and "experience the glow of freedom".

above pictures: Sikh youth shown in a Khalsa Bana at New Westminster, B.C. Canada, December 2006.

right: Maharaja Dalip Singh.

BHAI TARU SINGH SHAHEED

THE GURU'S STAMP,

THE HAIR ARE MORE IMPORTANT TO A SIKH THAN HIS LIFE

One kilometer from the Lahore railway station stands a Gurdwara, sacred to the Sikhs in the loving memory of Bhai Taru Singh ji. It bears the name of Shahid Ganj, the Abode of Martyrs. Bhai Sahib was a resident of village Poola, where he had a small piece of land. The wheat and the maize that he produced and the humble mud hut he had, he happily shared with all the weary travelers who passed through the village and needed a shelter to sleep for the night. He belonged wholly to the Guru's hymns and early in the morning, under the stars, while on the plough, with a white turban and a blue chola, a poor toiler of the earth, he recited Japji. The Japji which has in it the inimitable cosmicness of life in nature. The villagers loved Taru Singh for his fellow feeling, harmlessness and spiritual purity.

But being a Sikh, Taru Singh was not destined to live any longer, his life of love, free form the hatred of caste, colour and religion. The authoritarian Mughal government of medieval India, was not willing to appreciate the way of life of the Sikhs, which drew no dividing line between man and man, between Hindus and Muslims, between Brahmins and Shudras, "manas ki jaat sab ek hi pahchanbo." (Guru Gobind Singh) "All men are the same", was a creed which with cut at the very root of Mughal establishment based on the human distinctions. To extinguish this smithy of love, the government offered to its subject's numerous monetary awards for the head of the Sikhs and they were declared outlaws. The greed for gold tempted Bhagat Birangi to lodge a complaint against Taru Singh, with the Subedar (governor) of Lahore, stating that he gave shelter, to dacoits, the Sikhs, and the property of Muslim and Hindu subjects of His Gracious Majesty, was unsafe. Such a complaint was unnecessary for the very living of a Sikh, was a reason enough for the state armed forces, to go and imprison Bhai Taru Singh, who was bound in ropes and brought before the Subedar.

When the Subedar, saw this young man of 23, he was overwhelmed and shaken by his presence. He felt himself transposed to another world. There was a radiance around him which made the Nawab exclaim: "Khuda! What a divine Noor (glory) on his face. I pray that he should be a Musalman!" Addressing Taru Singh, the Nawab said, "O, graceful Sikh, I feel sorry for you and I wish to give you a new lease of life."

Taru Singh with tears in his eyes responded: "Reward me with a new lease of life? Why stain me with such dishonor while my brothers and sister are being martyred here before me, everyday, every hour."

The Subedar said, your presence is resplendent with a heavenly light. Somehow my heart does not permit me to have you killed, but you must cut and present me your tress-knot."

Taru Singh replied, "The Sikh and his hair are one. I will be pleased to give you more than you ask me, my head with my tress-knot." These hair are the eternal gift of love, of immeasurable beauty to the Khalsa by our Guru, they cannot be separated from a Singh's head, without separating his head. The one who just looks at them can never understand them. It is like looking into a mirror, but you are not one with the mirror. The observer is only capable of experiencing; he is never the mirror, the experience, the state itself. These hair are the fountain of joy, the spring of life for us.

The Subedar still confident of bribing him then said: "Taru Singh, you are too young. You have not yet experienced the beauty and joys of life. I will make arrangements for your marriage with a woman of your choice. You will be awarded with a high mansab (office) in the Mughal army. You will be endeavored with a hereditary jagir. I promise you all sorts of luxuries but you must part your way of life and accept the Muslim religion." A Guru ka Sikh can never be tamed and now his tears mingling with a smile of joy, Taru Singh replied, "Having been sent by Him they come (into the world) and recalled by Him they come go back," said Guru Nanak. "It is the right and privilege of the brave to die," sayeth He. "For a Sikh, life has beginning and no end; it is both death and life. Neither my life nor my hair are for bargaining in your court which views beauty, life and religion in weights of gold. The value and beauty our hair cannot be measured in terms of luxuries and jagirs. Your thinking is materialistic and is therefore negligible, but an integrated living is always spiritual."

The Subedar could no longer bear this song of truth and he cried out, "Stop him, for he disturbs the law and order of our province. Kill him at once, but cut his hair before."

The Mughal soldiers caught hold of Bhai Sahib's head and chin, but the barber found it impossible to bring his hand near his head. With a stroke of his head he would push back his captors and make them whirl on the ground. A cobbler was then sent for, to try his skill with his tools and scrap off Taru Singh's hair, but his attempt too proved abortive. At last the help of the carpenter was asked for the foul deed. They cut the scalp off Bhai Taru Singh's head (1743 A.D.) but failed to cut his tress-knot.

AM I NOT A SIKH?

The question which has arisen in many places and has also been the cause of many disputes is "Who is a Sikh?" According to the Sikh Rehat Maryada a Sikh is defined as a person who believes in one God, the ten Gurus, the teachings of Sri Guru Granth Sahib Ji, believed in Amrit and does not follow any other religion. But there are some non-Amritdhari people who say that they do their prayers, do service at the Gurdwara and take part in religious and social events within the community and therefore want to be known as Sahajdhari Sikhs. A 'Sahajdhari' Sikh is a person who works his way toward taking Amrit many so called Sahajdhari Sikhs are working backwards. Either they cut their hair or they become so content with themselves that they have no desire to take Amrit. This issue gives rise to another very important question: "Should these so called Sahajdhari Sikhs have an equal opportunity as Amritdhari Sikhs to manage Gurdwaras?" It is merely a matter of abiding by truth.

In 1699 Guru Gobind Singh Ji created the Khalsa and bestowed the 5 beloeved ones with Guruship. For this reason, where spiritual guidance is to be taken from Gurbani, religious, political and social guidance is to be taken from the Guru Khalsa Panth. Thus, in order to be a member of any Sikh society such as a Gurdwara, it is of utmost importance to be a member of the Khalsa Panth.

Historical View

Gurdwaras are a center for Sikhism where Sikh philosophy, Sikh history and Sikh language can be preached. The Gurdwaras are where Sikhism can blossom and grow. The organizers of the Gurdwara must be living, talking and walking examples of ideal Sikhs. But, if they themselves are not Sikhs then how on earth can they expect to teach Sikhism?

During the time of the Guru's and after under the leadership of the Bhudha-Dal, the management of the Gurdwaras was given great consideration. The responsibility to run the Gurdwara's was given only to those persons who were fully devoted and knowledgeable in Gurmat and who led a truthful life.

Baba Budha Ji, Bhai Mani Singh Ji and Baba Deep Singh Ji are a few of the examples. But under the leadership of Maharaja Ranjit Singh, the Dora's took control and the management of the Gurdwaras lost base. Sikh history

(By Gurdev Singh - Kitchener Ontario)
(Translated by Navpreet Kaur, student, BC)

MEMOIRS OF JOSEPH EDWARD BIRD, CHILLIWACK, B.C.,

November 25, 1939

p. 88. "I have given an account of the Immigration cases [including the Koma Gata Maru] because of the interest taken therein at the time, not only in Canada but in India and elsewhere. There have been but few Indians from the East permitted to land since. I had one East Indian, Kohar Singh Gill, apply to me for assistance, but in his case he could show that he was not within she prohibited classes and had brought with him from India more than $10,000.00. He was, therefore, welcomed, and I found in some years of business with him that he was a good citizen. He became the Secretary of the Khalsa Diwan Society to which I have referred."

The Khalsa Diwan is a most honourable organization. It has stood up for civil rights for Sikh people in British Columbia, some times losing, sometimes winning but never giving up. Remarkable progress has been made but there is more to be done. I wish you success in your celebration.

I have attached an extract from the Memoirs of my grandfather, Edward Bird, which I hope you will find interesting.

Richard Bird (grandson of Edward Bird, lawyer for Kamagata Maru)
Dec 14 2006

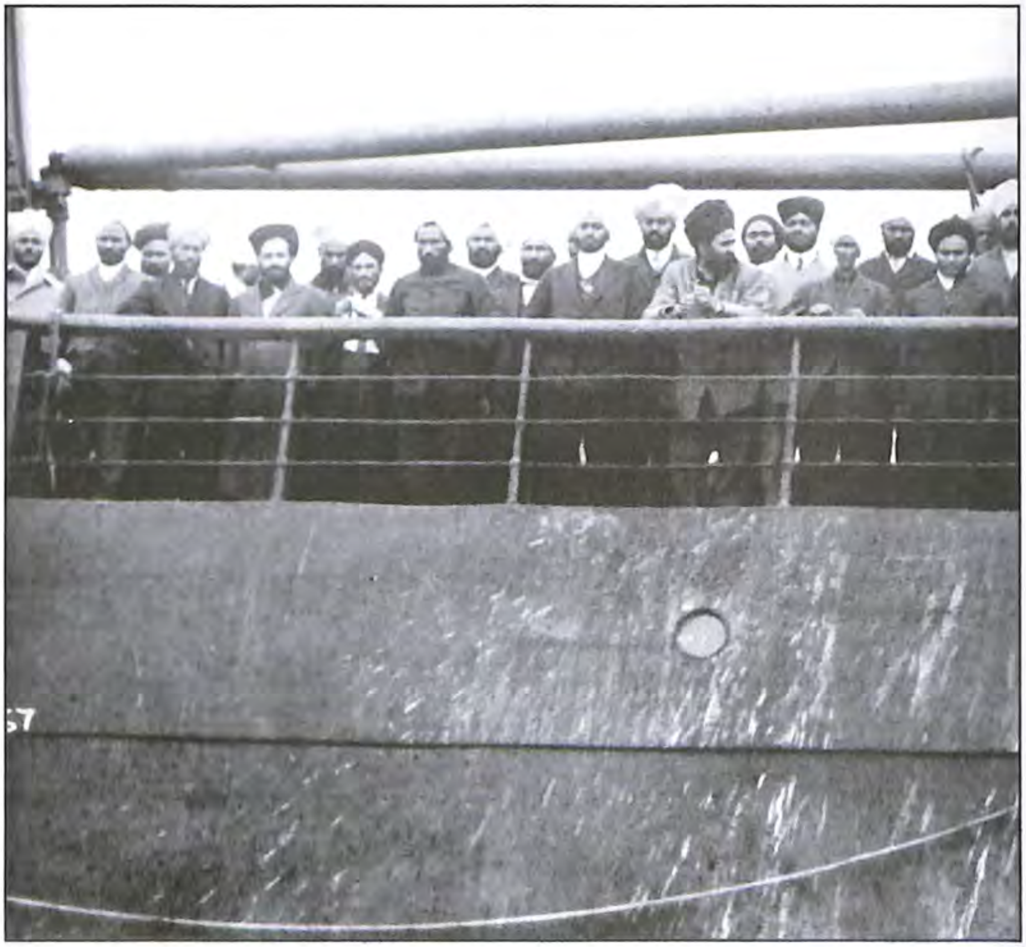

The passengers abroad the Komagata Maru.

SIKH PHILOSOPHY

Dr. Khem Singh Gill

The Universal Divine

- Presence of Divine light in all human beings of the Universe irrespective of colour, creed, religion.

- All are made of the same five elements.

Awal allah Noor I;Upaiya Kudrat Ke Sabh Bande
Ek Noor Te Sabh Jagu Upjaya Kaune Bhale Ko Mande

- The Divine is all embracing and all powerful omnipotent, omniscient, timeless.

- Who manifests Himself first in the shape of the sacred word, and then through the whole created Universe.

Ek onkar satnam krta purakh nirbho nirvair
Akal murat ajooni saibhang gurprasd

- Meditate on the Divine Name who was real through all ages (Yugas); who is real and true now, and shall be true and self existent for all times to come :

Jap. Ad sach jugad sach hai bhee sach.
Nanak hosi bhee sach

- God has no sign, design, religion, caste or creed. No one can describe His shape, colour, sketch or robes.

Chakar chihan Ar Baran Jaaat Ar Paat Nahen Jih
Roop Rung Ar Raekh Bhekh Ko-oo Keh Na Sakat Kih

- He always remains in unending Divine manifestation and is a subject of realization within.

- No one can explain Him or His Greatness with intellect. But, one can realize His presence in every bit of his body.

- One can become God conscious. But no one has any word to express His Characteristics.

Shabad Guru Surat Dhun Chela

- All Pervading Divine Word is the Divine Master and Devotion of Mind is the Disciple.

- One must direct his consciousness, not towards the body and its attachments, but towards the Divine Word so that it merges into the Divine Word and can listen to the unstruck melody.

- The path is arduous and the spiritual aspirant cannot easily ascend it.

- To help the aspirant at each step Ten Masters (Gurus) came on this earth to take the aspirant to the realm of the Immortal Lord.

- The Divine Word was merged into the Panth and the Panth vibrated with the Divine Word

Atam Ras Jeh Janhi So Jai Khalas Dev Prabhu Meh, Mo Meh Tas Meh Ranchak Nahan Bhev

- A man may be deemed to be pure Khalsa only when the Divine light shines within him
- Jaagat Jot Jaopai Nis Baasur, Ek Bina Man Naik Naa Aane

Pooran Jot Jage Chat Me, Tab Khalas Tej Nakhalas Jaanee

- The foundation of the concept 'Shabad Surat' (mind attuned with the Divine Word within) was laid down by the first Sikh Guru, Sri Guru Nanak Dev Ji Maharaj.

- This concept was step by step strengthened and further developed by the nine succeeding Gurus in their Divine lives in this world.

- 'Guru Shabad' was elevated to the supreme through complete eradication of the ego, thereby establishing the conceptual supremacy and sovereignty of the Divine Word-the Eternal over the temporal-physical.

Amrit Vela (Wee hours)

Amrit Vela Sach Noun Vdaiyaye Vichaar

- The peace of mind and spiritual uplift is attained by meditating on the Divine Name in the early hours of the morning.

- To gain His love and bring one to the realm of self-realization (God consciousness) by getting up early in the morning (Amrit Vela), meditate on His Name recite Nitname Bani and then sing hymns in His Divine Praise.

- The time fixed by Guru Nanak for meditation on the Divine Name is at least three hours before sunrise.

- By getting up three hours before sunrise has its own significance.

- The time is free from all noise and turmoil, and the whole nature silently revels in the Divine glory. Nature and the Eternal Divine are in complete unison.

- This harmony enters the soul of the early riser and fixes his mind on the Divine Name.

- The fourth Guru, Guru Ram Das described the importance of Amrit Vela

Gursatgur Ka Jo Sikh Akaaai So Bhalke Uth Har Naam Dhiaawai

- After taking rest at night one becomes fresh and can meditate on the Divine Name with a sound mind and sound body.

- By meditating on the Divine Name in the early hours of the morning, keeps one buoyant and unattached with the daily struggle of life.

- One does his duty without being enslaved by the daily temptation of the world.

Sangat and Pangat

- To cut across all barriers of caste, creed, and race, the Guru introduced two unique institutions, namely, Sangat and Pangat.

- People sit together as equals without discrimination of faith, ethnicity, or any other distinction. Such congregation of people seeking Truth was called Sangat.

- Pangat is a gathering of people who partake of community meals (langar) without any distinction whatsoever. No one is treated as high or low.

- People thus understood and practised the message. That all humans are equal, being children of the same Creator. Guru Nanak, thus, re-established the shattered bonds of human spiritual brotherhood.

- The message of Guru Nanak is that the whole world is a vast multi-cultural society. Mutual regard and respect among all people is the basis of a true religion.

Ever Thankfulness to the Almighty

- A Sikh is ever grateful to the Almighty and he attributes his achievements to the Almighty.

- Guru Nanak has taught us that a Sikh should have faith and he should bear in mind that everything is attributed to Lord.

- While performing the duty of a Manager at a Govt. store in his early life, Guru Nanak Dev Ji showed that way to the man kind by always repeating 'Tera Tera Tera' (I'm yours, I'm yours, I' m yours), while distributing ration items to the customers.

- This principle was followed and preached by all the Sikh Gurus.

- The Tenth Guru, Sri Guru Gobind Singh Ji, while reciting Gurbani at Damdadma Sahib continued remembering Too He, Too He, Too He, Too He (only You, only You, only You....).

- By understanding and following this concept one can attain self-realization while leading a normal family life.

Meditation on the Divine Name

- Meditation on the Divine Name is obligatory for a Sikh.

- None can achieve liberation without meditation

- Meditation coupled with righteous actions and company of God conscious persons who show the path of Divine realization through mediation on the Divine Name, intunes one with the infinite.

- The sense of mine and thine, which forms the dark curtain of ignorance and is a bar to self-realization is eradicated.

- A spiritual link is established with all mankind and the created universe.

- A sikh faithfully accepts the will of God through thick and thin.

Honest Earning

- The foremost principle for a Sikh is to work and earn honestly.

- A Sikh may adopt any profession or business (agriculture, industry, trade etc.) or may join any type of job, but he/she shall have to practise it honestly and as per the Sikh ethics.

Sharing with others

Ghal Khaiye Kich Hathon De
Nanak Rab Pcchane Sae......

Selfless Service to Humanity

- The selfless service inducts in a Sikh the feeling of humbleness, patience, generosity, purity etc.
- Sewa brings an end to vanity, selfishness, haughtiness, pride and ego.

Religion is Scientific Research

- Religion is a subjective research, nay more exact in its realization than the objective research called Science.

- This scientific approach has been paved by Guru Arjan Dev Ji by bringing on the same spiritual platform all those who meditated on the Divine Name without any distinction of caste, creed, race or colour on the land of India.

- He also demonstrates scientifically for the first time in the History of Religion, that the sphere of God consciousness or realization of the Divine within is a real permanent and fixed stage which a searcher after Truth can reach if he sincerely carries on the research and goes on the path of Devotion and prayer without falling into the pitfalls which come in the way of this long and arduous journey.

Law of Karma

- The transformation of the soul is a scientific reality.

Submission to God's Will

- The real path of Sikhi is to intune oneself with the Eternal Law which controls the whole universe, and which is embedded in the very depths of the human soul.

Concept of Miri and Piri

- The sixth Guru, Sri Guru Hargobind Ji, formally acquired symbols of Miri-Piri

Do Talwaran Badhhian

- When politics (Miri) is guided by spirituality (Piri), social justice would prevail.

Hukam or the Divine Command

- With the Hukam of the Lord all the beings have been created and one of them i.e. human being has been given the position of prominence.

Kesh - Uncut hair
Keshki - Small Turban

Kirpan - Dagger

Kara - Iron bracelet

Kachera - Uniform shorts

Kanga - Hair Comb

SIKHS CELEBRATE CENTENNIAL

By Michael McQuillanNewsLeader
Dec 08 2006

Sikhs arriving in B.C. in the early 1900s faced greater hardships than most of the province's early pioneers.

Sikh and Indian immigration to Canada was restricted through government race-related policies. That was abundantly apparent in 1914 when 376 Sikhs, Muslims and Hindu passengers aboard the ship Komagata Maru were denied entry at Vancouver harbour, despite the fact they were British subjects.

The passengers were not only denied entry, they were physically threatened, denied food, water and supplies and not permitted to take their individual cases before the courts.

Two months after they arrived, the ship left Vancouver and returned to Hong Kong.

The Komagata Maru incident wasn't the first act of racism Sikhs had experienced.
In 1907, Sikhs were denied the right to vote by a provincial government bill that disenfranchised natives of India unless they had Anglo-Saxon parents. The same year race riots took place on Vancouver streets with Asians and Sikhs being targeted.

Faced with hostility in their new homeland, Sikhs formed the Khalsa Diwan Society in defence. It would become their political, social and religious voice. Eventually the society helped change immigration policies, lifting restrictions on Sikh women and children immigrating to Canada. With the help of unions, Sikhs earned fair wages in 1943 and the right to vote in 1947.

MARIO BARTEL/NEWSLEADER
Harbhajan Singh Athwal, the president of the Khalsa Diwan Society in Queensborough, pays his respects at the palki sahiv, which houses the guru granthsa sahib in the Society's Wood St. temple. The Society is celebrating its 100th anniversary with festivities from Dec. 15-25.

Now in its 100th year, the Khalsa Diwan Society is celebrating the lives of those pioneers Dec. 15-25 in New Westminster. Many of the events will be held at the Gurdwara Sahib Sukh Sagar Sikh temple in Queensborough (347 Wood Street) with others at the New Westminster Community Centre. In addition to celebrating Sikhism, the celebrations will remind participants how Sikh pioneers shaped the lives of all Canadians.

"At that time, there was a need. There was a lot of racism and Indo-Canadians needed a voice," said Tanvir Singh, assistant secretary at the New West temple.

The intentions of the society have evolved over the years, said Singh. Once focussed on social justice issues, it now is more oriented towards the faith and the operations of the many temples in the Lower Mainland and B.C. It also helps those in need, especially immigrants new to Canada.

The first Sikh temple (Gurdwara) was built in Vancouver in 1908 and one was built in New West in 1912.

mmcquillan@burnabynewsleader.com

Bhai Bhag Singh

Mandeep Kaur, S.F.U. Student

"What most people do not know is that the pioneers have always been the Sikhs...For those who choose to remember, however, the road to integration with the mainstream has been long and rough."

Bhai Bhag Singh was born in 1872 in the village of Bhikhivind, in the district of Amritsar. He joined the British Indian cavalry at the age of twenty and received a discharge certificate of meritorious service upon his resignation. Afterwards, he served in the municipal police at Hankow, China, for three years before he settled in Vancouver, Canada. He first served as secretary of the Khalsa Diwan Society and was later elected president. The Khalsa Diwan Society was formed on 13 March 1909, with Seva Singh as president. It was incorporated on 23 February 1915 under the Societies Act, "with the primary object of promoting Sikh teaching and way of life, establishing and maintaining gurdwaras and appointing ministers and missionaries...The society steadfastly campaigned for the recognition of the legitimate rights not only of the Sikhs but of all Indian immigrants. It helped them acquire, in 1947, the municipal, provincial and federal franchise and, in 1951, a special agreement which annulled the 1908 legislation, commonly known as 'the continuous voyage legislation'"

The continuous voyage legislation would later be a catalyst that would eventually lead to Bhai Bhag Singh's murder. However, before that fateful day Bhag Singh had proven himself to be a revolutionary and a leader. When speaking of the early leaders of the community it is easy to forget that these were just ordinary men. They had not planned to come to Canada to change things, but to make a better life for themselves and their families. It was the situation around them, and their feelings of brotherhood towards their fellow human beings, that forced them to become activists. This is why so many of the early pioneers were a part of the Ghadr movement. "The Ghadr [newspaper] went out to members of the [Hindustan] Association and it was read to meetings of Sikh workers up and down the West. Bhag Singh read it out in the Sikh Temple in Vancouver." Because of the hostile treatment they were receiving in Canada and the U.S., the men realized they needed to assert their equality under the British and eventually free themselves from British rule. Bhag Singh even burned his honourable discharge certificate and army uniform in 1909 to make the point that serving for the British Indian army was "the service of slavery". These men had two typical characteristics: they were proud and hardworking.

Bhag Singh arrived in Canada in 1906. One of the first signs of activism of these early pioneers was their refusal to deviate from their principles. All of these men kept the outward symbols of their faith. Bhai Bhag Singh was initiated into the Khalsa on 28 July 1908 along with Bhai Balwant Singh and Bhai Warayam Singh. Even though they were surrounded by hostility the early pioneers insisted on keeping their faith. In fact faith is what gave them strength to face any sort of problems.

Bhag Singh was always able to bring out people's sense of duty: "'You have made a lot of money in this country,' he told a meeting called on behalf of a number of immigrants who were being deported from the United States, 'and now is the time to spend some to assist your brothers...'" In Raising money for the Komagata Maru: "When the contributions slackened, another speaker, Bhag Singh or some other member of the committee, would rise to stoke the fire of religious and patriotic fervor, and, as the meeting ended, $5,000 in cash lay on the table with another $66,000 in pledges." In a time when everyone is on the lookout for him or herself, it is amazing to see how the early pioneers did not feel burdened to help others. They could have easily turned away and secured their own future in this country rather than risk being deported on behalf of people they did not even know.

Balwant Singh's and Bhag Singh's wives were two of the first women allowed in Canada. Balwant Singh went back to India in 1909 and Bhag Singh went in 1910. They both came back together with their wives and Balwant Singh's two small children in 1911. In Calcutta, Rangoon, and Hong Kong they were unable to get passages to Canada. [This was all due to the continuous passage legislation] They were turned back when they tried to enter San Francisco and Seattle. Late in the year they were in Hong Kong where Bhag Singh's wife gave birth to their son, Joginder Singh. During this same time, Professor Teja Singh led a delegation to Ottawa where he met with the Minister of the Interior. He returned to Vancouver and announced that the Minister had said wives and children will be allowed into the country. As soon as Bhag Singh and Balwant Singh were informed of this, they arrived at Vancouver. Since the two men had been to Canada before, they were landed; but the two women and three small children were detained and ordered deported. They were released on $2,000 bail pending an appeal to the minister. The local community was angered that the leaders' families were separated. The C.I.D. man, William Charles Hopkinson, seeking to take the issue away from Bhag Singh and Balwant Singh, suggested that the Minister should allow the women and children to stay but make it clear that other Indians should not expect the same treatment. This was called an "act of grace". On 28 August 1912, Bibi Kartar Kaur, Bhai Balwant Singh's wife, gave birth to a son, Hardial Singh, the first Sikh born in Canada. This, of course, was the beginning of many more Sikhs born in Canada, including Bhai Bhag Singh's daughter, Karam Kaur, who was only 9 days old, when on 30 January 1914, her mother, Bibi Harnam Kaur, passed away. This was about four months before the events surrounding the landing of the Komagata Maru.

On May 21 the Komagata Maru arrived in Vancouver and anchored into Burrard Inlet. None of the passengers on the ship were allowed off the boat and nor were they allowed to make any contact with the Vancouver Sikh community. The immigration officials allowed twenty returnees on land and the rest were to stay on the ship. "Gurdit Singh [the man who chartered the ship] persuaded a Japanese crewman to take a note to the Gurdwara secretary Mit Singh Pandori, requesting him to secure a good lawyer. Gurdit Singh was supposed to pay $15,000 balance of the charter money by June 11, or the owner would have the right to take the ship back to Hong Kong. Mr. C. Gardner Johnson, representing the owners of the Komagata Maru, obligingly told Malcolm Reid that he would make sure that charter money was not paid.

"In response to mounting opposition to the passengers, a temple committee was formed to

deal with the legal battle. Bhag Singh, Balwant singh, Mit Singh, and Hussain Rahim, (all Ghadar revolutionaries), were the driving force behind and fifteen member temple committee. The committee also offered to provide bail while the case worked its way through the courts, and agreed to meet the obligations of the $22,000 charter debt." Unfortunately, even through all the efforts of the local Sikh community and their lawyer, the ship was sent back to India.

In his diary, Bhai Mitt Singh, the secretary of the Khalsa Diwan Society, describes the day Bhag Singh was killed: "Right after the Komagata Maru was sent back to India. Bhai Bhag singh and Bhai Balwant Singh decided to go back to India. However, because Bhag Singh's daughter was still very young they decided to wait for a while before leaving...During these days there was a lot of support for the Indian National movement in Canada and America. The Komagata Maru incident was deeply engrained in the hearts of the Indian community. The traitor, Bela Singh, was often heard to say that he would shoot Bhag Singh. However, Bhag Singh never reacted to these comments and said they were just the rantings of a crazy man. Therefore, none of his friends took Bela Singh seriously because everyone thought that the person who would try and kill Bhag Singh would have to have a lot of guts...One day the sangat was gathered for a funeral. Bhai Bhag Singh was also there and he sat in front of the Sri Guru Granth Sahib. There was not a lot of sangat. Bhai Bela Singh came and sat right behind Bhai Bhag Singh. As soon as the sangat was bowing down after ardas, Bela singh shot Bhai Bhag Singh in the back and the bullet went into his lung. There was a lot of smoke. Bhai Battan Singh was sitting next to Bhag Singh and he got up and shouted 'What are you doing? What are you doing?' He was shot seven times, but even then he unsuccessfully tried to tackle Bela. Bela then shot randomly, wounding some more people, and ran out of the gurdwara...Bhag Singh and Battan Singh were sent to the hospital. We all went to visit them the next day...Bhag Singh tried to reassure us and seemed in high spirits. When he started to feel weak then he said this is it, I have no more strength in me. We all brought his son to him and said 'your son is here'. Bhai Sahib replied, 'this is not my son, this is the panth's son. Then after a while he said 'it was my wish that I would die fighting for freedom. But I must accept that today I will die on this bed. Maybe in my next life my wish will be fulfilled.' He then closed his eyes."

Picture of Bhai Bhag Singh with his wife and child.

KHALSA DIWAN SOCIETY, NEW WESTMINSTER
GURDWARA SAHIB SUKH SAGAR
2006 EXECUTIVE COMMITTEE

Standing from left to right: Rajwinder Singh Janda, Kuldeep Singh Chohan, Avtar Singh Gill, Harbhajan Singh Athwal, Bikramjit Singh Sandhar, Sulakhan Singh Sodhi & Nachhattar Singh Sohi *Sitting from left to right:* Varinder Singh, Navdeep Singh Kainth, Tanvir Singh Uppal, Gagandeep Singh Sahota, Sarbjit Kaur Vinning & Sukhninder Singh Sangha

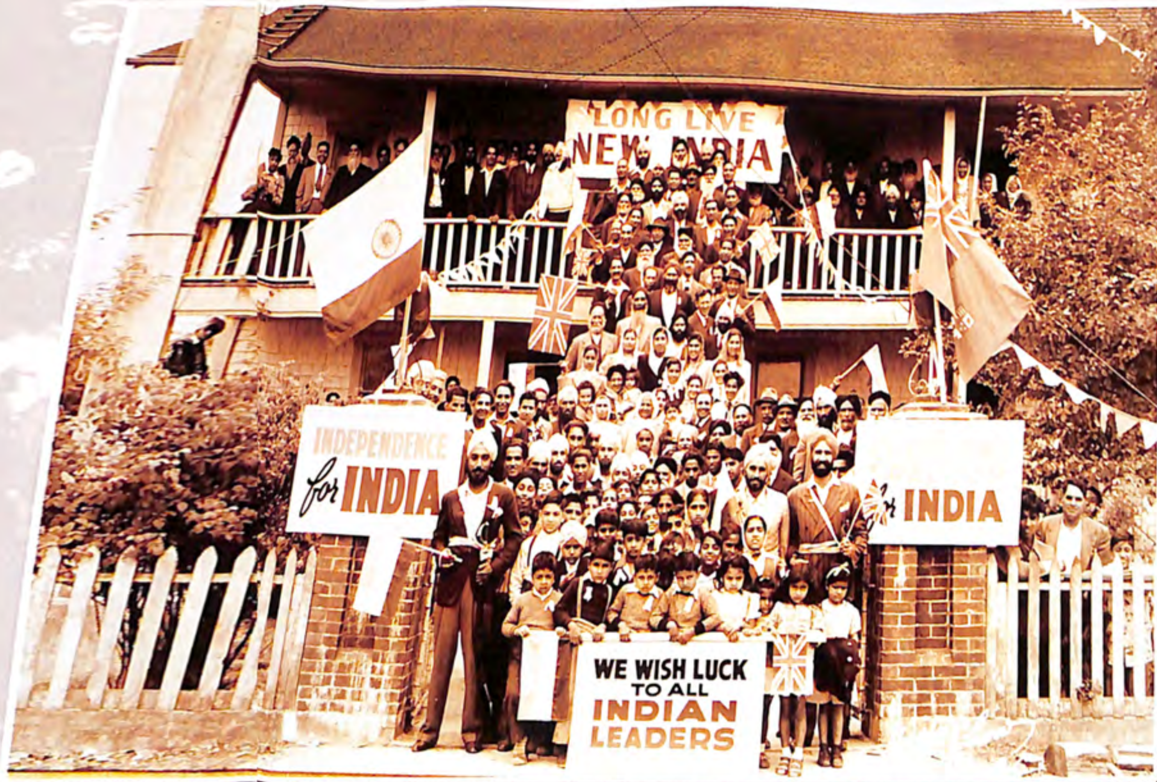

KHALSA DIWAN SOCIETY
NEW WESTMINSTER

GURU'S WORD IS DIVINE LIGHT IN THIS WORLD

GURDWARA SAHIB SUKH SAGAR

347 WOOD ST. NEW WESTMINSTER, BC V3M 5K6
MAIN: 604.521.3111 OFF: 604.638.7380 FAX: 604.521.4936
INFO@SUKHSAGAR.CA

WWW.SUKHSAGAR.CA

SOUVENIR PROUDLY PRINTED BY COPYTEK COMMERCIAL PRINTERS 604-598-8181